

ann radcliffe

misterele din udolpho

ann radcliffe

misterele din udolpho

ROMANUL GOTIC ENGLEZ

TRADUCERE DE CRISTINA VONGHIZAS
EDIȚIE, PREFAȚĂ ȘI TABEL CRONOLOGIC DE
DAN GRIGORESCU

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI ● 1983

EDITURA MINERVA ● BUCUREȘTI

PREFAȚĂ

La aproape două sute de ani de cînd și-a încheiat cariera literară, Ann Radcliffe (n. Ward) nu determină încă formularea unei judecăți critice unitare a celor care îi comentează opera. Scrierilor ei, care — la sfîrșitul secolului al XVIII-lea și vreme îndelungată după aceea — au fost printre cele mai populare ale epocii, li se consacră astăzi rare analize menite să explice imensul interes al cititorilor : ele sînt menționate doar printre alte dovezi ale unei mentalități ce se modifică repede sub impulsul unor cauze complexe.

Cîteodată se spune despre ea că a fost „scriitorul care a adus în Anglia fascinația romantismului”¹ și că „era firesc ca talentul ei să producă un ecou atît de larg printre contemporani”².

În același timp, însă, se folosește un cuvînt rostit cîndva de Walter Scott (care reflecta o admirație autentică față de o înfemeietoare de tradiție) și se afirmă că „singura ei calitate e *suspansul*”, adăugîndu-se, cu o maliție neascunsă : „după ce și-a «suspendat» cititorul, ea îl lasă să cadă și să se izbescă foarte rău”³.

¹ Louis Cazamian, în Emile Legouis, Louis Cazamian, Raymond Las Vergnas, *A History of English Literature*, Londra, 1971, p. 939.

² Malcolm Ware, *Sublimity in the Novels of Ann Radcliffe* (Sublimul în romanele lui Ann Radcliffe), Uppsala, 1963, p. 106.

³ George Sampson, *The Concise Cambridge History of English Literature* (Scurta istorie a literaturii engleze editată de Universitatea Cambridge), Cambridge, 1970, p. 507.

Totuși, cu toate deosebirile dintre punctele de vedere ale comentatorilor, se acceptă aproape unanim concluzia că romanele ei anunță, într-un chip poate mai clar decât acelea ale unor scriitori mai importanți, cu o tehnică narativă mai sigură și cu un stil mai precis, schimbările semnificative ale gustului literar. În orice caz, se admite că, dintre romanele „gotice” ale vremii, cele scrise de Ann Radcliffe demonstrează o înțelegere mai cuprinzătoare a raporturilor dintre fabulos și real, dintre noile cerințe ale genului și îndepărtatele modele. Viziunea ei nu poate fi judecată, firește, în afara unor tendințe și a unor standarde ale compoziției literare și nici nu are cum să reziste unei comparații cu capodoperele romantismului din anii care vor urma; se cuvine, însă, să observăm că generația lui Coleridge și chiar aceea mai tânără a lui Byron o citeau, descoperindu-i încă virtuți ce se potriveau propriilor concepții artistice. Ceea ce li se pare cititorilor moderni că e o simplă înclinare spre exotism și spre un pitoresc straniu, era pe vremea scriitoarei — și câteva decenii ale epocii următoare — semnul unor valori aproape general recunoscute de public; ne e, cu siguranță, foarte greu să apreciem astăzi, pornind numai de la paginile romanelor ei, însemnătatea pe care a avut-o Ann Radcliffe în definirea unei lumi foarte noi pe atunci.

Un comentator din jurul lui 1815 nu ezită să o numească „un Shakespeare al scriitorilor de romane ale fanteziei” și să-i compare cărțile cu tablourile unora dintre cei mai prețuiți pictori din vremea mai veche — Salvator Rosa și Claude Lorrain¹. Iar un critic cu puterea de discernământ a lui William Hazlitt, amendând prea entuziastele aprecieri ale contemporanului său, recunoaște că, deși „descrierile sale, vagi și prolixе, nu au nimic din Salvator și Claude”, există în literatura ei o fascinație care leagă lumea pasiunilor de lumea necunoscutului, că „în această operă se găsește întreaga poezie a ideilor și a romanului cavaleresc de aventuri, tot ceea ce se lasă deslușit cu greu, tot ceea ce e vizionar, tot ceea ce

¹ Nathan Drake, în *Moulton's Library of Literary Criticism* (Biblioteca de critică literară a lui Moulton), II, New York, 1967, p. 570.

nu poate fi desenat cu ajutorul fanteziei”¹. Când Hazlitt scria aceste rânduri, nicio scriere semnată de Ann Radcliffe nu mai apăruse de mai bine de douăzeci de ani, răstimp în care amintirea romanelor ei s-ar fi putut șterge, umbrită de operele generației mai tinere, indiscutabil mai valoroase, mărturisind o preocupare mai consecventă pentru relevarea funcției evocatoare a cuvîntului.

Dar, oricui parcurge istoria romanului englez i se înfățișează un fapt foarte semnificativ: din 1797, cînd Ann Radcliffe și-a publicat ultima carte, *Italianul*, pînă în 1814, data la care apărea *Mînie și prejudecată* de Jane Austen (Walter Scott va debuta în roman, cu *Waverley*, abia peste un an), nu poate fi menționată nici o operă de proză care să fi supraviețuit timpului, așa cum s-a întîmplat cu romanele autoarei *Misterelor din Udolpho* — sau cei puțin cu cîteva dintre ele.

Ann Ward s-a născut în 1764 la Londra, în casa unei familii înstărite. Era nepoata favorită a lui Thomas Bentley, o personalitate marcantă în viața artistică a Londrei, proprietar al unei fabrici de porțelanuri care introducea în Anglia rafinate ornamente, cuprinzînd într-o sinteză îndrăzneată pentru acea vreme sugestia artei orientale, a ceramicii franceze și a sobrei tradiții britanice din epoca Renașterii. Aici, în casa unchiului ei, Ann va cunoaște cîteva artiști și colecționari de artă — categorie socială nouă, a cărei influență în stabilirea criteriilor gustului public era tot mai mare. Imaginația ei vizuală se va forma în această ambianță în care modelele cele mai respectate erau Salvator Rosa, Claude Lorrain și imitatorii lor englezi. În grupul lui Thomas Bentley se citeau cu mare desfătare versurile lui Thomson, Gray, Collins, învăluite într-un aer plin de mister, însemnările de călătorie ale lui William Gilpin, abundînd în descrieri fantastice ale unor priveliști în care fiecare arbore, fiecare plantă își păstrează o „fizionomie” proprie în necontenitele schimbări ale naturii neîmblînzite de om.

Lumea aceasta îndepărtată și tainică i se descoperea, evident, printr-un intermediar livresc; cu toate acestea, ea a privit-o cu

¹ William Hazlitt, *Selected Essays* (Eseuri alese), Londra, 1930, p. 176 (citatul este extras dintr-un text scris în 1818).

o mai adâncă înfiorare decât oricare dintre contemporanii săi și nu s-a mărginit, ca discipolii lui Mark Akenside și ai celor doi Warton, să caute în natură obiecte care să-l impresioneze, prin asocierea cu lucrurile cunoscute de el în civilizația urbană, pe omul secolului al XVIII-lea. Literatura pe care o cunoscuse în adolescență a fost un îndemn la o contemplare sinceră a peisajului : „culoarea și lumina o emoționau prin impactul lor direct asupra simțurilor ei, la fel ca și sunetele și muzica naturii ; ea a încercat să-și convertească reacțiile sufletești într-o metodă, cea mai plină de forță și mai lucid controlată, aceea a compoziției precis organizate“¹. Caracterizare ce se verifică de-a lungul întregii evoluții a operei sale.

S-ar putea, așa cum s-a sugerat², ca descrierile din romanele sale să fi derivat încă din picturile atât de admirate în cerul lui Bentley ; dar, în 1794 (anul publicării *Misterelor din Udolpho*), o călătorie prin Olanda, Germania și nordul Angliei — pe care o va relata în cartea tipărită în anul următor³ — se vede limpede că sensibilitatea ei era receptivă la priveliștile naturii, că percepea detaliile ca pe niște elemente, legate între ele, ale unui spațiu larg deschis spre mister și spre sublim, așa cum îl înțelegeau cei care îl citiseră pe Edmund Burke. Notațiile nu sînt dictate de senzațiile prilejuite de surpriza unei întâlniri cu necunoscutul ; ci, așa cum mărturisea ea însăși, de „dorința de a înfățișa tabloul adevărat al firii“ și erau cenzurate de „conștiința că o asemenea descriere nu e cu puțință decât cu ajutorul creionului și al pensulei“, aceste „două puteri potrivnice se întîlnesc“ și rezultatul e o descriere în care acuitatea observației o depășește cu mult pe aceea a altor cărți de călătorie de pe atunci, atente la ceea ce oferă privirii, dar nu și la sensul ascuns al lucrurilor observate.

¹ W. L. Renwick, *English Literature, 1789—1815*, Oxford, 1963, p. 81.

² Vezi R. D. Havens, „Ann Radcliffe's Nature Descriptions“ (Descrierile de natură ale lui A.R.), în *Modern Language Notes*, an LXVI (1951), pp. 82—124.

³ *A Journey through Holland and the Western Frontier of Germany* (O călătorie prin Olanda și prin regiunea de vest a Germaniei).

Cînd s-au folosit frecvent, în primii ani ai secolului următor, cuvintele „pitoresc” și „romantic” s-au aplicat adesea la descrierile ei care erau înțelese ca o proiecție a unui peisaj real, și nu ca una a fanteziei. Urmările întîlnirii ei cu peisajul munților din Germania vor putea fi observate în romanul scris în acea perioadă, *Misterele din Udolpho*; conturul priveliștilor de aici ar vrea să-l sugereze pe acela al Apenninilor, dar el rămîne un fundal al unei lumi reale, transferat dintr-o altă țară, așa cum procedau și pictorii vremii cînd așezau un subiect mitologic într-un cadru peisagistic familiar.

Dealtminteri, scriitoarea caută să dea imaginilor celor mai neobișnuite o înfățișare pe care omul secolului al XVIII-lea să o poată accepta ca plauzibilă. Nutrită la ideile unei epoci raționaliste, Ann Radcliffe refuza să admită existența supranaturalului; cu excepția unei singure cărți — romanul *Gaston de Blondeville*, publicat postum —, misterul se explică în cele din urmă și se reduce doar la o iluzie. Secretele naturii, ascunse minții omenesti, se dezvăluie, nu rațiunii, e adevărat, ci imaginației; „suspansul” despre care vorbea Walter Scott e rezolvat cînd acțiunea romanului ajunge la deznodămînt: el e un procedeu literar, asemănător celui din romanele polițiste de mai tîrziu, și nu o mărturie a credinței în forțele de dincolo de natură.

Ann Radcliffe respingea superstițiile, nu urma decît chemarea straniilor întîmplări care incitau spiritul, a lucrurilor ce păreau inexplicabile, dar încerca o adevărată desfătare de a le explica în concluzia cărților ei. S-ar putea spune că, dincolo de legitima dorință de a obține succesul la cititorii atrași de neobișnuit, ea făcea din romanele sale un mijloc de a-și pune la încercare propria capacitate de a manipula misterele, de a le conduce la o dezlegare rațională. Fragmentele intrigilor întunecate se adună lent laolaltă într-un desen coerent; coridoarele subterane, ușile secrete, pumnalele ruginite, zvonurile muzicii ce coboară, pline de mister, învăluind încăperile fastuoase sînt piese de recuzită ale unei drame a cărei concluzie coincide aproape întotdeauna, cu dezlegarea tuturor tainelor ce au creat tensiunea de pe parcursul intrigii.

Cititorul veacului al XVIII-lea accepta convențiile genului; ele ne apar astăzi, desigur, fragile și neconvingătoare. În același

timp. Însă, nu se poate nega intuiția artistică a unei scriitoare care, sondând teritoriile cele mai nesigure, conduce acțiunea de-a lungul unor drumuri pe care cititorul își păstrează nealterat interesul față de lucrurile înfățișate lui de personajele romanului. Intriga poate să ni se pară artificială, dar cărțile ei conțin o atmosferă specifică, sugestivă. Ele transmit simțămîntul straniu că nu numai spectaculoasele priveliști, ci și evenimentele — înconjurate, așa cum sînt, de un aer misterios — aparțin unei realități prea complexe pentru a ni se revela direct, dar la fel de cognoscibile ca și aceea pe care o descoperim neconținut în preajma noastră. „Un asemenea simțămînt, care e cu adevărat o mare inovație în literatura engleză, nu implică neapărat credința în supranatural. Aspectul familiar al lucrurilor a dobîndit acum un colorit misterios, un sens vag al schimbărilor amenințătoare care provoacă o emoție nervoasă a cititorului; acesta e așa-numitul *fior* din romanele doamnei Radcliffe, secretul marelui ei succes printre contemporani. Nici astăzi fascinația lui nu și-a pierdut puterea magică”¹.

Emoția aceasta nu înseamnă *spaimă* și nici nu trebuie confundată cu efectele melodramei: ea poate dobîndi chiar o anume noblete. Decorul exotic, episoadele neașteptate, misterul care le înconjoară, personajele pictate în contraste puternice de umbră și de lumină, — e adevărat, de multe ori convenționale —, numeroasele coincidențe alcătuiesc elementele unei tehnici narative pe care romantismul o va dezvolta în perioada următoare a literaturii engleze. E adevărat că „Wordsworth sau Coleridge nu vor recurge, în subtilile lor asocieri ale realității cotidiene cu lumea celor mai intense emoții, la exemplul propus de Ann Radcliffe”²; dar poezia lor nu ar fi avut cum să capete substanță într-un spațiu cultural lipsit de această dimensiune căreia ei i-au dat o mai mare profunzime, conferindu-i un puternic suport filosofic.

Afinitatea dintre romanele scrise de Ann Radcliffe și poezia generației mai tinere (de fapt, ea se născuse cu numai șase ani înaintea lui Wordsworth și cu opt înaintea lui Coleridge) e pusă

¹ Louis Cazamian, *op. cit.*, pp. 940—1.

² *Idem*, p. 941.

În primul rînd de sentimentul comun al naturii care, în opera autoarei *Castelului din Udolpho*, se traducea printr-un adevărat cult al descrierii peisagistice. Poemele sale (care vor fi adunate în volum în 1834, la unsprezece ani după moartea ei) nu fuseseră încă uitate la sfîrșitul secolului trecut și erau evocate ca un exemplu de „delicatețe și de simț al culorii”¹. Dar nu încapă nici o îndoială că, dacă ar fi fost numai autoarea unor poeme, oricîtă delicatețe și simț al culorii ar releva ele. Ann Radcliffe ar fi fost, cel mult, menționată în lunga listă a poeților care, la cumpăna secolilor al XVIII-lea și al XIX-lea, ilustrau o semnificativă schimbare a perspectivei lirice. Descrierile de natură din romanele ei sînt cu mult mai caracteristice pentru noile forme pe care le lua sensibilitatea poetică a vremii: diversitatea imaginilor, profunzimea coloristică, fermecătoarea sinceritate a extazului au îngăduit afirmația potrivit căreia „romanul englez nu a avut, de pe vremea ei, nimic care să fi egalat acest talent”².

Multe dintre peisajele romanelor sale sînt plasate în locuri pe care scriitoarea nu le-a văzut niciodată: în centrul Franței, în Pirinei, în Apenini, la Veneția, în Italia de Sud; dar ea le creează din fragmentele notelor sale de călătorie pe care le reinterpretează, le modifică sau, pur și simplu, inventează priveliști întemeiate pe legile unui exotism ce va fi însușit și de poeții generațiilor romantice. Peisajul rural englez din secolul al XIX-lea va beneficia într-o largă măsură de această pildă a intuiției care asociază prospețimea observației și copleșitorul sentiment al sublimului.

Ann Radcliffe nu e, totuși, înzestrată cu talentul de portretist. Limitele romanelor ei în această privință erau observate încă din vremea în care ea se bucura de netăgăduita admirație a cititorilor și a criticii. „Aproape toate eroinele sale seamănă între ele... Au ochi albaștri și păr castaniu, «forma aeriană a unei nimfe», tuturor le place să privească soarele apunînd, să surprindă reflexele violete

¹ William Minto, *The Literature of the Georgian Era* (Literatura epocii georgiene), 1894, în Malcolm Ware, op. cit., p. 76.

² Louis Cazamian, op. cit., p. 941.

ale înserării, strălucirea sau splendoarea pală a orizontului în amurg”¹. Personajele ei aparțin unor categorii foarte clăr delimitate : fete inocente și sensibile, urgisite de nobili scelerați ; slujitori bătrâni, înțelepți și credincioși ; aristocrați sărăciți (adesea în împrejurări tragice) ; bandiți. Dar unele dintre ele — de pildă Schedoni din *Italianul* — au pregătit ivirea eroului byronian, făptură titanică al cărei portret e construit pe o singură dimensiune, puternic reliefată, dominînd întregul spațiu epic. Contribuția esențială a scriitoarei la consolidarea unei tradiții a romanului englez e transformarea sentimentului de spaimă, nutrit pînă atunci de necunoscute amenințări, într-o componentă dramatică a misterului ce se va lumina brusc în finalul povestirii.

Există, fără îndoială, o „formulă Radcliffe” a romanului gotic, o convenție narativă reluată aproape în toate cărțile scrise de această fondatoare de tradiție : o eroină urgisită alergînd să se salveze printre (sau întemnițată în) castele, temnițe, păduri adînci, grote și ajungînd, în cele din urmă, la o încheiere fericită a aventurilor sale. *Povestea din pădure* (1791), *Misterele din Udolpho* (1794), *Italianul* (1797), cele mai bune romane ale sale, sînt variațiuni pe această temă. Dar fiecare roman adaugă un element nou în fuziunea dintre invenție și informație, principala problemă a romanului istoric și a celui plasat într-un decor exotic.

Scriitoarea reconstruia aceste decoruri topind laolaltă amintirile de călătorie și sugestiile preluate din picturile și gravurile vremii ; exegeții operei ei au relevat felul în care ea a asociat impresiile unei excursii în Scoția, unde — împreună cu soțul ei — a văzut ruinele înfricoșătoare ale unor castele medievale, cu imaginile halucinante ale lui Piranesi. „Inteligența modernă a doamnei Radcliffe nu s-a contaminat de la superstiții și ocultism : ea a creat o invenție rațională, putere capricioasă și triumfătoare”². Romanele ei reflectă tendința romantică de evadare din realitatea

¹ John Dunlop, *The History of Fiction* (Istoria prozei artistice), 1814, citat în *Moulton's Library of Literary Criticism*, II, p. 570.

² W.L. Renwick, *op. cit.*, p. 87.

străbătută de grave tensiuni într-o lume în care „suferințele, în loc să indice limite tragice ale existenței, devin stimuli ai imaginației”¹.

Din această perspectivă *Misterele din Udolpho* reprezintă un moment important nu numai pentru biografia literară a autoarei lui, ci și pentru evoluția romanului gotic, în ansamblul său. *Castelul* e, în structura genului, un topos dintre cele mai semnificative: el e locul unde se concentrează secretele tuturor participanților la acțiune, unde pîndesc, nedesluite, amenințările cele mai crunte. Cel din Udolpho e un adevărat „centru al întunericiiului”, deasupra lui plutesc umbrele unei lumi infernale. Alături unei lumi anarhice, dominate de o putere tiranică; aici, judecata rațională e pusă în primejdie de sentimentele opuse ale protagoniștilor, spaima eroinei și ostilitatea agresivă a lui Montoni. *Misterele* sînt legate mai curînd de personaje decît de peisaj.

E un univers separat de ordinea socială visată de raționalismul politic al secolului al XVIII-lea, de idealurile lui de „ordine, pace, onoare și frumusețe”. Cu toate că Ann Radcliffe se referă indirect la ele, creînd un cadru de armonie domestică în jurul acțiunii ce se desfășoară în castelul blestemat aflat sub puterea scelerată a lui Montoni. Acțiunea începe în pașnicul domeniu al familiei St. Aubert, pe malurile Garonei, evoluează spre terifiantele mistere ce constituie miezul însuși al intrigii romanești și se încheie într-un nou tablou de un calm copleșitor: generațiilor viitoare le sînt menite aceeași liniște, aceeași bucurioasă contopire cu natura care ordonează și viața celor mai vîrstnici, la începutul cărții. Sensibilitatea gustului pitorescului, specifice secolului al XVIII-lea, sînt atribuite unei epoci cu două sute de ani mai vechi. Convenție frecvent pusă în practică de literatura romantică, nu numai pentru că perspectiva istorică îngăduia folosirea din plin a coloritului exotic, ci și pentru că romanul medieval dispunea de legi mai solide decît acelea ce guvernau structurile narrative mai noi, de pildă cele ale romanului sentimentalist sau ale romanului alegoric.

¹ Coral Ann Howells, *Love, Mystery and Misery* (Dragoste, mister și suferință), Londra, 1978, p. 29.

Linıştea bucolică e amenințată de presiunea unor forțe venite dintr-un alt univers moral și social. În *Misterele din Udolpho* se recurge la un procedeu ce va deveni caracteristic pentru arsenalul romanului gotic : eroina e smulsă din atmosfera aceasta pașnică în care se simțea în deplină siguranță și supusă unor încercări ce amenință să-i dezintegreze însăși identitatea (dar, potrivit aceleiași convenții, pînă în cele din urmă, ea le va supraviețui). Romanciera e înzestrată cu un simț al construcției narative care o face să nu își pună eroina brusc în contact cu universul unde o așteaptă puterile adverse ce îi vor nimicirea : prima ei întîlnire cu lumea din afară e o călătorie în care și-a însoțit tatăl, prin Pirinei și Languedoc.

Un al doilea moment al acestei schimbări e întîlnirea cu tânărul Valancourt, eveniment ce dă vieții sufletești a eroinei un accent dramatic necunoscut în lumea în care trăise ea pînă atunci. Dar schimbarea cea mai drastică se produce după moartea bătrînului domn St. Aubert : Emily, încă minoră, e pusă sub tutela mătușii sale, doamna Cheron, femeie aspră și despotică. La scurt timp, doamna Cheron se mărită cu Montoni, un aventurier italian, întrupare a „spiritului demonic“, personaj care constituie în dialectica romanului gotic, principiul opus purității reprezentate de eroină. El e acela care o desparte brutal de pacea din La Vallée și de Valancourt, ducînd-o cu el în Italia, unde Emily și mătușa ei trăiesc într-o adevărată temniță, în singuraticul castel Udolpho, într-o regiune izolată a Apeninilor.

În jurul aceștei construcții ciudate, amenințătoare, se concentrează întreaga acțiune a romanului : aici îi e dat eroinei să cunoască toate spaimile — reale sau imaginare — care îi deosebesc atît de tragic existența de aceea a eroinelor din romanele sentimentale ale perioadei anterioare. Evadarea din această lume, o chestiune de morală, înseamnă nemijlocita izbîndă a binelui. Dar întoarcerii ei la viața guvernată de principiile ordinii și ale frumuseții pașnice i se împotrivesc cîteva împrejurări care prelungesc „suspansul“ : întîlnirea cu o călugăriță muribundă, torturată de conștiința păcatului săvîrșit cîndva, o gravă criză a iubirii dintre Emily și Valancourt, amenințîndu-i fericirea, la fel cum atmosfera din Udolpho îi amenințase sănătatea sufletească. În final, se înțe-

lege, toate se vor rezolva în chip fericit : Montoni moare (în împrejurări misterioase), castelul din Udolpho își pierde puterile malefice, Emily și Valancourt se întorc la La Vallée unde își trăiesc bucuria unei vieți liniștite. Schema narativă a romanului demonstrează cât de mult se apropie cartea de modelul literaturii sentimentaliste. Diferența esențială, aceea care dă specificitate genului, e introducerea unei lumi enigmatice, ale cărei legături cu universul cotidian sînt fragile și necaracteristice : Ann Radcliffe creează un peisaj deliberat imaginar, peisajul unei Franțe și al unei Italii ornate cu castele stranii. Udolpho e văzut ca într-un coșmar, anticipînd cu o jumătate de secol atmosfera ce înconjoară domeniul domnului Rochester din *Jane Eyre* (al cărei decor poartă semnele vizibile ale influenței goticului). Castelele și personajele care le locuiesc sînt adevărate abstracțiuni, care privesc realitatea cu emoții estetice stranii : un critic al vremii, Archibald Alison, numea, în 1790, acest tip de reacții ale sensibilității — „emoții ale gustului“.

Totul e filtrat prin imaginația scriitoarei care „lucrează asupra peisajului ca o lumină de clar de lună, transformînd contururile clare ale realității în obscure forme romantice“¹. Ann Radcliffe voia să creeze un stimul al imaginației scriitorului eliberat de rigidele principii ale secolului luminilor ; un *negativ*, cum avea să-l numească ea însăși într-un eseu (de fapt, pagini dispartate din manuscrisele ei, adunate laolaltă de un editor). Eseul, publicat în 1816, în paginile lui „New Monthly Magazine“, se intitula *Despre supranatural în poezie* : „Obscurul sau neclarul e doar un negativ care dă libertate imaginației să acționeze asupra puținelor semne pe care i le revelează adevărul“².

O asemenea concepție e foarte apropiată de aceea a „obscurului bine cumpănit“ din *Tratatul despre Sublim* al lui Edmund Burke. Dealtfel, asemănarea dintre înțelesurile atribuite sublimului de Ann Radcliffe și cele ale lui Burke au fost observate³ și nu încap

¹ Coral Ann Howells, *op. cit.*, p. 31.

² Cf. Malcolm Ware, *op. cit.*, p. 111.

³ Vezi *idem*, pp. 97—104 ; Maurice Lévy, *Le Roman „gothique“ anglais, 1764—1824*, Toulouse, 1964, pp. 284—5.

nici un fel de îndoială că scrierile ei au fost construite într-un cadru articulat de teoriile estetice ale epocii. Tehnica ei literară e mai complexă decît au lăsat să se înțeleagă mulți dintre comentatori, chiar și dintre cei mai recenți. Pe de o parte, ea acționează prin procedee care s-ar putea numai „externe“ — descrierea personajelor, a situațiilor, a peisajelor ; așa încît cititorul reacționează la întâlnirea cu imaginile concrete din paginile scrierilor ei în același chip în care reacționează cînd contemplă tablourile unei expoziții. Pe de altă parte, ea introduce propria versiune a unui monolog *interior* indirect, relevînd acțiunea reciprocă a inteligenței raționale și a emoțiilor într-un proces îndeajuns de complicat de consemnare a experienței existențiale și sensibile a personajului : cititorul e obligat să participe cu întreaga sa imaginație și să o concentreze asupra unui punct de vedere sugerat de scriitoare. De cele mai multe ori însă, Ann Radcliffe combină cele două procedee, astfel încît peisajul sau evenimentele acționează asupra emoтивității cititorului, reflectînd, în același timp, sentimentele personajelor implicate în acțiune, permițînd scriitoarei să intervină, la rîndul ei, în comentariu. Romanciera se mișcă, astfel, de la un „punct de vedere“ la altul, călăuzindu-și cititorul, stimulîndu-i interesul, modelîndu-i atitudinea față de cele narate, păstrînd, însă, cu multă grijă, iluzia libertății depline a imaginației.

Varietatea și subtilitatea acestei tehnici narative pot fi observate mai ales în descrierile de peisaj — și încă și mai limpede, în cele ale arhitecturii. Descrierea castelului din Udolpho e, din această perspectivă, tipică ; ea cuprinde un pasaj foarte lung, dar Walter Scott nu va ezita să o citeze în întregime în *Memoriile* sale, justificîndu-se astfel : „e un exemplu atît de frumos al talentului doamnei Radcliffe, încît nu șovăim să o includem aici“¹. Și e adevărat că zidurile privite în lumina misterioasă a amurgului care se lasă și peste văile sălbatice ale Apeninilor creează un efect puternic, anunțînd tainicele întîmplări ce se vor petrece în umbra acestei clădiri ce veghează, singuratică și întunecată, deasupra pădurilor pline de un amenințător mister.

¹ Cf. Coral Ann Howells, *op. cit.*, p. 33.

Drumul însuși care conduce la castel, prin valea ce se cufundă în întuneric și lasă privirii doar silueta aspră a turnurilor, e o sugestie a labirintului. Dealtminteri, în romanele gotice, drumurile urcă întotdeauna pieptiș, în serpentine periculoase ; spațiul e închis — de data aceasta limitat de întunericul care se adună în vale, desființând, parcă, orice referire la o altă lume decât aceea a castelului care va deveni temnița înspăimântătoare a eroinei. Nici o aluzie la vreo ființă omenească : drumul, munții, soarele scăpătind și, firește, castelul sînt singurele realități pe care le descoperă Emily. Lucrurile par a avea o existență proprie, determinînd-o pe aceea a oamenilor care vin în contact cu ele : aici nu se descoperă un simplu efect descriptiv, ci o condiție fundamentală a experienței eroinei romanului gotic, pusă într-un anumit cadru specific.

Descrierea castelului nu e, însă, atît de exactă încît să anuleze eforturile imaginației de a reconstitui detaliile acestei clădiri blestemate. Walter Scott va comenta : „Castelul pune la îndemînă un nobil subiect ; dar, dacă șase artiști ar încerca să-l întrupeze pe pînză, ar realiza probabil șase picturi cu totul diferite între ele, fiecare la fel de îndreptățită de descrierea din carte“¹. Și adevărul e că, între 1797 și 1799, la expozițiile Academiei Regale au fost prezentate trei picturi, semănînd prea puțin între ele². Explicația mi se pare simplă : ea trebuie căutată în interacțiunea dintre elementul vizual și reacția emoțională produsă de el. Descrierea e, la Ann Radcliffe, aceea a unei reacții subiective la vederea castelului, mai curînd decît o observare directă a lui. Potrivit distincției făcute de Burke între pictură — „artă a imitației“ — și poezie, — „artă a emoției“ —, romanciera nu avea cum să năzuiască la realizarea unei copii precise a obiectului evocat de ea.

Încă și mai concludentă e scena înmormîntării doamnei Montoni. Scena e sumbră, se încadrează pe deplin în atmosfera

¹ Cf. *idem*, p. 38.

² Vezi S.H. Monk, *The Sublime : A Study of Critical Theories in XVIIIth Century England* (Sublimul, studiu asupra teoriilor critice din Anglia secolului al XVIII-lea), Ann Arbor, 1960, p. 201 ; nu se comunică numele artiștilor.

apăsătoare a întregii cărți. Dar Ann Radcliffe nu folosește prilejul pentru a glosa pe marginea acestei întâmplări : nici un comentariu de natură morală sau religioasă nu tulbură unitatea descriptivă a episodului. Doar schița unui gest de reconciliere a omului cu ideea inevitabilei morți care face parte din ordinea firească a lucrurilor. Moartea nu e, desigur, ignorată ca izvor al sentimentelor de spaimă : nici nu ar fi putut să fie altfel într-o epocă în care Burke o numea „rege al terorii“, iar tema cimitirelor introdusese un vocabular poetic menit să producă groază, să evoce acest fenomen care unea „misterul, întunericul și necunoscutul“. Însă acest frison, care e un frison al secolului, nu cuprinde acea oroare fizică pe care romanul *Călugărul* al lui M. G. Lewis (publicat la doi ani după *Misterele din Udolpho*) o va așeza în centrul întregii acțiuni. Ann Radcliffe nu nesocotește acest aspect al morții : imaginea teribilă a cadavrelor însingurate de la Udolpho constituie o dovadă. Dar sentimentul produs de această priveliște e mai curînd unul de *repulsie*. E și concluzia eseului ei *Despre supranatural* : „Teroarea și oroarea sînt opuse : prima cuprinde sufletul și îi trezește facultățile la un înalt nivel al vieții ; cealaltă contractă, îngheață și aproape le anihilează. Nici Shakespeare, nici Milton..., nici domnul Burke nu privesc vreodată ororile ca pe un izvor al sublimului, dar sînt cu toții de acord că teroarea e un asemenea izvor. Și unde rezidă marea deosebire dintre teroare și oroare decît în nesiguranța și obscuritatea care o întovărășesc pe cea dintîi în respectul ei față de răul de care se teme ?“¹.

Ea surprinde scena înmormîntării, ritualul întunecat și misterios, costumația sumbră a participanților, decorul — tipic gotic — cu bolți și morminte. Momentul e, prin definiție, pictural : și menționarea numelui lui Domenichino trădează dorința de a fixa episodul într-un tablou. (Dealtminteri, la o cercetare mai atentă, dispunerea personajelor în grupuri contrastante duce cu gîndul tot la acest reprezentant al școlii bologneze care, împreună cu Guido Reni, era pe atunci cel mai cunoscut publicului englez

¹ Cf. Malcolm Ware, *op. cit.*, p. 117.

dintre toți artiștii italieni ai secolului al XVII-lea). Ann Radcliffe oferă, în felul acesta, un model vizual al unei scene care, de la Lewis pînă la Shelley și, apoi, pînă la poezia lui Rossetti, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, va fi reluat adesea.

Încă un element important al artei narative din *Misterele din Udolpho* : capacitatea de a crea o atmosferă emoțională în jurul personajelor. E adevărat că aceasta dizolvă de multe ori personalitatea eroilor, că însăși coerența portretului are de suferit. Dar, asemenea eroinelor lui Richardson și Jane Austen, Emily e obligată să facă față unor încercări — în esență de factură socială și morală — pe care nu le poate înfrunta decît condusă de propriile-i sentimente. E prizoniera unui tiran ; orfană, despărțită cu sila de bărbatul pe care îl iubește (dar care se ivește rar, asemenea unei umbre aproape nedesluite, în amintirea ei), ea rămîne singură, victimă a încercărilor lui Montoni de a-i fura moștenirea. Temă obișnuită în romanele sentimentaliste, dar care capătă o intensitate teribilă datorită identității unchiului scelerat : el, un brigand, castelul său — o fortăreață a bandiților. Ticăloșia răpitorilor de zestre din cărțile sentimentaliste se transformă aici în crimă, în înțelesul cel mai exact al cuvîntului.

E, deci, natural ca întreaga atmosferă să capete un tragism aproape halucinant : amenințarea e concretă, nu e proiecția unei exacerbari a sentimentelor, provocată de spaimă.

Între limitele convenției goticului, Ann Radcliffe a creat un model narativ mult mai complex decît ar părea la prima vedere. Recunoscînd că, sub pojghița strălucitoare a vieții ordonate și raționale, se ascund pericolele „misterului“, ale sensibilității excesive, ea a deschis prozei secolului următor o perspectivă despre care, într-o definiție foarte potrivită, autorul *Bîlciului deșertăciunilor* va spune că „a dus spre orizontul cel mai adînc al naturii : acela al lumii lăuntrice a omului“.

DAN GRIGORESCU

1764 Oliver Goldsmith — *Călătorul ; O istorie a Angliei în scrisorile unui nobil către fiul său ;* Horatio Walpole — *Castelul din Otranto*, primul „roman gotic“ englezesc.

Winckelmann — *Istoria artei la cei vechi* (Germ.) ; Voltaire — *Dicționar filosofic* (Fr.).

9 iulie — la Londra se naște Ann Ward, fiica unui negustor înstărit.

1765 Thomas Percy — *Relicve de veche poezie engleză ;* Samuel Johnson publică opera dramatică a lui Shakespeare.

1766 Goldsmith — *Vicarul din Wakefield*.

1766 W. J. Mickle — *Sir Martyn*, poem în maniera lui Spenser.

Lessing — *Dramaturgia de la Hamburg* (Germ.).

1768 Laurence Sterne — *Voiaj sentimental prin Franța și Italia ;* James Boswell — *Relatare despre Corsica ;* Gray — *Poeme ;* începe publicarea *Povestirilor de călătorie* ale căpitanului James Cook ; Walpole — *Misterioasa mamă* (tragedie).

Lessing — *Laocoon* (Germ.).

Războiul ruso-turc.

1769 Doamna Montagu (Elizabeth Robinson) publică *Eseul și geniul lui Shakspeare*, replică la atacul anti-shakespearian al lui Voltaire.

1770 Goldsmith — *Satul părăsit*.

O'Holbach — *Sistemul naturii* (Fr.).

Cook debarcă în Australia.

1771 Franklin începe să-și redacteze *Autobiografia* (Amer.).

Parlamentul englez stabilește că exprimarea în presă a opiniilor nu constituie o crimă și nu poate fi pedepsită.

1772 William Mason începe publicarea amplului poem *Grădina englezească* (încheiată în 1782).

Freneau și Brackenridge — *Gloria Americii* (Amer.).

Prima împărțire a Poloniei.

1773 Macpherson — *Poemele lui Ossian*.

Goethe — *Goetz von Berlichingen* (Germ.).

Atacuri ale coloniștilor americani împotriva navelor engleze din porturile Noii Anglii și la Philadelphia.

1774 James Beattie — *Menestrelul*.

Goethe — *Suferințele tânărului Werther* (Germ.).

În America se proclamă *Declarația Drepturilor*; primele ciocniri între coloniști și armatele engleze. Tratatul ruso-turc de la Küciuk-Kainargi.

1775 Mason editează opera lui Gray.

Alfieri — *Cleopatra* (It.); Beaumarchais — *Bărbierul din Sevilla* (Fr.); Trumbull — *M'Fingal* (Amer.).

1776 Adam Smith — *Cercetare asupra naturii și cauzelor bogăției națiunilor*; Paine — *Bunul simț*.

Freneau — *Frumusețile din Santa Cruz* (Amer.).

Independența coloniilor americane.

1777 R. B. Sheridan — *Școala birfelilor* ; Clara Reeve — *Campionul virtuții, povestire gotică*.

Generalul englez Burgoyne capitulează în fața comandantului armatei americane din statul New York.

1778 *Povestirile de la Canterbury* ale lui Chaucer sînt editate de Thomas Tyrwhitt.

Franța recunoaște independența statelor americane.

1779 — Freneau — *Casa nopții* (Amer.) ; Monti — *Încercări poetice* (It.).

1780 John Smith — *Antichități gaelice*.

Wieland — *Oberon* (Germ.) ; Șincai și Micu — *Elementa linguae daco-romanae* (Rom.).

În întreaga Anglie izbucnesc răscoale ale protestanților.

1781 George Crabbe — *Biblioteca* ; Johnson — *Viețile poetilor* ; Thomas Warton — *Istoria poeziei engleze de la sfîrșitul secolului al XI-lea pînă la începutul celui de-al XVIII-lea*.

Rousseau — *Confesiuni* (Fr.) ; Kant — *Critica rațiunii pure* (Germ.).

Capitularea generalului englez Cornwallis în fața armatei comandate de Washington și Lafayette încheie războiul din coloniile americane.

1782 William Cowper — *Poeme* ; Anna Seward — *Louisa* (roman în versuri).

Laclos — *Legături particulare* (Fr.) ; Alfieri — *Saul* (It.).

1783 Crabbe — *Satul*.

Webster — *Carte de ortografie* (Amer.).

Tratatul de la Paris : Anglia recunoaște independența Sta-

telor Unite ale Americii pe teritoriul cuprins între Atlantic, Marile Lacuri, Mississippi și Florida.

1784 — Schiller — *Intrigă și iubire* ; Herder — *Idei despre filosofia istoriei umanității* (Germ.) ; Beaumarchais — *Nunta lui Figaro* (Fr.) ; Parini — *Căderea* (It.).

Răscoala lui Horea, Cloșca și Crișan în Transilvania.

1785 Wiliam Cowper — *Îndatorirea*.
Kant — *Metafizica moravurilor* (Germ.).

1786 Robert Burns — *Poeme mai cu seamă în dialect scoțian* ; John Moore — *Zeluco* (roman antisclavagist) ; William Beckford — *Povestea califului Vathek* (traducere engleză, publicată fără încuviințarea autorului, a textului francez scris de el în 1782, la vârsta de 22 ani).

Freneau — *Poeme* (Amer.) ; Monti — *Aristodemo* (It.).

Englezii pătrund în Malaya.

1787 George Colman cel Tânăr — *Inkle și Yarico*.
Bernardin de Saint-Pierre — *Paul et Virginie* (Fr.) ;
Goethe — *Egmont* ; *Iphigenia în Taurida* ; Schiller — *Don Carlos* (Germ.).

Ann Ward se căsătorește cu William Radcliffe, editor și proprietar al revistei săptămânale *The English Chronicle*.

1788 Apare postum *Odă asupra superstițiilor populare din Munții Scoției* de William Collins ; Charlotte Smith — *Ethelinde sau orfanul din castel*.

Saint Simon — *Memorii* (ediție prescurtată) (Fr.).

Englezii încheie tratate cu Prusia și cu Țările de Jos.

1789 Ann Radcliffe — *Castelele din Athlin și Dunbayne*.
William Blake — *Cîntecele inocenței* ; *Cartea lui Thel* ; William Gilpin — *Însemnări din ținuturile*

muntoase ale Scoției ; John Moore — Zeluco.
George al III-lea dă primele semne de dezechilibru mintal.
Pitt, prim-ministru al Angliei.
Revoluția franceză.

- 1790 Ann Radcliffe — *Poveste siciliană.*
Frank Sayers — *Schițe dramatice din mitologia nordică ; Blake — Nunta cerului cu iadul ; Edmund Burke — Reflecții asupra Revoluției franceze ; James Bruce — Călătorii ; Joseph Turner — Istoria anglo-saxonilor ; Archibald Alison — Eseu despre gust ; John Hawkesworth — Călătorii pentru aflarea izvoarelor Nilului.*
1790—1832 — Goethe — *Faust* (Germ.).
Alfieri termină publicarea celor 19 tragedii ale sale (II.).

- 1791 Ann Radcliffe — *Povestea din pădure.*
Robert Burns publică poemul *Tam O'Shanter* în antologia *Antiquities of Scotland* ; Joseph Ritson — *Vechi poezii populare ; George Ellis — Exemple ale vechilor poeți englezi ; Paine — Drepturile omului ; Charlotte Smith — Celestina ; Elizabeth Inchbald — O poveste simplă.*
Apar traducerea *Iliadei* și a *Odiseei* semnate de Cowper.
Primul număr al revistei „The Observer”.
Răscoale ale partizanilor revoluției franceze la Birmingham.

- 1792 Blake — *Cîntul libertății ; Samuel Rogers — Plăcerile amintirii ; Charlotte Smith — Desmond ; Thomas Holcroft — Anna St. Ives ; Arthur Young — Călătorii în Franța ; William Bligh — Călătorie pe vasul „Bounty” în mările Sudului ; Gilpin — Eseuri despre frumusețea pitorească.*
Proclamarea Republicii Franceze. Armatele coalizate ale monarhiilor europene invadează Franța.

1793 Blake — *America ; Viziunea Țărilor Albionului ; Porțile paradisului ;* William Wordsworth — *O plimbare în faptul serii ;* William Godwin — *Justiția politică ;* Young — *Exemplul Franței ;* Charlotte Smith — *Vechiul conac.*

Tratat de alianță anglo-rus îndreptat împotriva Franței republicane. Anglia declară război Franței : flota franceză învinsă la Aboukir.

1794 Ann Radcliffe — *Misterele din Udolpho.*

Blake — *Cîntecele inocenței și ale experienței ; Europa ; Cartea lui Urizen ;* S. T. Coleridge și Robert Southey — *Căderea lui Robespierre ;* Payne Knight — *Privelistea ;* Ritson — *Cîntece scoțiene ;* Paine — *Epoca rațiunii ;* Uvedale Price — *Eseu despre pitoresc ;* Godwin — *Caleb Williams ;* Holcroft — *Hugh Trevor ;* Charlotte Smith — *Surghiunul.*

1795 Ann Radcliffe — *Călătorie prin Olanda și în ținuturile de vest ale Germaniei.*

Blake — *Cartea lui Los ; Cartea lui Ahanian ;* W. S. Landor — *Poeme ;* Lewis Abrosio sau Călugărul ; Charlotte Smith — *Plimbări la țară ;* Montalbert ; Paine — *Primele principii ale guvernării.* În Franța se instaurează Directoratul. Generalul Bonaparte în Italia.

1796 Coleridge — *Odă anului care pleacă ;* Southey — *Ioana d'Arc ;* William Cobbett — *Viața și aventurile lui Peter Porcupine ;* Fanny Burney — *Camilla ;* Maria Edgeworth — *Ajutorul părintelui ;* Charlotte Smith — *Marchmont.*

Apare revista „The Watchman“ editată de Coleridge.
Goethe — *Wilhelm Meister* (Germ.) ; Foscolo — *Veneției* (It.).
Anglia declară război Spaniei.

1797 Ann Radcliffe — *Italianul*.

Southey — *Poeme* ; *Scrisori din Spania și Portugalia* ; Lewis — *Strigoii din castel* (dramă) ; John Wolcōt — *Priveliști pitorești cu aluzii poetice*.

Godwin editează revista „The Enquirer“ ; apare re-
revista conservatoare „The Anti-Jacobin“.

Hölderlin — *Moartea lui Empedocle* ; Goethe — *Hermann și Dorothea* (Germ.).

Răscoale ale marinarilor din porturile engleze. Izbucnește o
criză financiară : Banca Angliei își suspendă plățile.

1798 Wordsworth și Coleridge — *Balade lirice* ; Edgeworth — *Educație practică* ; Gilpin — *Observații pitorești asupra Vestului Angliei* ; Malthus — *Principiile populației* ; Charles Lamb — *Rosamund Gray*.
Răscoale antiengleze în Irlanda. Bonaparte în Egipt.

1799 Lewis — *Povestiri de groază* ; Southey și Coleridge publică în ziarul „The Morning Post“ satira în versuri *Gîndurile diavolului* ; Sharon Turner — *Istoria Angliei pînă la cucerirea normandă* ; Mungo Park — *Călătorii în interiorul Africii* ; Godwin — *St. Leon*.
Hölderlin — *Hyperion* ; Schlegel — *Lucinda* (Germ.).
Bonaparte — prim-consul.

1800 Wordsworth și Coleridge publică o nouă ediție a *Baladelor lirice*, însoțită de o prefață ce cuprinde principiile literare ale mișcării romantice ; Edgeworth — *Castelul Rackrent*.

Doamna de Staël — *Despre literatură* (Fr.) ; Budai-Deleanu — *Țiganiada* (Rom.).

Ia ființă Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei.

1801 Southey — *Thalaba* ; James Hogg — *Pastorale scoțiene* ; Lewis — *Povestiri miraculoase* ; Ebenezer Elliott — *Plimbare într-o zi de primăvară* ; Edgeworth — *Povestiri morale* ; Belinda ; Amelia Opie — *Tatăl și fiica*.

Chateaubriand — *Atala* (Fr.) ; Alfieri — „*Tetralogia politică*“ ; Manzoni — *Triumful libertății* (It.).

Pitt demisionează din cauza refuzului regelui de a acorda emanciparea catolicilor. Englezii capturează flota daneză.

1802 Walter Scott — *Cîntecele menestrelilor de la frontariile Scoției* ; Robert Bloomfield — *Povestiri rurale*. Apar „*Edinburgh Review*“ (revistă conservatoare) și „*Weekly Political Register*“ (radicală).

Foscolo — *Iacopo Ortis* (It.) ; Novalis — *Heinrich von Ofterdingen* (Germ.).

Prin tratatul de la Amiens, Anglia retrocedează Franței teritoriile ocupate în războiul început în 1793. Parlamentul englez votează o „lege de apărare a copiilor care lucrează în fabrici“.

1803 Jeremy Bentham — *Pledoarie pentru constituție* ; Campbell — *Poeme* ; Erasmus Darwin — *Templul Naturii* ; Godwin — *Viața lui Chaucer* ; Burney — *Istoria descoperirilor din mările Sudului* ; Southey traduce *Amadis de Galia*.

Izbucnește din nou războiul cu Franța.

1804 Blake — *Ierusalim* ; Milton ; T. L. Peacock — *Călugării de la St. Mark* ; Gilpin — *Țărnuțul mării în Hampshire, Sussex și Kent* ; Holcroft — *Călătorie de la Hamburg* ; Edgeworth — *Povestiri populare* ; *Griselda modernă* ; Lewis — *Brigandul din Veneția* ; Opie — *Adeline Mowbray* ; Wolcot — *Frumusețile poeziei engleze*.

Schiller — *Wilhelm Tell* (Germ.).

Pitt e din nou prim-ministru. Napoleon se încoronează împărat al Franței. Dizolvarea Sfântului Imperiu Roman.

- 1805 Scott — *Balada ultimului menestrel* ; Wordsworth — *Preludiu* ; Southey — *Madoc* ; Robert Anderson — *Balade în dialect cumbian* ; Campbell — *Poeme* ; Richard Payne Knight — *Principiile gustului* ; Godwin — *Fleetwood* ; Sidney Owenson (lady Morgan) — *Călugărița de la St. Dominick* ; Holcroft — *Memoriile lui Brian Perdue*.

Anglia, Austria și Rusia formează „Cea de-a doua coaliție” anti-franceză. Flota franco-spaniolă nimicită la Trafalgar. Napoleon victorios la Austerlitz.

- 1806 Scott — *Balade și poezii lirice* ; W. S. Landor — *Simonidea* ; Holcroft — *Povestiri în versuri* ; Thomas Moore — *Epistole, ode și alte poeme* ; Peacock — *Palmyra* ; Opie — *Simple povestiri* ; Edgeworth — *Leonora* ; Anne Grant — *Scrisori din munți* ; Owenson — *Fetița irlandeză*.

Bătălia de la Jena.

- 1807 Wordsworth — *Poeme*, George Crabbe — *Poeme* ; Hogg — *Bardul de pe munte* ; Byron — *Ceasuri de lenevie* ; Moore — *Melodii irlandeze* ; Charles Robert Maturin — *Fatala răzbunare* ; Godwin — *Faulkner* ; Charles și Mary Lamb — *Povestiri după Shakespeare*.

Barlow — *Columbiada* (Amer.) ; Hegel — *Fenomenologia spiritului* (Germ.) ; Staël — *Corinne* (Fr.).

Comerțul cu sclavi e abolit în Anglia. Tratatul de la Tilsit : Prusia renunță la teritoriile de la răsărit de Elba. Franța ocupă Spania și Portugalia.

1808 Scott — *Marmion* ; Lewis — *Povestiri romantice* ; Maturin — *Băiatul din Irlanda* ; Southey — traducerea *Cidului*.

Krîlov — *Fabule* (Rus.) ; Washington Irving — *Salmagundi* (Amer.).

Răscoalele antifranceze¹ ale spaniolilor. Joseph Bonaparte intră în Madrid ca rege al Spaniei. Lupte anglo-franceze pe teritoriul Spaniei.

1809 Byron — *Barzi englezi și recenzenți scoțieni* ; Thomas Campbell — *Gertrude din Wyoming* ; Godwin — *Eseu despre morminte* ; Edgeworth — *Povestiri din viața mondenă*.

Primul număr din „The Quarterly Review“.

Irving — *Istoria New Yorkului* (Amer.).

Se încheie pace între Franța și Austria.

1810 Scott — *Doamna lacului* ; Southey — *Blestemul lui Kehama* ; Crabbe — *Tîrgușorul* ; Hogg — *Menestrelul din pădure* ; Shelley — *Poezie originală de Victor și Cazire* ; Peacock — *Spiritul Tamisei* ; Anne Maria Porter — *Căpeteniile scoțiene*.

Staël — *Despre Germania* (Fr.).

1811 Scott — *Viziunea lui Don Roderick* ; Shelley — *Necesitatea ateismului* ; Bloomfield — *Țărmurile râului Wye* ; Lewis — *Timour tătarul* ; Mary Brunton — *Stăpînirea de sine*.

La Motte-Fouqué — *Ondine* (Germ.).

Boala lui George al III-lea devine nevindecabilă ; prințul de Wales își asumă regența. Se declanșează răscoalele „sfărîmătorilor de mașini“.

1812 Crabbe — *Povestiri în versuri* ; William Combe — *Călătoria doctorului Syntax în căutarea pitorescului* ; James Montgomery — *Lumea de dinainte de potop* ;

Byron — *Childe Harold* (cînturile I și II) ; Peacock — *Filosofia melancoliei* ; Shelley — *Manifest către poporul irlandez* ; Maturin — *Căpetenia de bandiți mîlesieni* ; Opie — *Capricii*.

Frații Grimm — *Povești* (Germ.).

Primul-ministru Perceval e asasinat. Izbucnește războiul anglo-american. Campania lui Napoleon în Rusia : în octombrie începe catastrofa retragere a armatelor franceze.

1813 Scott — *Nunta din Trierman* ; Coleridge — *Remușcare, tragedie* ; Hogg — *Priveghiul reginei* ; Byron — *Mireasa din Abydos* ; *Ghiaurul* ; Shelley — *Crăiasa Mab* ; Jane Austen — *Mîndrie și prejudecată* ; Opie — *Povestiri din viața adevărată*.

Anglia, Rusia și Prusia (cărora li se alătură curînd și Austria) formează o nouă coaliție antinapoleoniană. Francezii învinși la Leipzig.

1814 Wordsworth — *Excursia* ; Southey — *Roderick, ultimul dintre goți* ; Byron — *Corsarul* ; *Lara* ; *Odă lui Napoleon* ; Coleridge — *Eseu despre artele frumoase* ; Scott — *Eseu despre instituția cavaleriei și despre romanul cavaleresc* ; *Waverley* ; Austen — *Mansfield Park* ; Samuel Rogers — *Jacqueline* ; Owenson — *O'Donnel* ; Henry Francis Cary publică traducerea integrală a *Divinei Comedii*.

Chamisso — *Peter Schlemihl* (Germ.).

Trupele aliate cuceresc Parisul. Abdicarea lui Napoleon. Congresul de la Viena. Prin tratatul de la Gand se încheie războiul anglo-american.

1815 Scott — *Stăpînul insulelor* ; *Cîmpul de la Waterloo* ; *Guy Mannering* ; Hogg — *Pelerinii soarelui* ; William Lisle Bowles — *Misionarul din Anzi* ; Byron — *Melodii ebraice* ; Wordsworth — *Ciuta albă din Rylstone*.

Paul-Louis Courier — *Pamflete* (Fr.).

Napoleon se întoarce pe neașteptate din exilul de pe Insula Elba. După o domnie de o săptămână de zile, e învins la Waterloo. Exilul pe Sânta Elena.

1816 Byron — Cântul al III-lea din *Childe Harold* ; *Prizonierul din Chillon* ; Shelley — *Alastor sau duhul singurătății* ; Peacock — *Headlong Hall* ; Leigh Hunt — *Povestea de la Rimini* ; Coleridge — *Christabel* ; *Hațul Kubla* ; *Chimurile somnului* ; Hogg — *Oglinda poetică* ; Maturin — *Bertram*.

E.T.A. Hoffman — *Elixirul diavolului* (Germ.) ; Benjamin Constant — *Adolphe* (Fr.).

Abolirea impozitului pe venituri sporește dificultățile financiare ale guvernului englez și obligă păturile sărace să suporte povara datoriilor naționale.

1817 Scott — *Harold neînfricatul* ; Byron — *Jeluirea lui Tasso* ; *Manfred* ; Coleridge — *Frunze sibiline* ; *Zapolya* ; *Biographia Literaria* ; John Keats — *Poeme* ; Moore — *Lalla Rookh* ; Godwin — *Mandeville* ; Mary Shelley — *Frankenstein* ; Peacock — *Melincourt* ; Edgeworth — *Harrington* ; Ormond ; Maturin — *Manuel* ; Southey — *Wat Tyler* ; William Hazlitt — *Personajele pieselor lui Shakespeare* ; David Ricardo — *Principii ale economiei politice*.

Primul număr al lui „Blackwood's Magazine“

Arnim — *Paznicii coroanei* (Germ.) ; Bryant — *Thanatopsis* (Amer.).

1818 Shelley — *Răscoala Islamului* ; Keats — *Endymion* ; Byron — *Beppo* ; Ebenezer Elliott — *Noaptea* ; Peacock — *Mănăstirea coșmarelor* ; Leigh Hunt — *Frunzișuri* ; Scott — *Rob Roy* ; Owenson — *Florence Macarthy*.

1819 Byron — *Mazeppa* ; Shelley — *Rosalind și Helen* ; Cenci ; *Odă vîntului de apus* ; Keats — *Ode* ; Wordsworth — *Peter Bell* ; Crabbe — *Povestiri de la castel* ; Elizabeth Barrett — *Bătălia de la Marathon* ; Hogg — *Relicve din Scoția* ; Maturin — *Fredolfo*.

Schopenhauer — *Lumea ca voință și reprezentare* (Germ.) ; Chénier — *Opere* (Fr.) ; Leopardi — *Infinitul* (It.).

La Manchester, pe cîmpul St. Peter, o demonstrație a muncitorilor e reprimată de poliție și de armată : 11 morți și peste 400 de răniți („Peterloo“). Guvernul emite legi care limitează libertățile individuale.

1820 Scott — *Poeme jehurite* ; *Ivanhoe* ; Shelley — *Prometeu descătușat* ; *Unei ciocîrliei* ; Keats — *Lamia*, *Isabella*, *Ajunul Sfintei Agnes* și alte poeme ; *Hyperion* ; Hogg — *Povestirile unei seri de iarnă* ; Maturin — *Melmoth rătăcitorul* ; John Clare — *Poeme* ; Hazlitt — *Prelegeri despre literatura dramatică în epoca Elizabethei*.

Lamartine — *Primele meditații* (Fr.) ; Manzoni — *Contele de Carmagnola* (It.).

Prințul regent al Angliei devine rege sub numele de George al IV-lea.

1821 Sînt publicate, în volumul al X-lea din „Ballantyne's Library“ romanele scrise pînă atunci de Ann Radcliffe ; ediția e prefătată de Walter Scott.

Southey scrie *O viziune a Judecării de apoi* ; Byron — *Profeția lui Dante* ; *Cain* ; *Sardanapal* ; *Marino Faliero* ; *Cei doi Foscari* ; Shelley — *Epipsychidion* ; *Adonais* (odă funebră la moartea lui Keats) ; *Întru apărarea poeziei* ; Scott — *Kenilworth* ; Thomas de Quincey — *Confesiunile unui fumător de opiu* ; John Clare — *Menestrelul satului* ; James Mill — *Elemente de economie politică*.

Manzoni — *Logodnicii* (It.)

Mișcarea revoluționară a lui Tudor Vladimirescu.

Cresc divergențele dintre guvernul englez (care susține că Sfînta Alianță nu are dreptul să intervină în afacerile interne ale altor țări) și aliații săi europeni.

1822 Byron — *O viziune a Judecății de apoi* ; Shelley — *Elada* ; Scott — *Poezie din romanele autorului lui „Waverley“* ; *Piratul* ; Peacock — *Maid Marian*. Pușkin — *Evgheni Oneghin* (Rus.) ; Vigny — *Poeme* (Fr.). La Congresul de la Verona, Anglia refuză să sprijine hotărîrea Sfîntei Alianțe de a interveni în Spania, unde izbucniseră mișcări revoluționare.

1823 Scott — *Quentin Durward* ; Moore — *Iubirile îngerilor* ; *Fabule pentru Sfînta Alianță* ; Byron — *Insula* ; *Werner*.

Stendhal — *Racine și Shakespeare* (Fr.) ; Fenimore Cooper — *Pilotul* ; *Pionierii* (Amer.).

La 7 februarie, la Londra, moare Ann Radcliffe.

★

★ ★

1826 Romanul *Gaston de Blondville* de Ann Radcliffe, nepublicat în timpul vieții autoarei, este editat de Thomas Talfourd.

★

★ ★

1834 Sînt publicate în volume versurile scrise de Ann Radcliffe.

D.G.

CARTEA I

CAPITOLUL I

... Casa-i limanul

*De dragoste, de pace și-mplinire,
Unde părinți, copii, prieteni buni
Și rude dragi trăiesc în fericire.*

THOMSON

Pe încântătoarele maluri ale fluviului Garonne, în Gasconia, se înălța, în anul 1584, castelul domnului St. Aubert. De la ferestrele castelului se zăreau peisajele idilice ale Guyennei și Gasconiei, ce se întindeau de-a lungul fluviului, cu culorile vii ale pădurilor luxuriante, ale viței de vie și ale plantațiilor de măslini. La sud, priveliștea era mărginită de maiestuoșii Pirinei, ale căror piscuri învăluite de nori, sau ivindu-se în forme impresionante, întrezărite și apoi dispărînd din nou, pe măsură ce pîclele rare se vălătuceau prin dreptul lor, erau cînd golașe, strălucind în văzduhul albastriu, cînd întunecate de pădurile mohorîte de pini, ce se întindeau spre poale. Genurile înfricoșătoare contrastau cu verdele desfătător al pășunilor și pădurilor de la marginea lor, unde, printre turme, cirezi și căsuțe modeste, ochiul se odihnea cu plăcere, după ce se cățăraseră pe vîrfurile de deasupra. Către nord și către răsărit, cîmpiile din Guyenne și Lan-

guedoc se pierdeau în negura depărtărilor : la apus, Gasconia era mărginită de apele golfului Biscaya.

Tare îi mai plăcea domnului St. Aubert să hoinărească, împreună cu soția și fiica sa, de-a lungul țărmului Garonnei și să asculte muzica valurilor ! Cunoscuse și alte aspecte ale vieții, în afară de simplitatea idilică, căci trăise în mijlocul lumii pline de veselie și agitație : dar imaginea încântătoare despre omenire, pe care și-o făurise în fragedă tinerețe, fusese prea dureros modificată de experiență. Cu toate acestea, în mijlocul privelistilor schimbătoare ale vieții, își păstrase principiile nezdruincinate, iar bunăvoința nealterată ; și se retrăsese din mijlocul mulțimilor „mai mult cu *compasiune* decât cu supărare”, îndreptându-se către simplitatea naturii, către plăcerile curate ale literaturii și către exercitarea virtuților casnice.

Era descendentul ramurii secundare a unei familii ilustre, și pentru viitorul lui se presupusese că va împlini lipsa unei bunăstări moștenite fie printr-o strălucită alianță matrimonială, fie printr-o reușită în afacerile publice. Dar St. Aubert avea un simț prea ales al onoarei, pentru a înfăptui cea de-a doua speranță, și prea puțină ambiție pentru a sacrifica ceea ce numea el fericire, doar ca să dobândească bunăstarea. După moartea tatălui său, se căsătorii cu o tinărară foarte plăcută, egală cu el prin naștere, dar nu superioară lui ca avere. Larghețea sau extravagantele regretatului domn St. Aubert îi încâlciseră atât de mult afacerile, încât fiul său se văzu nevoit să renunțe la o parte din domeniul familiei și, la câțiva ani după căsătorie, i-o vîndu domnului Quesnel, fratele soției sale, și se retrase pe o mică moșie din Gasconia, unde își împărțea preocupările între fericirea conjugală și îndatoririle de părinte, pe de o parte, și comorile cunoașterii și luminile minții, pe de altă parte.

Încă din copilărie se simțise legat de aceste locuri. Venise adesea aici pe cînd era copil, iar impresiile plăcute lăsate de bunăvoința simplă a țăranului vîrstnic ce

ingrijea acest loc, unde roadele și smîntîna nu se isprăveau niciodată, nu fuseseră șterse de împrejurările ulterioare. Pășunile înverzite, pe care alergase adesea cu bucuria celui sănătos și cu libertatea tinereții — pădurile, în a căror umbră înviorătoare se lăsase pentru prima oară în voia gândurilor melancolice ce deveniseră mai apoi o trăsătură trainică a firii sale — sălbăticia potecilor de munte, râul, în undele căruia înotase, și cîmpiile din depărtări, ce păreau să n-aibă hotar ca și speranțele lui timpurii, nu îi reveneau în memorie lui St. Aubert decît însoțite de simțăminte de înflăcărare și regret. În cele din urmă, plecă din mijlocul oamenilor și se retrase în acest loc, pentru a-și împlini dorințele pe care le nutrea de mai mulți ani de zile.

Clădirea, așa cum o găsisese, nu era decît o reședință de vară ce putea prezenta interes în ochii unui străin prin simplitatea ei elegantă sau prin frumusețea peisajului din jur ; și fuseseră necesare destule îmbunătățiri pentru a o transforma într-o locuință familială confortabilă. St. Aubert simțea un soi de afecțiune pentru fiecare parte a clădirii, așa cum și-o amintea din vremea tinereții sale, și nu ar fi răbdat să se uinească din loc nici măcar o piatră, astfel încît noua clădire, adaptată la stilul celei vechi, forma împreună cu aceasta o singură reședință, simplă și elegantă. Gustul doamnei St. Aubert se remarcă în aranjarea interiorului, unde mobilierul avea același caracter de simplitate sobră, ca și în puținele ornamente ale odăilor, caracteristice pentru cei ce le locuiau.

Biblioteca ocupa partea dinspre apus a castelului și cuprindea o colecție formată din cele mai valoroase cărți în limbi vechi și moderne. Încăperea dădea spre o pădurice, înălțată pe un povîrniș ce cobora lin către râu, și copacii înalți aruncau asupra ei o umbră melancolică plăcută, în timp ce, de la ferestre, se putea zări, dincolo de ramurile bogate, peisajul viu și luxuriant ce se întindea către

apus, dominat în partea stîngă de prăpăstiile abrupte ale Pirineilor. În vecinătatea bibliotecii se găsea o seră, plină cu plante rare nespuse de frumoase ; căci una dintre preocupările lui St. Aubert era studiul botanicii, și își petrecea adesea cîte o zi întreagă pe munții din jur, ce puteau oferi unei minți de naturalist o bogată desfătare, îndeletnicindu-se cu știința sa preferată. În aceste mici plimbări, era însoțit uneori de către doamna St. Aubert și, adesea, de fiica sa ; atunci, ducînd un coșuleț de răchită pentru plante și un altul plin cu gustări reci, pe care nu le-ar fi putut găsi în căsuța unui păstor, hoinăreau în mijlocul celor mai romantice și mai minunate peisaje, fără să-și îngăduie să se lase abătuți de la munca lor rodnică de farmecul vlăstarelor umile ale naturii. Cînd osteneau să rătăcească printre piscuri greu accesibile pentru oricine în afară de entuziaști, și unde vegetația nu mai păstra alte urme de pași în afară de cele lăsate de caprele negre, căutau unul dintre acele cotloane verzi care împodobesc atît de frumos acești munți și, la umbra semeței zăde sau a cedrilor, se bucurau de hrana simplă, improspătată de apa rece a unui izvor ce șerpuia prin iarbă, și de mireasma florilor sălbatice și a plantelor aromate ce creșteau pe marginea stîncilor și împînzeau iarba.

În vecinătatea părții de răsărit a serei și dînd către cîmpiile Languedoc-ului se afla o încăpere, pe care Emily o numea a ei și în care se găseau cărțile, desenele și instrumentele ei muzicale, precum și cîteva dintre păsările și plantele ei preferate. Aici se ocupa ea de obicei cu artele frumoase, pe care le deprindea numai pentru că se potriveau cu gusturile ei și în care înzestrarea-i înnăscută, împreună cu învățămintele domnului și doamnei St. Aubert, o făcuseră să dobîndească o pricepere timpurie. Ferestrele acestei încăperi erau nespuse de plăcute ; coborau pînă la podea și, cum dădeau înspre mica peluză ce înconjura casa, privirea putea străbate, printre pîlcurile de migdali,

palmieri, frasini înfloriți și mirt, pînă la întinderile din depărtare pe unde curgea fluviul Garonne.

Țăranii din aceste locuri fermecătoare puteau fi adesea văzuți serile, după terminarea zilei de muncă, dansînd în grupuri pe malul rîului. Melodiile lor vesele, pașii dezinvolți, figurile pline de frenezie ale dansurilor lor, ca și modul elegant și capricios în care fetele își aranjau costumele simple, dădeau acestor scene un caracter într-adevăr franțuzesc.

Partea din față a castelului, care, fiind îndreptată spre sud, dădea înspre munții grandioși, era alcătuită dintr-un hol rustic și din două saloane minunate. Etajul, căci reședința nu avea decît un etaj, cuprindea dormitoare, în afară de o odaie cu balcon, în care se servea de obicei micul dejun.

Pe terenul din jur, St. Aubert făcuse unele amenajări pline de bun gust ; cu toate acestea, atașamentul său față de lucrurile pe care și le amintea din copilărie era atît de mare, încît uneori sacrificase gustul în favoarea sentimentului. Se înălțau acolo două zăde bătrîne, care umbreau clădirea și stricau perspectiva ; dar St. Aubert afirmase uneori că se socotește a fi destul de slab pentru a plînge dacă ar fi doborîte. Puse să se sădească lîngă aceste zăde un mic pîlc de fagi, pini și frasini de munte. Pe o terasă înaltă, rînduită pe o ridicătură pe malul fluviului, plantă portocali, lămîi și palmieri, ale căror fructe umpleau aerul răcoros al serilor cu o mireasmă plăcută. Pe lîngă aceștia, se mai găseau tot felul de arbuști din alte specii. Pe această terasă, în umbra deasă a unui platan, ce își întindea coroana maiestuoasă înspre rîu, îi plăcea lui St. Aubert să-și petreacă serile frumoase de vară, împreună cu soția și copiii săi, urmărind, de sub frunzișul platanului, ultimele raze ale soarelui, splendoarea calmă a luminii ce pălea peste priveliștea din depărtare, pînă cînd umbrele amurgului topeau diferitele înfățișări într-o singură nuanță de un cenușiu închis. Aici îi plăcea să citească și să dis-

cute cu doamna St. Aubert, sau să se joace cu copiii, lăsându-se în voia acelor sentimente dragi ce însoțesc întotdeauna viața simplă și natura. Afirmase adesea, cu lacrimi de bucurie tremurându-i între pleoape, că aceste clipe sînt cu mult mai minunate decît cele petrecute în mijlocul scenelor pline de strălucire și tumult după care tînjesc oamenii. Inima îi era plină ; nu nutrea, lucru atît de rar, nici o năzuință către o fericire mai mare decît aceea pe care o simțea. Conștiința faptului că ceea ce făcea era bine împrumuta felului său de-a fi o seninătate pe care nimic altceva nu i-ar fi putut-o da unui om cu o conștiință morală ca a sa și care îl făcea să înțeleagă mai bine darurile bunecuvîntate de care avea parte.

Noaptea ce se cobora nu îl izgonea de sub platanul său preferat. Îi plăcea liniștea ceasului cînd se sting și ultimele raze de lumină ; cînd stelele tremură una cîte una în eter și se reflectă în oglinda întunecată a apelor — acel ceas care, mai mult decît toate celelalte, îi umple mintea cu o simțire meditativă și o înalță adesea către o contemplare sublimă. Mai rămînea în acel loc și după ce luna își revărsa razele blînde asupra frunzișului, iar cina idilică, alcătuită din smîntînă și fructe, îi era adesea întinsă tot sub platan. Atunci, în liniștea nopții, privighetoarea își înălța trilurile, răspîndind farmecul și trezind melancolia.

Fericirea în care trăia de cînd se retrăsese în acest loc îi fu curmată pentru prima dată de moartea celor doi fii ai săi. Îi pierdu la vîrsta cînd naivitatea copilărească este cea mai fermecătoare ; și, cu toate că, din considerație pentru durerea doamnei St. Aubert, căută să nu și-o exprime pe a sa și izbuti să o rabde așa cum își propusese, cu filozofie, în realitate nu avea vreo filozofie care să-l poată împăca cu astfel de pierderi. Singurul copil care îi mai rămăsese era o fiică : și în timp ce urmărea cu o dragoste plină de grijă cum i se dezvoltă caracterul copilăresc, încerca, cu o străduință statornică, să-i îndrepte acele trăsături ale firii care ar fi putut-o împiedica mai

tîrziu să cunoască fericirea. Descoperise încă de timpuriu la ea o minte neobişnuit de plină de sensibilitate, sentimente puternice şi nerăbdare în a-şi manifesta bunăvoinţa ; dar, pe lângă aceste trăsături, se putea observa şi o sensibilitate prea puternică pentru a-şi îngădui o linişte de durată. Pe măsură ce creştea, această sensibilitate învăluia în meditaţie starea ei de spirit şi în blîndeţe felul ei de-a fi, ceea ce dădea un farmec în plus frumuseţii ei şi stîrnea interesul persoanelor cu o dispoziţie asemănătoare. Dar St. Aubert avea prea mult bun simţ, ca să prefere farmecul unei calităţi ; şi avea destulă putere, pentru a-şi da seama că acest farmec este prea primejdios celui dăruit cu el, ca să fie socotit binecuvîntare. De aceea, se străduia să-i întărească tot timpul caracterul : să-i formeze deprinderea stăpînirii de sine ; s-o înveţe să nu asculte de primul impuls sentimental şi să se obişnuiască să cerceteze nepărtinitor dezamăgirile ce i se pricînuiau uneori. Pe măsură ce o învăţa să se împotrivească primelor impresii şi să dobîndească acea demnitate statornică a spiritului, care e singurul lucru ce poate ţine piept pasiunilor şi ne poate înălţa, pe cît se poate, deasupra împrejurărilor, primi şi o lecţie de tărie sufletească : căci era deseori silit să asiste, părăind nepăsător, la lacrimile şi zbuciumul pe care, din spirit de prevedere, le provoca.

Ca înfăţişare, Emily semăna cu mama ei ; avea aceeaşi simetrie plină de eleganţă a formelor, aceleaşi trăsături delicate şi aceiaşi ochi albaştri, plini de o calmă blîndeţe. Dar, oricît de fermecătoare ar fi fost făptura ei, diferitele expresii ale chipului erau acelea care, pe măsură ce discuţiile îi trezeau cele mai frumoase sentimente ale firii, o făceau să împrăştie în jur o graţie atît de captivantă :

Acele gingaşe sclipiri ce-n ochi îi licăresc

Şi, molipsindu-i pe ceilalţi, în jur se risipesc.

St. Aubert îi cultivă spiritul cu grijă şi luare-amînte. O ajută să-şi formeze o privire de ansamblu asupra ştiin-

țelor și să capete o cunoaștere exactă a celei mai alese literaturi în toate aspectele ei. O învăță limba latină și engleză, în primul rînd pentru ca să poată înțelege caracterul sublim al operelor marilor poeți. Încă din copilărie, ea își descoperi înclinație pentru operele de geniu ; iar St. Aubert, atît din principiu, cît și din predispoziție, încuraja orice mijloc nevinovat de a dobîndi fericirea.

— O minte bine instruită, spunea el, este cel mai bun mijloc de apărare pentru a nu te molipsi de prostie și viciu. Mintea fără nici o ocupație caută neîncetat ceva care să o ajute și e gata să se cufunde în greșeală, numai ca să scape de apatia pasivității. Umple-o cu idei, dă-i deprinderea plăcerii de a gîndi ; iar ispitele lumii exterioare vor fi zădărnice de satisfacțiile produse de lumea interioară. Gîndirea și educația sînt la fel de trebuincioase atît fericirii vieții de la țară cît și celei de la oraș ; în primul caz, împiedică apariția neliniștii pricinuite de indolență și îngăduie o plăcere sublimă, prin crearea gustului de frumos și de măreț ; în al doilea caz, micșorează nevoia, și deci și interesul, pentru risipă.

Una dintre plăcerile cele mai timpurii ale lui Emily era să hoinărească în mijlocul naturii ; nu căuta peisajele blînde și pline de culoare ; îi plăceau mai mult plimbările prin pădurile sălbatice de la poalele munților ; și încă și mai mult cotloanele coplesitoare din munți, unde liniștea și măreția singurătății îi stîrneau un fior sacru în inimă și îi înălțau spiritul către stăpînitorul cerului și al pămîntului. Zăbovea adesea singură prin astfel de locuri, pierdută într-o vrajă plină de melancolie, pînă cînd ultimele scipiri ale zilei se stingeau la apus ; pînă cînd dangătul singuratic al vreunei talăngi sau lătratul îndepărtat al vreunui cîine de pază rămîneau singurele sunete ce întrerupeau liniștea serii. Atunci, întunecimea pădurii, foșnetul răzleț al frunzelor în vînt, zborul liliacului în amurg și luminile tremurate ale căsuțelor îi puneau mintea la treabă și o conduceau spre entuziasm și poezie.

Plimbarea care-i plăcea cel mai mult îi purta pașii către o cabană de pescuit, care îi aparținea lui St. Aubert și care se găsea într-o vale împădurită, la marginea unui râuleț ce cobora din Pirinei și, după ce spumega printre stînci, șerpua liniștit pe sub umbrele pe care le oglindea. Deasupra pădurilor care adumbreau această vale se ridicau piscurile semețe ale Pirineilor, care se avîntau adesea deasupra poienilor mai joase. Uneori se vedea doar cîte o stîncă sfărîmată, înconjurată de tufișuri sălbatice ; sau cabana vreunui păstor, cocoșată pe un pisc, umbrită de chiparoși întunecați sau de frasini unduitori. Ca un luminiș în mijlocul pădurilor adînci, poiana se deschidea către priveliștile din depărtare, unde pășunile bogate și povîrnișurile acoperite cu vii ale Gasconiei coborau spre cîmpie ; iar acolo, pe malurile șerpuitoare ale Garonnei, crîngurile, cătunele și căsuțele — cu contururile voalate de depărtări se împleteau într-o singură nuanță, plină de strălucire și armonie.

Și acest loc era unul dintre refugiile preferate ale lui St. Aubert, care se adăpostea adesea aici de arșița amiezii, împreună cu soția, fiica și cărțile sale ; ori venea la ceasul blînd al serii, pentru a întîmpina amurgul liniștit sau pentru a asculta cîntecul privighetorii. Uneori lua cu el și cîte un instrument muzical, stîrnind cu acordurile blînde ale oboiului său ecouri feerice ; și, adesea, vocea lui Emily își trăgea dulceața din valurile pe deasupra cărora plutea.

În timpul unei asemenea plimbări, ea descoperi în această cabană versurile care urmează, scrise cu creionul pe o porțiune a lambriului :

SONET

Hai, pană, scrie despre tot aleanul,
Hai, spune-i zînei din pădurea verde,
Cînd pasul ei ușor pe-alei se pierde,
De toată suferința lui, sărmanul !

Hai, zugrăvește-i ochii de lumină,
Blîndețea de pe fața-i visătoare,
Fugarul zîmbet, grațiile sprințare —
Portretul după care ei suspină ;

Rostește tot ce inima te-mpingē .
Dar nu tot ce-n tristețe se ascunde !
Ce-ades în floarea gingașă pătrunde
Otrava ce scînteia vieții-o stinge !

Privind făptura aceasta îngerească,
N-ai crede c-ar putea să te-amăgească !

Versurile nu erau dedicate nimănui ; ceea ce o îndritui pe Emily să creadă că nu îi erau adresate ei, deși nu încăpea îndoială că ea era nimfa acelor locuri. După ce se gîndi la toate cunoștințele din cercul ei restrîns, fără a izbuti să afle cui ar putea fi adresate, fu silită să rămînă în nesiguranță ; o nesiguranță care ar fi putut deveni supărătoare pentru o minte mai inactivă decît a ei. Nu avea destul timp liber ca să dea importanță acestei împrejurări, neînsemnată la început, dacă ar fi stăruit asupra ei necontenit. Ușoara vanitate pe care i-o pricinuisese (căci nesiguranța ce nu-i îngăduia să creadă că ea inspirase sonetul nu-i îngăduia nici să nu creadă acest lucru) se risipi, iar întîmplarea îi fu alungată din minte de cărți, studiu și îndeletnicirile pline de milostenie.

Curînd după aceasta, o coplesiră grijile din pricina unei șubreziri a sănătății tatălui ei, care se îmbolnăvi de friguri ; și, cu toate că nu erau socotite dintre cele primejdioase, îl vlăguiră foarte tare. Doamna St. Aubert și Emily îl îngrijiră cu statornică abnegație : dar se întrema foarte anevoie și, pe măsură ce își recîștiga sănătatea, soția lui părea să și-o piardă.

Primul loc unde se duse, după ce se simți destul de bine ca să iasă la aer, a fost cabana sa preferată de pescuit. Trimiseră dinainte un coș cu merinde, cărți și lăuta lui

Emily ; nu avea trebuință de instrumente de pescuit, căci nu găsea plăcere în a chinui sau a nimici vreo vietate.

După ce se desfătă vreo oră cu plăcerile botanicii, li se așternu masa. Recunoștința pentru că putea veni din nou în acest loc dădea un gust mai plăcut mîncării ; și fericirea familială zîmbi din nou în aceste locuri. Domnul St. Aubert discută cu o voioșie ieșită din comun ; fiecare lucru îi trezea senzații agreabile. Bucuria înviorătoare pricinuită de primele clipe în mijlocul naturii, după suferințele bolii și după obligația de a sta închis în cameră, se ridică mai presus de orice închipuire sau descriere a celor sănătoși. Pădurile și pășunile înverzite, iarba presărată cu flori, albastrul cerului, aerul înmiresmat, susurul izvorului limpede și chiar și bîzîitul gîzelor din umbră, toate par să readucă sufletul la viață, făcînd ca simpla existență să pară o fericire.

Doamna St. Aubert, însuflețită de voioșia ei și de însănătoșirea lui, nu se mai gîndi la semnele de subrezire a sănătății ei din ultima vreme : și, în timp ce hoinărea pe cărările acestei văi romantice, stînd de vorbă cu el și cu fiica ei, privea adesea de la unul la celălalt cu o duioșie ce îi aducea lacrimi în ochi. St. Aubert observă de mai multe ori acest lucru și o dojeni cu blîndețe pentru emoția ce o încerca : dar ea doar zîmbea, îi strîngea de mîină, pe el și pe Emily, și lacrimile îi curgeau și mai tare. Bucuria caldă ce-l cuprinsese era atît de puternică, încît deveni aproape dureroasă ; cu chipul dintr-o dată serios, nu putu să nu ofteze, zicîndu-și în sinea lui : „Poate că îmi voi aminti cîndva de aceste clipe ca de o culme a fericirii și le voi regreta fără speranță. Dar nu vād de ce să nu mă bucur de ele, din pricina unor zadarnice prevestiri ; se cuvine să nădăjduiesc că nu voi ajunge să jelesc pierderea celor care îmi sînt mai dragi decît propria mea viață.”

Pentru a-și potoli, sau poate pentru a se lăsa în voia acestei stări de spirit melancolic, o rugă pe Emily să se ducă și să ia lăuta pe care știa să o atingă cu o simțire

atît de dulce. Dar cînd ea se apropie de cabana de pescuit, auzi uimită sunetele lăutei, mînuită cu multă pricepere, într-o melodie tînguitoare, ale cărei tonuri alese îi ferme-cară atenția. Ascultă, într-o liniște profundă, temîndu-se să se miște din loc, pentru a nu pierde vreo notă sau a nu-l tulbura pe cîntăreț. Totul în jur era liniștit, și nu apărea nimeni ; ea continuă să asculte, sfiiciunea învîngîndu-i surpriza și plăcerea ; o sfiiciune sporită de amintirea versurilor scrise cu creionul, pe care le văzuse, și șovăia dacă să înainteze sau să se întoarcă.

În timp ce șovăia, muzica încetă ; și atunci Emily, după ce se codi încă o clipă, își recăpătă curajul și înaintă spre cabana de pescuit ; intră cu pași șovăielnici, dar o găsi pustie ! Lăuta zăcea pe masă ; totul părea să fie la locul său, și ea era gata să creadă că auzise un alt instrument, cînd își aminti deodată că, la plecarea din cabană cu domnul și doamna St. Aubert, lăsase lăuta lîngă fereastră. Se simți speriată, fără să știe însă din ce pricină ; amurgul melancolic și pacea profundă a locului, întreruptă doar de tremurul ușor al frunzelor, îi sporiră neli-niștea ciudată ; ar fi vrut să părăsească pe dată cabana, dar își dădu seama că o cuprinde amețea, și se așeză. În timp ce se străduia să-și recapete puterile, privirea îi căzu pe versurile scrise pe lambriu ; tresări, de parcă ar fi văzut un străin ; dar, izbutind să-și înfrîngă tremurul din suflet, se ridică și se duse la fereastră. Văzu atunci că versurilor vechi le fuseseră adăugate altele, în care apărea numele ei.

Deși nu se mai putea îndoii că îi erau adresate, rămînea la fel de neștiutoare ca și înainte în privința persoanei care le scrisese. În timp ce tot chibzuia la strania întîmplare, crezu că aude pași afară și, cuprinsă din nou de teamă, își luă lăuta și fugi în mare grabă. Îi găsi pe domnul și pe doamna St. Aubert pe o cărăruie ce șerpuia de-a lungul văii.

Curînd ajunseră pe un pisc înverzit umbrit de palmieri, care domina văile și cîmpiile Gasconiei, și se așezară pe iarbă ; iar în timp ce privirile le rătăceau peste priveliștea nespus de frumoasă și respirau mireasma dulce a florilor și plantelor răspîndite prin iarbă, Emily cîntă din lăută și din voce cîteva dintre melodiile lor preferate, cu acea gingășie a interpretării în care era atît de desăvîrșită.

Muzica și discuțiile îi reținură în acest colț plin de farmec pînă cînd ultimele raze ale soarelui se stinseră pe cîmpie ; pînă cînd pînzele albe ale corăbiilor ce lunecau la poalele munților, unde șerpuia fluviul Garonne, abia se mai zăreau, iar amurgul învălui priveliștea. Era un amurg plin de melancolie, dar nu lipsit de armonie. St. Aubert, împreună cu ai lui, se ridică și părăsi cu părere de rău acel loc ; vai ! doamna St. Aubert nu știa că îl părăsește pentru totdeauna.

Cînd ajunseră la cabană, doamna St. Aubert descoperi că-i lipsește brățara ; își aminti că și-o scosese de la mîină după ce mîncaseră și că o lăsase pe masă, înainte de a pleca să se plimbe. După o îndelungată căutare, în care Emily se strădui s-o găsească, trebui să se resemneze că o pierduse. Prețuia brățara și pentru că avea prinsă de ea o miniatură a fiicei ei, socotită de o izbitoare asemănare, care fusese pictată doar cu cîteva luni înainte. Cînd Emily se încredință că brățara dispăruse cu adevărat, rămase tare încurcată și îngîndurată. Își dăduse seama că în lipsa ei cineva străin fusese în cabană, după locul schimbat al lăutei și după versurile adăugate cu creionul : iar după înțelesul acestor versuri, nu părea de necrezut ca poetul, cîntărețul și hoțul să fie unul și același. Dar, deși muzica auzită, versurile văzute și miniatura dispărută constituiau împrejurări ieșite din comun, simți o puternică reținere în a le pomeni ; hotărîndu-se în același timp în sinea ei să nu mai vină niciodată la cabana de pescuit fără domnul sau doamna St. Aubert.

La întoarcerea la castel, cu toții erau gînditori : Emily medita la incidentul ce tocmai avusese loc ; St. Aubert reflecta, cu o mulțumire calmă, la fericirea de care se bucura ; iar doamna St. Aubert se întreba, întrucîtva neliniștită și uimită, cum se pierduse miniatura ce o înfățișa pe fiica ei. Pe cînd se apropiau de casă, observară o agitație neobișnuită în împrejurimi ; se auzeau limpede diferite glasuri, slujitori și cai treceau printre copaci și, în sfîrșit, răsună huruitul unei trăsurii trecînd în goană. Cînd putură vedea fațada castelului, zăriră un landou, cu caii în spume, pe mica pajiște din față. St. Aubert recunoscu livrelele cumnatului său și, în salon, îi găsi într-adevăr pe domnul și doamna Quesnel. Părăsiseră Parisul de cîteva zile și se îndreptau spre domeniul lor, aflat doar la zece leghe de La Vallée, pe care domnul Quesnel îl cumpărase cu mai mulți ani în urmă de la St. Aubert. Acest domn era singurul frate al doamnei St. Aubert : dar, cum la legătura de rudenie nu se adăugase și o afinitate de caracter, relațiile dintre ei nu fuseseră prea strînse. Domnul Quesnel era preocupat numai cu viața mondenă ; scopul său fusese să cîștige în importanță ; măreția forma obiectul gustului său ; iar prin felul său de a fi, la care se adăuga și o bună cunoaștere a oamenilor, dobîndise aproape tot ceea ce dorea. Pentru un om cu o astfel de fire, nu e surprinzător faptul că nu prețuia însușirile lui St. Aubert ; sau că gusturile simple, naturalețea și dorințele moderate ale acestuia le socotea dovezi ale unei minți slabe și ale unor vederi înguste. Căsătoria surorii sale cu St. Aubert îi rănise ambiția, căci plănuse ca prin mijlocirea legăturii ei matrimoniale să poată dobîndi importanța pe care și-o dorea atît de mult ; și existaseră cîteva propuneri, din partea unor persoane ale căror rang și avere îi mulțumeau dorințele cele mai fierbinți. Dar sora lui, care în acea vreme primea și atențiile lui St. Aubert, înțelesese, sau crezuse că înțelege, că fericirea și fastul nu sînt unul și același lucru, și nu șovăise să renunțe la cel de-al doilea,

pentru a obține pe prima. Indiferent dacă domnul Quesnel credea sau nu că sînt același lucru, el ar fi sacrificat bucuros liniștea surorii lui, pentru a-și satisface ambiția ; și, la căsătoria ei cu St. Aubert, își exprimase în fața ei disprețul pentru atitudinea nepăsătoare cu care ea nesocotea relațiile sus-puse. Doamna St. Aubert, deși nu îi dezvăluie soțului ei această insultă, rămase, poate pentru prima dată, cu un resentiment în suflet ; și, deși respectul pentru propria ei demnitate, ca și anumite rațiuni de prudență, o reținuseră să-și exprime resentimentul, de atunci în purtarea ei față de domnul Quesnel apărură o ușoară rezervă, pe care el o înțelegea și o împărtășea.

Domnul Quesnel nu urmă exemplul surorii lui în ceea ce privește propria lui căsătorie. Soția lui era italiancă și moștenitoarea unui titlu ; iar prin fire și educație, era o femeie înfumurată și ușuratică.

Acum hotărîseră să-și petreacă noaptea la familia St. Aubert ; și, cum castelul nu era destul de mare pentru a-i adăposti și pe servitorii lor, aceștia fuseseră trimiși în satul învecinat. După ce se isprăviră salutările și aranjamentele pentru noapte, domnul Quesnel începu să se fălească cu noutățile și relațiile sale ; iar St. Aubert, care trăia izolat de prea multă vreme pentru ca aceste subiecte de conversație să-l mai intereseze prin noutatea lor, asculta cu o răbdare și o atenție pe care oaspetele său le luă drept uimire umilă. Într-adevăr, domnul Quesnel le descrisese cele cîteva petreceri, pe care vremurile tulburile îngăduiau, de la curtea lui Henric III, cu amănunte care îi compensau întrucîtva ostentația ; dar, cînd ajunse să vorbească despre firca ducelui de Joyeuse, despre un tratat secret știut de el, care se negocia cu Poarta, și despre modul cum era primit Henric de Navarra, domnul St. Aubert își recăpătă destul din experiența trecută pentru a se încredința că oaspetele său nu putea aparține decît unei categorii inferioare de politicieni, și că tocmai importanța subiectelor discutate arăta că nu putea face parte

din categoria, căreia pretindea că-i aparține. Părerile expuse de domnul Quesnel erau de așa natură, încît St. Aubert se abținea să răspundă, știind că oaspetele său nu avea nici inimă să simtă, nici discernămînt să înțeleagă ce este drept.

Între timp, doamna Quesnel își exprima față de doamna St. Aubert uimirea că îndură viața în acest colț izolat de lume, cum îl numea ea, și îi descria, probabil din dorința de a-i stîrni invidia, spendoarea balurilor, banchetelor și procesiunilor care tocmai avuseseră loc la curte, cu prilejul nunții ducelui de Joyeuse cu Margareta de Lorena, sora reginei. Tot atît de amănunțit îi descria splendorile pe care le văzuse, ca și pe cele de la care fusese exclusă ; iar imaginația vie a lui Emily exagera, în timp ce asculta cu curiozitatea arzătoare a tinerilor, scenele despre care auzea ; iar doamna St. Aubert, privindu-și soțul și fiica, simțea, în timp ce o lacrimă i se furișa în ochi, că, deși măreția poate împodobi fericirea, numai virtutea o poate întemeia.

— Se împlinesc doisprezece ani, St. Aubert, spuse domnul Quesnel, de cînd am cumpărat domeniul dumitale.

— Cam așa ceva, răspunse St. Aubert, reținîndu-și un suspin.

— Au trecut aproape cinci ani de cînd n-am mai fost pe acolo, urmă Quesnel ; căci Parisul și împrejurimile sale sînt singurele locuri din lume în care se poate trăi ; și sînt atît de vîrît în politică, și am atîtea treburi grabnice de hotărît, încît mi-e greu să plec de acolo, chiar și pentru o lună sau două.

Cum St. Aubert rămînea tăcut, domnul Quesnel continuă :

— M-am întrebat uneori cum se poate ca dumneata, care ai trăit în capitală și ai fost obișnuit cu societatea, să poți supraviețui în altă parte ; mai ales într-un ținut atît de pustiu ca acesta, unde nu ai nici ce auzi, nici ce

vedea, și unde, mai pe scurt, de-abia îți poți da seama că trăiești.

— Trăiesc pentru familie și pentru mine, spuse St. Aubert ; acum mă mulțumesc să știu ce e fericirea, — cîndva știam ce e viața.

— M-am gîndit să cheltuiesc treizeci sau patruzeci de mii de livre pe tot felul de îmbunătățiri, spuse domnul Quesnel, părăind să nu observe vorbele lui St. Aubert ; căci plănuiesc ca, în vara viitoare, să-mi poftesc aici prietenii, pe ducele de Durefort și pe marchizul Ramont, ca să petreacă o lună sau două la mine.

La întrebarea lui St. Aubert care ar fi aceste îmbunătățiri, răspunse că ar trebui să dărîme întreaga aripă de răsărit a castelului și, în locul ei, să clădească niște grajduri.

— Apoi voi construi, spuse el, o sufragerie, un salon, o sală de serviciu și un număr de odăi pentru servitori ; căci, în clipa de față, nu am loc nici pentru a treia parte din oamenii mei.

— Oamenii tatălui meu aveau loc, spuse St. Aubert, îndurerat de aceste schimbări pe care le va suferi vechea casă, și nu erau puțini.

— Vederile noastre sînt mai largi decît cele de atunci, spuse domnul Quesnel ; felul de viață care pe atunci era considerat destul de bun nu ar mai putea fi îndurat astăzi.

Pînă și cumpănitul St. Aubert se înroși la aceste cuvinte, dar furia sa cedă curînd locul disprețului.

— Pe terenul din jurul castelului sînt prea mulți copaci ; am de gînd să tai cîtiva dintre ei.

— Să tai copacii ! spuse St. Aubert.

— Firește ; de ce nu ? Copacii aceștia împiedică priveliștea. E acolo un castan care își întinde ramurile pe toată fațada sudică a castelului și care e atît de bătrîn, încît se spune că în scorbura lui încap o duzină de oameni. Chiar și în entuziasmul dumitale, de-abia ai putea susține că un astfel de copac, uscat și bătrîn, ar mai putea fi folositor sau frumos.

— Doamne, exclamă St. Aubert, dar nu-mi închipui că ai să distrugi acel castan plin de noblețe, care înflo-
rește de veacuri, și e mîndria domeniului ! Era un copac
falnic încă pe vremea cînd s-a construit castelul acesta.
De cîte ori m-am cățărat, în copilărie, printre ramurile
lui groase și m-am adăpostit în frunzișul lui, în timp ce
ploaia răpăia în jur, fără să mă ude vreo picătură ! De
cîte ori am stat cu o carte în mîna, uneori citind, alteori
privind printre ramuri la priveliștea ce se întindea pînă
hăt-departe și la soarele care apunea. pînă ce se lăsa scara,
aducînd înapoi păsările la cuiburile lor micuțe din mijlocul
frunzișului ! De cîte ori — dar, scuză-mă, adăugă St. Au-
bert, amintindu-și că vorbește cu un om care nu îi poate
nici înțelege, nici aproba simțămintele, vorbesc despre
timpuri și simțăminte tot atît de învechite ca și gustul
care ar cruța venerabilul copac.

— Va fi negreșit doborît, stărui domnul Quesnel : cred
că voi planta niște plopî de Lombardia printre pîlcurile
de castani care vor rămîne în jurul castelului : doamnei
Quesnel îi plac plopîi și mi-a povestit ce frumos împodo-
besc plopîi o vilă a unchiului ei, care se găsește în apro-
piere de Veneția.

— Nu mă îndoiesc că, pe malurile Brentei, vorbi St.
Aubert, unde silueta lor avîntată se îmbină cu cele ale
pinilor și chiparoșilor și unde unduiesc deasupra unor por-
ticuri și colonade delicate și elegante, nu mă îndoiesc,
zic, că împodobesc priveliștea ; dar printre giganții pădurii,
și în preajma unui castel gotic greoi...

— Bine, domnul meu, spuse domnul Quesnel, nu mă
voi certa cu dumneata. Ar trebui să revii la Paris, pentru
ca ideile noastre să se poată potrivi cît de cît. Dar *à-propos*
de Veneția ; mă gîndeam să mă duc acolo în vara viitoare ;
s-ar putea să fie cu putință să intru în stăpînirea vilei
despre care v-am vorbit, și care mi s-a spus că este cît
se poate de încîntătoare. În acest caz, o să amîn amenajă-

rile de aici cu încă un an, și s-ar putea să fiu ispitit să rămân o vreme în Italia.

Emily rămase oarecum uimită auzindu-l că ar putea fi ispitit să rămână în străinătate, după ce le destăinuise că prezența lui la Paris era atât de necesară, încît de-abia reușea să lipsească de acolo o lună sau două ; dar St. Aubert înțelese prea bine că domnul Quesnel își dădea doar importanță, pentru a se mai mira ; iar posibilitatea de a amîna amenajările proiectate îl făcu să spere că ele nu vor fi duse niciodată la îndeplinire.

Înainte de a se despărți pentru a se duce la culcare, domnul Quesnel își exprimă dorința de a sta de vorbă între patru ochi cu St. Aubert și se retraseră într-o altă încăpere, unde rămaseră mai multă vreme. Subiectul conversației rămase necunoscut ; dar, oricare ar fi fost, St. Aubert păru foarte tulburat cînd se întoarse la cină, și o umbră de mîhnire îi întuneca din cînd în cînd chipul, îngrijorînd-o pe doamna St. Aubert. Cînd rămaseră singuri, ea se simți îndemnată să-l întrebe ce se petrecuse, dar delicatețea ce caracterizase întotdeauna comportamentul lui o reținu : își spuse că, dacă St. Aubert dorea să-i împărtășească obiectul preocupării lui, nu va aștepta să-i pună ea întrebări.

A doua zi, înainte de a pleca, domnul Quesnel avu o a doua întrevvedere cu St. Aubert.

Oaspeții, după ce luară o gustare la castel, porniră pe răcoare spre Epourville, poftindu-i stăruitor, pe el și pe doamna St. Aubert, să vină pe la ei, mai curînd din vanitatea de a-și arăta grandoarea, decît din dorința de a-și mulțumi prietenii.

Emily reveni încîntată la libertatea pe care prezența oaspeților o îngrădise, la cărți, la plimbări și la conversațiile pline de spirit ale domnului și doamnei St. Aubert, care păreau să se bucure în aceeași măsură că scăpaseră de îngrădirile impuse de aroganță și frivolitate.

Doamna St. Aubert le ceru s-o ierte că nu poate lua parte la obișnuita lor plimbare de seară, plîngîndu-se că nu se simte prea bine, și St. Aubert și Emily ieșiră împreună.

Aleseră un drum care urca spre munți, gîndindu-se să treacă și pe la cîțiva bătrîni, pe care St. Aubert, deși cu un venit foarte modest, reușea să-i ajute, ceea ce domnul Quesnel, care avea venituri foarte mari, probabil că nu și-ar fi putut îngădui.

După ce le împărți bătrînilor obișnuita binefacere, ascultînd răbdător plîngerile unora dintre ei, remediînd nedreptățile făcute altora și domolind nemulțumirile tuturor, cu priviri pline de simpatie și cu un zîmbet binevoitor, St. Aubert porni înapoi spre casă prin pădure

...unde

La căderea serii spiridușii dau năvală

Ca-n felurite jocuri și ospețe să-și petreacă

Noaptea de vară, cum spun poveștile din sat.

THOMSON

— M-a fermecat întotdeauna amurgul în mijlocul pădurii, spuse St. Aubert, al cărui cuget era pătruns acum de sentimentul de liniște blîndă, rezultat din conștiința de a fi făcut un act de binefacere, avînd astfel dispoziția de a găsi plăcere în orice obiect din jur. Îmi amintesc că, în tinerețe, amurgul, dacă mă prindea în pădure, îmi trezea mii de închipuiri de basm și imagini romantice ; și mărturisesc că nu sînt nici acum cu totul nesimțitor la nobila înflăcărare care stîrnește visele poetului : pot zăbovi, cu pași solemni, în umbra deasă, pot privi cu un ochi impresionat către întunecimea din depărtare și pot asculta cu o plăcere plină de emoție murmurul tăinic al pădurii.

— O, tată dragă, exclamă Emily, în timp ce în ochi îi apăreau lacrimi, cît de bine înfățișezi ceea ce am simțit și eu adesea, crezînd că nimeni în afară de mine nu a mai simțit vreodată ! Ascultă ! Un foșnet grăbit peste vîrfurile

copacilor — acum se stinge — cît de solemnă e liniștea ce se așterne apoi ! Acum adierea crește din nou. Parcă e vocea vreunei ființe supranaturale — vocea duhului pădurilor, care le veghează în timpul nopții. Ah ! dar ce lumină e aceea ? Uite că a dispărut. Și acum sclipește din nou, lângă rădăcina castanului aceleia mare : privește, tată !

— Ești o admiratoare atît de mare a naturii, spuse St. Aubert, și îi cunoști atît de puțin fenomenele, încît să nu știi că este un licurici ? Dar vino, adaugă el vesel, mai fă cîtiva pași și poate că o să vedem niște zîne ; apar adesea împreună. Licuriciul le dă lumină, iar în schimb, ele îl vrăjesc cu muzică și dans.

.

St. Aubert rămase tăcut pînă cînd ajunseră la castel, unde soția sa se retrăsese în camera ei. Slăbiciunea și deprimarea care o copleșiseră în ultima vreme, și pe care le izgonise prin efortul cerut de sosirea oaspeților, reapărură mai puternice. În ziua următoare, se iviră semne de fierbințeală, și St. Aubert, trimițînd după ajutorul medicului, află că tulburările erau de aceeași natură ca și febra de care suferise și el nu cu multă vreme în urmă. Într-adevăr, ea se molipsise în timp ce îl îngrijea și, cu o constituție prea slabă, nu respinsese boala pe loc ; aceasta îi rămăsese în sînge, dînd naștere slăbiciunii pronunțate de care se plîngea. St. Aubert, îngrijorat peste măsură de starea sănătății soției sale, îl reținu pe medic la ei acasă. Își aminti de sentimentele și gîndurile care îi întunecaseră o clipă mintea ultima dată cînd fusese la cabana de pescuit, în tovărășia doamnei St. Aubert, și recunoscu acum că erau după cît se pare presimțiri că boala va fi fatală. Dar reuși să ascundă acest gînd, atît ei, cît și fiicei sale ; aceștia se strădui să-i însuflească speranța că stăruințele ei constante nu vor fi zadarnice. Medicul, întrebat de St. Aubert ce credea despre boală,

răspunse că ea depindea de împrejurări pe care nu le putea preciza. Doamna St. Aubert părea să aibă o părere mai precisă : dar numai privirea ei o lăsa să se înțeleagă. Și-o țintuia adesea asupra prietenilor îngrijorați, cu o expresie plină de milă și duioșie, ca și când ar fi cunoscut dinainte durerea care îi aștepta, părînd să spună că doar de dragul lor și al suferinței lor mai regreta viața. În a șaptea zi, boala ajunsese într-un punct crucial. Medicul avea acum o înfățișare mai gravă, pe care ea o observă și, profitînd de un moment cînd membrii familiei părăsiră odaia ei, spuse că-și dădea seama că moartea îi era aproape.

— Nu încercați să mă amăgiți, îi ceru ea : simt că nu mai am mult de trăit. Sînt pregătită : mă pregătesc, sper, de multă vreme. Cum nu mai am mult de trăit, nu vă lăsați pradă unei compasiuni greșit înțelese, care să vă determine să-mi consolați familia cu speranțe false. Dacă o veți face, jalea lor va fi cu atît mai mare cînd se va întîmpla ceea ce e inevitabil ; mă voi strădui, prin exemplul meu, să le arăt ce e resemnarea.

Medicul fu mișcat ; îi făgădui că îi va urma sfatul și îi spuse destul de brusc lui St. Aubert că nu mai e nici o speranță. Acesta nu era destul de filozof pentru a-și putea reține sentimentele la auzul vestii : dar, din considerație pentru durerea sporită pe care i-ar fi provocat-o soțici sale, dacă ea i-ar fi observat suferința, izbuti, după o vreme, să se stăpînească, în prezența ei. La început, vestea o copleși pe Emily : apoi, amăgindu-se cu puterea dorințelor ei, în minte îi încolți speranța că mama ei totuși se va însănătoși, speranță de care se agăță cu încăpăținare aproape pînă în ultima clipă.

Boala își urmă cursul, iar doamna St. Aubert acceptă suferința cu răbdare și cu supunere. Pacea sufletească cu care își aștepta moartea își avea obîrșia în privirea retrospectivă asupra vieții ei, care fusese dominată, în măsura în care slăbiciunea omului o îngăduie, de conștiința

de a se fi aflat întotdeauna pe drumul mîntuirii și de speranța într-o lume mai bună. Dar cucernicia ei nu îi putea alina întru totul suferința despărțirii de cei ce-i erau atît de dragi. În aceste ultime ceasuri, vorbi mult cu St. Aubert și cu Emily despre viața viitoare și alte subiecte legate de religie. Resemnarea pe care o arăta, speranța neșovăitoare că se va întîlni într-o lume viitoare cu prietenii pe care îi lăsa în urmă, cît și sforțarea pe care se vedea uneori că o face, pentru a-și ascunde durerea pricinuită de această despărțire temporară, îl îndurerau adesea pe St. Aubert într-o măsură atît de mare, încît se vedea nevoit să părăsească încăperea. După ce se lăsa un timp pradă lacrimilor, și le ștergea și se întorcea în cameră, căutînd să se stăpînească, ceea ce nu făcea decît să-i sporească durerea.

Niciodată nu simțise mai mult Emily însemnătatea învățăturilor de a-și stăpîni simțămintele ca în aceste clipe, și niciodată nu reușise atît de bine să le pună în aplicare. Dar cînd totul se termină, se prăbuși brusc sub povara suferinței, și atunci își dădu seama că numai speranța și curajul o susținuseră pînă atunci. O bucată de vreme, St. Aubert fu el însuși prea nemîngîiat, pentru a-i putea dărui puțină mîngîiere fiicei sale.

CAPITOLUL II

*Pot spune o poveste, din care orice vorbă
vîmă ți-o frînge.*

SHAKESPEARE

Doamna St. Aubert fu înmormîntată la biserica din satul vecin ; soțul și fiica ei o petrecură pe ultimul drum, urmați de un șir lung de țărani, care o jeleau sincer pe această femeie minunată.

După ce se înapoie de la înmormîntare, St. Aubert se închise în camera sa. Cînd ieși de acolo, chipul îi era senin, dar palid de suferință. Porunci să se adune întreaga suflare a castelului. Numai Emily nu apăru ; copleșită de scena la care tocmai asistase, se retrăsese în odaia ei să-și plîngă durerea. St. Aubert o urmă : îi luă mîna în tăcere, în timp ce din ochii ei lacrimile se revărsau ; și trecură cîteva clipe pînă ce el reuși să-și controleze vocea, ca să poată vorbi. Spuse cu glas tremurat :

— Dragă Emily, mă duc să mă rog împreună cu toți ai casei ; vino și tu. Trebuie să cerem sprijin din cer. Unde în altă parte l-am putea căuta — unde în altă parte l-am putea găsi ?

Emily își înăbuși lacrimile și îl urmă pe tatăl ei în salon unde servitorii se și adunaseră ; St. Aubert citi,

cu glas scăzut și grav, slujba de seară, adăugînd o rugăciune și pentru sufletul celei ce îi părăsise. În acest timp, vocea îi tremură adesea, lacrimile îi picurară pe cartea de rugăciuni și în cele din urmă se opri. Dar sentimentele sublime de pură evlavie îi înălțară treptat gîndurile deasupra acestei lumi și, în cele din urmă, aduseră mîngîiere în sufletul său.

După ce slujba luă sfîrșit și servitorii se retraseră, o sărută pe Emily cu duioșie și îi spuse :

— M-am străduit încă de cînd' erai un copil să-ți statornicesc în suflet datoria stăpînirii de sine ; ți-am arătat cîtă însemnătate are ea în viață, nu numai fiindcă ne ferește de atîtea ispite primejdioase care ne pot abate de la onestitate și virtute, dar și fiindcă îngrădește indulgența, socotită virtute, dar care, dincolo de un anumit punct, e un cusur, căci urmările ei sînt dăunătoare. Orice exces e dăunător ; pînă și durerea, justificată la origine, devine o patimă egoistă și nedreaptă, dacă te lași în voia ei în detrimentul datoriei — prin datorie înțeleg alît datoria față de noi înșine, cît și față de ceilalți. O durere excesivă, îngăduită prea multă vreme, moleșește mintea și aproape că îi răpește capacitatea de a lua parte vreodată la diferitele bucurii nevinovate desemnate a fi razele de soare ale vieții noastre. Draga mea Emily, să-ți amintești și să pui în aplicare învățămintele pe care ți le-am dat adesea, și pe care propria ta experiență ți-a dovedit că sînt înțelepte. Durerea ta nu folosește la nimic. Nu lua spusele mele drept o observație banală, ci reține-ți așadar suferința cu ajutorul rațiunii. Nu vreau să-ți distrug sentimentele, copila mea, vreau doar să te învăț să ți le stăpînești ; căci, oricare ar fi relele care își au izvorul într-o inimă prea simțitoare, de la una nesimțitoare nu te poți aștepta la nimic ; pe de altă parte, acesta e un viciu — un viciu a cărui slutenie nu e îndulcită și de ale cărui ușurări nu se poate mîngîia nimic. Îmi cunoști durerea și ești încredințată, așadar, că vorbele-mi nu sînt

rostate cu ușurință, ca cele care, în asemenea prilejuri, sînt repetate atît de des încît nimicesc pînă și izvoarele unei emoții sincere, sau etalează doar ostentația egoistă a unei false filozofii. Îi voi arăta deci fiicei mele că pot să-mi pun sfaturile în aplicare. Ți-am spus toate acestea pentru că nu rabd să te vad îrosindu-te printr-o suferință fără rost, în lipsa rezistenței pe care o dă rațiunea ; și nu ți le-am spus pînă acum deoarece există un răgaz de timp cînd gîndirea trebuie să se plece în fața firii ; acesta a trecut : și un altul, în care o prea mare indulgență, dacă intră în obicei, copleșește atît de tare mlădierea spiritului, încît devine aproape cu neputință să-l mai stăpînești ; acesta va urma. Tu, dragă Emily, vei arăta că vrei să eviți acest lucru.

Emily îi zîmbi printre lacrimi tatălui ei.

— Dragă tată, spuse ea, și vocea îi tremură ; ar fi vrut să adauge : „O să mă dovedesc demnă de a fi fiica dumitale” ; dar o copleși un amestec de recunoștință și durere. St. Aubert o lăsă să plîngă, fără a o întrerupe, și apoi începu să discute subiecte mai obișnuite.

Prima persoană care veni să îi exprime domnului St. Aubert simpatia sa fu un oarecare domn Barreaux, un om auster și în aparență nu prea sensibil. Înclinația pentru botanică îi făcuse să se cunoască, întrucît se întîlniseră adesea în timpul plimbărilor în munți. Domnul Barreaux se retrăsese din societate și, într-un fel, aproape dintre oameni, pentru a trăi într-un castel plăcut de la marginea pădurii, în apropiere de La Vallée. Fusesse și el dezamăgit de oameni : dar nu simțea milă pentru ei și nu îi deplîngea, ca St. Aubert ; simțea mai curînd indignare față de viciile lor, decît compasiune pentru slăbiciunile lor.

St. Aubert rămase întrucîtva surprins de venirea lui ; căci, deși îl poftise adesea stăruitor la castel, acesta nu primise pînă acum nicio dată invitația ; iar acum venise fără vreo formalitate sau reținere și intrase în salon ca

un vechi prieten. Nenorocirea lui St. Aubert părea că îi înmuiase toată asprimea și prejudecățile din suflet ; nefericirea lui părea să fie singurul lucru la care se gândea. Își exprimă compătimirea mai degrabă prin comportare decât prin cuvinte : vorbe puțin despre pricina durerii lor ; dar grija atentă cu care se purtă cu ei, cât și accentele vocii și privirea mîngîietoare cu care însoți vorbele, veneau din inimă și le mergeau la inimă.

În această perioadă de deprimare, St. Aubert primi și vizita doamnei Cheron, singura lui soră în viață, care rămăsese de cîțiva ani văduvă și locuia acum pe domeniul ei de lângă Toulouse : legăturile dintre ei nu fuseseră prea strînse. Doamna Cheron nu ducea lipsă de vorbe pentru a-și exprima condoleanțele ; nu cunoștea farmecul privirii care vorbește pe loc sufletului, și nici intonația care mîngîie inima ca un balsam : doar își încredință fratele că îl compătimește sincer, laudă virtuțile fostei lui soții, și apoi îi oferi ceea ce socotea a fi mîngîiere. Emily plînsese fără încelare cît timp le vorbea doamna Cheron ; St. Aubert rămase liniștit, îi ascultă cuvintele în tăcere și apoi îndreptă discuția spre un alt făgaș.

La despărțire, doamna Cheron stăruia ca atît fratele, cît și nepoata ei, să-i facă o vizită cît de curînd.

— Vederea altor locuri o să vă mai schimbe gîndurile, spuse ea, și nu e bine să dai frîu liber durerii.

Desigur că St. Aubert recunoștea adevărul acestor vorbe ; dar, în același timp, simți o împotrivire mai mare, ca oricînd să părăsească locul pe care fericirea din trecut îl făcuse să-i devină sfînt. Prezența soției sale purificase totul în jur și, cu fiecare zi ce trecea, pe măsură ce suferința se mai domolea, ea se alătura farmecului plin de gingășie ce-l lega de casă.

Mai erau însă și invitații cărora trebuia să li se supună, dintre care făcea parte și vizita la cumnatul său, domnul Quesnel. Treburi importante cereau să nu o mai amîne

și, din dorința de a risipi puțin deprimarea fiicei sale, o luă cu sine la Epourville.

Cînd intrară cu trăsura în pădurea din vecinătatea domeniului său părintesc, St. Aubert zări iarăși, printre castanii ce mărgineau drumul, turnurile de pe laturile castelului. Suspină la gîndul a tot ceea ce se petrecuse de cînd fusese acolo ultima dată și își spuse că era acum proprietatea unui om care nici nu ținea la castel, nici nu punea preț pe el. În cele din urmă, ajunse pe drumul ai cărui copaci semeți îl încîntaseră adesea în copilărie și a căror umbră plină de melancolie se potrivea acum atît de bine cu starea-i sufletească. Fiecare amănunt al clădirii, ce se înălța cu o măreție greoaie, îi apăru pe rînd printre ramurile copacilor — turnul mare, poarta cu arcadă prin care se pătrundea în reședință, podul basculant și șanțul secat care înconjură toate acestea.

Huruitul roților de trăsură aduse o ceată de slujitori la poarta principală, unde St. Aubert coborî și apoi o conduse pe Emily în holul gotic, din care lipseau acum armele și stindardele străvechi ale familiei. Acestea fuseseră mutate din loc, iar lambriurile de stejar și grin-zile de pe tavan, vopsite în alb. Chiar și masa cea mare din fundul holului, de unde stăpînul casei își arăta ospitalitatea și de unde răsunaseră atît de des hohote de rîs și cîntece de veselie, fusese mutată acum din loc ; pînă și băncile care pe vremuri se înșirau de jur împrejurul holului lipseau. Pe zidurile greoaie atîrnau podoabe frivole, și fiecare obiect dovedea lipsa de gust și sentimentele corupte ale actualului proprietar.

Un servitor parizian cu o înfățișare veselă îl conduse pe St. Aubert într-un salon unde se aflau domnul și doamna Quesnel, care îl întîmpinară cu o politete plină de semeție și care, după ce rostiră cîteva condoleanțe formale, păzură să uite că avuseseră vreodată o soră.

Emily simți cum i se umplu ochii de lacrimi, dar indignarea o făcu să și le stăpînească. St. Aubert, calm și

stăpînit, își păstră demnitatea fără să-și dea importanță ; iar Quesnel se simți oarecum descumpănit de prezența acestuia, fără să își poată da seama din ce pricină.

După o discuție generală, St. Aubert își exprimă dorința de a sta de vorbă între patru ochi cu domnul Quesnel ; iar Emily, rămînînd cu doamna Quesnel, află curînd că mai multe persoane erau poftite să ia masa la castel și fu silită să audă că nimic din ceea ce era iremediabil și de domeniul trecutului nu trebuie să împiedice o petrecere în prezent.

Aflînd că urmau să sosească oaspeți, St. Aubert simți un amestec de dezgust și indignare față de lipsa de sentiment a lui Quesnel și declară că va pleca imediat înapoi acasă. Dar i se aduse la cunoștință că fusese invitată și doamna Cheron ; și, privind-o pe Emily și gîndindu-se că ar putea veni vremea cînd ostilitatea unchiului ei i-ar putea dăuna, se hotărî să nu o provoace chiar el, printr-o comportare ce ar putea fi socotită nepotrivită chiar de persoane ce dădeau acum dovadă de atît de puțină bună cuviință.

Printre oaspeții adunați în jurul mesei se găseau și doi italieni, dintre care unul se numea Montoni și era o rudă îndepărtată a doamnei Quesnel ; era un bărbat cam de patruzeci de ani, neobișnuit de chipeș, cu trăsături bărbătești și expresive, dar denotînd în primul rînd semeția unuia obișnuit să ordone și iuțeala în luarea hotărîrilor.

Signor Cavigni, prietenul său, părea de vreo treizeci de ani — nu avea atîta demnitate, dar îl egala în privința puterii de pătrundere și îl întrecea în manierele insinuante.

Emily se simți impresionată de salutul cu care îl întîmpină doamna Cheron pe tatăl ei :

— Frate dragă, spuse ea, mă îngrijorează faptul că arăți atît de rău ; te rog să te îngrijești !

St. Aubert răspunse cu un surîs melancolic că se simte ca de obicei ; dar, plină de temeri, Emily își închipui acum că tatăl ei arată mai rău decît în realitate.

Dacă nu ar fi avut o povară pe suflet, Emily ar fi fost distrată de noile personaje și de conversația variată din timpul mesei, care i se păru de o splendoare cum nu prea mai văzuse. Dintre oaspeți, signor Montoni venise de curînd din Italia și povesti despre tulburările care aveau loc acolo ; vorbi cu căldură despre diferențele dintre partide și deplînse apoi urmările probabile ale răzmerițelor. Prietenul lui vorbi tot atît de pătimaș despre politica țării sale ; lăudă ocîrmuirea și prosperitatea Veneției și îi preamări superioritatea neîndoieală față de toate celelalte state din Italia. Își îndreptă apoi atenția spre doamne și vorbi cu aceeași elocvență despre moda de la Paris, despre opera franțuzească și manierele franțuzești ; și în acest ultim subiect nu uită să sublinieze și cît este de agreabil gustul franzuzesc. Lingușirea păru să nu fie observată de către cei cărora le era adresată, cu toate că efectul acesteia, o atenție docilă, nu scăpă observației sale. Cînd izbutea să nu fie copleșit de stăruințele celorlalte doamne, el i se adresa din cînd în cînd lui Emily : dar ea nu cunoștea moda de la Paris și nu știa nimic despre operele din Paris ; iar modestia ei, lipsa de afectare și purtarea simplă formau un contrast vizibil cu cel al celorlalte doamne.

După masă, St. Aubert se duse afară din încăpere, ca să mai privească încă o dată bătrînul castan pe care Quesnel se gîndea să-l doboare. Stînd în umbra copacului și privind în sus printre ramurile încă stufoase, și zărind ici și colo cîte un petec de cer albastru, preocupările și întîmplările din tinerețe îi reveniră pe dată în minte, împreună cu chipurile și firile unor prieteni — de mult duși pe lumea cealaltă ; și se simți atunci aproape o ființă solitară, neavînd-o decît pe Emily către care să își îndrepte sufletul.

Rămase pierdut în amintirea unor vremi pe care gândurile i le aduceau în minte, pînă cînd șirul lor ajunsese la scena morții soției sale, și atunci plecă din acel loc, pentru a o uita, dacă ar fi fost cu putință, în mijlocul celorlalți.

St. Aubert comandă trăsura la o oră timpurie și, pe drumul spre casă, Emily își dădu seama că tatăl ei era mai tăcut și mai trist ca de obicei ; dar socoti că era urmarea vizitei într-un loc care îi evoca prea puternic timpuri trecute, nebănuind măcar că ar avea vreo pricină de supărare pe care i-o ascundea.

Intrînd în castel, ea se simți mai abătută ca oricînd, căci mai mult ca oricînd îi lipsea draga ei mamă, care, la fiecare întoarcere acasă, obișnuia să o întîmpine cu surîsuri și căldură ; acum, totul era tăcut și părăsit.

Dar timpul reușește acolo unde rațiunea și eforturile par a da greș. Săptămînile trecură una după alta, și fiecare din ele luă cîte puțin din înverșunarea nefericirii ei, pînă cînd durerea se îndulci și se prefăcu în tandrețea pe care inimile simțitoare o prețuiesc socotind-o sfîntă. Cît privește însă sănătatea lui St. Aubert, aceasta se înrăutăți văzînd cu ochii ; deși Emily, care stătea tot timpul lîngă el, fu aproape ultima care își dădu seama. Făptura lui nu își revenise încă după ultimul atac de febră, iar lovitura dată de moartea doamnei St. Aubert dusesese la slăbiciunea lui de acum. Doctorul îi prescrise să călătorească ; căci era lucru vădit că supărarea îi influențase starea nervilor, și așa slăbiți de boala de care suferise : și se putea ca o schimbare de decor, care să îi distreze mintea, să ajute la liniștirea lor.

Vreme de cîteva zile, Emily se îndeletnici cu pregătirile necesare pentru a-l însoți ; iar el, cu strădaniile de a micșora cheltuielile casei pe durata călătoriei lor — ceea ce îl determină, în cele din urmă, să renunțe la servitori. Emily se opunea doar arareori dorințelor tatălui ei, prin întrebări sau proteste, căci altfel l-ar fi întrebat acum de ce nu ia cu el un servitor, lămurindu-l că starea sănă-

lăzii lui i-o impunea neapărat. Dar, în ajunul plecării, când află că îi concediasse pe Jacques, Francis și Mary și că o păstrase doar pe Theresa, bătrîna menajeră, rămase foarte surprinsă și îndrăzni să-l întrebe pentru ce procedase astfel.

— Pentru a micșora cheltuielile, draga mea, răspunse el, căci plecăm într-o călătorie costisitoare.

Medicul îi recomandase aerul din Languedoc și Provence ; așa că St. Aubert hotărî să călătorească fără grabă de-a lungul țărmului Mediteranei, către Provence.

În seara dinaintea plecării, se retraseră devreme în camerele lor ; dar Emily mai avea de strîns cîteva cărți și alte diferite lucruri, așa încît nu termină înainte de miezul nopții, când își aminti că niște ustensile pentru desen, pe care avea de gînd să le ia cu ea, rămăseseră în salonul de jos. Ducîndu-se după ele, trecu prin fața camerei tatălui ei și, văzînd ușa întredeschisă, își zise că probabil se afla în birou. — **căci**, de la moartea doamnei St. Aubert, își făcuse obiceiul, când nu putea adormi, să se ducă acolo pentru a se liniști. Cînd ajunsese jos, aruncă o privire în biroul lui, dar nu-l văzu acolo : și, neprimind răspuns, intră încet ca să se convingă dacă era înăuntru.

Camera era cufundată în întuneric, dar se zărea puțină lumină printr-o ușă cu geam care dădea în cabinetul de toaletă. Emily socoti că era în cabinetul de toaletă și, uimită că mai era treaz la o oră atît de tîrzie, se temu că nu se simte bine și era gata să-l strige ; dar, zicîndu-și că apariția ei neașteptată la această oră l-ar putea speria, lăsă lumînarea pe coridor și se apropie tiptil de ușă. Privind prin geam, îl văzu așezat la o masuță, cu niște hirtii în față, pe care le citea cu profundă atenție și cu interes, suspinînd adesea și lăsînd lacrimile să-î curgă pe obraji. Emily, care se apropiase de ușă împinsă de grijă și neliniștită de starea sănătății lui, fu reținută acum de un amestec de curiozitate și tandrețe. Nu putea fi martoră la durerea lui, fără a dori să-i afle cauza ; așa

că rămase privindu-l în tăcere, încredințată că hîrțiile acelea erau scrisori de la mama ei. La scurt timp, el îngenunche și, cu o expresie gravă pe care i-o văzuse rar pe chip, dar avînd și un aer rălăcit, care i se păru că aducea mai curînd a spaimă decît a orice altceva, se rugă în tăcere multă vreme.

Cînd se ridică, chipul lui avea o paloare de moarte. Emily se grăbi să se retragă ; dar văzîndu-l că se apropie iarăși de hîrțiile de pe măsută, se gîndi să mai rămînă. El luă din mijlocul lor o casetă, și scoase din ea un portret în miniatură. Lumina căzu pe portret, luminîndu-l puternic, și Emily văzu că înfățișează o femeie, dar care nu era mama ei.

St. Aubert îl privi îndelung, cu seriozitate și tăndrețe, îl duse la buze, apoi la inimă, și un suspîn. nestăpînit îi scăpă de pe buze. Emily de-abia putea crede că ceea ce vede e real. Nu știuse vreodată pînă acum că tatăl ei avea un portret al vreunei alte femei, decît al mamei ei, și cu atît mai puțin că avea unul pe care era limpede că punea atîta preț ; dar, cu cît îl privea, încercînd să vadă dacă nu îi seamănă doamnei St. Aubert, Emily se convinse pe deplin că era al unei alte persoane.

După o vreme, St. Aubert puse miniatura la loc în casetă ; și Emily, amintindu-și că se amesteca în durerile lui personale, se retrase încetîșor din odaie.

[St. Aubert și Emily pornesc cu trăsura într-o călătorie spre Languedoc. Spre seară, pe cînd se gîndeau îngrijați unde vor găsi un adăpost ca să-și petreacă noaptea, întîlnesc un tînăr vînător, numit Valancourt, care îi călăuzește spre un cătun și le oferă propria sa cabană de vînătoare. St. Aubert află cu surprindere că acesta este un tînăr nobil și cultivat și își dă în curînd seama că se uită cu ochi de îndrăgostit la Emily.

A doua zi, după ce se despart și merg o bucată de drum, St. Aubert, crezînd că trăsura este urmărită de bandiți, trage cu arma și îl rănește din greșeală pe Valancourt, care pornise în urma lor în speranța de a o mai întîlni pe Emily. După ce rămîn cîteva zile în Beaujeu, pentru ca tînărul să-și vindece rana, pornesc cu toții spre provincia Roussillon și ajung în orașul Arles, unde înnoptează, urmînd ca a doua zi St. Aubert să-și urmeze călătoria spre Languedoc, iar Valancourt să se întoarcă acasă.]

¹ Unele capitole ale cărții fiind prezentate de noi în rezumat, textele respective au fost incluse între paranteze drepte (n.t.).

CAPITOLUL VI

*Nu-mi pasă, Fortuna, ce-mi refuzi ;
Nu poți să-mi iei tot farmecul naturii,
Nu poți să-nchizi ferestrele spre cer,
Prin care-Aurora își arată chipul ;
Nu poți să-mpiedici pașii mei să umble
Prin codri și cîmpii, pe la izvoare,
Ca liniștea în suflet să-mi coboare.
Rațiunea, imaginația și virtutea,
Nimeni nu poate să mi le răpească.*

THOMSON

În dimineața următoare, Valancourt luă gustarea de dimineață împreună cu St. Aubert și Emily, care arătau amîndoi ca și cînd nu prea s-ar fi odihnit în noaptea aceea. Slăbiciunea lăsată de boală stăruia încă la St. Aubert, și Emily, plină de temeri, avea impresia că boala pune din ce în ce mai mult stăpînire pe el. Cu o dragoste plină de grijă, care nu-i părăsea o clipă chipul, ea îi cerceta tot timpul înfățișarea.

Încă de cînd făcuseră cunoștință, Valancourt le spusese numele său și din ce familie face parte. Lui St. Aubert îi erau amîndouă cunoscute, căci domeniile familiei, ce se aflau acum în posesia unui frate mai mare al lui

Valancourt, se întindeau la mai puțin de douăzeci de mile de La Vallée ; iar el îl întâlnise uneori pe fratele lui mai mare în timpul unor vizite în vecinătate. Toate aceste împrejurări îl făcuseră să îl întâmpine cu multă bunăvoință pe actualul lui tovarăș de drum ; căci, deși înfățișarea și purtarea lui îi erau de ajuns lui St. Aubert ca să-l primească în rîndul cunoștințelor sale, el obișnuind să se încreadă în ceea ce vedea cu proprii săi ochi pe chipurile din jur, nu ar fi socotit însă că este suficient pentru a-l prezenta fiicei sale.

Gustarea aceasta de dimineață se desfășură aproape tot atît de tăcută ca și cina din seara trecută ; dar meditația le fu în cele din urmă întreruptă de huruitul trăsurii cu care urmau să plece St. Aubert și Emily. Valancourt se ridică de pe scaun și se apropie de fereastră ; trăsura venise într-adevăr, și el se întoarse tăcut la locul lui. Sosise clipa despărțirii. St. Aubert îi declară atunci lui Valancourt că nădăjduiește că nu va trece vreodată pe lângă La Vallée fără să-i onoreze cu o vizită : iar Valancourt, mulțumindu-i cu înflăcărare, îl încredință că nu va face niciodată așa ceva ; și, în timp ce o spunea, privea cu sfială către Emily, care încercă să-și alunge cu un suris gravitatea ce-o stăpînea. Mai schimbă cîteva fraze, după care St. Aubert se îndreptă spre trăsură, urmat în tăcere de Emily și de Valancourt. Acesta din urmă zăbovi o vreme în ușă, după ce ei își ocupară locurile, fără ca vreunul să aibă inima să spună „la revedere“. În cele din urmă, St. Aubert pronunță tristele vorbe, Emily i le adresă și ea lui Valancourt, care le întoarse cu un suris abătut, și trăsura porni.

Călătorii rămaseră o vreme într-o stare de meditație tăcută, deloc dezagreabilă, dar pînă la urmă St. Aubert o întrerupse, spunînd :

— Tînărul acesta promite mult ; au trecut mulți ani de cînd nu mi-a mai plăcut cineva atît de mult, după trecerea unei perioade atît de scurte de la cunoașterea

lui. Îmi readuce în minte zilele tinereții mele, cînd totui era nou și încîntător !

St. Aubert oftă și se cufundă din nou în visare ; și, cînd Emily privi înapoi, îl văzu pe Valancourt în ușa micului han, urmărindu-i cu privirea. O văzu și el, și îi făcu semne cu mîna : și ea își flutură batista, pînă cînd dispăru din vedere la colitura drumului.

— Îmi amintesc de vremea cînd eram cam de vîrsta lui, reluă St. Aubert ; pe atunci gîndeam și simțeam la fel ca el. Lumea mi se deschidea în față, iar acum... se apropie de sfîrșit.

— Dragă tată, nu te lăsa în voia unor gînduri atît de sumbre, spuse Emily cu voce tremurătoare. Nădăjduiesc că mai ai mulți, mulți ani de trăit — de dragul dumitale — de dragul meu.

— Ah, Emily ! răspunse St. Aubert, de dragul tău ! Ei bine — sper să fie așa cum spui.

Își șterse o lacrimă care i se prelingea pe obraz, se strădui să zîmbească și spuse cu glas vesel :

— Există ceva în ardoarea și nevinovăția tinereții care nu poate să nu placă unui bătrîn, dacă simțămintele lui nu au fost în întregime distruse de lumea din jur. E îmbucurător și înviorător, la fel ca însănătoșirea unui bolnav ; mintea lui împrumută ceva din spiritul acestui anotimp, iar ochii i se luminează de un soare vremelnic. Valancourt e pentru mine această primăvară.

Emily, care strîngea afectuos mîna tatălui ei, nu ascultase niciodată cu atîta plăcere niște laude aduse de el ; nu, nici chiar atunci cînd i le aducea ei.

Căătoriră mai departe, printre vii, păduri și pășuni, încîntați de frumusețea romantică a priveliștii, mărginită într-o parte de măreția Pirineilor și, în cealaltă, de mare ; și, la începutul după-amiezii, ajunseră în orașul Collioure, situat pe malul Mediteranei. Prînziră aici și se odihniră pînă cînd vremea se mai răcori puțin, apoi urmară drumul de-a lungul țărmului — țărmul acela încîntător care

se întinde pînă în Languedoc. Emily privea cu înflăcărare la întinderea mării, care își schimba înfățișarea după cum cădea lumina sau umbra, și la țărmurile ei împădurite, îmblînzite de culorile toamnei.

St. Aubert era nerăbdător să ajungă la Perpignan, unde aștepta niște scrisori de la domnul Quesnel ; și doar graba de a primi aceste scrisori îl hotărîse să plece din Collioure, căci sănătatea lui slăbită cerea odihnă imediată. După ce călătoriră cîteva mile, adormi ; iar Emily, care luase în trăsură două, trei cărți cînd plecaseră din La Vallée, avu acum răgazul să le răsfoiască. Căută una din care citise Valancourt în ziua precedentă ; nădăjduia să aibă plăceră de a regăsi o pagină pe care se opriseră de curînd ochii unui prieten drag, de a stăruia asupra pasajelor pe care acesta le admirase și de a le lăsa să îi vorbească pe limba minții lui, readucîndu-i-l aproape. Căută cartea, dar nu izbuti să o găsească ; în locul ei, dădu peste un volum cu poeziile lui Petrarca : volumul îi aparținea lui Valancourt, după cum arăta și numele scris pe el, și îi citise adesea cîte un pasaj, cu patetismul ce caracteriza sentimentele autorului. Emily șovăia să creadă ceea ce ar fi sărit în ochi aproape oricui altcuiva, și anume că îi lăsase intenționat această carte în locul celei pe care o pierduse, și că dragostea fusese aceea care îl îndemnase să facă schimbul ; dar, deschizînd-o cu o plăcere plină de nerăbdare și observînd însemnările cu creionul făcute de el la anumite pasaje pe care i le citise cu voce tare, și la altele care descriau sentimente atît de gingașe, încît nu îndrăznise să le încredințeze glasului său, în cele din urmă ajunse să se convingă. Timp de cîteva clipe, fu conștientă doar de faptul că e iubită ; apoi amintirea tonului sau expresiei cu care recitise el acele sonete, și a sufletului care vorbea prin mijlocirea lor, îi reveni în memorie și ea suspină gîndindu-se la afecțiunea lui.

Ajunseră la Perpignan curînd după apusul soarelui, iar St. Aubert, așa cum se așteptase, găsi niște scrisori

de la domnul Quesnel ; dar conținutul lor îl atectă atît de vizibil și de dureros, încît Emily se sperie și îl rugă stăruitor, pe cît îi îngăduia delicatețea, să-î împărtășească motivul îngrijorării : dar el îi răspunse doar prin lacrimile ce-i umpleau ochii și începu imediat să discute despre alte subiecte. Emily se văzu nevoită să renunțe la subiectul care o preocupase cel mai mult și, foarte îngrijorată de comportarea tatălui ei, petrecu o noapte de nesomn, copleșită de neliniște.

Dimineața, își continuară călătoria de-a lungul coastei, spre Leucate, un alt oraș pe țărmul Mediteranei, situat la granița dintre Languedoc și Roussillon. Pe drum, Emily reveni la subiectul din seara trecută și păru atît de profund mîhnită de tăcerea și deprimarea lui St. Aubert, încît el renunță la rezerva lui.

— Nu doream, draga mea Emily, spuse el, să-ți întunec plăcerea acestor priveliști și, de aceea, aveam de gînd să-ți ascund, pentru moment, anumite împrejurări pe care tot va trebui să le afli pînă la urmă. Dar neliniștea ta a biruit asupra planurilor mele, și cred că această neliniște te chinuie cel puțin tot atît pe cît te vor chinui faptele pe care trebuie să ți le spun. Vizita domnului Quesnel s-a dovedit a-mi aduce mare năpastă ; mi-a dat o veste, pe care acum mi-a confirmat-o. Poate că ai auzit vorbindu-se de un oarecare domn Motteville din Paris, dar n-ai știut că cea mai mare parte a averii mele era investită în mîinile lui. Aveam multă încredere în el, și mai vreau încă să cred că nu e cu totul nedemn de stima mea. Mai multe împrejurări au dus la ruina lui, și — a mea împreună cu a lui.

St. Aubert tăcu, pentru a-și ascunde emoția.

— Scrisorile pe care tocmai le-am primit de la domnul Quesnel, reluă el străduindu-se să vorbească cu glas ferm, mi-au adus altele, de la Motteville, care adevăresc toate temerile mele.

— Va trebui, așadar, să părăsim La Vallée ? întrebă Emily, după o lungă pauză.

— Nu e încă sigur, răspunse St. Aubert ; depinde de înțelegerea pe care o va putea face Motteville cu creditorii săi. Știi că venitul meu nu a fost niciodată prea mare, iar acum se va micșora și mai tare ! Cel mai mult sufăr din pricina ta, Emily... pentru tine, copila mea.

Vocea îi tremură la ultimele vorbe ; Emily îi surîse printre lacrimi cu duioșie, apoi, sforțându-se să-și biruie emoția, spuse :

— Dragă tată, te rog să nu suferi din pricina mea, sau a dumatăle ; mai putem fi fericiți — dacă ne rămîne La Vallée, nu se poate să nu fim fericiți. Vom păstra doar un slujitor, și nici n-o să-ți dai seama că ni s-a redus venitul. Liniștește-te, dragă tată ; nu vom simți lipsa bogăției pe care alții pun atîta preț, pentru că n-am avut niciodată înclinație spre așa ceva ; iar strîmtorarea nu ne va lipsi de unele plăceri. Nu ne poate răpi afecțiunea pe care o avem unul pentru celălalt, nici nu ne poate face să ne schimbăm părerea pe care o avem despre noi înșine, sau pe care o au cei a căror părere ar trebui să punem preț.

St. Aubert își ascunse fața în batistă, nefiind în stare să vorbească ; dar Emily continuă să pledeze, subliniind adevărurile pe care chiar tatăl ei i le întipărise în minte.

— Mai mult decît atît, dragă tată, sărăcia nu ne poate lipsi de plăcerile spiritului. Nu te poate lipsi pe dumneata de mîngîierea de a-mi da pildă de tărie de caracter și mărinimie ; nici pe mine de bucuria de a-mi mîngîia părintele iubitor. Nu ne poate umbri gustul pentru tot ce e măreț și frumos, nici nu ne poate lipsi de mijloacele de a-l admira ; căci tot ce vedem în natură — acel spectacol sublim, infinit superior tuturor bogățiilor artificiale ! este îndrituit să-i desfete atît pe săraci, cît și pe bogați. Așa că, de ce oare ne putem plînge, atîta vreme cît nu ne lipsesc cele trebuincioase ? Plăcerile pe care nu le putem cumpăra cu bani ne vor fi totuși dăruite. Ne rămîn deci bogățiile sublime ale naturii, și le pierdem doar pe cele trecătoare ale artei.

St. Aubert nu era în stare să-i răspundă : o strînse pe Emily la pieptul său, și își uniră lacrimile, dar — nu erau lacrimi de tristețe ! În fața acestui grai al inimii, oricare altul ar fi fost neînsemnat. Astfel încît rămaseră cîtăva vreme tăcuți. Apoi, St. Aubert își recăpătă însușirea de a sta de vorbă ca mai înainte : căci, dacă mintea lui nu își regăsise liniștea firească, cel puțin avea această aparență.

Ajunseră devreme în romanticul oraș Leucate, dar St. Aubert se simțea slăbit, astfel încît hotărîră să rămînă peste noapte acolo. Seara, el își dădu silința să se plimbe împreună cu fiica sa, pentru a privi împrejurimile : lacul Leucate, Mediterana, o parte din Roussillon, cu munții Pirinei, și o mare întindere din luxurianta provincie Languedoc, cu vile-i ruginii, unde strugurii copți erau acum culeși de țărani. St. Aubert și Emily văzură cetele harnice ale culegătorilor, le auziră cîntecul vioi, purtat de vînt, și se gîndiră cu o plăcere evidentă la călătoria din ziua următoare prin această regiune plină de viață. Tatăl se gîndea să mai colînde o vreme de-a lungul țărmului mării : ar fi vrut întrucîtva, să se întoarcă imediat acasă, dar îl reținea dorința de a nu-i curma fiicei sale plăcerea pe care i-o făcea călătoria și de a încerca urmările binefăcătoare ale aerului de mare asupra propriei sale slăbiciuni.

A doua zi își reîncepură deci călătoria prin Languedoc, de-a lungul țărmului Mediteranei ; cu Pirineii drept magnific fundal al priveliștilor, cu marea în dreapta, iar în stînga cu cîmpii întinse, contopindu-se cu zarea albastră. St. Aubert era fermecat, și stătu mult de vorbă cu Emily, deși veselie lui era uneori artificială, iar alteori i se așternea pe chip o umbră de melancolie, trădîndu-i starea de spirit. Dar tristețea era iute gonită de surîsul lui Emily ; care simțea deși avea inima strînsă, căci vedea că necazurile chinuiau mintea și trupul slăbit al tatălui ei.

Se însera cînd ajunseră într-un sîtuc din regiunea muntoasă a Languedoc-ului, unde plănuiseră să-și petreacă noaptea, dar nu găsiră unde să poposească, deoarece și

aici se culegeau viile, astfel încît se văzură siliți să plece spre popasul următor. Slăbiciunea pricinuită de boală ca și oboseala drumului lăsaseră urme în înfățișarea lui St. Aubert, arătînd că are nevoie de odihnă imediată, iar înserarea se lăsa tot mai mult : dar neputîndu-se face nimic, el îi porunci lui Michael să meargă mai departe.

Cîmpiile bogate ale Languedoc-ului, cu întreaga splendoare a viilor, cu veselia sărbătorii culesului, atît de caracteristic franțuzească nu îi mai trezeau nici o plăcere lui St. Aubert, a cărui stare era într-un jalnic contrast cu veselia și frumusețea plină de prospețime din jur. În timp ce își plimba privirea apatică pe deasupra acestor scene, se gîndea că, probabil, ochii i se vor închide curînd pentru totdeauna în fața acestei lumi.

„Munții aceștia sublimi din depărtare, își spuse el în sinea lui privind lanțul Pirineilor ce se întindea spre apus, cîmpiile luxuriante, bolta albastră, lumina veselă a zilei — toate acestea ochii mei nu le vor mai vedea! Cîntecul țăranilor, bucuria glasului omenesc — nu vor mai suna pentru mine !“

Privirea pătrunzătoare a lui Emily părea să descifreze ce se petrecea în mintea tatălui ei, și și-o aținti pe chipul lui cu o expresie atît de plină de duioasă compasiune, încît el uită de toate regretele de moment, păstrînd doar gîndul că va trebui să își lase fiica fără nici o ocrotire. Gîndul îi transformă regretul în suferință ; suspină adînc și rămase tăcut, în timp ce ea, părînd să-i înțeleagă suspinul, îi strînse mîna cu afecțiune, și apoi privi pe fereastră, spre a-și ascunde lacrimile. Soarele își arunca ultimele raze aurii deasupra undelor Mediteranei, iar umbra amurgului începu să se aștearnă repede asupra priveliștii, pînă cînd și ultima rază melancolică se stinse la orizont, marcînd punctul în care soarele apusese în încetoșarea serii de toamnă. O briză răcoroasă începu atunci să bată dinspre țărm, și Emily deschise ferestruica ; dar aerul, înviorător pentru oamenii sănătoși, era prea rece pentru cineva bol-

nav, și St. Aubert își exprimă dorința ca fereastra să fie închisă. Era limpede că starea i se agravase și el era mai nerăbdător ca oricînd să încheie călătoria din acea zi. și îl opri pe catîrgiu, întrebîndu-l cît mai aveau pînă la popasul următor. Acesta răspunse :

— Nouă mile.

— Nu mă simt în stare să rabd atît de mult, spuse St. Aubert ; întreabă pe drum dacă există pe aici vreo casă în care ne-am putea petrece noaptea.

Se lăsă pe spate în trăsură, și Michael, învîrtind din bici, porni iar în galop, pînă cînd St. Aubert, care aproape își pierduse cunoștința, îi strigă să oprească. Emily privi neliniștită pe fereastră și, zărind puțin mai departe un țăran care venea pe drum, îl așteptară pînă se apropie și îl întrebă dacă nu se află prin împrejurimi vreo casă unde să poată rămîne peste noapte niște călători. Acesta răspunse că nu știe să fie vreuna.

— E un castel în mijlocul pădurii, în dreapta, adăugă el, dar cred că nu primesc pe nimeni, și n-aș ști să vă arăt drumul, întrucît sînt aproape străin de aceste locuri.

St. Aubert voia să-i mai pună cîteva întrebări despre acel castel, dar pe neașteptate omul plecă mai departe. După ce chibzui puțin, îi ceru lui Michael să intre încet în pădure. Întinericul creștea acum cu fiecare clipă, și era tot mai greu să se distingă drumul. Curînd după aceea, mai întîlniră un țăran.

— Care e drumul spre castelul din pădure ? strigă Michael către el.

— Castelul din pădure ! exclamă țăranul. Vrei să spui castelul cu turn, de acolo ?

— Nu știu de care turn vorbești, spuse Michael. Te întreb de clădirea aceea albă, care se zărește în depărtare, printre copaci.

— Da, acela e turnul ; dar cine sînteți, de vă duceți într-acolo ? se minună omul.

St. Aubert, auzind ciudata întrebare și dându-și seama că fusese pusă pe un ton neobișnuit, privi afară din trăsură.

— Sîntem niște călători, spuse el, în căutarea unei case unde să ne petrecem noaptea ; se află vreuna pe aici ?

— Nu, domnule, doar dacă aveți cumva de gînd să vă încercați norocul la castel, răspunse țăranul, arătînd înspre pădure. Dar nu v-aș sfătui să vă duceți într-acolo.

— Al cui este castelul ?

— Nu prea știu nici eu, domnule.

— Înseamnă că nu e locuit ?

— Ba da, e locuit ; cred că de intendent și de menajeră.

Auzind acestea, St. Aubert hotărî să se îndrepte spre castel, riscînd să nu fie primit să rămînă peste noapte ; îl rugă deci pe țăran să-i arate drumul lui Michael, făgăduindu-i să-l răsplătească pentru osteneală. Omul rămase o clipă tăcut, dar apoi mărturisi că are alte treburi ; le spuse însă că nu se puteau rătăci, dacă o luau pe drumul din dreapta, și le arătă direcția. St. Aubert începu să spună ceva, dar țăranul îi ură noapte bună și plecă mai departe.

Trăsura se îndreptă deci pe acel drum ; dădură de o poartă și, după ce Michael coborî și o deschise, porniră printre două rînduri de stejari și castani bătrîni, ale căror ramuri se uneau deasupra lor, formînd o boltă măreață. Drumul părea atît de mohorît și de pustiu, în tăcerea lui însingurată, încît Emily aproape că se cutremură în timp ce treceau ; și, amintindu-și de felul cum pomenise țăranul despre castel, dădu un înțeles plin de taină vorbelor sale, așa cum nu se gîndise cînd le auzise. Încercă totuși să își înfrîngă temerile, zicîndu-și că puteau să fie urmarea unei imaginații melancolice, întrucît starea tatălui ei, împreună cu propria ei situație, o făcuseră deosebit de impresionabilă.

Își continuară încet drumul, căci întunericul era acum aproape complet, ceea ce, împreună cu drumul povîrnit și rădăcinile copacilor bătrîni răsucindu-se pe alocuri pe

cărare, îi silea să înainteze cu grijă. Deodată, Michael opri trăsura ; și, cînd St. Aubert privi pe fereastră, ca să afle ce se întîmplase, zări o siluetă îndepărtată care înainta pe drum spre ei. Întunericul nu îi îngăduia să distingă cine era, dar îl rugă pe Michael să meargă mai departe.

— Pare un loc ciudat și sălbatic, spuse Michael ; nu e nici o casă pe aici. Nu crede înălțimea voastră că mai bine ne-am întoarce înapoi ?

— Mai mergi puțin și, dacă tot nu vedem nici o casă, ne întoarcem pe unde am venit, răspunse St. Aubert.

Michael porni iar, fără prea multă tragere de inimă ; mergea atît de încet, încît St. Aubert privi din nou pe fereastră, pentru a-l grăbi, cînd zări iarăși aceeași siluetă. Aceasta îl făcu să se înfioare întrucîtva ; probabil că întunecimea locului îl făcea mai temător decît de obicei ; oricum, îl opri pe Michael și îl rugă să vorbească cu omul de pe drum.

— Vă rog, înălțimea voastră, s-ar putea să fie vreun țîlhar, spuse Michael.

— Nu mi-ar plăcea să fie astfel, răspunse St. Aubert, neputîndu-și reține un zîmbet în fața naivității lui. Așa că ne vom întoarce la drumul mare, căci nu prea văd cum am putea găsi pe aici ceea ce căutăm.

Michael întoarse într-o clipă și o și luase plin de rîvnă înapoi, cînd auziră răsunînd un glas printre copacii din stînga. Nu avea un ton de comandă sau de suferință, ci suna profund și dogit, aproape neomenesc. Omul dădu bici calîrilor, și aceștia prinseră să alerge cît puteau de repede, neîntinînd seamă de întuneric, de drumul povîrnit sau de viețile lor, și nu se opriră decît la poarta care dădea în drumul mare.

— Mă simt foarte rău, spuse St. Aubert, luînd mîna fiicei sale.

— Înseamnă că starea dumitale s-a înrăutățit, spuse Emily, foarte speriată de înfățișarea lui ; s-a înrăutățit, și

pe aici nu e nimeni care să-ți poată fi de vreun ajutor. Doamne, Dumnezeu ! ce-i de făcut ?

El își sprijini capul pe umărul ei, în timp ce ea se străduia să îl susțină cu brațul, iar Michael primi din nou poruncă să oprească. Când huruitul roților încetă, auziră o melodie ; pentru Emily, aceasta răsună ca glasul Speranței.

— Oh ! e o casă prin apropiere ! spuse ea ; s-ar putea să primim curînd un ajutor.

Ascultă cu atenție ; sunetele veneau de departe și păreau să izvorească dintr-o parte mai izolată a pădurii ce mărginea drumul ; privind către locul de unde se auzeau, zări, în lumina slabă a lunii, ceva care aducea cu un castel. Dar era greu de ajuns pînă acolo ; St. Aubert se simțea prea rău pentru a putea îndura zdruncinăturile trăsurii ; Michael nu își putea lăsa catîrii singuri ; iar Emily, care încă își mai sprijinea tatăl. se temea să îl lase singur. și se temea și să se aventureze doar ea atît de departe, neștiind către ce sau către cine. Cu toate acestea, trebuia luată imediat o hotărîre ; drept care, St. Aubert îi spuse lui Michael să continue încet drumul ; dar nu merseră prea mult și el își pierdu cunoștința : trăsura fu din nou oprită. St. Aubert zăcea fără suflare.

— Dragă, dragă tată, strigă Emily, înnebunită de durere, speriată că tatăl ei era pe moarte, spune ceva, măcar o vorbă, ca să-ți aud glasul !

Dar nu primi nici un răspuns. Îngrozită peste măsură, îl rugă pe Michael să aducă puțină apă din rîulețul care curgea de-a lungul drumului ; și, după ce omul îi aduse în pălărie niște apă, stropi cu mîini tremurînde chipul tatălui ei. care. luminat acum de razele lunii, părea să poarte pecetea morții. Toate spaimetele privind persoana ei se risipiră acum în fața unei temeri mai puternice și, lăsîndu-l pe St. Aubert în grija lui Michael care nu voia să se îndepărteze de catîri, ea coborî din trăsura și plecă ,

în căutarea castelului pe care îl zărea în depărtare. Era o noapte liniștită cu lună, și melodia, care mai răsuna încă în aer, îi conducea pașii ; așa că părăsi drumul, și o apucă pe o cărare întunecoasă, care intra în pădure. O vreme, mintea îi fu prea plină de neliniștea și teama pentru tatăl ei, pentru a se gândi la ea însăși, pînă cînd bezna din ce în ce mai adîncă, întrucît frunzișul de deasupra oprea cu totul lumina lunii, și sălbăticia locului îi reaminti în ce situație primejdioasă se afla. Melodia nu se mai auzea, astfel încît nu se putea călăuzi decît după noroc. Se opri o clipă, îngrozită și dezorientată, dar grija pentru starea tatălui ei înăbuși orice gând în ceea ce o privea, și porni din nou. Cărarea dispărea în pădure, dar în zadar privi în jur să zărească vreo casă sau vreo ființă omenească, și tot în zadar încercă să audă vreun sunet după care să se călăuzească. Își continuă totuși grăbită drumul, fără să știe încotro merge, ocolind ascunzișurile pădurii și încercînd să rămînă la marginea lor, pînă cînd zări deodată un soi de drum rudimentar, pornind dintr-un loc luminat de lună. Sălbăticia acestui drum îi aminti de cel care ducea la castelul cu turn, și inclină să creadă că locul aparținea aceluiași domeniu și că ducea probabil în același loc. În timp ce șovăia dacă să-l urmeze sau nu, îi ajunseră la ureche mai multe glasuri într-o izbucnire de veselie. Nu părea un rîs plin de bucurie, ci un hohot dezlănțuit ; înlemni, înfricoșată. În timp ce stătea pe loc, auzi o voce îndepărtată chemînd din direcția de unde venise și, încredințată că era vocea lui Michael, primul ei gând fu s-o pornească înapoi ; dar, chibzuind puțin, își schimbă intenția ; încredințată că numai o situație disperată l-ar putea face pe Michael să își lase catîrrii, și temîndu-se că tatăl ei e acum pe moarte, porni în goană înainte, cu slaba speranță de a găsi un ajutor la oamenii din pădure. Inima îi bătea cu teamă dar și încrezătoare în timp ce se apropia de locul de unde se auziseră vocile, și tresărea întruna, cînd pașii

îi clineau frunzele moarte. Sunetele o călăuziră spre poienița luminată de lună, pe care o zărise mai devreme ; se opri la o mică depărtare și văzu, printre trunchiurile copacilor, o pajiște netedă acoperită cu iarbă verde, înconjurată de pădure, iar în mijlocul ei, o ceată de oameni. Când se apropie, își dădu seama, după îmbrăcămintea lor, că erau țărani : și zări și câteva case, risipite la marginea pădurii care se întindea măreață pînă în acel loc. În timp ce privea și se străduia să își înăbușe temerile care o țineau în loc, dintr-o căsuță ieșiră mai multe tinere fete ; muzica se porni brusc, și începu dansul. Era muzica veselă ce însoțea culesul viilor ! Aceeași pe care o auzise mai devreme plutind în văzduh. Inima ei, înspăimîntată și îngrijorată pentru tatăl ei, nu simți contrastul dintre această scenă plină de veselie și propria ei nefericire ; porni repede înainte și se îndreptă către un grup de țărani mai în vîrstă, așezați în ușa unei case ; și, după ce le explică situația în care se afla, le ceru ajutorul. Cîteva dintre ei se ridicară în grabă și, oferindu-se să facă tot ce le stă în putință, o urmară cît putură de repede ; și Emily parcă își luă zborul spre drum.

Cînd ajunse lîngă trăsură, îl găsi pe St. Aubert care își recăpătase cunoștința. Cînd, își revenise, auzind de la Michael că fiica lui plecase, neliniștea pentru ea îl făcuse să uite de propria lui persoană, și îl trimisese pe acesta în căutarea ei. Zăcea acum lipsit de vlagă și știind că nu era în stare să călătorească mai departe, începu iarăși să se intereseze de vreun han sau de castelul din pădure.

— Nu puteți fi găzduit la castel, domnule, spuse un țăran venerabil care o urmase pe Emily prin pădure, de abia dacă se poate spune că e locuit : dar, dacă îmi veți cinsti casa cu prezența dumneavoastră, veți fi bine-venit în cel mai bun pat pe care îl avem.

St. Aubert era și el francez ; drept care nu rămase surprins de această politețe a țăranului francez ; dar, bol-

nav cum era, simți valoarea invitației sporită de împrejurările în care fusese făcută. Era un om cu maniere prea delicate pentru a se scuza, sau pentru a se preface că șovăie să-i primească ospitalitatea, astfel încît o acceptă pe loc, cu aceeași sinceritate cu care îi fusese oferită.

Trăsura o porni din nou, încet ; Michael îi urma pe țărani, pe cărarea pe care tocmai o părăsise Emily, pînă la poiana luminată de lună. Starea lui St. Aubert se îmbunătățise mult ca urmare a politeții bătrînului țaran și gîndindu-se la apropiata perspectivă a odihnei, așa încît privea cu o blîndă mulțumire la priveliștea luminată de lună și la pădurea din jur, a cărei splendoare răzbătea ici și colo, în cîte un luminis. În care se putea zări o casă sau un pîriu înspumat. Ascultă, fără vreun simțămînt de tristețe, sunetele vesele ale ghitarei și tamburinei ; și, deși îi dădură lacrimile cînd văzu dansul dezinvolt al țărănilor, acestea nu erau doar lacrimi pline de un trist regret. Nu același lucru se petrecea și cu Emily ; neliniștea plină de teamă pentru tatăl ei se transformase acum într-o melancolie duioasă, pe care fiecare semn de bucurie nu făcea, prin comparație, decît să o adîncească.

Dansul încetă la apropierea trăsuri, care însemna ceva cu totul neobișnuit în mijlocul acestor păduri izolate ; și țăranii se adunară în jurul ei, plini de o curiozitate nestăpînită. Aflînd că aducea un străin bolnav, mai multe tinere fete o luară la fugă peste pajiște și se întoarseră cu vin și coșulețe cu struguri, pe care le oferiră călătorilor, fiecare lăudîndu-și cu amabilitate ofranda. În cele din urmă, trăsura se opri lîngă o casă mai îngrijită, iar venerabilul țaran ce-i călăuzise pînă acolo, după ce îl ajută pe St. Aubert să coboare, îi conduse, pe el și pe Emily, într-o cămăruță luminată doar de razele lunii, care se strecurau prin fereastra deschisă. St. Aubert, bucurîndu-se că se va odihni, se așeză într-un scaun, iar simțurile îi fură înviorate de adierea răcoroasă și îmbălsămată care

unduia ușor caprifoiul, purtându-i mireasma dulce înăuntru. Gazda sa, care se numea La Voisin, părăsi încăperea, dar se reîntoarse curînd cu fructe, smîntînă și toate bunătățile pe care le avea în casă ; după ce i le puse în față, cu un zîmbet de ospitalitate neprefăcută, se retrase în spatele scaunului pe care ședea oaspetele. St. Aubert stăruî să se așeze și el la masă și, după ce fructele îi mai potoliră uscăciunea gurii și se simți mai înviorat, începu să discute cu gazda sa ; țăranul îi dădu cîteva amănunte despre sine și familia sa, pline de interes și spuse din inimă, schițînd un tablou al blîndeii bunăvoințe și bunătății familiei sale. Emily stătea lîngă tatăl ei și îl ținea de mîină ; ascultîndu-l pe bătrîn, inima i se umplea de simpatia plină de afecțiune pe care o răspîndea acesta, și o podidiră lacrimile la gîndul dureros că moartea îi va răpi poate în curînd darul cel mai de preț pe care îl avea. Lumina blîndă a lunii din acea seară de toamnă și sunetele îndepărtate ale melodiei, care căpătau acum o tonalitate tînguioasă, îi sporeau tristețea din suflet. Bătrînul continua să vorbească despre familia sa, iar St. Aubert rămînea tăcut.

— Am doar o fată în viață, spunea La Voisin ; s-a măritat și o duce bine, și ea e totul pentru mine. Cînd mi-a murit nevasta, adăugă cu un suspin, am venit să stau cu Agnes și cu ai ei ; are mai mulți copii, care dansează cu toții pe pajiștea de colo, veseli ca niște lăcuste — și să dea Domnul să rămîină cît mai multă vreme așa ! Nădăjduiesc să mor în mijlocul lor, domnule. Sînt bătrîn acum, și nu cred să mai trăiesc mult, dar simți o oarecare mîngîiere cînd mori înconjurat de copiii tăi.

— Bunul meu prieten, spuse St. Aubert cu un tremur în glas, sper să mai trăiești ani mulți în mijlocul lor.

— Ah, domnule ! la vîrsta mea nu mai pot nădăjdui asta ! răspunse bătrînul ; și după o pauză urmă : Nici nu mi-aș mai dori, căci după ce o să mor, nădăjduiesc să ajung în ceruri, unde s-a dus și nevasta mea mai înainte.

Uneori aproape că pot să mi-o închipui, în nopțile liniștite cu lună, pășind prin locurile astea umbroase pe care le iubea atîta. Dumneavoastră, domnule, credeți că o să mai putem să ne întoarcem pe pămînt, după ce ne părăsim trupul ?

Emily nu își mai putu înăbuși chinul din inimă ; lacrimile îi curgeau șiroaie pe mîna tatălui ei, pe care tot o mai ținea. El făcu un efort ca să poată vorbi și, în cele din urmă, spuse cu voce scăzută :

— Sper că vom fi lăsați să privim măcar pe pămînt, la cei pe care i-am lăsat acolo, dar nu pot decît să sper. Viața de apoi este ascunsă privirii noastre, iar credința și speranța ne sînt singurele călăuze în această privință. Nu sîntem opriți să credem că duhurile fără trup veghează asupra celor pe care i-au iubit, dar putem spera cu nevinovăție la acest lucru. Este o speranță la care nu voi renunța niciodată, continuă el, ștergînd lacrimile fiicei sale, căci îmi va îndulci clipele amare ale morții !

Lacrimile i se prelingeau încet pe obraji ; La Voisin plîngea și el, și o vreme se așternu tăcerea. Apoi, La Voisin, reluînd subiectul, spuse :

— Dar credeți, domnule, că, pe lumea cealaltă, îi vom reîntîlni pe cei pe care i-am iubit în lumea asta ? Nu pot să nu cred că îi vom reîntîlni.

— Atunci crede, răspunse St. Aubert, căci chinurile despărțirii ar fi într-adevăr cumplite, dacă am crede că e pentru totdeauna. Curaj, draga mea Emily, ne vom întîlni din nou !

Și el își înălță ochii spre ceruri, iar o rază de lună, luminîndu-i chipul, dezvălui liniștea și resemnarea care se așterneau peste trăsăturile îndurerate.

La Voisin își dădu seama că împinsese discuția prea departe, și schimbă vorba :

— Stăm în întuneric, am uitat să aprind lumina.

— Nu, spuse St. Aubert, îmi place lumina lunii. Stai jos, bunule prieten. Emily, draga mea, mă simt mai bine decît m-am simțit toată ziua ; aerul de aici mă înviorază. Pot să mă bucur de ceasul acesta liniștit și de muzica ce plutește atît de dulce în depărtare. Vreau să te văd zîmbind. Oare cine atinge corzile ghitarei cu atîta pricepere ? sînt oare două instrumente, sau se aude și un ecou ?

— Îmi închipui că e un ecou, domnule. Ghitara asta se aude adesea în timpul nopții, cînd e liniște deplină, dar nimeni nu știe cine cîntă, și uneori e însoțită de o voce atît de dulce și de tristă, încît aproape ai putea crede că pădurea e bîntuită.

— Nu mă îndoiesc că e bîntuită, spuse St. Aubert cu un surîs, dar cred că de ființe vii.

— Am auzit-o uneori la miezul nopții, cînd nu puteam dormi, vorbi mai departe La Voisin, părăind a nu lua în seamă întreruperea ; răsuna aproape sub fereastră mea, și nu am mai auzit vreodată o muzică la fel ca asta. Mă făcea adesea să mă gîndesc la sărmana mea nevastă, pînă îmi dădeau lacrimile. Uneori m-am dus la fereastră, doar oi vedea pe cineva, dar de îndată ce deschideam geamul se înstăpînea liniștea și nu zăream pe nimeni ; și am tot ascultat vocea aceea cîntînd, pînă m-am înspăimîntat, că pînă și tremurul frunzelor mișcate de vînt mă făcea să tresar. Se spune că prevestește adesea moartea cuiva, dar eu am auzit-o în toți anii ăștia și, în pofida ei, mi-am dus viața mai departe.

Emily, deși zîmbea la auzul unei superstiții atît de naive, nu reuși, în starea ei de spirit de acum, să i se împotrivească întru totul.

— Bine, bunule prieten, spuse St. Aubert, dar nimeni nu a avut curajul să meargă pe urmele sunetelor ? Dacă ar fi făcut-o, nu mă îndoiesc că ar fi descoperit cine cînta.

— Ba da, domnule. oamenii au mers o vreme prin pădure pe urmele ei, dar muzica se abătea mereu, și

părea la fel de îndepărtată, iar în cele din urmă, oamenilor le-a fost teamă să nu li se întâmple vreo nenorocire, și nu s-au dus mai departe. Dar arareori am auzit sunetele astea atît de devreme. De obicei apar pe la miezul nopții, cînd steaua aia strălucitoare care se ivește deasupra turnulețului de colo coboară peste pădurea din stînga.

— Care turnuleț ? întrebă repede St. Aubert. Nu văd nici unul.

— Vă rog să mă iertați, domnule, dar nu se poate să nu-l vedeți, căci luna îl luminează din plin ; — deasupra drumului de colo, la mare depărtare ; castelul de care ține turnul e ascuns printre copaci.

— Da, dragă tată, spuse și Emily, arătînd cu degetul în depărtare, nu vezi ceva sclipind deasupra pădurii întunecate ? E o giruetă, cred, luminată de razele lunii. *

— A, da, înțeleg ce vrei să spui ; și al cui este castelul ?

— Era al marchizului de Villeroi, răspunse La Voisin, apăsât.

— Ah ! exclamă St. Aubert suspinînd adînc. Ne aflăm deci foarte aproape de Le-Blanc ! — Părea foarte agitat, bietul om.

— Cîndva era reședința la care ținea cel mai mult marchizul, urmă La Voisin, dar a căpătat o mare silă pentru locul ăsta și n-a mai venit pe aici de mulți ani. Am auzit de curînd că a murit, și că a încăput pe alte mîini.

St. Aubert, care rămăsese adîncit în gînduri, fu dezmețicit de aceste ultime cuvinte.

— A murit ! exclamă el. Doamne, Dumnezeu ! Cînd a murit ?

— Se spune că ar fi murit acum vreo cinci săptămîni, răspunse La Voisin. L-ați cunoscut pe marchiz, domnule ?

— Extraordinar ! spuse St. Aubert, neluînd în seamă întrebarea.

— De ce, dragă tată ? întrebă Emily, cu curiozitate amestecată cu sfială.

St. Aubert nu îi răspunse însă, cufundându-se din nou în visare ; și, după cîteva clipe, cînd păru că își revine, întrebă cîne îi moștenise domeniile.

— Am uitat ce titlu are, domnule, spuse La Voisin ; dai înălțimea sa stă mai mult la Paris ; n-am auzit că ar veni încoace.

— Așadar, castelul e încă închis, nu ?

— Păi, nu chiar așa domnule ; bătrîna menajeră, împreună cu bărbatul ei, intendentul, îl au în grijă ; dar, de obicei, stau într-o căsuță din apropiere.

— Bănuiesc că e un castel spațios, spuse Emily, și îmi închipui că e cam pustiu, dacă stau acolo doar două persoane.

— Destul de pustiu, domnișoară, adevări La Voisin, și n-aș petrece o noapte la castel nici de dragul întregii moșii.

— Ce-ai spus ? întrebă St. Aubert, trezindu-se din nou la realitate.

Pe cînd bătrînul țăran repeta ultima frază, St. Aubert lăsă să-i scape un geamăt ; după care, nevrînd ca geamătul să fie luat în seamă, îl întrebă repede pe La Voisin de cîtă vreme locuiește pe acele melcaguri.

— Aproape din copilărie, domnule, răspunse gazda.

— Înseamnă că ți-o amintești pe marchiză, nu ? spune St. Aubert, cu glasul schimbat.

— Ah, domnule ! — și încă foarte bine. Mulți de pe-aici își amintesc de ea.

— Da, glăsui St. Aubert ; și mă număr și eu printre aceștia.

— Vai, domnule ! înseamnă că vă amintiți de o foarte frumoasă și desăvîrșită doamnă Merita o soartă mai bună.

Ochii lui St. Aubert se umpluseră de lacrimi.

— Destul, spuse el, cu o voce aproape înăbușită de violența emoțiilor — destul, prietene.

Emily, deși foarte uimită de atitudinea tatălui ei, se stăpîni și nu își exprimă sentimentele punînd vreo întrebare. La Voisin se apucă să-și ceară scuze, dar St. Aubert îl întrerupse :

— Nu-i nici o nevoie să îți ceri scuze, spuse el. Hai să vorbim de altceva. Spuneai ceva despre muzica pe care am auzit-o mai devreme.

— Spuneam, domnule — dar ascultați ! — se aude iar ; ascultați vocea asta !

Tăcură cu toții.

Și iată, un sunet dulce și solemn
Se-nalță, ca o undă de parfum
Prin aer ; pină și Tăcerea.
Luată prin surprindere, ar dori
Să-și lepede ființa și să fie
Clintită astfel.

MILTON

După cîteva clipe, vocea pieri în văzduh, iar instrumentul pe care îl auziseră mai devreme răsună tot mai încet. St. Aubert își dădu seama că acesta scotea un sunet mult mai plin și mai melodios decît o ghitară, și mai dulce decît cel al unei lăute. Continuară să asculte, dar sunetele nu mai reveniră.

— Ciudat ! spuse St. Aubert, întrerupînd după o vreme tăcerea.

— Foarte ciudat, spuse Emily.

— Într-adevăr, li se alătură La Voisin, după care rămaseră din nou tăcuți.

După mai multă vreme, La Voisin începu să vorbească :

— Sînt vreo optsprezece ani de cînd am auzit pentru prima dată muzica asta : îmi amintesc că era o noapte frumoasă de vară, foarte asemănătoare cu cea de azi, dar era o oră mai tîrzie, și mă aflam singur în pădure. Îmi mai amintesc că sufletul îmi era plin de jale, căci unul

din băieți îmi era tare bolnav, și ne temeam că o să-l pierdem. Vegheasem toată seara la căpățiul lui, în timp ce maică-sa se odihnea ; stătuse trează lângă el noaptea de dinainte. Îl vegheasem, și ieșisem să iau puțin aer curat, căci ziua fusese foarte înăbușitoare. Pe cînd mergeam gînditor prin pădure, am auzit în depărtare muzica, și am crezut că e Claude care cîntă din fluier stînd în fața casei, așa cum făcea adesea în serile frumoase. Dar, cînd am ajuns într-un loc unde copacii se răreau (n-o s-o uit niciodată !) și m-am oprit să privesc steaua polară, care scînteia sus pe bolta cerului, am auzit deodată niște sunete ! — nici nu pot să le descriu. Erau ca o muzică îngerească, și am privit din nou în sus, aproape așteptîndu-mă să văd îngeri pe cer. Cînd m-am întors acasă, am povestit ce am auzit, dar au rîs cu toții de mine și au zis că trebuie să fi fost niscaiva păstori care cîntau din fluier, și n-am reușit să-i încredințez că era cum ziceam eu. Cu toate astea, cîteva nopți mai tîrziu, și nevasta mea a auzit aceleași sunete, și a rămas tot atît de uimită ca și mine ; părintele Denis a speriat-o însă rău, spunîndu-i că muzica prevestea moartea copilului și că adesea se aude muzică în casele în care cineva e pe moarte.

Auzind de acestea, Emily simți o groază superstițioasă, necunoscută ei pînă atunci, și de-abia reuși să își ascundă frămîntarea în fața tatălui ei.

— Dar băiatul a trăit, domnule, în ciuda celor spuse de părintele Denis.

— Părintele Denis ! repetă St. Aubert, care ascultase „povestea de demult“ cu o atenție plină de răbdare. Ne aflăm așadar în apropierea unei mănăstiri ?

— Da, domnule ; mănăstirea St. Clair se află la o depărtare nu prea mare, pe malul mării.

— Ah ! exclamă St. Aubert, ca și cînd și-ar fi amintit brusc de ceva, mănăstirea St. Clair !

Emily observă cum chipul ei se înnegurează de suferință, în care se amesteca și oarecare groază ; privea cu o

— Dar, dragă tată, vorbe Emily, încercînd să-i risipească gîndurile negre, uiți că ai nevoie de odihnă. Dacă gazda noastră atît de binevoitoare mă va scuza, îţi voi pregăti patul, căci ştiu cum îţi place să fie aşternut.

St. Aubert, trezindu-se la realitate şi zîmbindu-i cu afecţiune, îşi arată dorinţa ca ea să nu se obosească şi mai tare ; iar La Voisin, al cărui interes pentru propria sa povestire, îl făcuse pe moment să uite de respectul pentru oaspetele său, se ridică acum de pe scaun şi, rugîndu-l să-l scuze că nu o chemase pe Agnes de pe pajişte, părăsi grăbit încăperea.

Se întoarse după cîteva clipe, însoţit de fiica sa, o femeie tînăra cu chip plăcut ; iar Emily află de la ea ce nici nu bănuise : şi anume că, pentru a-i găzdui pe ei, o parte a familiei lui La Voisin urma să doarmă în altă parte ; ea regretă această situaţie, dar Agnes, prin răspunsul pe care i-l dădu, dovedi pe deplin că moştenise cel puţin o parte din ospitalitatea curtenitoare a tatălui ei. Rămase deci ca vreo cîţiva copii şi Michael să doarmă în casa vecină.

— Dacă mîine mă voi simţi mai bine, draga mea, spuse St. Aubert cînd Emily reveni lîngă ele, vreau să pornim devreme, ca să ne putem odihni la amiază cînd e arşiţă ; şi aş vrea să ne întoarcem acasă. Avînd în vedere actuala stare a sănătăţii şi a moralului meu, nu mă pot gîndi cu plăcere la o călătorie mai lungă, şi sînt şi foarte nerăbdător să ajung în La Vallée.

Emily, deși dorea și ea să se întoarcă, fu mîhnită de dorința neașteptată a tatălui ei, care, credea ea, nu vedea altceva decît că se simțea mai rău decît voia să recunoască. St. Aubert se retrase să se odihnească, și Emily se duse și ea în odăița ei, dar nu putu să-și găsească imediat odihna. Gîndurile i se întoarseră la discuția de mai înainte, despre starea duhurilor după moarte : în acele clipe, era un subiect care o afecta în mod deosebit, deoarece avea toate motivele să creadă că iubitul ei tată se va număra în curînd printre acele duhuri. Se aplecă gînditoare pe ferestruica deschisă și, cufundată în meditație, își îndreptă ochii spre ceruri ; bolta albastră, fără nori, era împînzită de stele — niște lumi, poate, aparținînd spiritelor, necuprinse în lumea muritorilor. În timp ce privirile îi rătăceau prin eterul nemărginit, gîndurile i se înălțară, ca și mai înainte, către sublimul divinității și către contemplarea lumii de apoi. Șirul gîndurilor nu îi fu întrerupt de nici o notă stridentă a acestei lumi ; dansul vesel încetase, și toți țărani se duseseră pe la casele lor. Văzduhul era liniștit, de-abia cîte o adiere trecea pe deasupra pădurii și, din cînd în cînd, tăcerea era întreruptă doar de sunetul îndepărtat al vreunei tălăngi sau de cel al unei ferestre care se închide. După o vreme, nu se mai auzi nici acest semn al prezenței omenești. Simțindu-se înălțată și învăluită în pace, în timp ce ochii i se umezeau adesea de lacrimile unei evlavii sublime și ale unei înfiorări solenne, rămase lîngă fereastră pînă cînd întunericul miezului de noapte se așternu peste pămînt, iar steaua pe care o arătase La Voisin coborî dincolo de pădure. Atunci își aminti ea de spusele lui despre stea, și de muzica misterioasă ; și, pe cînd mai zăbovea la fereastră, pe jumătate șperînd, pe jumătate temîndu-se că muzica va reîncepe, își aminti de emoția năvalnică a tatălui ei cînd i se pomenise de moartea marchizului Villeroi și de soarta marchizei ; și tare ar fi vrut să afle pricina de demult a acestei emoții. Surprinderea și cu-

riozitatea îi erau cu atît mai mari. cu cît nu își amintea să-l fi auzit vreodată pomnind numele de Villeroi.

Cu toate acestea, nici o muzică nu întrerupse liniștea nopții, iar Emily, dîndu-și seama cît de tîrzie era ora, își simți toată oboseala și își aminti că trebuie să se scoale dimineața devreme ; așa că plecă de lîngă fereastră, spre a se odihni.

CAPITOLUL VII

...Să-și deplîngă soarta,
Toți cei ce se tîrăsc prin bezna aceasta,
Dar sufletele mai pot înfrunta mormîntul,
Și pot zîmbi la cei cuprinși de jale.
Dar oare Primăvara nu se va mai întoarce ?
Și soarele s-a dus în veci să se-odihnească ?...
Curînd pe cer va răsări lumină nouă,
Și Primăvara va înviora natura,
Trezind la viață crîngul și cîmpia.

BEATTIE

Cerînd să fie deșteptată dimineața devreme, Emily nu se trezi prea înviorată după somn, căci o bîntuiseră vise tulburătoare, răpindu-i binecuvîntarea odihnei, care li se cuvine celor nefericiți. Dar, cînd deschise fereastra, cînd privi pădurea ce strălucea în lumina soarelui de dimineață și cînd respiră aerul curat, sufletul ei se mai alină. Priveliștea răspîndea acea prospețime încurajatoare ce pare să împrăstie însăși esența sănătății, și îi ajungeau la ureche numai sunete dulci și pitorești, dacă se poate spune astfel — clopotele de utrenie ale unei mănăstiri din depărtare, murmurul ușor al valurilor mării, ciripitul păsărilor și mugetul îndepărtat al cirezilor pe care le zărea

apropiindu-se încet, printre trunchiurile copacilor. Impresionată de imaginile din jur, se lăsa învăluită de calmul meditativ pe care i-l inspirau ; și, pe cînd stătea la fereastră și îl aștepta pe St. Aubert să coboare, ca să ia gustarea de dimineață, gîndurile i se orînduiau în următoarele stihuri :

PRIMUL CEAS AL DIMINEȚII

Ce dulce-i să privești umbra pădurii,
Cînd primii zori, vestind lumina zilei,
Coboară prin poiene adormite,
Pălînd apoi sub raza dimineții !

Cînd florile, ce-au plîns în timpul nopții,
Înalță capul lăcrimat de rouă,
Se-ntind și se desfată spre lumină,
Înmîresmînd văzduhul răcoros.

Ce proaspătă-i adierea care poartă
Parfum de flori și cîripit de păsări !
Zumzet de-albine prin frunziș de codru !
Cîntec de pădurar și muget de cirezi !

Și vîrfurile nins ale munților sclipește,
Zărit printre copaci, în depărtare,
Și, mai departe încă, marea-nlînsă,
Cu pînze albe licărind în soare.

Dar în zadar trec umbrele pădurii,
Cîntări de mai plutind pe-așri de vînt,
Luciri de raze-n roua dimineții,
Cînd inima bolnavă tot tînjește !

Oh, ceas înmîresmat ! redă-i speranța
Că va rămîne-n viață al ei părinte !

Emily auzi apoi o mișcare în casă și, imediat după aceea, vocea lui Michael, bombănindu-și catîrii în timp ce-i mîna afară dintr-un șopron din apropiere. Cînd ieși din odaie, îl văzu pe tatăl ei, care se trezise, stînd lîngă ușa ; părea să-și fi revenit după somn tot atît de puțin ca și ea. Emily îl conduse pe scări în jos în odaia în care cinaseră cu o seară înainte, unde găsiră o gustare, pregătită, în timp ce La Voisin și fiica acestuia îi așteptau să le spună bună dimineața.

— Vă pizmuiesc pentru casa voastră, bunii mei prieteni, le spuse St. Aubert de cum îi văzu ; e atît de plăcută, de liniștită și de îngrijită ; iar aerul pe care îl respiri aici — ei bine, dacă ceva îți poate reda sănătatea pierdută, apoi e cu siguranță aerul de aici.

La Voisin se înclină cu grație, și răspunse cu galanteria obișnuită francezilor :

— Casa noastră poate fi pizmută, domnule. căci împreună cu domnișoara ați onorat-o cu prezența dumneavoastră.

La aceste cuvinte măgulitoare, St. Aubert îi zîmbi prietenos și se așeză la masă, unde fuseseră puse fructe, smîntînă, brînză proaspătă, unt și cafea. Emily, care îl privea cu luare-aminte pe tatăl ei, știind acum că era foarte bolnav, încercă să îl convingă să amîne plecarea pentru după-ămiază ; dar el părea foarte nerăbdător să ajungă acasă și își arătă în repetate rînduri această nerăbdare, cu o înfocare neobișnuită la el. Îi mărturisi că se simțea la fel de bine ca în ultima vreme și că ar îndura mai ușor greutățile călătoriei în timpul orelor răcoroase ale dimineții decît mai tîrziu. Dar, pe cînd stătea de vorbă cu venerabila lor gazdă și îi mulțumea pentru primirea atît de binevoitoare, Emily îl văzu că se schimbă la față și, înainte de a putea ajunge lîngă el, se lăsă, sfîrșit, pe speteaza scaunului. După cîteva clipe, își reveni din slăbiciunea bruscă ce-l năpădise, dar se simțea atît de vlăguit, încît nu se vedea în stare să pornească la

drum ; și, după ce stătu o vreme încercînd să-și înfrîngă slăbiciunea, rugă să fie ajutat să urce scările și să se culce în pat. Rugămîntea lui redeșteptă toate temerile ce o stăpîniseră pe Emily cu o seară înainte ; dar, deși de-abia reușea să se țină ea însăși pe picioare, din cauza spaimei neașteptate pe care o avusese, căută să-i ascundă tatălui ei temerile proprii și, susținîndu-l cu un braț tremurător, îl ajută să ajungă în cameră.

După ce fu culcat în pat, St. Aubert își exprimă dorința ca Emily, care plîngea în odaia ei, să fie chemată lîngă el ; iar cînd o văzu, făcu semn cu mîna celorlalți să părăsească încăperea. Rămăși singuri, întinse mîna spre ea și își aținti privirea pe chipul ei, cu o expresie atît de plină de tandrețe și suferință, încît Emily își pierdu tăria sufletească și izbucni în plîns neogoit. St. Aubert încercă să lupte să rămînă tare, dar nu era în stare să scoată un cuvînt : nu putu decît să o strîngă de mîna, oprindu-și lacrimile care îi împînzeau privirea. După o vreme, reuși să își controleze vocea :

— Copila mea dragă, spuse el, încercînd să zîmbească în ciuda suferinței, draga mea Emily !

Și se opri din nou. Își ridică ochii spre ceruri, ca într-o rugăciune, și apoi, pe un ton mai ferm și cu o privire în care la duioșia tatălui se adăuga solemnitatea acestei clipe sfinte, spuse :

— Copila mea dragă, aș vrea să îndulcesc adevărul dureros pe care trebuie să ți-l spun, dar nu stăpînesc acest meșteșug. Vai ! Aș vrea să ți-l ascund în aceste clipe, dar ar fi o cruzime să te înșel. Nu peste multă vreme ne vom despărți ; se cuvine să vorbim despre ce ne așteaptă, astfel ca gîndurile și rugăciunile să ne pregătească să o îndurăm.

Vocea îi tremură, iar Emily, care tot mai plîngea, îi apăsă mîna pe inima ei, suspinînd, dar nu reuși să își ridice privirile.

— Să nu irosim aceste clipe, spuse St. Aubert venindu-și iar în fire : am multe de spus. Trebuie să-ți împărtășesc o împrejurare cu urmări grave și să capăt de la tine o promisiune solemnă : după asta voi fi mai liniștit. Ai observat, draga mea, cât sînt de nerăbdător să ajung acasă, dar nu îmi cunoști toate motivele. Ascultă ce am să-ți spun. — Dar, nu ! Înainte de a spune mai mult, făgăduiește-mi un lucru, o făgăduială făcută tatălui tău pe patul de moarte !

St. Aubert se opri : Emily, izbită de ultimele lui cuvinte, de parcă atunci i se înfățișase pentru prima oară primejdia imediată, își ridică ochii ; lacrimile încetară să-i mai curgă ; și, privindu-l timp de o clipă cu o suferință de nedescris, fu apucată de un ușor tremur și se prăbuși fără cunoștință pe scaun. Strigătele lui St. Aubert îi aduseră în odaie pe La Voisin și pe fiica acestuia ; amândoi se străduiră, pe cât puteau, să o readucă la viață, dar multă vreme nu izbutiră. Cînd își reveni, în cele din urmă, St. Aubert era atît de sfîrșit datorită scenei la care asistase, încît se scurse destul de mult timp pînă se simți în putere ca să poată vorbi : intrucîtva mai în-suflețit, căci Emily îi dăduse un întăritor : și, după ce rămaseră din nou singuri, el căută s-o liniștească și să-i ofere cîtă alinare putea în acele clipe. Ea i se aruncă în brațe și plînsese cu capul pe umărul lui : suferința o făcea să nu audă vorbele lui, încît St. Aubert încetă să-i mai ofere mîngîierea, pe care nici el însuși nu o putea simți în acea clipă, și își amestecă în tăcere lacrimile cu ale ei. După o vreme, trezindu-se în ea simțămîntul datoriei, încercă să îl cruțe pe tatăl ei și să-i ascundă propria ei suferință : și, desfăcîndu-se din îmbrățișare, își șterse lacrimile și îi spuse cîteva vorbe de mîngîiere.

— Dragă mea Emily, începu atunci St. Aubert, copilă mea dragă, trebuie să ne ridicăm privirile plini de umilință și încredere către acel spirit care ne-a apărat și ne-a adus mîngîiere în toate primejdiile și nenorocirile

pe care le-am avut ; sub a cărui privire s-a desfășurat întreaga noastră viață ; nu ne va părăsi, cum nu ne părăsește nici acum ; simt în inimă mîngîierea pe care mi-o dă. Copila mea, te las în grija lui ; și, deși voi părăsi această lume, mă voi afla totuși lîngă el. Nu, nu mai plînge, Emily. Nu e nimic nou, nimic uimitor în a muri, căci știm cu toții că ne naștem pentru a muri. Dacă mi s-ar fi lăsat acum viața, ar fi fost în firea lucrurilor să o părăsesc peste cîțiva ani ; aș fi avut parte de tot ce însoțește o vîrstă înaintată, adică de boli, privațiuni și supărări ; și apoi ar fi urmat moartea, și ar fi trebuit să plîngi atunci lacrimile de acum. Copila mea, mai bine bucură-te că scap de aceste suferințe și că mi-e sortit să mor cu mințea întreagă, și că știu prețui mîngîierile pe care ți le dau credința și resemnarea.

St. Aubert se opri, căci vorbele îl obosiseră. Emily se strădui iarăși să pară liniștită ; și, ca răspuns la vorbele lui, încercă să îi aducă alinare făcîndu-l să creadă că nu vorbise în zadar.

După ce se odihni o vreme. St. Aubert urmă :

— Lasă-mă să revin la un subiect foarte drag inimii mele. Spuneam că aș vrea să-mi faci o făgăduială solemnă ; fă-mi-o acum, înainte de a-ți explica împrejurarea de căpetenie de care e legată ; mai sînt și altele, dar, pentru liniștea ta, va trebui să nu le cunoști. Promite-mi, deci, că îmi vei urma întru totul porunca.

Emily, impresionată de solemnitatea și gravitatea atitudinii lui, își șterse lacrimile care începuseră iarăși să-i curgă, în ciuda străduințelor de a le reține ; și, cu o privire grăitoare ațintită asupra tatălui ei, se legă prin jurămînt să facă orice îi va cere el, înfiorîndu-se, fără să știe din ce cauză.

El continuă :

— Te cunosc prea bine, Emily, ca să cred că ai fi în stare să calci o făgăduială, cu atît mai puțin una făcută în împrejurări atît de solemne ; asigurarea ta mă liniș-

teșle, iar respectarea ei este de cea mai mare însemnătate pentru tihna ta viitoare. Ascultă, deci, ce am să-ți spun. Cabinetul de lângă camera mea din La Vallée are în podca o scîndură ce se poate scoate. O vei recunoaște după un nod mare în lemn : e a doua scîndură de la lambriul din fața ușii. Cam la un pas de la capătul ei, mai spre fereastră, vei vedea o linie de-a curmezișul ei, ca și cînd scîndura ar fi fost îmbinată acolo. Să-ți spun acum în ce fel se deschide : Apasă cu piciorul pe linia aceea, iar capătul scîndurii se va lăsa în jos și o vei putea face să lunece cu ușurință dedesubtul celeilalte. Sub ea, vei vedea o scobitură.

St. Aubert se opri să-și tragă răsuflarea, iar Emily rămase nemișcată, cu atenția absorbită.

— Înțelegi aceste indicații, draga mea ? întrebă el.
Emily, deși de-abia putea vorbi, îl încredință că înțelege.

— Atunci, cînd te vei întoarce acasă, urmă el suspinînd adînc...

Cînd îi pomeni de întoarcerea acasă, închipuirea ei fu năpădită de toate împrejurările triste ce urmau să însoțească această întoarcere ; se lăsă pradă unui acces de durere, și însuși St. Aubert, mișcat pînă dincolo de tăria pe care căuta să se bizuie, își amestecă lacrimile împreună cu ea. Își reveni după cîteva clipe.

— Copila mea dragă, o rugă el, liniștește-te. Nu vei rămîne singură după moartea mea — te las doar în grija Providenței care pe mine nu m-a părăsit niciodată pînă acum. Nu mă îndurera arătîndu-mi cît de mult suferi ; mai degrabă învață-mă, prin exemplul tău, să mi-o suport pe a mea.

Se opri din nou, iar Emily, cu cît se străduia mai tare să își stăpînească emoția, cu atît îi era mai greu să o facă.

St. Aubert, care vorbea acum cu mare greutate, reveni asupra subiectului :

— Cabinetul acela, draga mea, — du-te acolo cum ajungi acasă ; și, sub șcîndura pe care ți-am descris-o, vei găsi un pachet de hîrtii scrise. Fii atentă acum, căci făgăduiala pe care mi-ai făcut-o e legată cu osebire de ceea ce îți voi porunci. Trebuie să arzi aceste hîrtii — și își poruncesc în mod solemn, *fără să le cercetezi*.

Timp de o clipă, uimirea lui Emily îi învinse durerea și ea se încumetă să întrebe de ce trebuie să facă acest lucru. St. Aubert îi răspunse că, dacă ar fi fost îndreptățit să îi explice motivele, nu ar fi fost nevoie să îi ceară să facă acea făgăduială.

— E de ajuns pentru tine, draga mea, să înțelegi pe de-a-ntregul cît de important este să mă ascuți în împrejurarea aceasta. Și St. Aubert continuă : Sub scîndură vei găsi vreo două sute de ludovici de aur, într-o pungă de mătase ; ascunzătoarea a fost făcută tocmai pentru a oferi siguranță banilor din castel, într-o vreme cînd ținutul era bîntuit de armate, care profitau de frămîntările de atunci și se transformau în bande de tîlhari. Și mai am încă o făgăduială să-ți cer, și anume — că nici-odată, în orice împrejurare te vei găsi, nu vei vinde castelul.

St. Aubert îi porunci chiar ca, atunci cînd se va căsători, să prevadă în contract ca acesta să rămîină întotdeauna în posesiunea ei. Apoi îi explică situația mai amănunțit decît o făcuse pînă atunci, adăugînd :

— Cei două sute de ludovici, împreună cu banii pe care îi am asupra mea, sînt toți banii pe care ți-i pot lăsa. Ți-am spus în ce situație mă aflu cu domnul Motteville din Paris. Ah, copila mea ! Te las în sărăcie — dar nu chiar nevoiașă, adăugă după o lungă pauză.

Emily nu îi putu răspunde nici un cuvînt la cele spuse : îngenunche lîngă pat și își îngropă fața în cuvertură, scaldînd în lacrimi mîna pe care i-o ținea.

După ce-i destăinuise toate acestea, St. Aubert păru mult mai în largul său ; dar, vlăguit de efortul de a fi

vorbit atîta, se cufundă într-un fel de somn, iar Emily rămase să-l vegheze și să plîngă la căpătîiul lui, pînă cînd o bătaie ușoară în ușă o făcu să se dezmeticească. Era La Voisin, care venise să le spună că adusese un duhovnic de la mănăstirea vecină, pentru a-i aduce sprijinul de pe urmă. Emily nu îngădui ca tatăl ei să fie tulburat acum, dar își exprimă dorința ca preotul să nu părăsească locuința. Cînd St. Aubert se trezi, nu înțelese unde se afla, și trecură cîteva clipe pînă să i se limpezească mintea ca să-și dea seama că lîngă el se afla Emily. Își mișcă atunci buzele și întinse mîna ; iar ea, după ce-i luă mîna, se prăbuși în scaun, copleșită, văzînd pe chipul lui pecetea morții. După cîteva momente, el își recăpătă glasul, și Emily îl întrebă dacă dorea să-l primească pe duhovnic ; el răspunse afirmativ ; și, cînd acesta apăru, ea se retrase. Cei doi rămaseră singuri mai mult de jumătate de oră, și cînd Emily fu chemată înăuntru, văzu că tatăl ei era mai tulburat decît atunci cînd îl lăsase ; privi la preot cu oarecare mîhnire, crevînd că era din vina lui : dar acesta îi aruncă doar o uîtătură blajină și tristă, și se retrase.

St. Aubert spuse cu o voce tremurătoare că ar dori ca Emily să se roage împreună cu el ; și întrebă dacă și La Voisin ar vrea să li se alăture. Bătrînul veni, împreună cu fiica lui : plîngeau amîndoi, și, împreună cu Emily, îngenuncheară în jurul patului, în timp ce duhovnicul începu să citească cu glas solemn slujba pentru muribunzi. St. Aubert avea o expresie senină, părînd că se alăturase cu fervoare rugăciunii, în timp ce printre pleoapele închise i se furîșa cîte o lacrimă : cît despre Emily, plîngea cu suspine, întrerupînd de mai multe ori slujba.

La sfîrșit, după miruirea de pe urmă, călugărul se retrase. Atunci, St. Aubert îi făcu semn lui La Voisin să se apropie. Îi dădu mîna și rămase o vreme tăcut. Pe urmă, spuse cu voce tremurîndă :

— Bunule prieten, ne cunoaștem de puțin timp, dar ți-a fost de ajuns pentru a mă înconjura cu multă grijă și bunăvoință. Nu mă îndoiesc că vei arăta aceeași bunăvoință și fiicei mele, după ce voi muri ; va avea nevoie de ea. Ți-o las în grijă pentru cele câteva zile pe care le va mai petrece aici. Nu e nevoie să spun mai mult — știi ce simte un tată, căci ai și dumneata copii ; m-aș simți într-adevăr nemîngîiat, dacă nu aș avea atîta încredere în dumneata...

St. Aubert se opri, și La Voisin îl încredință, iar lacrimile îi dovedeau sinceritatea, că va face tot ce îi stă în putință ca să-i aline durerea și că, dacă St. Aubert își exprimă această dorință, ar putea chiar să o însoțească pînă în Gasconia. Propunerea făcută de La Voisin îl bucură într-atît pe St. Aubert, încît de-abia găsi cuvinte pentru a-și reda simțămintele stîrnite de bunăvoința lui, sau pentru a-i spune că acceptă. Scena care urmă între St. Aubert și Emily îl îndureră atît de tare pe La Voisin, încît părăsi încăperea, și ea rămase din nou singură cu tatăl ei ; acesta părea că se stinge cu repeziciune, fără însă ca simțurile să-i slăbească ; vorbea cu glas limpede și, din cînd în cînd, se folosi de aceste ultime clipe cumpbite pentru a-i da fiicei sale sfaturi și îndrumări pentru viitor. Poate că niciodată nu gîndise mai chibzuit și nu se exprimase mai limpede ca acum.

— Mai presus de orice, draga mea Emily, spuse el, nu te lăsa stăpînită de mîndria de a nutri sentimente frumoase, ceea ce este greșeala romantică a firilor prietenoase. Cei care au într-adevăr simțire ar trebui să învețe de timpuriu că e o însușire primejdioasă, care atrage după sine prea multă nefericire ; în trecerea noastră prin această lume, clipele de nefericire sînt mult mai numeroase decît cele plăcute, și intrucît mă tem că răul este mai puternic decît binele, devenim victimele propriilor noastre simțăminte, dacă nu izbutim să le

controlăm într-o oarecare măsură. Știu că vei spune (căci ești tânără, Emily), știu că vei spune că preferi uneori să suferi, decât să renunți la sentimentul curat de fericire ; dar, după ce vicisitudinile îți vor hărțui multă vreme sufletul, vei fi mulțumită să te odihnești, și te vei lecui atunci de această iluzie. Vei vedea că fantoma fericirii capătă atunci substanță ; căci fericirea apare în clipele de liniște, nu de tumult. Ea are o natură temperată, egală, și nu poate supraviețui într-un suflet prea simțitor la schimbările de fiecare clipă, mai mult decât în altul care e cu totul lipsit de simțire. Vezi, draga mea, deși vreau să te păzesc de primejdia de a fi prea simțitoare, nu pledez nici pentru nepăsare. La vârsta ta, aș fi spus că *aceasta* e mai odioasă decât toate greșelile firilor simțitoare, și încă mai afirm acest lucru. E un adevărat viciu, pentru că pricinuieste răul ; cu toate acestea, nu face mai mult rău decât o simțire prost controlată, fiindcă, aplicînd aceeași regulă, și ea poate fi numită viciu ; dar răul pricinuit de prima are urmări mai generale... Mă simt tare slăbit, spuse cu voce abia șoptită St. Aubert, și te-am obosit și pe tine, Emily ; dar, întrucît e un subiect de mare însemnătate pentru liniștea ta viitoare, doresc să mă fac perfect înțeles.

Emily îl încredință că sflatul lui este extrem de prețios pentru ea și că nu îl va uita vreodată, și nici nu va înceta să se străduiască să țină seama de el. St. Aubert îi zîmbi afectuos și trist.

— Îți repet, spuse el, n-aș vrea să te învăț să devii nesimțitoare, nici dacă aș putea ; aș vrea doar să te previn asupra primejdiilor unei firi prea simțitoare și să îți arăt cum le poți ocoli. Draga mea, te conjur, ferește-te de amăgirea de sine, care a fost fatală liniștii atîtor persoane ; ferește-te să te fălești cu noblețea simțirilor alese ; dacă vei ceda în fața acestei vanități, vei pierde fericirea pentru totdeauna. Nu uita niciodată că puterea pe care ți-o dă lăria de caracter e mult mai prețioasă decât atrac-

ția sensibilității. Dar nu confunda totuși tăria de caracter cu nepăsarea ; nepăsarea nu poate cunoaște virtutea. Și nu uita, de asemenea, că o faptă de binefacere, o singură faptă într-adevăr folositoare, valorează cît toate sentimentele abstracte din lume. Sentimentul devine un păcat, nu o calitate, dacă nu ne determină să facem bine. Avarul care se socoate respectabil numai pentru că e bogat, confundînd astfel mijloacele de a făptui binele cu fapta propriu-zisă, nu e mai de condamnat decît cel care, avînd simțăminte frumoase, nu le dă viață printr-o faptă bună. Poate că ai întîlnit și tu oameni plini de simțire și însuflețiți de simțăminte alese, dar care, surzi la glasul virtuții, îi ocolesc pe nenorociți ; și, cum e dureros să le contempli suferințele, nu se străduiesc să-i ajute. Cît de condamnabil e acest soi de omenie, care se poate mulțumi să compătimească, atunci cînd ar putea să aline !

După aceea, St. Aubert îi vorbește despre doamna Cheron, sora lui.

— Aș vrea să-ți vorbesc acum despre un subiect care te privește îndeaproape și are legătură cu bunăstarea ta, adăugă el. Știi că, în ultimii ani, relațiile dintre noi nu au fost prea strînse ; dar, cum este singura ta rudă de parte femeiască, am crezut de cuviință să te las în grija ei, cum vei vedea și în testamentul meu, pînă la majorat și, după aceea, îi recomand să te păstreze sub ocrotirea ei. Nu e chiar cea mai potrivită persoană căreia i-aș fi încredințat-o pe Emily a mea, dar nu am avut de ales, și cred că, în general, este — o femeie cumsecade. Nu trebuie să-ți recomand, draga mea, să te străduiești să-i cîștigi bunăvoința : o vei face de dragul celui care a dorit adesea să o facă pentru tine.

Emily îl încredință că îi va îndeplini cu evlavie toate dorințele, pe cît îi va sta în putință.

— Vai ! adăugă ea cu un glas întretăiat de suspine, în curînd, asta e tot ce îmi va mai rămîne ; aproape singura mea mîngăiere va fi să-ți îndeplinesc dorințele.

St. Aubert își ridică tăcut privirea spre chipul ei, ca și când ar fi vrut să-i vorbească ; dar ochii i se îngreuiară și i se încețoșară, și iarăși își pierdu cunoștința pentru o vreme. Emily simți cum privirea lui îi sfîșiasse inima.

— Tată drag ! exclamă ea, și apoi, stăpînindu-se, îi strînse mai tare mîna și își ascunse chipul în batistă. Nu i se vedeau lacrimile, dar St. Aubert îi auzea suspînele nestăpînite. După ce își mai reveni, el urmă, cu glas tot mai încet :

— O, copila mea, fie ca mîngîierea mea să devină și a ta. Mor în pace ; căci știu că mă întorc la pieptul Tatălui ceresc, care va fi și Tatăl tău după ce voi muri. Să ai întotdeauna încredere în el, draga mea, și te va sprijini în aceste clipe, așa cum mă sprijină și pe mine.

Emily nu putea decît să asculte și să plîngă ; dar marea lui seninătate, împreună cu credința și speranța de care dădea dovadă, îi potoliră întrucîtva durerea. Cu toate acestea, de cîte ori privea chipul lui vlăguit și vedea cum umbra morții își punea pecetea asupra-i — îi vedea privirea rătăcită, aplecată încă asupra ei, și pleoapele grele lăsîndu-se peste ochi, își simțea inima atît de zbu-ciumată, gata să se răzvrătească, încît numai o virtute filială ca a ei o putea ajuta să se stăpînească.

El dori să o mai binecuvînteze încă o dată.

— Unde ești, draga mea ? spuse el, întinzînd mîinile.

Emily se dusesese la fereastră, pentru a-și ascunde puțin suferința ; înțelese acum că vederea lui slăbise. După ce St. Aubert îi dădu binecuvîntarea, cu ultimul efort al vieții ce se stingeă, se prăbuși înapoi pe pernă. Ea îl sărută pe frunte ; umbra morții își întindea aripa și, pierzîndu-și o clipă tăria de spirit, el își amestecă lacrimile cu ale ei. Apoi își ridică ochii, cu o privire plină de grijă părintească, dar ea dispăru pe dată, și el nu mai scoase nici un cuvînt.

St. Aubert mai rămase în viață pînă pe la ora trei după-amiază, cînd, slingîndu-se cu încetul, se sfîrși fără a se zbate sau măcar a scoate un suspin.

La Voisin și fiica lui o scoaseră afară din încăpere pe Emily, încercînd în fel și chip să o mîngîie puțin. Bătrînul rămase să plîngă împreună cu ea, în timp ce Agnes, prea stăruitoare, căuta să-i abată gîndurile de la durerea ce o copleșea.

[Zdrobită de durere după moartea tatălui ei, Emily pornește în călătoria de întoarcere spre La Vallée, însoțită de o slujnică trimisă de doamna Cheron, sub tutela căreia fusese lăsată de tatăl ei. Acolo, după o vreme, Emily primește o scrisoare de la doamna Cheron, prin care o chema să vină la Toulouse, amintindu-i că fratele ei i-o încredințase pentru a-i desăvârși educația.

Emily, amintindu-și de făgăduiala făcută tatălui ei, arde toate hîrțile din cabinetul lui, dar păstrează o miniatură, în care recunoaște chipul marchizei de Villeroi.

Valancourt o vizitează la castel și cei doi tineri își mărturisesc dragostea. Idila lor este tulburată de sosirea doamnei Cheron, care o ia pe Emily la Toulouse, interzicîndu-i să primească scrisori de la Valancourt. Dar în curînd își schimbă atitudinea, aflînd că tînărul este de familie foarte bună, și viitor moștenitor al doamnei Clairval, și îl acceptă ca pretendent la mîna tinerei fete.]

CAPITOLUL XIII

*Cînd un păstor din insule venit,
Departe dus pe tristul continent
(Fie că e din simplă-nchipuire,
Ori poate că ființe nevăzute
Se-arată limpezi simțurilor noastre),
Zărește sus pe deal sau jos în vale,
Cînd luna în ocean își moaie cornul,
Mulțimi de oameni ce se mișcă-ntruna,
Apoi, de-odată, totul se topește în văzduh.*

THOMSON — *Castelul trîndăriei*

După o vreme, zgîrcenia doamnei Cheron cedă în fața vanității ei. Cîteva fastuoase petreceri date de doamna Clairval, împreună cu faptul că toată lumea o adula, o făcură să devină mai nerăbdătoare decît înainte de a realiza o alianță care să o înalțe în proprii ei ochi și în cei ai lumii. Propuse așadar niște clauze în contractul marital și grăbirea căsătoriei nepoatei ei și se oferă să o înzestreze pe Emily, cu condiția ca și doamna Clairval să respecte aceleași clauze în privința nepotului său. Doamna Clairval ascultă propunerea și, socotind-o pe Emily moștenitoarea averii mătușii ei, o acceptă. În tot acest timp, Emily nu știa nimic despre tranzacție, pînă

cînd doamna Cheron o anunță să se pregătească de nuntă, care va avea loc fără întârziere; atunci, uimită și cu totul neînstare să-și explice această acțiune, pe care Valancourt nu o solicitase (căci el nu știa ce se petrecuse între cele două doamne mai în vîrstă și nu îndrăznea să spere într-un asemenea noroc), ea se opuse cu hotărîre. Cu toate acestea, doamna Cheron, care nu suferea, acum, ca și mai înainte, nici o împotrivire, își urmărea planurile unei căsătorii în grabă cu tot atîta vehemență cu cîtă se opusese mai înainte posibilității, oricît de îndepărtate, care ar fi putut duce la căsătorie; iar temerile lui Emily se risipiră cînd îl văzu din nou pe Valancourt, care știa acum de fericirea ce îi fusese hărăzită și venise să obțină și o asigurare din partea ei.

În timp ce aveau loc pregătirile de nuntă, Montoni deveni curtezanul recunoscut al doamnei Cheron; și, deși doamna Clairval rămase foarte nemulțumită cînd află despre viitoarea lor unire, și ar fi dorit să o împiedice pe cea a lui Valancourt cu Emily, conștiința îi spunea că nu avea dreptul să le tulbure liniștea; și deși era o femeie cu vederi moderne, se pricepea mult mai puțin decît prietena ei în arta de a dobîndi satisfacție de pe urma distincției și a admirației, decît de pe urma propriei conștiințe.

Emily își dădea seama cu neliniște că Montoni căpăta tot mai multă influență asupra doamnei Cheron și că venea pe la ea din ce în ce mai des; iar părerea pe care o avea despre el îi fu confirmată de cea a lui Valancourt, care își arătase întotdeauna aversiunea față de el. Într-o dimineață, pe cînd se afla în pavilion, bucurîndu-se de dulcea prospețime a primăverii, ce-și așternuse culorile asupra priveliștii, și îl asculta pe Valancourt citindu-i, dar tot mai adesea lăsînd cartea din mînă pentru a sta de vorbă cu ea, fu chemată în mare grabă de doamna Cheron; și, de cum intră în budoarul mătușii, rămase

mihnită, văzînd deprimarea de pe chipul acesteia, în contrast cu rochia ei atît de luxoasă.

— Aşa, nepoată ! — începu doamna Cheron, şi se opri, părăind încurcată. — Am trimis să te cheme... eu... voiam să-ţi vorbesc : am nişte noutăţi să-ţi spun. Din clipa aceasta trebuie să-l consideri pe signor Montoni drept unchiul tău — ne-am căsătorit azi dimineaţă.

Uimită — nu atît de căsătorie, cît de împrejurările secrete în care avusese loc şi de tulburarea cu care i-o anunţa, Emily îşi zise, după un timp, că toată această taină se datora mai curînd dorinţei lui Montoni, decît mătuşii ei, care încerca să o convingă de contrariu, drept care adăugă :

— Îţi dai seamă că am vrut să evit zarva : dar acum, după ce ceremonia a avut loc, nu mai are rost : şi vreau să-i anunţ pe slujitori că trebuie să-l socotească pe signor Montoni stăpînul lor.

Emily făcu o vagă încercare de a o felicita pentru această căsătorie, care ei i se părea imprudentă.

— Dar îmi voi celebra acum căsătoria cu oarecare fast, continuă doamna Montoni. Şi pentru a face economie de timp, mă voi folosi de pregătirile care s-au făcut pentru nunta ta, care, după cît se pare, se va amîna o vreme. Cu prilejul petrecerii, aş vrea să porţi toaletele care au fost pregătite pentru nunta ta. Vreau de asemenea să îi comunic domnului Valancourt că mi-am schimbat numele, iar el o va înştiinţa pe doamna Clairval. Peste cîteva zile, am de gînd să dau o petrecere mare, la care vreau să-i invit şi pe ei.

Emily era atît de uimită şi preocupată de vestea aflată, încît de-abia îi răspunse cîte ceva doamnei Montoni ; dar, la dorinţa acesteia, se duse să-l înştiinţeze pe Valancourt. Cînd auzi despre această nuntă pripită, nu uimirea fu emoţia lui cea mai puternică, şi, cînd află că din această pricină era amînată căsătoria lor, şi că pregătirile de la castel în cinstea nunţii lor vor fi degradate

prin petrecerea dată în cinstea căsătoriei doamnei Montoni, simți că îl cuprinde atât suferința cât și indignarea. Nu reuși să le ascundă ochiului atent al lui Emily, care în zadar se strădui să-i risipească aceste emoții profunde și să rîdă de gândurile întunecate care îl asaltau ; iar cînd, în cele din urmă, își luă rămas bun, se arătă atât de plin de tandrețe și gravitate, încît ea se simți nespus de mîhnită ; vărsă chiar și cîteva lacrimi după ce el dispăru la capătul terasei, deși nu știa prea bine pentru care pricină.

Din acel moment, Montoni puse stăpînire pe castel ; și începu să poruncească tuturor celor care îl locuiau, cu ușurința unuia ce-l socotește de multă vreme ca aparținîndu-i. Prietenul său, Cavigni, care îi fusese foarte folositor prin atențiile și linguşelile față de doamna Cheron — foarte încîntată de ele, dar care îl revoltau prea adesea pe Montoni — primi o încăpere la castel. și o ascultare din partea slujitorilor egală cu stăpînul casei.

După cîteva zile, doamna Montoni, așa cum făgăduise, dădu o petrecere fastuoasă cu foarte mulți invitați. printre care și Valancourt ; dar la care doamna Clairval se scuză că nu poate participa. Programul petrecerii cuprindea un concert, un bal și un supeu. Valancourt era, firește, partenerul lui Emily și, deși privind încăperile împodobite nu putu să nu-și spună că fuseseră sortite altor petreceri decît celor de acum, se strădui să-și înăbușe gândurile, zicîndu-și că în curînd li se va da destinația inițială. Toată seara doamna Montoni dansă, rîse și vorbea fără oprire ; pe cînd Montoni, tăcut, rezervat și întrucîtva arogant, păru plictisit de petrecere, cât și de societatea frivolă adunată cu acest prilej.

Aceasta fu prima și ultima petrecere dată în cinstea nunții lor. Montoni, avînd o fire severă și o semeție mohorîtă, nu se prea bucura de astfel de petreceri : dar era **extrem** de doritor să le încurajeze. Socotea că ăra-reori putea întîlni în mijlocul unei societăți pe cineva

cu o ținută ca a lui, și încă și mai rar pe vreunul cu o minte mai aleasă ; la astfel de petrecere, sau în cadrul relațiilor ce puteau apare de pe urma lor, avantajul trebuia să fie de partea lui : și, cunoscînd atît de bine țelurile egoiste pentru care vine lumea la petreceri, nu avea nimic împotriva să-și măsoare talentele de disimulare cu cele ale vreunui alt pretendent la distincție și înșelătorie.

Soția lui, însă, care atunci cînd era vorba de interesele ei, avea uneori mai mult discernămint decît vanitate, începu să simtă inferioritatea ei în comparație cu alte femei în ceea ce privește atracția personală, ceea ce, împreună cu gelozia care era firesc să urmeze acestei descoperiri, se împotrivi grabei lui de a lua parte la toate petrecerile ce i se puteau oferi la Toulouse. Pînă în clipa cînd, după presupunerea ei, nu o amenința pierderea afecțiunii unui soț, nu avusese nici un motiv să descopere sau să i se impună acest adevăr nedorit ; dar acum, cînd aflarea adevărului îi influența tactica, se împotrivi cu mai multă hotărîre înclinației soțului ei spre viață în societate. Încredințată că el era într-adevăr primit atît de bine de către societatea feminină a locului, pe cît se fălise pe vremea cînd o curtase.

Se scurseseră doar cîteva săptămîni de la căsătorie, cînd doamna Montoni o înștiință pe Emily că soțul ei intenționează să se întoarcă în Italia de îndată ce vor fi gata pregătirile necesare unei călătorii atît de lungi.

— Mergem la Veneția, spuse ea, unde signor Montoni are un frumos palat, și, de acolo, la domeniul lui din Toscana. De ce pari atît de gravă, copila mea ? — Tu, care iubești atît de mult o țară romantică și priveliștile frumoase, vei rămîne fără îndoială încîntată de această călătorie.

— Înseamnă că voi lua și eu parte, doamnă ? întrebă Emily, năspus de uimită și de tulburată.

— Firește, îi răspunse mătușa ei ; cum ți-ai închipui că te-am putea lăsa aici ? Înțeleg însă că te gîndești la cavalier ; cred că nu a aflat încă despre călătorie, dar va afla în curînd. Signor Montoni s-a dus să o înștiințeze pe doamna Clairval despre călătoria noastră ; îi va face cunoscut cu acest prilej că logodna plănuită între familiile noastre nu trebuie să mai fie luată în considerație de acum înainte.

Felul nepăsător în care doamna Montoni o înștiință pe nepoata ei că trebuie să se despartă, poate pentru totdeauna, de omul cu care era pe cale de a se uni pe viață spori disperarea pe care trebuie să o fi simțit ea, oricum, la auzul acestei vești. Cînd se văzu în stare să vorbească, întrebă care era pricina schimbării neașteptate a simțămîntelor mătușii ei pentru Valancourt ; dar singurul răspuns pe care îl primi fu acela că signor Montoni nu încuviința unirea lor, socotind-o mult inferioară celor la care era firesc să se aștepte Emily.

— Las acum toată această chestiune în mîinile lui, adăugă doamna Montoni : dar trebuie să-ți spun că domnul Valancourt nu a fost niciodată favoritul meu și că m-am lăsat convinsă, căci altfel nu mi-aș fi dat niciodată consimțămîntul pentru această căsătorie. Am fost destul de slabă — uneori sînt atît de nesăbuită ! — încît mă las influențată de emoțiile altora ; și astfel judecata mea, mai înțeleaptă, a cedat în fața nefericirii tale. Dar signor Montoni mi-a arătat, și pe bună dreptate, că ar fi o prostie, și nu va trebui să mă dojenească a doua oară. Hotărîrea mea e luată : trebuie să te supui acelor care știu să te îndrume mai bine decît o poți face singură — trebuie să ascuți de sfatul lor.

Tare ar fi uimit-o pe Emily afirmațiile din acest discurs clovent, dacă mintea ei nu ar fi fost atît de copleșită de lovitura primită, încît de-abia auzi cîte un cuvînt din cele care îi fuseseră adresate. Oricare ar fi fost slăbiciunile doamnei Montoni, ar fi putut evita să

se învinuiască de compasiune și înțelegere față de simțămintele celorlalți, și mai cu seamă, față de cele ale lui Emily. Aceeași ambiție care o împinsese să caute o alianță cu familia doamnei Clairval o determina acum să dea înapoi, căci căsătoria ei cu Montoni îi mărise propria importanță și, odată cu ea, și proiectele pentru nepoata ei.

În acest timp, Emily se simțea prea mîhnită pentru a se împotrivi sau a implora bunăvoință ; și cînd, după o vreme, încercă într-adevăr să dea glas rugămintelor, emoția îi îneca vocea, și se retrase în camera ei, ca să chibzuiască, dacă ar fi putut chibzui în starea în care se afla, la împrejurările atît de neașteptate și copleșitoare. Trecu foarte multă vreme pînă să-și revină de ajuns ca să poată reflecta ; iar, cînd o făcu, gîndurile îi erau negre și chiar pătrunse de deznădejde. Își dădea seama că Montoni căuta să hotărască soarta ei pentru propria lui mărire, și îi trecu prin minte că prietenul acestuia, Cavigni, era omul care îl interesa. Perspectiva plecării în Italia i se păru și mai sumbră cînd se gîndi la situația tulbure din acea țară, pe atunci sfîșiată de mari frămîntări, fiecare stat, cît de mic, războindu-se cu vecinii săi, și chiar și fiecare castel putînd fi atacat de cotropitori. Se gîndi la persoana în a cărei grijă imediată urma să fie încredințată și la distanța imensă care va urma să o despartă de Valancourt ; și, aducîndu-și aminte de el, toate celelalte imagini îi dispărură din minte, iar gîndurile îi fură copleșite de suferință.

Petrecu cîteva ceasuri în această stare de tulburare și, cînd fu chemată la masă, ceru îngăduința de a rămîne în camera ei ; dar doamna Montoni era singură și cererea îi fu refuzată. Emily și mătușa ei vorbiră puțin în timpul mesei ; prima cufundată în durerea ei, cealaltă absorbită de dezamăgirea pricinuită de neașteptata absență a lui Montoni ; căci nu era doar atinsă în vanitatea ei de a fi neglijată, ci își simțea și gelozia stîrnită de ceea ce socotea a fi o obligație misterioasă. După ce masa fu strînsă și

ele rămăseră singure, Emily aduse din nou vorba despre Valancourt ; dar mătuşa ei, căreia mila nu-i înmuiase inima şi care nici nu simţea vreo remuşcare, se mînie văzînd că cineva se putea împotrivi voinţei ei, punînd în acelaşi timp la îndoială autoritatea lui Montoni, în ciuda faptului că Emily o făcuse cu blîndeţea ce-i era caracteristică ; aşa că, după o discuţie lungă şi chinuitoare, Emily se retrase înlăcrimată în odaia ei.

În timp ce trecea prin hol, pe uşa principală intră cineva : aruncînd o privire într-acolo, şi părîndu-i-se că era Montoni, se grăbi să treacă mai departe, cînd auzi vocea binecunoscută a lui Valancourt.

— Emily, oh, Emily a mea ! strigă el, cu vocea tremurînd de nerăbdare.

Ea se întoarse şi, pe cînd el se apropia, se sperie de expresia de pe chipul lui şi de disperarea nestăpînită pe care o vădea.

— Cu ochii plini de lacrimi, Emily ! o să-ţi vorbesc, spuse el ; am multe să-ţi spun ; du-mă undeva unde să putem sta de vorbă. Dar tremuri — nu te simţi bine ! Lasă-mă să te conduc spre un scaun.

Văzînd o uşă deschisă către una dintre încăperi, o apucă în mare grabă de mînă pentru a o conduce într-acolo : dar ea căută să şi-o retragă, şi spuse, cu un surîs lipsit de vlagă :

— Mă simt mai bine : dacă doreşti să o vezi pe mătuşa mea, o găseşti în salon.

— Cu *tine*, trebuie să vorbesc, Emily a mea, răspunse Valancourt. Oh, Doamne ! am ajuns în această situaţie ? Eşti cu adevărat gata să renunţi la mine ? Dar acesta nu e locul potrivit — putem fi auziţi. Te implor să mi acorzi puţină luare-aminte, chiar şi timp de cîteva minute.

— După ce vei discuta cu mătuşa mea, spuse Emily.

— Sînt şi aşa destul de nefericit, exclamă Valancourt ; te rog nu-mi spori suferinţa prin această atitudine rece — prin acest refuz plin de cruzime.

Deznădejdea cu care spuse aceste cuvinte o mișcă aproape pînă la lacrimi ; dar stăruie în refuzul de a-l asculta ce are de spus, înainte de a sta de vorbă cu doamna Montoni.

— Unde e sòțul ei, unde e Montoni ? spuse Valancourt, pe un ton schimbat. Cu el trebuie să stau de vorbă.

Emily, îngrozită de urmările la care putea duce indignarea din privirea lui, îl încredință tremurînd că Montoni nu era acasă. și îl imploră să caute să își potolească resentimentul. Auzindu-i vocea tremurată, privirea lui se înmuie pe loc, trecînd de la minie la gingășie.

— Văd că nu te simți bine. Emily, spuse el. Or să ne distrugă pe amîndoi ! Iartă-mă că am îndrăznit să mă în-doiesc de afecțiunea ta.

Emily nu se mai împotrivi cînd el o conduse într-un salon alăturat ; felul cum vorbise despre Montoni o făcuse să se teamă pentru siguranța lui, încît acum nu dorea altceva decît să împiedice urmările pornirii lui îndreptățite. El îi ascultă rugămințile cu atenție, dar le răspunse doar prin priviri pline de deznădejde și tandrețe, ascunzîndu-și pe cît putea înverșunarea față de Montoni, astfel încît să îi aline temerile ce-o chinuiau. Dar ea își dădea seama că el căuta să-și ascundă pornirea și, cum liniștea lui prefăcută nu reuși decît să o sperie și mai tare, îi arătă în cele din urmă lipsa de chibzuință de a-i impune lui Montoni o întrevvedere sau de a lua vreo măsură care să facă despărțirea lor iremediabilă. Valancourt cedă în fața acestor muștrări, iar rugămințile ei emoționante îl făcură să `promită că nu va încerca să îndrepte prin violență răul făcut de Montoni, oricît ar stăruie acesta din urmă în planurile lui de a-i despărți.

— De dragul meu, îl imploră Emily ; gîndește-te cît aș suferi și nu te răzbuna în acest fel !

— De dragul tău, Emily, răspunse Valancourt cu ochii înlăcrimați de tandrețe și suferință, privind-o lung.

Da — da — mă voi supune. Dar, deși ți-am făgăduit solemn, nu te aștepta să mă plec supus în fața autorității lui Montoni ; dacă aș fi în stare de așa ceva, nu aș mai fi demn de tine. Și totuși, o, Emily ! oare pentru câtă vreme mă va osîndi să trăiesc fără să te văd — câtă vreme s-ar putea să treacă pînă cînd, vă veți întoarce în Franța !

Emily se strădui să-l liniștească, încredințîndu-l' de afecțiunea ei neclintită și arătîndu-i că nu va trece decît ceva mai mult de un an, și ea va deveni propria ei stăpînă în relația cu mătușa ei, de a cărei tutelă va scăpa la majorat ; toate acestea îl mîngiau prea puțin pe Valancourt, care se gîndea că atunci Emily se va găsi în Italia, și va depinde de niște oameni a căror dominație asupra ei nu va înceta odată cu drepturile lor în această privință : dar încercă să pară mîngîiat. Oarecum liniștită de făgăduiala obținută și de aparenta lui stăpînire de sine, Emily se pregătea să iasă din odaie, cînd apărură chiar mătușa ei. Aceasta îi aruncă nepoatei o privire plină de reproș, ceea ce o sili să se retragă de îndată, și lui Valancourt una care exprima neplăcere plină de aroganță.

— Nu m-aș fi așteptat la o astfel de comportare din partea dumneavoastră, domnule, spuse ea : nu m-aș fi așteptat să vă găsească în casa mea, după ce ați fost înștiințat că vizitele dumneavoastră aici nu mai sînt bine văzute ; și, cu atît mai puțin, să căutați o întrevvedere pe ascuns cu nepoata mea, pe care ea să v-o acorde.

Valancourt, înțelegînd că trebuia s-o dezvinovătească pe Emily de a fi avut o asemenea intenție, o lămuri că scopul vizitei sale fusese de a cere o întrevvedere cu Montoni, după care trecu imediat la subiectul ce-l interesa, cu o sobrietate impusă mai degrabă de faptul că doamna Montoni era femeie, decît că era o persoană onorabilă.

Ca răspuns la spusele lui nu primi decît dojeni severe ; ea încercă din nou să-i motiveze că judecata i se plecase în fața a ceea ce ea numea compasiune, și adăugă că era atît de cînstientă de nesăbuintă consimțămîntului pe care i-l dăduse, încît, pentru a preîntîmpina posibilitatea repetării acestei situații, lăsase toată problema în seama lui signor Montoni.

Totuși, în cele din urmă, elocvența plină de simțire a lui Valancourt o făcu să înțeleagă întrucîtva ce nedemnă fusese comportarea ei, făcînd-o să se rușineze, dar nu și să aibă remușcări : începu să-l urască pe Valancourt, care îi trezise acest sentiment dureros ; și, pe măsură ce devenea mai nemulțumită de sine, îi creștea și aversiunea față de el. Îndîrjirea ei sporea și datorită faptului că, deși vorbele și manierele lui potolite nu o învinuiau, o făceau să se învinuiască singură, fără speranța că acest portret odios ar oglindi doar prejudecata lui, și neavînd nici posibilitatea de a-și exprima resentimentul violent pe care îl resimțea. După o vreme, furia ei sporise atît de mult, încît Valancourt socoti mai potrivit să plece, căci altfel și-ar fi pierdut stima pentru sine dîndu-i vreun răspuns nestăpînit. Rămase deci încredințat că nu avea ce nădăjdui din partea doamnei Montoni, căci la ce fel de milă sau dreptate s-ar fi putut aștepta din partea unei persoane care simțea durerea vinovăției, neînsoțită însă de umilința remușcării ?

Era tot atît de deznădăjduit și în legătură cu Montoni, întrucît era limpede că planul de a-i despărți venea din partea acestuia, și nu vedea cum acesta va renunța la părerile sale din cauza unor rugăminți sau muștrări, pe care după cît se pare le prevăzuse și era pregătît să le înfrunte. Totuși, amintindu-și de promisiunea făcută lui Emily și gîndindu-se mai mult la iubirea lui decît cum să-și apere poziția, Valancourt avea grijă să nu facă nimic din ceea ce l-ar fi putut întărita zadarnic pe Montoni ; drept care, îi scrisese nu pentru a-i cere o în-

trevedere, ci pentru a-l ruga să i-o acorde și, după aceea se strădui să aștepte cu calm răspunsul acestuia.

Doamna Clairval nu se amestecă deloc în această împrejurare. Când aprobase căsătoria lui Valancourt, o făcuse încredințată că Emily urma să moștenească averea doamnei Montoni ; iar când aceasta se căsătorise, își dăduse seama de greșala făcută ; și dacă atunci conștiința o împiedicase să ia vreo măsură, ca să împiedice căsătoria lui Valancourt, bunăvoința ei nu era destul de activă pentru a o îndemna acum să facă vreun pas spre a o susține. Dimpotrivă, se bucura în taină că Valancourt scăpase de o logodnă pe care ea o socotea, în ceea ce privește averea, inferioară meritelor lui, la fel cum Montoni gîndea că această alianță era umilitoare pentru frumusețea lui Emily : și, deși rănită în mîndria ei de a vedea respins un membru al familiei ei, refuza să își arate resentimentul în alt mod decît păstrînd tăcerea.

Montoni, în răspunsul adresat lui Valancourt, arăta că, deoarece o întrevedere nu putea nici să înlăture obiecțiile unuia, și nici să înăbușe dorințele celuilalt, nu ar duce decît la o altercație inutilă între ei doi. Drept care, socotea potrivit să refuze.

Ținînd seama de tactica sugerată de Emily și de promisiunea făcută, Valancourt își reținu impulsul care îl mîna spre casa lui Montoni, pentru a pretinde ceea ce îi fusese refuzat cînd folosisese rugăminți. Nu făcu decît să repete solicitarea unei întrevederi, însirînd toate argumentele pe care i le oferea situația în care se afla. Astfel trecură zilele, în proteste, pe de o parte, și refuz neclintit, pe de alta ; căci, fie din teamă sau rușine, fie din ură ce decurge din primele două, Montoni îl evita pe omul pe care îl rănisese, rămînînd neclintit în refuzul său : și nici nu se înduioșa în fața suferinței ce răzbătea din scrisorile lui Valancourt, nici nu simțea vreo căință în fața protestelor vii ale acestuia pentru nedreptatea pe care i-o făcea. După o vreme, scrisorile lui Valancourt începură să se

întoarce nedelegate, și atunci, în primele clipe de dispare, el uită toate promisiunile făcute lui Emily, în afară de cea solemnă de a evita violența, și se îndreaptă grăbit spre castelul lui Montoni, hotărît să recurgă la orice mijloc pentru a-l vedea. Montoni refuză să îl primească, iar cînd Valancourt întrebă apoi de doamna Montoni, sau de domnișoara St. Aubert, se văzu oprit de slujitori să intre. Nevrînd să ajungă la o dispută cu slujitorii, în cele din urmă el pleacă și, ajuns acasă, într-o stare în care simțea că-și pierde mințile, îi scrisese lui Emily despre tot ce se petrecuse, dînd frîu liber deznădejdiei din suflet ; și întrucît nu putea spera să o vadă prea curînd, o imploră să îi acorde o întrevvedere fără știrea lui Montoni. La puțin timp după ce i-o trimise, pornirea plină de minie i se mai domoli și își dădu seama de greșeala pe care o făcuse, căci Emily va fi și mai nefericită odată cu accentuarea propriei lui suferințe, și simți că ar da orice pe lume pentru a-și recăpăta scrisoarea. Emily fu totuși scutită de durerea pe care probabil că i-ar fi pricinuit-o. datorită atitudinii bănuitoare a doamnei Montoni, care poruncise să-i fie aduse ei toate scrisorile adresate nepoatei ei : și după ce o citi și răbdă să ia cunoștință de referirile lui Valancourt la Montoni, o lăsa pradă flăcărilor.

Între timp, Montoni, tot mai nerăbdător să părăsească Franța. dădea porunci neconținute slujitorilor să grăbească pregătirile în vederea călătoriei, zorindu-i pe cei cu care își trata afacerile particulare. Păstră o tăcere neclintită în privința scrisorilor lui Valancourt care, pierzîndu-și speranța într-o îndreptare a situației, și înfrînîndu-și ardora care îl făcuse să îi încalce voia, solicita doar privilegiul de a i se permite să-și ia rămas bun de la Emily. Dar cînd tînărul nostru află că ea urma într-adevăr să plece peste cîteva zile și că se hotărîse ca el să nu o mai vadă pînă atunci, uitînd orice prudență, îndrăzni, într-o a doua scrisoare adresată lui Emily, să-i propună o căsătorie secretă. Dar cum și această scrisoare ajunse tot în

mîinile doamnei Montoni. sosi și ultima zi pe care o mai petrecea Emily în Toulouse, fără ca Valancourt să primească măcar un rînd care să-i aline suferința, fără să aibă aparența că i se va acorda permisiunea unei întrevederi, pentru a-și lua rămas bun.

În timpul acestei perioade de chinuitoare nesiguranță pentru Valancourt, Emily se afla cufundată în acel soi de apatie care îi copleșește uneori mintea în fața unei nenorociri neașteptată și iremediabilă. Nutrind pentru el o dragoste plină de cea mai tandră afecțiune, și fiind de mai multă vreme obișnuită să-l socotească viitor prieten și tovarăș de viață, nu-și putea închipui fericirea fără el. Cît de mare îi era, așadar, suferința, văzîndu-se despărțită astfel de Valancourt, poate pentru totdeauna, și avînd convingerea că urmau să fie azvîrîți în părți diferite ale lumii, unde nu prea aveau cum să afle vești unul despre celălalt ; și toate acestea pentru a se supune voinței unui străin, căci Montoni era un străin pentru ea, și unei persoane care doar cu puțin timp în urmă fusese nerăbdătoare să le grăbească nunta ! În zadar se străduia să-și înăbușe durerea și să se resemneze în fața unei împrejurări pe care nu o putea înlătura. Tăcerea lui Valancourt îi pricinuia mai curînd suferință decît uimire, căci o atribuia adevăratului ei motiv ; dar cînd sosi și ultima zi dinaintea plecării din Toulouse, și ea nu aflase încă nimic despre vreo permisiune de a-și lua rămas bun de la el, durerea îi înăbuși orice alte considerente care o făcuseră să șovăie în a aduce vorba despre el, și o întrebă pe doamna Montoni dacă și această ultimă mîngîiere îi fusese refuzată. Mătușa ei o înștiință că așa era, adăugînd că, după purtarea nesăbuită a lui Valancourt față de ea în timpul ultimei întrevederi și după scrisorile cu care îl persecutase pe signor Montoni, nu o va mai putea obține prin nici o rugămintă.

— Dacă domnul Valancourt ar fi nădăjduit să capete această **favoarea**, spuse ea, ar fi trebuit să se comporte

în cu totul alt mod ; ar fi trebuit să aştepte răbdător pînă cînd ar fi aflat dacă sîntem dispuşi să i-o acordăm. şi nu să vină să mă învinuiască pe mine că nu consider de cuviinţă să îi acord mîna nepoatei mele — şi apoi să îl tulbure întruna pe signor Montoni. pentru că nu crede de cuviinţă să se ia la ceartă din pricina unei chestiuni atît de copilăreşti. A avut tot timpul o atitudine extrem de îngîmfată şi de impertinentă. şi aş dori să nu i se mai pomenască vreodată numele : se cuvine să treci peste aceste supărări şi toane prosteşti şi să te porţi ca toţi ceilalţi, fără o figură jalnică. de parcă ai sta tot timpul să plîngi. Căci, cu toate că nu spui nimic, nu îţi poţi ascunde suferinţa în faţa puterii mele de pătrundere. Îmi dau seama că şi acum eşti gata să plîngi. cu toate că te cert pentru asta ; da, chiar şi acum. în ciuda poruncii mele.

Emily, care se întorsese pentru a-şi ascunde lacrimile, ieşi din încăpere pentru a se lăsa în voia lor : şi petrecu restul zilei într-un chin atît de cumplit, cum probabil că nu mai simţise vreodată. După ce se retrase în odaia ei să se culce, rămase pe scaunul pe care se asezase de cum intrase, cufundată în durerea ce o copleşea, multă vreme după ce toţi ai casei, cu excepţia ei, se cufundaseră în somnul odihnitor. Nu putea scăpa de teama că se despărţise de Valancourt pentru totdeauna : teamă care nu izvora doar din împrejurări previzibile. părăind îndreptăţită de călătoria atîta de lungă pe care urma să o înceapă, de nesiguranţa în legătură cu data întoarcerii şi de toate opreliştile ce i se impuseseră, dar se bizuia şi pe o impresie, socotită de ea presentiment, că se despărţea de Valancourt pentru totdeauna. Dar cît de înspăimîntătoare devenea. în închipuirea ei, şi distanţa care urma să-i despartă unul de celălalt — Alpii, acele bariere de netrecut ! se vor ridica între ei, şi ţinuturi întregi se vor întinde între locurile unde avea să trăiască fiecare din ei ! Să trăiască în provincii învecinate, sau chiar şi în aceeaşi ţară, fără să

se vadă, ar fi însemnat fericirea, în comparație cu această distanță înspăimântătoare.

După o vreme, tot frământându-se din pricina gândurilor stîrnite de situația în care se găsea, și avînd și convingerea că îl văzuse pe Valancourt pentru ultima oară, se simți foarte slăbită ; și, cătînd în jur după ceva ce ar putea-o întrema, ochii îi căzură asupra ferestrelor, și abia reuși să deschidă una dintre ele, care era mai aproape de locul unde stătea. Aerul o învioră, iar lumina blîndă a lunii revărsîndu-se asupra ulmilor ce mărgineau aleea lungă din fața ferestrei o mai alină întrucîtva, și se hotărî să iasă puțin la aer, pentru a-și liniști durerea ce-i apăsă tîmplele. Totul era tăcut în castel ; și, după ce coborî scara principală pînă în hol, se duse la ieșirea ce ducea în grădină ; descuie ușa, încet și neauzită de nimeni — credea ea — și porni pe alee. Emily înainta cu pași cînd grăbiți, cînd șovăielnici, deoarece umbrele dintre copaci o făceau să creadă că vede pe cineva mișcîndu-se în depărtare, și se temu să nu fie vreo iscoadă a doamnei Montoni. Cu toate acestea, dorința ei de a mai vedea o dată pavilionul în care petrecuse atîtea ceasuri fericite împreună cu Valancourt și de unde admirase, alături de el, priveștița ce se întindea spre Languedoc și Gasconia ei natală, îi birui temerile că putea fi urmărită, și își continuă drumul spre terasa ce forma porțiunea mai ridicată a grădinii, dominînd partea mai joasă, și comunicînd cu aceasta printr-un șir de trepte de marmură, la capătul aleii.

Cînd ajunse în fața treptelor, se opri o clipă și privi în jur, căci se depărtase cam mult de castel, și liniștea și întunecimea din acea oră a nopții îi sporeau teama. Dar nezărind nimic care să-i îndeplătească temerile, urcă pe terasă, de unde putea zări în lumina lunii cărarea, lungă și destul de largă, care se termina în fața pavilionului ; razele argintii luminau frunzișul copacilor înalți și al arbuștilor care mărgineau cărarea în partea dreaptă, cît și vîrfurile stufoase ale arborilor din partea stîngă, aflate

la nivelul parapetului ce îl despărțea de grădina de dedesubt. Cum depărtarea de castel îi întreținea teama, se opri să asculte ; noaptea era atît de liniștită, încît putea auzi orice zgomot, dar nu auzi decît cîntecul dulce și tînguios al privighetorii și tremurul ușor al frunzelor ; astfel încît își continuă drumul spre pavilion ; cînd ajunse acolo, întunericul nu reuși să-i înfrîneze emoția stîrnită de priveliștea unei scene atît de bine cunoscute. Grilajul era deschis și, dincolo de arcada lui acoperită cu verdeață, se zărea, în lumina lunii, peisajul, umbrit și neclar : păduricile și cîmpiile apărînd treptat, nedesluse, în fața ochilor, munții îndepărtați ceva mai luminați și rîul din apropiere, oglindind razele lunii în undele tremurătoare.

Pe cînd se apropia de grilaj, amănuntele acestei scene i se înfățișau doar în măsura în care i-l aduceau mai puternic în minte pe Valancourt.

— Ah ! exclamă ea, suspinînd adînc și lăsîndu-se să cadă pe un scaun de lîngă fereastră. De cîte ori am stat împreună în acest loc — admirînd adesea priveliștea ! Nicicînd, nicicînd nu-l vom mai privi împreună — nicicînd — nicicînd, poate, nu ne vom mai uita unul la celălalt !

Decodată, suspinele îi fură curmate de groază — o voce răsună în apropiere, în pavilion ; ea scoase un țipăt — apoi vocea se auzi din nou și ea recunoscu glasul bine știut al lui Valancourt. Era într-adevăr Valancourt, și o ținea în brațe ! Timp de cîteva clipe, emoția îi împiedică pe amîndoi să scoată vreun cuvînt.

— Emily ! spuse în cele din urmă Valancourt, ținîndu-i mîna într-ale sale. Emily ! și rămase din nou tăcut, dar tonul cu care îi rostise numele exprima toată afecțiunea și durerea lui.

— Oh, iubita mea Emily ! reluă el, după o lungă tăcere. Iată că te mai văd încă o dată, și-ți mai aud încă o dată vocea ! Am bîntuit prin aceste locuri — prin aceste grădini, timp de multe, multe nopți, cu slaba, foarte slaba

speranță de a te vedea. Era singura șansă pe care o mai aveam, și mulțumesc cerului ! în cele din urmă am izbutit — nu sînt osîndit la o deznădejde totală !

Emily spuse ceva, fără să știe prea bine ce anume, despre afecțiunea ei nestrămuită, și se strădui să-i liniștească tulbuarea de care era cuprins ; dar, o vreme, Valancourt nu reuși decît să își exprime într-un mod incoerent emoțiile ; abia după ce-și mai reveni întrucîtva, spuse :

— Am venit aici curînd după apusul soarelui și, de atunci, am tot pîndit grădinile și pavilionul ; fiindcă, deși renunțasem la orice speranță de a te mai vedea, nu m-am putut hotărî să mă despart de locurile acestea aflate atît de aproape de tine, și cred că aș fi zăbovit în preajma castelului pînă în zori. Oh, cît de greu au trecut clipele, și totuși cît de pline de emoții, căci uneori credeam că aud zgomot de pași și îmi închipuiam că ești tu, pentru ca apoi — să nu fie decît o tăcere mohorîță și lipsită de viață ! Dar cînd ai deschis ușa pavilionului, și deși întunericul mă împiedica să fiu sigur că e dragostea mea — inima a început să-mi bată atît de tare, și speranțele erau atît de amestecate cu temeri, încît nu am putut scoate un cuvînt. În clipa cînd ți-am auzit vocea întristată, îndoielile mi-au dispărut, dar nu și temerile, pînă cînd ai pomenit de mine ; atunci, înlăturînd neliniștea de a nu te speria cu emoția mea din cale afară de puternică, n-am mai putut rămîne tăcut. Oh, Emily ! în aceste clipe bucuria se luptă atît de tare cu durerea, încît inima de-abia le mai poate îndura !

Inima lui Emily recunoștea adevărul acestei afirmații ; bucuria pricinuită de întîlnirea cu Valancourt, chiar în clipa cînd se tînguia că nu se vor mai vedea poate nici-odată, se transformă curînd în durere, pe măsură ce începu să se gîndească și viătorul i se înfățișă dinainte. Se strădui să își recapete demnitatea calmă ce îi era trebuincioasă pentru a o ajuta să îndure această ultimă întrevvedere, stare la care lui Valancourt îi era cu neputință să ajungă,

căci prea marea lui bucurie se prefăcu repede într-o suferință de nedescris ; vorbind cu patimă, îi înfățișă groaza cu care privea despărțirea lor și deznădejdea la gândul că s-ar putea să nu se mai întâlnească niciodată. Emily plîngea tăcută în timp ce îl asculta, și apoi, încercînd să își stăpînească propria nefericire și să o aline pe a lui, îi expuse toate împrejurările dădătoare de speranță. Dar temerile lui erau atît de mari, încît deslusi imediat minciunile binevoitoare pe care ea se străduia să i le impună atît lui, cît și ei însăși, ca și speranțele invocate, care rațiunii lui îi apăreau doar ca niște iluzii.

— Pleci de lîngă mine, spuse el, spre o țară îndepărtată. Oh, cît de îndepărtată ! — spre cunoștințe noi, prieteni noi, admiratori noi, împreună cu oameni care vor încerca să te facă să mă uiți și să statornicești legături noi ! Știînd toate acestea, cum să nu îmi dau seama că nu te vei mai întoarce niciodată la mine — că nu vei putea fi niciodată a mea !

Vocea îi fu înăbușită de suspine.

— Crezi, așadar, începu Emily, că durerea care mă face să sufăr provine dintr-un interes de moment lipsit de temei ; crezi că...

— Suferi ! o întrerupse Valancourt deci, suferi pentru mine ! Oh, Emily — cît de dulci — cît de amare sînt aceste cuvinte : ce mîngîiere, ce chin îmi pricinuiesc ! Nu trebuia să mă îndoiesc de statornicia afecțiunii tale ; și totuși, dragostea adevărată e inconsecventă, oricînd gata de bănuieli chiar și iraționale ; cerînd merceu noi dovezi din partea celuilalt ; și, de aceea, simt cum îmi crește inima, însuflețit de o nouă convingere, ori de cîte ori îmi spui că îți sînt drag : și, dornic să mi-o spui, cad pradă îndoielii și, prea ades, chiar deznădejdii. Apoi, părăind să-și vină în fire, Valancourt exclamă : Dar ce ticălos pot fi, să te chinui astfel, și încă în asemenea clipe ! Eu, care ar trebui să îți aduc sprijin și mîngîiere !

Acest gând umplu inima lui Valancourt de tandrețe ; dar, căzînd iarăși pradă deznădejdiei, nu se mai gîndi decît la propriile sale simțăminte și deplînsese din nou cruda despărțire, pe un ton și cu vorbe atît de pătimașe, încît Emily nu mai putu să lupte împotriva propriei ei dureri, și nici să o aline pe a lui. Valancourt, împărțit între sentimentele de dragoste și milă, își pierdu puterea, și aproape că și dorința de a-și stăpîni tulburarea ; și, cînd își stăvilea suspinele răscolitoare, ba îi ștergea lacrimile cu sărutări, pentru ca pe dată să îi spună cu cruzime că s-ar putea să nu mai plîngă niciodată pentru el, ba încerca să vorbească mai liniștit, dar nu reușea decît să exclame :

— Oh, Emily — mi se rupe inima ! — nu pot — nu pot să te las ! Acum — cînd îți privesc chipul, acum, cînd te țin în brațe ! Peste puțin timp, toate acestea vor părea un vis. Voi privi, fără a te putea vedea ; voi încerca să-mi amintesc trăsăturile tale — și imaginea lor îmi va pieri din minte ; — să-ți aud vocea, dar amintirea va rămîne tăcută ! — Nu pot, nu pot să te las ! De ce trebuie ca fericirea întregii noastre vieți să fie în mîinile unor oameni care nu au nici un drept să o curme și, în afară de a mi te încredința, nu mai au nici o putere de a contribui la ea ? Oh, Emily ! aibi curajul să te încrezi în propria ta inimă, aibi curajul să fii a mea pentru totdeauna !

Vocea începu să-i tremure, și tăcu ; Emily nu-și mai stăpînea plînsul și rămase și ea tăcută cînd Valancourt îi propuse o căsătorie imediată : în dimineața următoare să părăsească devreme casa doamnei Montoni și să meargă cu el la biserica Augustinilor, unde vor fi așteptați de un preot și cununăți.

Tăcerea cu care ea îi asculta această propunere, dictată de dragoste și disperare și făcută într-un moment cînd părea puțin probabil ca ea să se opună, — cînd inima ei era înmuiată de durerea unei despărțiri ce putea fi definitivă, și cînd rațiunea îi era întunecată de dragoste și groază — , îl încuraja să spere că nu va fi refuzat.

— Spune ceva, iubita mea Emily ! spuse Valancourt cu înflăcărare. Vreau să-ți aud vocea, vreau să te aud cum îmi hotărăști soarta.

Ea nu spuse nimic ; avea obrazii reci, iar simțurile păreau să o părăsească, dar nu își pierdu cunoștința. În închipuirea-i înspăimântată, Valancourt crezu că e pe moarte ; îi strigă numele, ba chiar se ridică să se ducă la castel după ajutor, și apoi, amintindu-și în ce situație se găsea ea, se temu să plece, se temu s-o lase o clipă singură.

După cîteva clipe, ea suspină adînc și începu să își revină. Conflictul între dragoste și datoria pe care o avea față de sora tatălui ei ; împotrivirea la gîndul unei căsătorii secrete, teama de a ieși în lume stingherită, astfel încît pînă la urmă să aducă celui iubit nefericire și căință, — toate aceste considerente erau prea puternice pentru o minte și așa slăbită de durere, și judecata ei nu mai avea pe moment puterea de a hotărî. Dar datoria, împreună cu bunul simț, în ciuda conflictului atît de viu, triumfară în cele din urmă asupra afecțiunii și a tristului presentiment. Mai presus de orice, o îngrozea gîndul de a-l implica pe Valancourt în greșeală și regrete zadarnice care — înțelegea ea, sau credea că înțelege — erau urmarea sigură a unei căsătorii făcute în situația în care se aflau ei acum ; și poate că acționează cu o tărie de caracter care era mai mult decît femeiască, atunci cînd hotărî mai curînd să îndure o nenorocire actuală, decît să provoace una viitoare.

Cu o sinceritate care dovedea cîtă stimă și dragoste nutrea pentru Valancourt, și care îl făcu să o iubească, dacă era posibil, și mai mult, îi spuse toate motivele pentru care îi respingea propunerea. Pe cele care priveau bunăstarea lui viitoare, el le respinse pe loc, sau, mai curînd, le contrazise ; dar ele îi stîrniră gînduri pline de tandrețe pentru Emily, ascunse sub frenezia pasiunii și a disperării ; iar dragostea, care îl determinase doar cu puțin timp

În urmă să îi propună o căsătorie secretă imediată, acum îl făcu să renunțe la un asemenea proiect. Triumful acesta era însă aproape prea mult pentru inima lui ; de dragul lui Emily, se strădui să își înăbușe durerea, dar nu își putu reprimă deznădejdea cumplită.

— Oh, Emily ! spuse el, trebuie să te părăsesc — *trebuie* să te părăsesc, și știu că este pentru totdeauna.

Vorbele îi fură din nou întrerupte de suspine nestăpinite, și plînseră amîndoi în tăcere, pînă cînd Emily, amintindu-și că erau în primejdie de a fi descoperiți și că nu se cuvenea să prelungească o întrevvedere ce ar fi putut-o expune unui blam, își adună întreaga tărie-de caracter și își luă un ultim rămas-bun.

— Mai stai ! o rugă Valancourt. Te implor să mai stai, căci am multe să-ți spun. Tulburarea din sufletul meu m-a împiedicat pînă acum să vorbesc și de altceva, în afară de subiectul acesta care îl umple în întregime ; m-am stăpînit să-ți pomenesc de o îndoială de mare importanță, în parte ca să nu pară că ți-o spun doar cu scopul prea puțin generos de a te speria, încît să fii de acord cu cererea mea în căsătorie de acum.

Emily, foarte tulburată, nu îl părăsi pe Valancourt, dar îl conduse afară din pavilion și, în timp ce se plimbau pe terasă, el continuă astfel :

— Acest Montoni — am auzit unele insinuări ciudate despre el. Ești sigură că e înrudit cu doamna Quesnel și că averea lui e într-adevăr așa cum pare ?

— Nu am nici un motiv să mă îndoiesc de aceste lucruri, răspunse Emily, alarmată. Firește, în legătură cu primul aspect, nu pot avea nici o îndoială ; dar, în privința celuiilalt, nu am nici un mijloc de a o aprecia, așa că te implor să-mi spui tot ce ai auzit.

— Bineînțeles că o să-ți spun ; dar informațiile sînt foarte incomplete și nesatisfăcătoare. Le-am aflat întîmplător de la un italian, care vorbea cu cineva despre acest

Montoni. Discutau despre căsătoria lui ; italianul a spus că, dacă despre el este vorba, pare puțin probabil să o facă fericită pe doamna Cheron. Și a urmat să vorbească despre el în termeni care trădau antipatie, și apoi a făcut anumite aluzii la caracterul său care mi-au stîrnit curiozitatea, și am îndrăznit să îi pun unele întrebări. Răspunsurile lui au fost rezervate, dar, după ce a șovăit un timp, a recunoscut că, aflîndu-se în străinătate, a înțeles că Montoni e un om cu un caracter violent și că averea îi este într-o situație disperată. A spus ceva despre un castel al lui Montoni, situat undeva în Apenini, și despre niște împrejurări stranii, demne de a fi pomenite, privind modul lui de viață de dinainte. Am stăruit să-mi dea mai multe amănunte, dar cred că în comportarea mea am lăsat să se vadă interesul profund pe care i-l purtam, ceea ce l-a alarmat ; căci nici o rugămintă nu l-a mai putut convinge să-mi explice la ce fel de împrejurări făcuse aluzie, sau să mai pomenească ceva despre Montoni. I-am spus atunci că, dacă Montoni posedă un castel în Apenini, se poate deduce din asta că e de familie bună și, de asemenea, că nu se potrivește cu zvonul că și-ar fi pierdut complet averea. A clătinat din cap, părăind că ar avea multe de spus, dar nu mi-a răspuns nimic. Speranța de a afla amănunte mai satisfăcătoare și mai clare m-a determinat să rămîn mai multă vreme în compania lui, și am reluat în repetate rînduri subiectul, dar italianul a rămas discret, spunînd că lucrurile despre care pomenise le știa doar din auzite, că adesea astfel de zvonuri iau naștere dintr-o rachiună personală și că nu se prea poate pune bază pe ele. Am renunțat să mai stăruiesc asupra acestui subiect, deoarece era vădit că se temea de urmările vorbelor ce-i scăpaseră, și m-am văzut silit să rămîn în nesiguranță, într-un punct în care aceasta e aproape de nesuportat. Gîndește-te, Emily, cît sufăr, văzîndu-te că pleci într-o țară străină, în puterea unui om cu un caracter atît de îndoielnic ca acest Montoni ! Dar nu vreau

să te înspăimînt zadarnic ; s-ar putea, cum zicea italianul la început, ca acesta să nu fie același Montoni la care se referea el. Și totuși, gîndește-te bine, Emily, înainte de a te hotărî să te lași în grija lui. Oh ! nu mă mai pot bizui pe ce spun — căci altfel ar trebui să renunț la toate motivele care, cu atît de puțin timp în urmă, m-au făcut să-mi spulber speranța că vei fi imediat a mea.

Valancourt începu să se plimbe pe terasă cu pași grăbiți, în timp ce Emily rămase sprijinită de balustradă, cufundată adînc în gînduri. Ceea ce aflase de curînd o alarmase poate mai mult decît era firesc, și stîrnise iarăși conflictul dintre interese contradictorii. Montoni nu-i plăcuse niciodată. Îi observase adesea focul și forța privirilor, expresia de triumf și semeție, violența plină de îndrăzneală și atenția mohorîță atunci cînd vreun prilej, oricît de neînsemnat, îi stîrnea simțăminte latente ; și dăduse întotdeauna înapoi în fața expresiei obișnuite a chipului său. În urma acestor observații, înclina cu atît mai mult să creadă că tocmai la acest Montoni se refereau aluziile pline de suspiciune ale italianului. Gîndul de a rămîne cu totul în puterea lui, într-o țară străină, o înspăimînta ; dar nu numai groaza o îndemna să se căsătorească imediat cu Valancourt : iubirea plină de cea mai mare gingășie își pledase și pînă acum cauza, dar nu reușise să-i înfrîngă ideea pe care o avea în privința datoriei sale, părerile ei dezinteresate despre Valancourt și delicatețea ei care o făcea să se revolte în fața unei căsătorii secrete. Nu era de așteptat ca o spaimă nedefinită să fie mai puternică decît influența unită a iubirii și a suferinței. Dar își adună toată energia pe care o avea, și se văzu că mai era nevoie de încă o luptă.

În ceea ce îl privea pe Valancourt, a cărui imaginație era acum receptivă la orice emoție ; ale cărui temeri pentru Emily luaseră amploare la simpla lor menționare, și deveneau cu fiecare clipă mai puternice, pe măsură ce chibzuia asupra lor — în ceea ce îl privea pe Valancourt,

îi era cu neputință să-și dobândească pentru a doua oară stăpînirea de sine. Credea că vede cît se poate de limpede, și iubirea îi întărea teama, că această călătorie în Italia îi va aduce lui Emily nefericire ; se hotărî deci să stăruie în a i se opune și în a o implora să-l aleagă pe el protector legal.

— Emily ! vorbi el cu o seriozitate solemnă, nu e momentul potrivit pentru a face distincții pline de scrupule, pentru a cîntări situațiile nesigure și relativ neînsemnate care ne-ar putea afecta în viitor. Acum îmi dau seama, mult mai limpede decît înaintea, la ce primejdii mari te vei expune în compania unui om cu caracterul lui Montoni. Aluziile sumbre ale italianului spun multe, dar nu mai mult decît impresia pe care mi-am făcut-o singur despre firea lui Montoni, care i se oglindește chiar și pe chip. Am impresia că, în clipa de față, văd întipărite pe chipul lui toate acele împrejurări insinuate. El este italianul de care mă tem, și te implor, atît de dragul tău, cît și al meu, să împiedici relele pe care mă cutremur să le prevăd.

— Oh, Emily ! lasă ca iubirea mea și brațele mele să te apere de ele — acordă-mi dreptul să te ocrotesc !

Emily suspină doar, în timp ce Valancourt continua să protesteze și să implore cu toată energia pe care i-o inspi-rau iubirea și teama. Dar, pe măsură ce imaginația lui amplifică relele posibile care o așteptau, vîlul de pe min-tea ei începu să se risipească, și îi îngădui să distingă exagerările ce întunecau rațiunea lui. Se gîndi că nu exista nici o dovadă că Montoni era persoana la care se referise stră-inul ; și chiar dacă era vorba despre el, italianul știa doar din auzite despre firea lui și despre averea pierdută ; și că, deși expresia de pe chipul lui Montoni părea să confirme o parte din zvonuri, nu prin aceste împrejurări se putea justifica o convingere fără rezerve. Poate că toate aceste considerații nu i-ar fi venit atît de limpede în minte în clipa aceea, dacă temerile lui Valancourt nu i-ar fi înfă-țișat exagerări atît de vădite ale primejdiei în care se

afla, făcînd-o să nu aibă încredere în erorile provenite din pasiune. Dar, în timp ce se străduia cu toată blîndeţea de care era în stare să îl convingă de erorile pe care le făcea, îl împinse într-o nouă greşală. Glasul şi chipul lui căpătară o expresie de neagră disperare.

— Emily ! spuse el, această, această clipă este cea mai plină de amărăciune de pînă acum. Nu mă iubeşti — nu mă poţi iubi ! Ți-ar fi fost cu neputinţă să judeci cu 'atîta răceală, cu atîta prudenţă, dacă m-ai fi iubit. Eu, eu sînt cel sfîşiat de durere la gîndul despărţirii, şi al nenorocirilor ce te pot aştepta în urma despărţirii noastre ; m-aş expune oricărei primejdii ca să împiedic acest lucru — ca să te salvez. Nu ! Nu, Emily — nu cred că mă iubeşti.

— Avem prea puţin timp acum ca să-l pierdem cu exclamaţii sau afirmaţii, spuse Emily, străduindu-se să-şi ascundă emoţia ; dacă nu ți-ai dat încă seama cît de drag îmi eşti şi îmi vei fi întotdeauna, asigurările mele nu te vor putea convinge.

Ultimele cuvinte fură rostite pe un ton tremurat, şi lacrimile începură să-i curgă grăbite. Aceste cuvinte şi lacrimi îl convinseră pe loc şi, încă o dată, pe Valancourt de dragostea ei. Nu reuşi decît să exclame :

— Emily ! Emily ! şi începu să plîngă, apăsîndu-şi buzele pe mîna ei şi udînd-o cu lacrimi ; dar ea, după cîteva clipe, învinse iarăşi suferinţa căreia îi căzuse pradă, şi spuse :

— Trebuie să plec ; e tîrziu, şi mi s-ar putea descoperi lipsa la castel. Gîndeşte-te la mine — iubeşte-mă — atunci cînd voi fi departe ; gîndul acesta va fi o mîngîiere pentru mine !

— Să mă gîndesc la tine ! — să te iubesc ! exclamă Valancourt.

— Încearcă să-ţi înfrînezi aceste porniri nestăpînite, spuse Emily ; încearcă, de dragul meu.

— De dragul tău !

— Da, de dragul meu, întări Emily cu voce tremurată. Nu te pot lăsa în starea asta !

— Atunci nu mă lăsa ! spuse repede Valancourt. De ce trebuie să ne despărțim, sau să ne despărțim pentru mai multă vreme decît pînă mîine ?

— Sînt, da, sînt nedreaptă în aceste clipe, vorbi Emily ; mi se rupe inima, dar nu voi putea consimți vreodată la această căsătorie pripită și imprudentă !

— Draga mea Emily, dacă am putea avea mai mult timp, nu ar fi nevoie să fie atît de pripită ; trebuie să ne supunem însă împrejurărilor.

— Într-adevăr, trebuie ! Ți-am destăinuit tot ce simt în inima mea. Curajul mi s-a spulberat. Ai fost de acord cu tăria obiecțiilor mele, pînă în clipa cînd tandrețea ți-a deșteplat niște temeri vagi, care ne-au produs o suferință inutilă. Cruță-mă ! nu mă sili să repet motivele pe care le-am invocat.

— Să te cruț ! exclamă Valancourt. Da, sînt un ticălos — un mare ticălos, căci m-am gîndit doar la mine ! — Eu ! care ar fi trebuit să dovedesc un curaj bărbătesc, care ar fi trebuit să-ți fiu sprijin, eu ! ți-am mărit suferința, printr-o purtare copilărească ! Iartă-mă, Emily ! gîndește-te la confuzia din mintea mea, acum, cînd trebuie să mă despart de tot ce mi-e drag — și iartă-mă ! După ce vei pleca, îmi voi aminti cu amară remușcare cît te-am făcut să suferi, și în zadar voi mai dori să te pot vedea, chiar și pentru o clipă, pentru a-ți alina durerea.

Lacrimile îl siliră din nou să se întrerupă, și Emily plînse împreună cu el.

— Mă voi dovedi mai demn de iubirea ta, spuse Valancourt după o vreme ; n-am să mai prelungesc aceste clipe. Emily a mea — draga mea Emily ! să nu mă uiți niciodată ! Cine știe cînd ne vom mai întîlni din nou ! Te las în grija Cerului. — Oh, Doamne ! — Oh, Doamne ! apăr-o și binecuvînteaz-o !

Apăsă mîna ei pe inima lui. Emily îi căzu la piept aproape fără simțire, dar nici nu plînse, nici nu scoase vreun cuvînt. Valancourt, care își stăpînea acum durerea, încercă să o mîngîie și să o liniștească, dar ea nu răspundea în nici un fel la vorbele lui ; și doar cîte un suspin care îi scăpa din cînd în cînd dovedea că nu era leșinată.

Sprijinind-o, el o ajută să meargă încet spre castel, plîngînd și vorbindu-i ; dar ea nu îi răspundea decît cu suspine, pînă în clipa cînd ajunseră în fața porții de la capătul aleii, unde ea păru să își recapete cunoștința și, privind în jur, își dădu seama cît de aproape erau de castel.

— Aici trebuie să ne despărțim, spuse ea, oprindu-se în loc. De ce să mai prelungim aceste clipe ? Învață-mă să-mi redobîndesc curajul pierdut.

Valancourt se strădui să pară liniștit.

— La revedere, dragostea mea ! spuse el, cu o gingășie solemnă — ai încredere în mine că ne vom întîlni din nou — unul cu altul — pentru a nu ne mai despărți niciodată !

Vocea îi tremură, dar, stăpînindu-se, continuă pe un ton mai ferm :

— Nu știi cît voi suferi pînă voi primi vești de la tine ; n-am să las să-mi scape nici un prilej de a trimite spre tine scrisorile mele, deși tremur cînd mă gîndesc cît de puține vor fi aceste prilejuri. Și ai încredere în mine, dragostea mea : de dragul tău, am să încerc să suport cu curaj absența ta. Oh, cît de puțin ți-am dovedit-o astă-seară !

— La revedere ! spuse Emily cu voce slabă. După ce vei pleca, o să-mi vină în minte atîtea lucruri pe care trebuia să ți le fi spus.

— Și mie, atîtea — atîtea lucruri ! zise și Valancourt : nu s-a întîmplat niciodată pînă acum să ne despărțim, fără să-mi amintesc imediat de vreo întrebare, sau rugămintă, sau împrejurare legată de dragostea mea, de care aș fi

vrut neapărat să-ți pomenesc, și să nu mă simt nefericit pentru că nu mai puteam să o fac. Oh, Emily ! chipul acesta, pe care îl privesc acum — peste o clipă va pieri din fața ochilor mei, și nici o sfortare a imaginației nu mă va putea ajuta să mi-l amintesc întocmai. Oh ! ce diferență uriașă între o clipă și alta ! *Acum*, sînt împreună cu tine, te pot privi ! *apoi*, totul se va preface într-un pustiul mohorît — și voi ajunge un pribeag, izgonit din singurul cămin pe care îl am !

Valancourt o strînse din nou la piept și o ținu acolo în tăcere, plîngînd. Lacrimile liniștiră din nou gîndurile chinuite. Își luară din nou rămas bun unul de la celălalt, zăboviră o clipă, și apoi se despărțiră. Valancourt păru că se smulge cu forța din acel loc ; pași grăbit pe alee, iar Emily, luînd-o încet spre castel, îi auzi pașii îndepărtîndu-se. Ascultă sunetele din ce în ce mai slabe, pînă cînd nu mai rămase decît liniștea dezolantă a nopții ; se îndreptă atunci grăbită spre camera ei, pentru a-și căuta odihna, care, vai ! fusese izgonită de nefericirea ei.

CAPITOLELE I—II

[Călătoria spre Italia începe plină de presentimente negre pentru Emily, a cărei inimă sîngerează de dorul lui Valancourt. Drumurile prăpăstioase peste munți îi amintesc tot timpul de călătoria pe care o făcuse în Pirinei împreună cu tatăl ei, cînd îl cunoscuse și începuse să-l iubească pe Valancourt. Singura ei prietenă și confidentă, slujnica Annette, încearcă să-i insuflă curaj și speranță în viitor. Traversarea Alpilor și drumurile obositoare iau sfîrșit și călătorii ajung în fine la Veneția. în palatul lui Montoni.]

CAPITOLUL III

*E-un bun observator, și vede clar
În miezul faptelor : nu-i place teatrul,
..... muzică n-ascultă ;
Zimbește rar, și-o face-n așa fel,
De parcă s-ar disprețui pe sine
Că poate să zîmbească de ceva.
Oameni ca el nu sînt în largul lor,
Cînd îl privesc pe unul mai presus de ei.*

SHAKESPEARE — *Iuliu Cezar*

Montoni și tovarășul său nu se întoarseră acasă decît multă vreme după ce soarele răsări deasupra Mării Adriatice. Grupurile vesele care dansaseră toată noaptea de-a lungul colonadei din piața San Marco se împrăștiară înainte de răsăritul soarelui. Montoni avusese altceva de făcut ; sufletul său era prea puțin înclinat către plăceri ușoare. Găsea bucurie în forța pasiunilor ; greutatea și furtunile vieții, care distrug fericirea altora, îi incitau și îi întăreau toate capacitățile mintale și îi dădeau cele mai mari bucurii pe care le putea simți un om cu firea lui. Dacă nu avea ceva care să-l preocupe profund, viața nu i se părea altceva decît un somn ; și, atunci cînd îi lipseau țeluri cu adevărat interesante, le înlocuia cu unele

artificiale, pînă cînd obișnuința le făcea să se transforme și încetau să mai fie ireale. Din această categorie făcea parte și obiceiul jocurilor de noroc ; se apucase de ele, la început, pentru a scăpa de lîncezeala inactivității, dar după aceea ajunsese să joace cu o pasiune plină de ardoare. Cu această ocupație își petrecuse noaptea, împreună cu Cavigni și cu un grup de tineri ce aveau mai mulți bani decît titluri, și mai mult viciu și decît bani și decît titluri. Montoni îi disprețuia pe cei mai mulți dintre ei pentru lipsa lor de înzestrare, mai curînd decît pentru înclinațiile lor vicioase, și se întovărășea cu ei numai pentru a-i folosi ca instrumente ale țelurilor lui. Cu toate acestea, unii dintre ei aveau o îndemînare superioară, iar pe cîțiva Montoni îi admitea chiar în intimitatea sa, dar și față de aceștia păstra totuși un aer sigur de sine și trufaș, care impunea supunerea celor mai slabi și mai timizi, și stîrnea ura aprigă a firilor mai tari. Avea, desigur, dușmani mulți și înverșunați ; dar ranchiuna și ura lor îi dovedea cît este de puternic ; și, cum puterea era ținta lui principală, se bucura mai mult de această ură, decît dacă ar fi fost stimat. Disprețuia un sentiment atît de potolit ca stima, și s-ar fi disprețuit și pe sine dacă s-ar fi crezut în stare să fie flatat de stima oamenilor.

Printre pușinii pe care îi socotea deosebiți, erau signorii Bertolini, Orsino și Verezzi. Primul era o fire înclinată spre veselie, cu pasiuni puternice, ușuratic și de o nemărginită extravaganță, dar generos, curajos și încrezător. Orsino era rezervat și trufaș ; iubea puterea mai mult decît ostentația ; avea o fire crudă și bănuitoare ; se socotea repede jignit și se răzbuna necruțător ; viclean și de nepătruns cînd era vorba de vreo șiretenie, răbdător și neobosit cînd trebuia să-și pună în aplicare planurile. Își stăpînea de minune trăsăturile și patimile, care erau prea puține, în afară de trufie, răzbunare și zgîrcenie ; și, pentru a și le satisface, nu existau prea multe considerente care să îl poată reține, sau obstacole care să țină piept stratageme-

lor sale. Acesta era principalul favorit al lui Montoni. Verezzi avea unele însușiri, o imaginație aprinsă, și era sclavul patimilor schimbătoare. Era vesel, senzual și îndrăzneț ; cu toate acestea, îi lipsea atât perseverența cât și adevăratul curaj, și era egoist și meschin în tot ceea ce făcea. Ager în uneltiri și optimist în speranțele de reușită, era primul care să ia inițiativa, dar și să abandoneze, nu numai propriile sale planuri, dar și pe cele ale altora. Semeț și impetuos, nu suferea nici o subordonare ; cu toate acestea, cei care îi cunoșteau firea și îi urmăreau patimile schimbătoare, îl puteau dirija ca pe un copil.

Aceștia erau prietenii pe care îi prezentă Montoni familiei sale, poftindu-i la masă a doua zi după ce ajunseră la Veneția. Din grup mai făcea parte un nobil venețian, contele Morano, precum și signora Livona, pe care Montoni o prezentă soției sale drept o doamnă cu calități deosebite ; făcându-le o vizită în cursul dimineții pentru a-i ura doamnei Montoni bun venit la Veneția, fusese invitată și ea la masă.

Doamna Montoni primi salutul signorilor cu destul de puțină bunăvoință. Nu-i plăceau, pentru că erau prietenii soțului ei ; chiar îi detesta, convinsă că contribuiscă la lipsa lui de acasă pînă la o oră atât de tîrzie, în dimineața trecută ; și îi invidia, deoarece, conștientă de propria ei lipsă de influență, era încredințată că soțul ei prefera societatea lor, mai curînd decît pe a ei. Rangul contelui Morano o determină să îi acorde o considerație pe care o refuză celorlalți. Rezerva trufașă din expresia și comportamentul ei, împreună cu extravaganta ostentativă a rochiei, căci nu adoptase încă moda venețiană, contrastau izbitor cu frumusețea, modestia, dulceața și simplitatea lui Emily, care cerceta, mai curînd cu grijă decît cu plăcere, grupul din jur. Frumusețea și manierele fermecătoare ale signorei Livona îi cîștigă totuși fără voie respectul ; iar dulceața glasului ei și aerul de bunătate și blîndețe treziră

la Emily acea afecțiune și simpatie care stătuseră atîta vreme adormite.

Cînd se lăsă răcoarea serii, grupul se îmbarcă în gondola lui Montoni și o porniră spre mare. Strălucirea roșiatică a amurgului mai zăbovea încă pe valuri și dăinuia înspre apus, unde razele melancolice păreau să se stingă încet, în timp ce, pe albastrul întunecat al cerului, stelele începeau să licărească. Emily se lăsase cuprinsă de o emoție plină de tristețe și dulceață. Suprafața lină a mării pe care pluteau, imaginile pe care le reflecta — un alt cer și stele tremurătoare sub ape, împreună cu contururile nedeslușite ale turnurilor și porticurilor — conspirau cu pacea acelei ore, întreruptă doar de cîte o undă ce încrețea apa sau de notele unei muzici îndepărtate, ca să-i înalțe emoția pînă la entuziasm. În timp ce asculta plescăitul ușor al vîslelor și melodia îndepărtată adusă de adierea vîntului, gîndurile i se întoarseră înduioșate la amintirea lui St. Aubert și a lui Valancourt, și ochii i se umplură de lacrimi. Razele lunii, strălucind mai tare pe măsură ce întunericul creștea, îi învăluiră într-o lumină argintie chipul, acoperit în parte de un voal negru subțire, radiind o blîndețe unică. Avea conturul unei Madone și sensibilitatea unei Magdalene; iar ochii, gînditori, îndreptați în sus, cu lacrima care îi strălucea pe obraz, confirmau expresia trăsăturilor.

Ultimul acord al muzicii din depărtare se stinse acum în văzduh, căci gondola ajunsese departe, în largul mării, și grupul hotărî să-și aibă muzica proprie. Contele Morano, care stătea lîngă Emily și care o privea de cîtăva vreme în tăcere, luă o lăută și atinse corzile cu degete ce păreau a fi armonia însăși, în timp ce se acompania cu vocea-i frumoasă de tenor, cîntînd un rondel plin de o duioasă tristețe.

.

După ce termină, întinse suspinînd lăuta spre Emily, care, pentru a nu părea că face nazuri, începu imediat să

cînte. Cîntă un cîntecel plin de melancolie, una dintre melodiile populare ale provinciei ei natale, cu o simplitate și un patos pline de farmec. Dar binecunoscuta melodie îi aduse atît de intens în minte scenele și persoanele în mijlocul cărora o auzise adesea, încît se simți copleșită, vocea îi tremură și se opri — iar corzile lăutei fură atinse de o mîină nesigură ; pînă cînd, rușinîndu-se de emoțiile pe care și le trădase, trecu brusc la un cîntec atît de plin de veselie și vioiciune, încît notele păreau a răsuna aproape în pași de dans. *Bravissimo !* izbucni imediat de pe buzele ascultătorilor încîntați, și se văzu silită să repete melodia. Printre laudele care urmară, cele ale contelui nu fură printre cele mai puțin zgomotoase ; și încă nu se terminaseră. cînd Emily dădu instrumentul signorei Livona, care își însoți melodia cu o voce de un adevărat bun gust italianesc.

După aceea, contele, Emily, Cavigni și signora Livona cîntară *canzonette*, acompaniați de două lăute și de încă vreo cîteva instrumente. Uneori, instrumentele amuțeau brusc, iar vocile scădeau de la cea mai deplină intensitate a armoniei pînă la un murmur șoptit ; apoi, după o pauză solemnă, se ridicau treptat, instrumentele se alăturau rînd pe rînd, pînă cînd întregul cor se avînta cu tărie spre ceruri !

Între timp, Montoni, căruia i se cam urîse de atîtea armonii, se gîndea cum să scape de ceata aceasta, sau cum să se retragă, împreună cu cei care ar dori să joace, la un cazinou. În timpul unei întreruperi a muzicii, le propuse să se reîntoarcă la țarm; propunere susținută cu înfocare de Orsino, dar la care contele, împreună cu ceilalți domni, se opuseră cu tot atîta aprindere.

Montoni încă se mai gîndea ce scuze ar putea găsi pentru a părăsi compania contelui, căci numai față de acesta socotea el că trebuie să se scuze, și cum ar putea ajunge la mal, cînd niște gondolieri dintr-o barcă goală ce se întorceau în Veneția îi strigară pe oamenii lui. Fără să-și mai dea osteneala să se scuze, Montoni profită

de prilej și, lăsînd doamnele în grija prietenilor săi, plecă împreună cu Orsino ; Emily îi regretă pentru prima oară plecarea, socotind că prezența lui constituia o protecție, cu toate că nu își dădea seama de ce ar trebui să-i fie teamă. El coborî în față la San Marco și se îndreptă grăbit spre un cazinou, dispărînd curînd în mijlocul unei mulțimi de jucători.

Între timp, cum contele trimisese în taină un slujitor cu barca cu care plecase Montoni pentru a-i aduce propria sa gondolă și pe muzicanți, Emily, fără a ști nimic de planul lui, auzi deodată glasurile voioase ale gondolierilor apropiindu-se ; îi văzu așezați la pupa bărcii, și zări razele lunii oglindindu-se tremurătoare pe undele ce luau ființă pe urma vîslelor. Curînd după aceea, auzi sunetul instrumentelor, și apoi văzduhul se umplu de o adevărată simfonie, iar cînd bărcile se întîlniră, gondolierii se strigară unii pe alții. Contele le dădu atunci lămuririle cuvenite, și trecură cu toții în gondola lui, care era împodobită cu cel mai ales gust.

În timp ce se delectau cu fructe și înghețată, orchestra, urmîndu-i la oarecare distanță în cealaltă barcă, cînta melodiiile cele mai duioase și mai încîntătoare ; iar contele, care se așezase din nou lîngă Emily, se întrecea în tot felul de amabilități ; din cînd în cînd, pe un ton scăzut dar pătimaș, își mărturisea admirația în fraze măgulitoare, pe care ea nu putea să nu le înțeleagă. Căutînd să le evite, Emily începu să discute cu signora Livona, arătîndu-se întrucîtva rezervată față de conte ; dar, deși plină de demnitate, o făcu cu gingășie, încercînd să scape astfel de insistențele lui : contele nu vedea, nu auzea și nu vorbea cu nimeni altcineva decît cu Emily ; Cavigni îi arunca din cînd în cînd o privire în care nu-și putea ascunde nemulțumirea, iar Emily era tot mai stînjenită. Acum nu mai dorea nimic altceva decît să se întoarcă în Veneția, dar era aproape miezul nopții cînd gondolele se apropiară de piața San Marco, care răsuna de veselie și cîntec.

Rumoarea intensă în care sunetele se amestecau se auzea peste ape pînă la o mare depărtare și, dacă razele strălucitoare ale lunii nu ar fi luminat orașul, cu terasele și turnurile sale, un străin aproape că ar fi putut crede în minunile legendare ale regatului din fundul mării al lui Neptun și că murmurul se ridică de sub ape.

Debarcară în piața San Marco, unde veselia de sub colonade și frumusețea nopții o făcură pe doamna Montoni să se supună bucuroasă rugăminților contelui de a face o plimbare, după care să cineze, împreună cu ceilalți din grup, la reședința lui. Dacă ceva ar fi putut împrăștia stînjeneala ce o cuprinsese pe Emily aceasta era măreția, veselia și noutatea scenei din jur, înfrumusețată de palatele lui Palladio și plină de cete de oameni mascați.

După o vreme, se îndreptară spre reședința lui, care era împodobită cu un gust desăvîrșit, și unde fusese pregătit un ospăț strălucit. Aici rezerva lui Emily îl făcu pe conte să își dea seama că era în interesul său să cîștige mai întîi bunăvoința doamnei Montoni, ceea ce părea să nu fie prea greu, judecînd după amabilitatea pe care i-o arătase și pînă atunci. Drept care el trecu o parte din atențiile acordate lui Emily asupra mătușii ei, care se simți prea flatată de această onoare pentru a-și ascunde plăcerea ; și, înainte ca petrecerea să ia sfîrșit, își cîștigase pe de-a întregul stima doamnei Montoni. De cîte ori i se adresa, expresia ei prea puțin binevoitoare se preschimba într-un surîs, și se învoia cu toate propunerile lui. Contele o invită să-și ia cafeaua în după amiaza următoare, împreună cu tot grupul, în loja lui de la operă, și Emily auzind cum invitația fusese acceptată, începu să se frămînte cum ar putea să se scuze față de doamna Montoni ca să nu o însoțească.

Gondola fu chemată să-i aducă acasă la o oră foarte tîrzie, și tare se mai minună Emily cînd, părăsind reședința, zări soarele ce răsărea deasupra Adriaticii, pe cînd piața San Marco mai era încă plină de lume. Pleoa-

pele îi erau de multă vreme îngreunate de somn, dar briza proaspătă a mării o trezi, și ar fi părăsit cu regret locul, dacă nu ar fi fost de față contele, îndeplinindu-și datoria, pe care și-o impusese singur, de a le conduce pînă acasă. Acolo aflară că Montoni nu se întorsese încă ; iar soția lui, retrăgîndu-se nemulțumită în camera ei, o scuti astfel pe Emily de oboseala de a-i mai ține tovărășie.

Montoni ajunse acasă tîrziu în cursul dimineții, foarte mohorît, deoarece pierduse o sumă considerabilă la joc, și, înainte de a se retrage să se odihnească, avu o discuție confidențială cu Cavigni ; iar purtarea acestuia din ziua următoare păru să arate că subiectul nu îi făcuse plăcere.

Seara, doamna Montoni, care păstrase toată ziua o tăcere posacă față de soțul ei, primi vizita cîtorva doamne din Veneția, ale căror maniere pline de amabilitate o încîntară în mod deosebit pe Emily. Aceste doamne se purtau cu multă naturalețe și bunăvoință față de străini, de parcă ar fi fost prieteni buni de ani de zile ; iar conversația lor era plină de duioșie, sentimentală și veselă. Doamna Montoni, cu toate că nu găsea acest gen de conversație pe gustul ei, și al cărei fel de a fi dur și egoist făcea uneori un contrast grotesc cu rafinamentul lor excesiv, nu putu rămîne cu totul insensibilă la farmecul manierelor lor.

În timpul unei pauze în conversație, o doamnă căreia i se spunea signora Herminia începu să cînte, acompaniindu-se la lăută, cu atîta veselie și voioșie de parcă ar fi fost singură. Vocea ei avea o tonalitate neobișnuit de bogată și o mare expresivitate ; cu toate acestea, părea să nu-și dea deloc seama de posibilitățile ei și nu dorea decît să-și exteriorizeze simțămintele, cîntîndu-și bucuria din inimă ; stătea cu vîlul pe jumătate ridicat, ținînd lăuta cu grație, sub frunzișul și florile răspîndite peste tot, ale cîtorva plante ce creșteau din hîrdaie, împletindu-se printre ză-

brelele unuia din grilajele de la fereastra salonului. Emily, retrăgîndu-se într-un colț, făcu o schiță a signorei Herminia, împreună cu scena din jur ; izbuti să creeze un tablou foarte interesant, care, deși probabil că nu ar fi rezistat criticii, avea destulă personalitate și gust pentru a trezi atît imaginația cît și simțirea. După ce îl termină, i-l oferi frumoasei doamne, aceasta rămînînd încîntată atît de dar, cît și de sentimentul pe care îl exprima, și o asigură pe Emily, cu un surîs de o fermecătoare dulceață, că îl va păstra ca pe o dovadă a prieteniei ei.

Seara, Cavigni se alătură doamnelor, dar Montoni avea alte treburi ; și se urcară iarăși în gondolă pentru a merge în piața San Marco, unde găsiră parcă aceleași grupuri vesele din noaptea trecută. Briza răcoroasă, marea ca oglinda, susurul blînd al valurilor și murmurul încă și mai duios al muzicii în depărtare ; porticurile și acadele semețe și cetele vesele hoinărind pe sub ele ; toate acestea, împreună cu fiecare amănunt și aspect al scenei, o încîntau și o fermecau pe Emily, care nu mai era hărțuită de atențiile insinuate ale contelui Morano. Dar cînd privi marea argintată de razele lunii, unduind de-a lungul zidurilor pieței San Marco și, zăbovind o clipă pe aceste ziduri, prinse cîntecul duios și melancolic al unui gondolier ce-și aștepta stăpînul într-o barcă dedesubt, mintea ei induioșată se întoarse la amintirea căminului ei, a prietenilor și a tot ce îi era drag în locurile natale.

După ce se plimbară o vreme, se așezară în fața unui cazinou și, în timp ce Cavigni îi servea cu cafea și înghețată, contele Morano li se alătură. O căută din ochi pe Emily, cu o privire plină de nerăbdătoare încîntare, iar aceasta, amintindu-și de toate atențiile cu care o copleșise cu o seară înainte, se văzu silită, ca și mai înainte, să se retragă din fața asiduității lui într-o rezervă plină de sfială, în afară doar de momentele cînd stătea de vorbă cu signora Herminia și cu alte doamne din grup.

Era aproape miezul nopții când se duseră la Operă, care pe Emily nu o fermecă peste măsură, deoarece, amintindu-și de scena pe care abia o părăsise, simți cât de puțin se apropie întreaga splendoare a artei de măreția naturii. Inima nu îi tresărea, iar din ochi nu îi țîșneau lacrimi de admirație, ca atunci când privise întinderea vastă a mării și grandoarea cerului, și când ascultase susurul valurilor și melodiile ce-și amestecau din când în când murmurul cu răsufierea mării. Amintindu-și de toate acestea, scena pe care o avea în fața ochilor își pierdu din însemnătate.

După seara aceasta, care trecu fără nici o întâmplare deosebită, Emily rămase dornică să poată scăpa de atențiile contelui ; și, cum gândurile noastre se îndreaptă adesea spre persoane cu firile opuse, astfel și Emily, atunci când îl privea pe contele Morano, își amintea de Valancourt, și de fiecare dată amintirea lui era urmată de un suspin.

Trecură câteva săptămîni de vizite obișnuite, timp în care nu se întâmplă nimic deosebit. Emily se desfăta cu manierele și scenele din jur, atît de diferite de cele din Franța, numai că la aceste scene contele Morano reușea să ia parte mai des decît și-ar fi dorit ea. Poate că și Emily i-ar fi admirat manierele, prezența și înzestrările, pe care i le admira toată lumea, dacă inima nu i-ar fi fost legată de Valancourt, și dacă el n-ar fi urmărit-o atît de stăruitor cu atențiile sale insinuante, oferindu-i astfel prilejul de a-i descoperi unele trăsături de caracter care o predispușera împotriva calităților pe care le-ar fi putut avea.

Curînd după sosirea la Veneția, Montoni primi o misivă de la domnul Quesnel, în care acesta îi menționa că unchiul soției sale murise, în vila sa de pe malul Bréntei, și ca urmare, el, domnul Quesnel, trebuia să se grăbească să ia în posesie acest domeniu, împreună cu alte lucruri care îi fuseseră lăsate prin testament. Acest unchi era fratele mamei decedate a doamnei Quesnel ; Montoni se înrudea

cu ea prin tatăl său, și, cu toate că nu ar fi putut nici să pretindă, nici să se aștepte la ceva din aceste proprietăți, doar cu greu izbuti să-și ascundă pizma stîrnită de scrisoarea domnului Quesnel.

Emily remarcase cu îngrijorare că, de cînd plecaseră din Franța, Montoni nici măcar nu se mai prefăcea a fi amabil față de mătușa ei și că, dacă la început se arătase doar nepăsător, acum o întîmpina cu o permanentă proastă dispoziție și răceală. Nu își închipuise niciodată că slăbiciunile mătușii ei ar fi putut scăpa discernămintului lui Montoni, sau că spiritul ori înflăcășarea ei ar fi meritat atenția lui. Din această pricină și rămăsese atît de uimită de această căsătorie : dar, cum el era acela care făcuse alegerea, Emily nu bănuise că își va arăta atît de deschis desconsiderarea. Dar Montoni, care fusese ispitit de aparenta bunăstare a doamnei Cheron, era acum puternic dezamăgit de relativa ei strîmtorare și extrem de pornit împotriva ei. pentru înșelăciunea folosită ca să-i ascundă adevărata situație pînă în clipa cînd aceasta nu mai fusese necesară. Fusese înșelat într-o împrejurare în care intenționa să fie el cel care înșală : fusese păcălit de viclenia mai mare a unei femei căreia îi disprețuia inteligența și căreia îi sacrificase mîndria și libertatea, fără ca în schimb să scape de ruina care îl amenința. Doamna Montoni avusese grijă să treacă pe numele său cea mai mare parte din bunurile ei : restul, deși cu totul neîndestulător atît pentru așteptările, cît și pentru trebuințele soțului ei, fusese transformat de către acesta în bani sunători, pe care-i luaseră cu ei la Veneția, pentru a izbuti să mai înșele o vreme lumea și pentru a face un ultim efort de a-și recîștiga averea pierdută.

Zvonurile pe care le auzise Valancourt în legătură cu firea și starea materială a lui Montoni erau mai mult decît adevărate ; dar numai timpul și împrejurările mai puteau da acum în vileag situațiile la care se refereau

zvonurile, drept care le vom lăsa în seama timpului și a împrejurărilor.

Doamna Montoni nu era în stare să îndure smerită jignirile, sau să le rabde cu demnitate : mândria ei exasperată se manifestă cu toată violența și sarcasmul unei ființe limitate, ori prea puțin iscusite. Nu dorea să recunoască, nici chiar față de sine, că provocase disprețul prin însăși ipocrizia ei și stăruia, din slăbiciune, în convingerea că numai ea era demnă de compătimire și numai Montoni trebuia condamnat ; căci, cum fusese insuficient înzestrată de la natură cu înțelegerea obligațiilor morale, își dădea arareori seama de forța lor, atunci când nu erau încălcate față de ea : vanitatea îi fusese grav lovită atunci când descoperise disprețul lui Montoni ; mai rămânea doar să fie blamat atunci când se va descoperi situația lui materială.

Vila lui din Veneția, deși felul cum era mobilată dezvăluia o parte din adevăr persoanelor nepărtinitoare, nu le dădea nici un indiciu celor orbiți de hotărîrea de a crede ceea ce doreau să creadă. Doamna Montoni, văzîndu-se posesoarea unui palat la Veneția și a unui castel în Apenini, încă se mai credea doar cu puțin sub rangul unei prințese. Într-adevăr, Montoni spunea uneori că trebuia să plece pentru cîteva săptămîni la castelul din Udolpho, pentru a vedea în ce condiție se află și pentru a primi niște arenzi ; căci se părea că nu mai fusese pe acolo de doi ani și că, în tot acest timp, castelul nu fusese locuit decît de un bătrîn slujitor, căruia el îi spunea intendent.

Emily se gîndea la această călătorie cu plăcere ; căci nu se aștepta doar să-și îmbroscăteze mintea, ci și să se elibereze de asiduitatea stăruitoare a contelui Morano. De asemenea, acolo ar fi avut răgaz să se gîndească la Valancourt și să se lase pradă melancoliei pe care i-o stîrnea imaginea lui și amintirea scenelor din La Vallée, întotdeauna însoțite de memoria părinților ei. Acele scene pline de desăvîrșire îi erau mai dragi și îi mîngîiau sufletul mai mult decît toată splendoarea petrecerilor pline de

veselie de aici ; erau ca un talisman care izgonea otrava nenorocirilor de acum și îi întreținea speranțele în zile mai bune : acele scene îi păreau un frumos peisaj luminat de soare, zărit printre stînci întunecate și colțuroase.

Dar contele Morano nu se mărgini multă vreme să o urmărească în tăcere cu atențiile lui ; își declară pasiunea în fața lui Emily și ceru mîna ei de la Montoni, care îl încurajă, deși Emily îl respinsese ; și avîndu-l pe Montoni prieten, și plin de o vanitate care izbutea să-l amăgească, contele nu își pierdu încrederea în succes. Emily rămase uimită și profund surprinsă de stăruința lui, după ce îi explicase sentimentele ei cu o sinceritate care nu îi îngăduia să le înțeleagă greșit.

El își petrecea acum cea mai mare parte din timp în casa lui Montoni, luînd masa acolo aproape în fiecare zi și însoțindu-le, pe doamna Montoni și pe Emily, oriunde se duceau ; și toate acestea fără a ține seama de rezerva neconținută a lui Emily, deși mătușa ei părea tot atît de doritoare ca și Montoni să încurajeze această căsătorie, nelipsindu-se niciodată de prezența ei la întrunirile unde urma să fie prezent contele.

Montoni nu mai pomenea acum deloc de plănuita călătorie în Apenini, pe care Emily o aștepta cu nerăbdare ; și rareori mai stătea pe acasă, în afara clipelor cînd venea contele, sau signor Orsino, căci între el și Cavigni părea să se fi instaurat o răceală, cu toate că acesta continua să stea în casa lui. Montoni rămînea adesea închis, ore în șir, împreună cu Orsino și, oricare ar fi fost chestiunea dezbătută, ea părea să fie importantă, deoarece Montoni îi sacrifica deseori pasiunea sa preferată pentru jocurile de noroc și rămînea acasă toată noaptea. Se mai observa de asemenea și ceva tainic, ca niciodată pînă acum, în vizitele lui Orsino, trezind în mintea lui Emily nu numai uimire, ci și o oarecare spaimă, căci descoperise fără voie la el multe trăsături de caracter pe care acesta se străduia să și le ascundă. După aceste vizite, Montoni rămînea

adesea mai îngîndurat ca de obicei ; uneori, meditația lui profundă îl făcea în întregime absent față de ceea ce se petrecea în jur și îi întuneca chipul, încît arăta groaznic de mohorît ; alteori, ochii lui păreau aproape să arunce flăcări, și parcă toată energia ce clocotea în el fusese stîrnită pentru vreun proiect măreț. Emily remarcă cu mare interes aceste dovezi vădite ale gîndurilor lui și se înfiora întrucîtva, știindu-se în întregime în puterea lui, dar se stăpînea să facă pînă și o aluzie la temerile sau observațiile ei în fața doamnei Montoni, care, în acele clipe, nu izbutea să vadă nimic la soțul ei, în afară de duritatea lui obișnuită.

- O a doua scrisoare a domnului Quesnel anunță sosirea lui, împreună cu doamna Quesnel, la vila Miarenti ; menționa mai multe împrejurări legate de norocul pe care îl avusese în privința afacerii care îl aducea în Italia ; și încheia invitîndu-i stăruitor pe Montoni, soția sa și nepoata lui la noul său domeniu.

Cam în aceeași perioadă, Emily primi o scrisoare care o interesă mai mult, alinîndu-i pentru o vreme tulburarea din inimă. Valancourt, în speranța că ea se mai afla încă la Veneția, încredințase poștei obișnuite o scrisoare, în care îi trimitea vestea despre starea sănătății lui și o încredința de afecțiunea sa constantă și plină de grijă. După plecarea ei, mai zăbovise o vreme la Toulouse, gustînd plăcerea melancolică de a se plimba prin locurile pe unde obișnuia să o vadă pe ea, și apoi se dusesse la castelul fratelui său, aflat în apropiere de La Vallé. După ce îi vorbi de toate acestea, adăuga : „Dacă datoria de a mă prezenta la regimentul meu nu m-ar fi silit să plec, nu știu cînd aș fi avut destulă tărie ca să părăsesc locul pe care amintirea ta mă face să îl îndrăgesc. Numai apropierea de La Vallée m-a reținut atîta vreme la Estuvière : adeseori plec călare dis-de-dimineată într-acolo, pentru a putea hoinări în voie toată ziua prin locurile ce-au fost cîndva

căminul tău, și pe unde obișnuiam să te văd și să te aud. Am reînnoit cunoștința cu buna și bătrîna Theresa, care s-a bucurat să mă vadă, pentru a putea vorbi despre tine : nu e nevoie să-ți spun cît de tare m-a legat de ea această împrejurare, sau cu cîtă înfocare o ascult depășind subiectul ei preferat. Vei ghici motivul principal care m-a determinat să mă înfățișez Theresei : într-adevăr, nu e altul decît să pot fi primit în castelul și în grădinile unde cu atît de puțin timp în urmă se afla Emily a mea ; hoinăresc deci pe acolo și te revăd în amintire în fiecare loc ; dar cel mai mult îmi place să stau sub ramurile stufoase ale platanului tău preferat, acolo unde, Emily, am stat cîndva împreună ; acolo unde am îndrăznit să-ți spun pentru prima dată că te iubesc. Oh, Emily ! amintirea acelor clipe mă copleșește — rămîn pierdut în visare — mă străduiesc să te văd printre lacrimile care-mi încețoșează privirea, în paradisul liniștii și inocenței, așa cum mi-ai apărut atunci ; să aud din nou inflexiunile glasului care îmi înfiora atunci inima de duioșie și speranță. Mă sprijin de zidul terasei, de unde urmăream împreună undele repezi ale Garonnei curgînd dedesubt, pe cînd îți zugrăveam peisajul sălbatic de la izvoarele ei, dar mă gîndeam numai la tine. Oh, Emily ! oare acele clipe au pierit pentru totdeauna — nu vor mai reveni niciodată ?“

În altă parte scria : „Ai văzut că scrisoarea mea poartă date diferite și, dacă te uiți la prima dintre ele, îți vei da seama că am început s-o scriu curînd după plecarea ta din Franța. Să-ți scriu ție era, într-adevăr, singura activitate care îmi alunga puțin melancolia și mă ajuta să îndur absența ta, sau, mai curînd, părea să desființeze absența ta ; căci atunci cînd stăteam de vorbă cu tine pe hîrtie și îți împărtășeam toate simțămintele și emoțiile din inima mea, păreai aproape prezentă. Aceasta era uneori singura mea mîngîiere, și am amînat trimiterea scrisorii doar pentru a mi-o mai prelungi, cu toate că cele scrise nu au, firește, nici un rost, pînă nu ajung la tine. Ori de

cîte ori eram mai deprimat decît de obicei, îţi împărtăşeam
îie mîhnirea din inima mea, şi găseam întotdeauna con-
solare ; şi, ori de cîte ori vreo împrejurare mă interesa
şi îmi lumina sufletul cu o rază de bucurie, mă grăbeam
şi ţi-o împărtăşesc, astfel încît mulţumirea părea să se
răsfrîngă încă o dată asupra-mi. Aşadar, această scrisoare
e un fel de tablou al vieţii şi gîndurilor mele din ultima
lună ; şi deşi mi s-a părut a fi foarte plină de interes în
timp ce o scriam, şi îndrăznesc să sper ca, pentru acelaşi
motiv nu îţi va rămîne nici îie indiferentă, altora li s-ar
părea plină de lucruri lipsite de însemnătate. Aşa se în-
tîmplă întotdeauna cînd încercăm să descriem emoţiile
mai gingaşe ale inimii, căci sînt prea gingaşe pentru a fi
desluşite şi pot fi doar trăite ; de aceea un observator
indiferent le trece cu vederea, în timp ce acela care e
interesat simte că orice descriere e imperfectă şi inutilă,
putînd doar dovedi sinceritatea celui care scrie şi alinîn-
du-i suferinţa. Îmi vei ierta -acest egocentrism — căci
sînt îndrăgostit.

Tocmai am aflat despre o împrejurare care îmi nimi-
ceşte cu totul feericul paradis de încîntare imaginară şi
care mă va împăca cu nevoia de a mă reîntoarce la regi-
ment, căci nu mai pot hoinări printre umbrele îndrăgite,
unde mă obişnuisem să te întîlnesc în gînd. — La Vallée
a fost închiriată ! Am motive să cred, din cele spuse azi
dimineaţă de Theresa, că tu nu ai cunoştinţă de acest
lucru şi, de aceea, te înştiinţez. Biata Theresa vărsa la-
crimi cînd zicea că nu va mai fi în slujba îndrăgitei ei
slăpîne şi va trebui să plece din castelul unde avusese
parte de atîţia ani fericiţi ; şi adăuga că toate acestea se
petreceau fără ca ea să primească măcar o scrisoare de la
domnişoara, care să mai îndulcească vestea ; dar că totul
nu era decît isprava domnului Quesnel, şi că tu nici măcar
nu ai cunoştinţă de ce se întîmplă.

Theresa mi-a mai adăugat că a primit o scrisoare de
la domnul Quesnel, comunicîndu-i că a închiriat castelul

și că, serviciile ei nemaifiind necesare, trebuie să părăsească locul în ziua în care va sosi noul locatar.

Theresa fusese surprinsă de vizita domnului Quesnel, cu o bucată de vreme înainte de primirea scrisorii ; era însoțit de un străin, care cercetase locurile cu multă curiozitate.“

Spre sfârșitul scrisorii, datat la o săptămână după aceea, Valancourt adăuga : „Am primit o convocare de la regiment și plec fără părere de rău, deoarece am fost oprit să mai calc în locurile atât de dragi inimii mele. Am călătorit azi dimineață spre La Vallée și am aflat că noul locatar a și sosit, iar Theresa a plecat. Nu ți-aș comunica toate acestea într-un mod atât de familiar, dacă nu aș avea convingerea că nu ai fost înștiințată despre închirierea căminului tău ; de dragul tău, m-am străduit să aflu câte ceva despre reputația și averea chiriașului tău, dar fără succes. Se spune că e un domn, și asta e tot ce am putut afla. Pe când hoinăream de jur împrejur, locul mi-a părut mai apăsător de tristețe ca niciodată. Doream fierbinte să mai fi putut intra o dată în parc, să-mi mai pot lua încă o dată bun-rămas de la platanul tău preferat și să mă mai gândesc iar la tine stînd în umbra lui : dar m-am stăpînit, ca să nu stîrnesc curiozitatea unor persoane străine : totuși, cabana de pescuit din pădure îmi era încă deschisă ; m-am dus și am petrecut acolo un ceas, de care nu îmi pot aminti fără emoție. Oh, Emily ! sînt încredințat că nu ne-am despărțit pentru totdeauna — sînt încredințat că vom trăi unul pentru celălalt !“

Scrisoarea aduse multe lacrimi în ochii lui Emily ; lacrimi de duioșie și bucurie la vestea că Valancourt o ducea bine și că timpul și absența nu îi șterseseră din inimă amintirea ei. Existau în scrisoare pasaje care o emoționară în mod deosebit, ca cele în care îi descria vizitele la La Vallée și sentimentele de duioasă afecțiune trezite de acele locuri. Și trebui să treacă multă vreme ca gândurile

ci să-l părăsească pe Valancourt în suficientă măsură pentru a-și da seama de ceea ce o înștiința el despre schimbările din La Vallée. Faptul că domnul Quesnel închiriasse domeniul fără măcar să o consulte în această privință o uimea și o revolta în același timp, mai ales fiindcă dovedea completa autoritate pe care el se credea îndreptățit să o exercite asupra treburilor ei. E adevărat că el îi propusese, înainte de a părăsi Franța, să închirieze castelul cât va lipsi și că ea nu avusese nici o obiecție privind această prevedere avantajoasă ; dar faptul de a lăsa ceea ce fusese vila tatălui ei la cheremul unor străini și de a o lipsi pe ea de un cămin sigur, dacă vreo împrejurare vitregă ar sili-o să caute un refugiu acolo, erau motive care, chiar și atunci, o determinaseră să se opună cu hotărîre acestei măsuri. De asemenea, tatăl ei îi ceruse să-i promită solemn pe patul de moarte că nu se va despărți niciodată de La Vallée ; și considera că era oarecum o încălcare a promisiunii, dacă lăsase să fie închiriat. Dar acum era limpede că domnul Quesnel nesocotise aceste obiecții, cum tot limpede era ce puțină însemnătate acorda el oricăror piedici în calea avantajului bănesc. De asemenea, se părea că nici măcar nu binevoise să îl înștiințeze pe Montoni asupra măsurii luate, deoarece nu vedea de ce Montoni i-ar fi ascuns acest lucru, dacă l-ar fi cunoscut : toate astea îi displăceau și o uimeau în egală măsură ; dar principalele pricini ale tulburării ei erau înstrăinarea temporară a domeniului La Vallée și îndepărtarea bătrînei și credincioasei slujnice a tatălui ei.

— Biată Theresa, oftă Emily, nu ai pus prea mult deoparte cîtă vreme ai muncit, căci ai fost întotdeauna inimoasă cu cei sărmani și ai crezut că o să mori în slujba familiei unde ți-ai petrecut anii cei mai buni. Biată Theresa ! — te trezești pe drumuri la bătrînețe, ca să îți câștigi pîinea !

Emily plîngea amar în timp ce gîndurile acestea îi treceau prin minte și se hotărî să vadă ce se putea face

pentru Theresa, și să-i vorbească limpede domnului Quesnel despre acest subiect ; dar tare se temea că în inima lui nepăsătoare nu se aflau sentimente decât pentru sine însuși. Se hotărî de asemenea să afle dacă acesta pomenise ceva despre treburile ei în scrisorile către Montoni ; prilejul se ivi în curînd căci Montoni îi trimise vorbă să vină în biroul lui. Nu se îndoia că scopul întrevederii era de a-i aduce la cunoștință acea parte din scrisoarea domnului Quesnel care se referea la tranzacțiile în legătură cu La Vallée, și se supuse imediat. Montoni era singur.

— Tocmai i-am scris domnului Quesnel, începu prin a-i spune, ca răspuns la scrisoarea primită de la el acum cîteva zile, și doresc să îți vorbesc despre un subiect care ocupă o parte din ea.

— Și eu doream să vă vorbesc despre acest subiect, domnule, spuse Emily.

— Fără îndoială că e un subiect care prezintă un oarecare interes pentru tine, replică Montoni, și bănuiesc că îl vezi în aceeași lumină ca și mine ; într-adevăr, nici nu s-ar putea altfel. Cred că vei fi de acord cu mine că orice obiecție bazată pe sentimente, după cum i se spune, ar trebui să cedeze în fața unui avantaj solid.

— Admițînd aceasta, domnule, răspunse cu modestie Emily, cele de omenie ar trebui firește respectate. Dar mă tem că acum e prea tîrziu să discutăm despre acest plan și regret că nu-mi mai stă în putere să-l resping.

— E prea tîrziu, adevări Montoni, dar, cu toate acestea, mă bucur să te văd supunîndu-te în fața rațiunii și a necesității, fără să încerci a te văicări zadarnic. Apreciez extrem de mult această comportare, poate cu atît mai mult cu cît dovedește o tărie de spirit rar întîlnită printre femei. După ce vei îmbătrîni, te vei gîndi cu recunoștință la prietenii care te-au ajutat să scapi de iluziile romantice asupra sentimentelor și vei înțelege că nu sînt decât

capcanele copilăriei, care ar trebui învinse din clipa când nu mai ai nevoie de dădacă. Nu am pecetluit încă scrisoarea, astfel încît poți să adaugi cîteva rînduri în care să-ți înștiințezi unchiul că te învoiești. Îl vei vedea în curînd, căci mă gîndeam să vă iau cu mine, peste cîteva zile, pe tine și pe doamna Montoni, la Miarenti, unde veți putea dezbate această problemă.

Emily scrise pe dosul paginii următoarele :

„Este zadarnic să mai protestez acum, domnule, împotriva situației în legătură cu care signor Montoni m-a înștiințat că v-a scris. Aș fi dorit, cel puțin, ca afacerea să se fi încheiat cu mai puțină grabă, astfel încît să-mi fi putut înfrînge unele prejudecăți, cum le numește signor Montoni, pe care le mai am încă în suflet. Dar întrucît lucrurile stau altfel, mă supun. Fiind vorba de chibzuință, desigur că nu poate exista nici o obiecție ; dar, cu toate că mă supun, mai am încă multe de spus despre unele aspecte ale acestei chestiuni, lucru pe care îl voi face atunci cînd voi avea onoarea să vă văd. Pînă atunci, vă rog stăruitor să aveți grijă de Theresa, de dragul,”

Nepoatei dumneavoastră iubitoare,

EMILY ST. AUBERT.“

Montoni zîmbi sarcastic cînd citi ce scrisese Emily, dar nu făcu nici o obiecție ; și ea se retrase în odaia ei, unde se așeză să-i scrie o scrisoare lui Valancourt, povestindu-i amănunțit călătoria și sosirea la Veneția și zugrăvindu-i cîteva dintre priveliștile cele mai izbitoare la trecerea peste Alpi ; sentimentele cu care privise pentru prima oară Italia ; manierele și firea oamenilor din jurul ei și cîteva amănunte despre comportarea lui Montoni. Dar evită să pomenască măcar despre contele Morano și cu atît mai puțin despre declarația pe care i-o făcuse, căci știa bine cît de ușor tremură de spaimă adevărata dra-

goste și cît de trează îi e gelozia în fața oricăror împrejurări ce-i pot afecta interesul ; și evită cu grijă să îi dea lui Valancourt pînă și cel mai vag motiv de a crede că are un rival.

În ziua următoare, contele Morano prînzea din nou la Montoni. Avea o dispoziție neobișnuit de veselă, și Emily crezu că distinge o oarecare exuberanță în felul de a i se adresa, cum nu mai văzuse la el pînă atunci. Se strădui să-i curme această tendință, printr-o comportare și mai rezervată decît de obicei, dar politețea ei plină de răcoală părea acum să-l încurajeze, mai degrabă decît să-l deprime. Părea să caute prilejul de a-i vorbi între patru ochi, și chiar i-o solicită de mai multe ori ; dar de fiecare dată Emily îi răspunse că nu dorea să asculte niște vorbe pe care n-ar fi vrut să le repete în fața tuturor.

Seara, doamna Montoni ieși în largul mării împreună cu invitații săi, și cînd contele o conduse pe Emily spre *zendaletto*-ul său, îi luă mîna și o duse la buze, mulțumindu-i pentru bunăvoința pe care i-o arătase. Emily, nespuse de surprinsă și neplăcut impresionată, își retrase repede mîna și își zise pînă la urmă că el vorbise ironic : dar, cînd coborî treptele terasei și își dădu seama, după livreaua gondolierilor, că *zendaletto*-ul de dedesubt era al contelui și că ceilalți invitați plecau în celelalte gondole, se hotărî să nu îngăduie o conversație particulă și, luîndu-și rămas bun de la el, se întoarse la portic. Contele o urmă protestînd și rugînd-o, iar Montoni, care tocmai ieșea, făcu rugămințile lui inutile, căci, fără a scoate un cuvînt, o apucă de mîna și o conduse la *zendaletto*. Emily nu rămase tăcută ; îl imploră în șoaptă pe Montoni să înțeleagă cît este de nepotrivită această situație și să o cruțe de umilința de a o îndura ; cu toate acestea, el rămase neînduplecat.

— Capriciul acesta e de netolerat, spuse el, și nu trebuie răbdat : nu e vorba despre nici o situație nepotrivită.

În clipa aceea, antipatia lui Emily față de contele Morano se prefăcu în aversiune. Faptul că el o urmărea astfel cu înverșunare, sigur de sine, deși ea îi respinsese atențiile asidue, și faptul că socotea neîndoielnic lipsită de importanță părerea ei despre el, atîta vreme cît pretențiile lui erau sprijinite de Montoni, adăugau și un sentiment de indignare la aversiunea pe care o simțea pentru el. O mai liniști întrucîtva împrejurarea că Montoni urma să vină cu ei, acesta așezîndu-se de o parte, iar Morano de cealaltă parte a ei. Tăcură cîteva clipe, în timp ce gondolierii își pregăteau vîslele, iar Emily tremura gîndindu-se la discuția ce ar fi putut urma. După o vreme, căpătă destul curaj pentru a sparge ea însăși această tăcere, nădăjduind astfel să-l împiedice pe Morano să-și depene vorbele frumoase, iar pe Montoni să o dojenească. Făcu o remarcă lipsită de însemnătate, la care acesta din urmă îi răspunse scurt și nepolitic ; dar Morano urmă imediat cu o observație generală, pe care reuși să o termine printr-un compliment ; și, deși Emily trecu peste ele fără a zîmbi măcar, aceasta nu îl descurajă.

— Am fost nerăbdător, spuse el, adresîndu-se lui Emily, să-mi exprim recunoștința ; să-ți mulțumesc pentru amabilitatea de care ai dat dovadă ; dar trebuie să-i mulțumesc și lui signor Montoni, care mi-a îngăduit să fac acest lucru.

Emily îl privi pe conte cu o expresie în care uimirea se amesteca cu nemulțumirea.

— Pentru ce cauți, urmă el, să micșorezi încîntarea acestei clipe cu aerul acesta de rezervă plină de cruzime ? Pentru ce vrei să mă azvîrli iar în deznădejdea îndoielii, silindu-ți ochii să contrazică bunătatea ultimei declarații ? Nu te poți îndoii de sinceritatea și ardoarea pasiunii mele ; așa că nu e nevoie, fermecătoare Emily ! cu siguranță că nu e nevoie să-ți mai deghizezi sentimentele.

— Dacă le-am deghizat vreodată, domnule, spuse Emily, care își venise în fire, sînt încredințată că nu mai e nevoie să o fac acum. Am nădăjduit, domnule, că mă veți scuti de a le mai aminti ; dar, cum nu mi-o îngăduiți, ascultați-mă cînd vă declar, pentru ultima oară, că stăruința dumneavoastră v-a făcut să pierdeți pînă și respectul pe care înclinam să cred că îl meritați.

— Uluitor ! exclamă Montoni : asta întrece chiar și așteptările mele, deși pînă acum am apreciat cum se cuvine capriciile femeilor ! Dar bagă de seamă, domnișoară Emily, că eu nu sînt un îndrăgostit, cum e contele Morano, și nu vreau să devin jucăria capriciilor tale. Această ofertă de înrudire ar onora orice familie ; a ta, după cum îți amintești, nu e nobilă ; ai înfruntat multă vreme dojenile mele, dar acum îmi e onoarea în joc, și nu-ți vei bate joc de ea. — Vei confirma declarația pe care ai transmis-o contelui prin intermediul meu.

— Cu siguranță că m-ați înțeles greșit, domnule, spuse Emily ; răspunsul meu în această privință a fost mereu același ; nu e corect din partea dumneavoastră să mă învinuiți de capriciu. Dacă ați binevoit să fiți mijlocitorul meu, este o cinste pe care nu am solicitat-o. L-am încredințat eu însămi de fiecare dată pe contele Morano, ca și pe dumneavoastră, domnule, că nu voi putea accepta niciodată cîntea pe care mi-o face, și acum repet această declarație.

Contele privi cu o expresie surprinsă și întrebătoare către Montoni, al cărui chip reflecta de asemenea uimirea, dar o uimire amestecată cu indignare.

— Iată și amăgire, pe lîngă capriciu ! spuse acesta din urmă. Îți vei tăgădui oare propriile vorbe, doamnă ?

— O asemenea întrebare nu merită răspuns, domnule, spuse Emily, roșind ; dacă vă veți gândi mai bine, veți regreta că ați pus-o.

— Nu ocoli subiectul, replică Montoni, pe un ton din ce în ce mai vehement. Îți vei tăgădui oare propriile

vorbe ; vei tăgădui că ai recunoscut, doar cu cîteva coasuri în urmă, că e prea tîrziu pentru a reveni asupra obligațiilor tale, și că accepți mîna contelui ?

— Voi tăgădui toate acestea, căci nici un cuvînt de-al meu nu a lăsat vreodată să se înțeleagă așa ceva.

— Uluitor ! Vei tăgădui oare că i-ai scris domnului Quesnel, unchiul tău ? Dacă o faci, răspunsul tău scris va fi mărturie împotriva ta. Ce mai poți spune acum ? continuă Montoni, observînd tăcerea și aerul încurcat al lui Emily.

— Abia acum îmi dau seama, domnule, că faceți o foarte mare greșeală și că și eu am greșit în aceeași măsură.

— Te rog, fără ipocrizie ; vorbește deschis și sincer, dacă se poate.

— Întotdeauna am fost astfel, domnule ; și nu-mi pot face vreun merit din asta, căci nu am nimic de ascuns.

— Asta ce mai e, signor ? strigă Morano, tremurînd de emoție.

— Nu încerca să înțelegi, conte, replică Montoni, căci viclenuile inimii femeiești sînt de nepătruns. Acum, doamnă, *explicația* ta.

— Scuzați-mă, domnule, dar mă voi stăpîni să vă dau vreo explicație, pînă cînd veți binevoi să îmi acordați încrederea ; orice afirmație nu mă poate expune acum decît la jigniri.

— Te implor, explică ! spuse Morano.

— Bine, bine, replică Montoni, îți acord încredere ; să auzim explicația.

— Voi ajunge la ea punînd mai întîi o întrebare.

— Cîte dorești, spuse Montoni, disprețuitor.

— Care era, așadar, subiectul scrisorii dumneavoastră către domnul Quesnel ?

— Firește, același cu subiectul notiței tale către el. Ai făcut bine că ai apelat la încrederea mea, înainte de a pune această întrebare.

— Trebuie să vă rog să fîți mai explicit, domnule ; care era subiectul ?

— Care putea fi, decît nobila ofertă a contelui Morano ? replică Montoni.

— Atunci, domnule, ne-am înțeles greșit unul pe celălalt, replică Emily.

— Vrei să spui că ne-am înțeles greșit unul pe celălalt, reluă Montoni, și în discuția care a precedat scrierea acelei notițe ? Trebuie să fiu drept cu tine și să recunosc că ești foarte ingenioasă în arta înțelegerii greșite.

Emily încercă să-și rețină lacrimile care țîșneau din ochi și să răspundă cu fermitatea cuvenită :

— Îngăduiți-mi, domnule, să mă explic pe de-a-n-tregul, ori o să rămîn tăcută.

— Ne putem lipsi acum de explicația ta ; e ușor de ghicit. Dacă însă contele Morano mai crede că e necesară, îi voi furniza eu una cinstită — ți-ai schimbat intenția de la ultima noastră discuție încoace ; și, dacă poate avea destulă răbdare și umilință să aștepte pînă mîine, probabil că o va găsi din nou schimbată : dar, cum eu nu am nici răbdarea și nici umilința pe care le aștepti din partea unui îndrăgostit, te previn că vei suporta efectele nemulțumirii mele !

— Montoni, te pripești prea tare, spuse contele, care ascultase schimbul de vorbe cu mare îngrijorare și nerăbdare ; — signora, te implor să-mi oferi propria dumitale explicație a acestei chestiuni !

— Signor Montoni a spus pe bună dreptate, replică Emily, că acum nu mai e necesară nici o explicație ; după cele petrecute, nu-mi pot îngădui să mai ofer vreuna. Îmi este suficient, și vă este și dumneavoastră, domnule, să repet ultima declarație ; sper că trebuie să o repet pentru ultima oară — nu voi putea accepta niciodată cinstea acestei căsătorii.

— Fermecătoare Emily ! exclamă contele pe un ton pătimaș, nu lăsa ca resentimentul să te împingă la ne-

dreptate ; nu mă face să sufăr pentru jignirea adusă de Montoni ! — Retrage...

— Jignirea ! îl întrerupse Montoni. — Conte, limbajul acesta e ridicol, supunerea copilărească ! — Vorbește ca un bărbat, nu ca sclavul unei femei tiranice.

— Nu mă năuci, signor ; lasă-mă să-mi pledez singur cauza ; dumneata te-ai dovedit pînă acum incapabil să o faci.

— Orice discuție pe această temă, domnule, spuse Emily, e mai mult decît zadarnică, deoarece nu ne poate pricinui decît suferință amîndurora : dacă vreți să-mi faceți plăcere, nu o continuați.

— Mi-e cu neputință, doamnă, să renunț atît de ușor la obiectul unei pasiuni care formează încîntarea și chinul vieții mele. — Trebuie să continui să te iubesc — să continui să te urmăresc cu ardoarea mea neogoită ; — cînd te vei convinge de tăria și statornicia pasiunii mele, inima ți se va înduioșa de milă și căință.

— Aceasta este oare generozitate, domnule ? Așa se poartă oare un bărbat ? Oare puteți merita sau obține respectul pe care îl solicitați, continuînd astfel o persecuție de care nu am acum nici un mijloc să scap ?

O rază de lună, căzînd pe chipul lui Morano, îi dezvălui emoțiile profunde din suflet ; și, aruncînd o privire spre Montoni, descoperi resentimentul sumbru pe care-l exprima trăsăturile sale.

— Cerule, e prea mult ! exclamă brusc contele : signor Montoni, mă tratezi cu cruzime ; dumitale am să-ți cer explicația.

— Mie, domnule ! o vei avea, murmură Montoni ; dacă judecata îți este într-adevăr atît de întunecată de pasiune, încît să faci trebuincioasă o explicație. În ceea ce te privește, doamnă, va trebui să afli că nu îți poți bate joc de un om de onoare, deși s-ar putea, fără nici o primejdie să tratezi pe un *băiețandru* ca pe o păpușă.

Sarcasmul acesta stîrni mîndria lui Morano ; resentimentul său față de indiferența lui Emily fiind spulberat de indignarea pricinuită de insolența lui Montoni, se hotărî să-l jignească luîndu-i ei apărarea.

— Nici acest lucru, spuse el, răspunzînd ultimelor vorbe ale lui Montoni, nici acest lucru nu va trece neobservat. Te poftesc să afli, domnule, că ai de luptat cu un dușman mai puternic decît o femeie : o voi apăra pe signora St. Aubert de amenințarea resentimentului dumitale. M-ai indus în eroare, și acum vrei să răzbuni vederile dumitale înșelate asupra unei nevinovate.

— Indus în eroare ! ripostă iute Montoni ; oare comportarea mea — cuvîntul meu — și se opri cîteva clipe, părădînd că se străduiește să-și înfrîneze pornirea care i se citea în priviri : după care adăugă, pe un ton potolit : conte Morano, acesta este un limbaj cu care nu sînt obișnuit : e o purtare de băiețandru înflăcărat — așa că trec peste ele cu dispreț.

— Cu dispreț, signor ?

— Respectul pe care mi-l datorez mie însumi, replică Montoni, mă silește să discut mai pe larg cu dumneata unele aspecte ale subiectului în chestiune. Întoarce-te cu mine la Veneția, și voi binevoi să te conving de greșeala pe care o faci.

— Vei binevoi, domnule ! dar eu nu voi binevoi să se discute astfel cu mine.

Montoni zîmbi disprețuitor ; iar Emily, îngrozită acum de urmările celor văzute și auzite, nu mai putu rămîne tăcută. Așa că lămuri întreaga chestiune pe care ea o înțelesese greșit de la Montoni în dimineața aceea, declarînd că își închipuise că el o întreba despre La Vallée, și încheie cu rugămintea ca el să-i scrie de îndată domnului Quesnel, pentru a îndrepta greșeala.

Montoni însă mai era, sau se prefăcea că este, neîncrezător ; iar contele Morano rămînea descumpănit și nu știa

ce să înțeleagă. Dar ascultînd-o, le mai trecu resentimentul, drept care le scăzu și patima. Montoni ar fi vrut ca, la porunca lui Morano, slujitorii să vîslească înapoi spre Veneția, pentru a putea avea cu el o discuție în particular; iar Morano, liniștit întrucîtva de vocea și atitudinea lui mai stăpînite, și dornic să cerceteze cît de mari erau greutatețile ce se iviseră, se supuse.

Emily, înseninată la gîndul că va scăpa de prezența lor, folosi acele clipe străduindu-se, cu multă grijă, să împiedice o ceartă fatală între cei care o persecutaseră și o jigniseră cu puțin timp în urmă.

Își veni în fire cînd auzi din nou cîntec și rîsete răsunînd pe marele canal și, după o vreme, ajunse din nou între piețele sale grandioase. *Zendaletto*-ul se opri în fața casei lui Montoni, și contele o conduse imediat în hol, unde Montoni îl luă de braț și îi spuse ceva cu glas scăzut, la care Morano sărută mîna pe care o ținea, în ciuda efortului lui Emily de a și-o elibera și, urîndu-i bună seara pe un ton și cu o expresie pe care ea nu le putea înțelege greșit, se întoarse la *zendaletto*-ul său, împreună cu Montoni.

Ajunsă în camera ei, Emily începu să chibzuiască cu profundă neliniște la întreaga comportare nedreaptă și tiranică a lui Montoni, la stăruința neînfriată a lui Morano și la propria ei situație disperată, departe de prieteni și de țară. În zadar se bizuia pe Valancourt, pe care meseria armelor îl ținea într-o țară îndepărtată, să o apere; dar se mîngîia la gîndul că, cel puțin, exista cineva pe lume pe care ar înduioșa-o nenorocirile ei, și care ar dori cu înflăcărare să o elibereze. Se hotărî totuși să nu-l îndurereze fără rost mărturisindu-i ce motive avea să regrete că nu ținuse seama de părerea lui, mai apropiată de adevăr, asupra lui Montoni; motive care nu o puteau totuși face să regrete delicatețea și afecțiunea dezinteresată care o făcuseră să respingă propunerea lui de a se căsători în secret. Privea apropiata întrevvedere

cu unchiul ei cu oarecare speranță, căci era hotărâtă să-i înfățișeze situația ei nefericită și să-l roage să-i îngăduie să se întoarcă în Franța împreună cu el și cu doamna Quesnel. Apoi, amintindu-și deodată că draga ei La Vallée, singurul cămin pe care-l avea, nu mai era în stăpînire ei, ochii i se umplură iarăși de lacrimi, temîndu-se că nu se putea aștepta la prea multă îndurare din partea unui om ca domnul Quesnel, care fusese în stare să dispună de La Vallée fără măcar s-o consulte și să pună pe drumuri o slujnică bătrînă și credincioasă, care nu avea alt sprijin sau ocrotire. Dar, cu toate că știa bine că nici ea nu mai avea un cămin în Franța și doar puțini, foarte puțini prieteni, se hotărî să se întoarcă, dacă era cu putință, astfel încît să scape de dominația lui Montoni, a cărui comportare mult prea tiranică față de ea, și, în general, felul său de a fi cu toată lumea o îngrozeau pe drept cuvînt. Nu dorea cîtuși de puțin să stea împreună cu unchiul ei, domnul Quesnel, deoarece modul cum se purtase acesta față de tatăl ei, și față de ea însăși, nu putea decît să o convingă că, dacă s-ar refugia la el, n-ar face decît să schimbe un tiran cu altul ; și nu avea nici intenția să accepte propunerea lui Valancourt de a se căsători imediat, cu toate că în felul acesta ar fi avut un protector legal și generos ; căci principalele motive care îi influențaseră mai înainte atitudinea continuau să existe, în vreme ce altele, care ar fi justificat pasul, dispăreau acum ; iar interesele lui, gloria lui îi erau în orice împrejurare prea dragi pentru a consimți la unirea lor care, în această perioadă timpurie, le-ar frînge probabil viețile la amîndoi. Oricum, ar mai exista un adăpost sigur și potrivit pentru ea în Franța : știa că se putea duce la mănăstirea unde i se arătase cîndva atîta bunătate și către care se îndreptau cu gravitate și emoție simțămintele ei, căci acolo se aflau îngropate rămășițele pămîntești ale tatălui ei. Putea rămîne la mănăstire în siguranță și tihnă pînă se va încheia perioada cît avea să fie închiriată La Vallée ;

sau pînă cînd domnul Motteville își va pune afacerile în ordine, dîndu-i astfel puțința să judece ce îi rămînea din avere, pentru a-și putea da seama dacă ar fi un lucru chibzuit să locuiască acolo.

Avea multe îndoieli în legătură cu atitudinea lui Montoni atunci cînd îi scria domnului Quesnel ; chiar dacă la început înțelesese greșit subiectul în chestiune, Emily bănuia, și încă foarte tare, că perseverase cu bună știință în greșeala sa, urmărind s-o silească să se supună voinței lui, și anume să se căsătorească cu contele Morano. Indiferent dacă era sau nu așa, Emily ținea extrem de mult să-i explice domnului Quesnel totul și aștepta apropiata lui vizită cu un amestec de nerăbdare, speranță și teamă.

În ziua următoare, doamna Montoni, aflîndu-se singură cu Emily, aduse vorba despre contele Morano și își exprimă uimirea că ea nu li se alăturase în plimbarea pe apă în seara trecută, plecînd brusc înapoi la Veneția. Emily îi povesti atunci cele întîmplate, își exprimă îngrijorarea și în legătură cu neînțelegera ivită între ea și Montoni, și o rugă să-l îndemne pe soțul ei să-i ceară contelui să n-o mai urmărească cu asiduitățile lui ; dar își dădu repede seama că doamna Montoni nu ignora discuția ce avusese loc.

— Nu trebuie să te aștepti să-ți încurajez, spuse mătușa ei, aceste idei. Mi-am mai exprimat și altă dată părerea asupra acestui subiect și cred că signor Montoni are dreptate cerîndu-ți, prin orice mijloace, consimțămîntul. Dacă tinerii nu își văd singuri propriul lor interes și i se împotrivesc cu încăpăținare, atunci, e o mare binecuvîntare să aibă prieteni care să țină piept prostiei lor. Oare ce drepturi crezi că ai putea avea la o partidă ca cea care ți se oferă acum ?

— Nici una, doamnă, răspunse Emily ; și, de aceea, lăsați-mă cel puțin să fiu fericită în umilința mea.

— Nu, nepoată, nu se poate spune că nu ai destulă mîndrie ; bietul meu frate, tatăl tău, avea și el partea

lui de mîndrie ; cu toate că, trebuie să adaug, averea lui nu i-o justifică.

Emily, stînjenită întrucîtva de indignarea pe care această aluzie răuvoitoare la tatăl ei i-o stîrnise și de greutatea de a da un răspuns pe cît de cumpătat, pe atît de muștrător, șovăi cîteva clipe, atît de tulburată încît mătușa ei se simți pe deplin mulțumită. Dar, în cele din urmă, spuse :

— Mîndria tatălui meu, doamnă, avea un țel plin de noblețe — fericirea care, știa el prea bine, poate izvorî numai din bunătate, cunoaștere și milă. Întrucît ea nu a constatat niciodată în superioritatea lui în ceea ce privește averea, față de alte persoane, nu a fost nici umilită de inferioritatea lui în această privință față de alții. Nu i-a disprețuit niciodată pe cei nefericiți din pricina sărăciei și a unei soarte prea aspre ; uneori îi disprețuia pe cei care, deși aveau pricină să fie fericiți, erau nefericiți din vanitate, ignoranță și cruzime. Aș socoti că e o mare cinste să pot ajunge la o astfel de mîndrie.

— Nu am pretenția de a înțelege aceste sentimente pretențioase, nepoată ; ai singură această cinste. Te voi învăța însă puțin bun simț, și nu vreau să fii atît de înțeleaptă încît să disprețuiești fericirea.

— Aceasta într-adevăr nu ar fi înțelepciune, ci ne-săbuință, spuse Emily, căci înțelepciunea nu se poate mîndri cu o împlinire mai mare decît fericirea ; dar trebuie să recunoașteți, doamnă, că ideile noastre despre fericire pot fi diferite. Nu mă pot îndoi că doriți să fiu fericită, dar mă tem că vă înșelați asupra mijloacelor care m-ar face fericită.

— Nu mă pot lăuda că am primit o educație savantă, nepoată, ca cea pe care tatăl tău a crezut de cuviință să ți-o dea ție, și, de aceea, nu pretind să înțeleg toate vorbele frumoase despre fericire. Trebuie să mă mulțumesc doar că înțeleg bunul simț ; și ar fi fost o fericire

pentru tine și pentru tatăl tău dacă l-ar fi inclus în educația ta.

Emily era prea contrariată de aceste opinii care atingeau memoria tatălui ei, pentru a le disprețui după cum meritau.

Doamna Montoni era pe cale de a mai spune ceva, dar Emily părăsi încăperea și se retrase în camera ei, unde puțină stăpînire de sine de care fusese în stare cedă în fața durerii și tulburării, lăsînd-o pradă lacrimilor. Ori în ce fel își cerceta situația, nu vedea decît noi nefericiri. Putea adăuga acum la descoperirea, care tocmai îi sărise în ochi, că Montoni era un om de nimic, și aceea a vanității lipsite de milă a mătușii ei, căreia era în stare să-i sacrifice fericirea ei : a insolenței și vicleniei ei care, în timp ce plănuia sacrificiul, își lăuda afecțiunea, sau își insulta victima : și a invidiei veninoase care, nedîndu-se înapoi să-i ponegrească tatăl, nu s-ar fi sfiit s-o ponegrească și pe ea.

În timpul celor cîteva zile care trecură între această discuție și plecarea la Miarenti, Montoni nu i se adresă direct lui Emily nici măcar o singură dată. Expresia lui îi dovedea destul de grăitor ciuda ; dar faptul că evita să mai discute subiectul care o prîcînuise o uimea peste măsură, și nu mai puțin o nedumerea că, timp de trei zile, Montoni nici nu primi vizita contelui Morano, nici nu-i pomeni numele. Se gîndi la mai multe posibilități. Uneori se temea că disputa dintre ei fusese reînnoită și că se sfîrșise în mod fatal pentru conte. Alteori înclina să spere că, sătul ori dezgustat de consecvența cu care îi respinsese atențiile, renunțase la ea ; iar alteori îl suspecta că recursese la vreo stratagemă, că se stăpînea să-i viziteze și că îl convinsese și pe Montoni să nu-i pomenească numele, așteptîndu-se ca recunoștința și generozitatea să triumfe asupra ei, astfel încît să-și dea consimțămîntul, ceea ce nu izbutise cerîndu-i-l din iubire.

Și astfel timpul trecea, în presupuneri zadarnice, în speranță urmată de teamă, pînă în ziua cînd Montoni urma să pornească spre vila Miarenti, zi cînd, la fel ca și în zilele dinainte, contele nici nu veni și nici nu i se pomeni numele.

Cum Montoni hotărîse să nu plece din Veneția decît pe seară, pentru a evita căldurile și a prinde briza răco-roasă a nopții, se îmbarcă, împreună cu toți ai lui într-o barcă mare și o porni pe Brenta cam cu un ceas înainte de apusul soarelui. Emily stătea singură lîngă pupă și, pe măsură ce barca înainta încet, urmărea orașul vesel și măreț pierzîndu-se în urmă, pînă cînd palatele părură să se scufunde în valurile din depărtare, în timp ce turnurile și cupolele mai semețe, luminate de ultimele raze ale amurgului, apăreau în zare ca niște nori îndepărtați, asemenea celor din ținuturile de miază noapte ce zăbovesc adesea la apus și prind ultimele raze ale serilor de vară. Curînd însă, chiar și turnurile deveniră nedeslușite, și le pierdu din vedere ; dar rămase totuși cu privirea ațîntită asupra imensității cerului senin și a mării amenințătoare, ascultînd cu o venerație plină de încîntare vuietul valurilor, în timp ce, privind în partea cealaltă, spre țărmul Adriaticei, mult prea departe ca să-l poată zări, începu să viseze la Grecia ; și cum gîndul îi zbură la mii de lucruri ale antichității clasice, simți acea desfătare plină de melancolie ce te cuprinde cînd revezi scenele întîmplărilor de demult și compari tăcerea și pustietatea de acum cu grandoarea și animația lor. Imaginația îi aduse în minte scene din Iliada în culori vii — scene ce fuseseră cîndva cuib de eroi — acum pustii și în ruine ; dar strălucind încă, pe strunele poetului, în toată splendoarea lor tinerească.

.

Pe cînd se apropiau de țărmul Italiei, Emily începu să distingă contururile bogate și culorile variate ale peisa-

jului — dealuri purpurii, crînguri de portocali, pini și chiparoși, umbrind vile minunate, și orașe ce se ridicau printre vii și plantații. Fluviul Brenta, vărsîndu-și apele largi în mare, le apăru acum în fața ochilor ; și cînd ajunseră la gurile lui, barca se opri și fură înhămați caii ca să o remorcheze în susul rîului. Cînd toate fură terminate, Emily aruncă o ultimă privire asupra Mării Adriatice și a velej neclare

... ce se ivește-acum
Din undele albastre :

iar barca alunecă încet între malurile povîrnite, verzi și luxuriante ale rîului. Măreția vilelor ridicate de Palladio, ce împodobesc malurile, era sporită de razele apusului, care creau contraste puternice de lumină și umbră pe porticuri și pe arcadele lungi, dînd o strălucire discretă grădinilor de portocali și pîlcurilor înalte de pini și chiparoși ce se înălțau deasupra clădirilor. Mireasma portocalilor, a mirtului în floare și a altor plante înmiresmate îmbălsămau aerul, și adesea dinspre aceste refugii umbrite se auzca sunet de muzică spărgînd o clipă liniștea și cufundîndu-se iarăși în tăcere.

Soarele coborî apoi dincolo de orizont, amurgul se lăsă peste întreaga priveliște, iar Emily, învăluită într-o liniște melancolică, rămase uitîndu-se cum contururile se pierdeau treptat în întuneric. Își aminti numeroasele seri fericite cînd privise împreună cu St. Aubert umbrele amurgului furișîndu-se peste scene tot atît de frumoase ca aceasta, în grădinile din La Vallée ; și o lacrimă i se prelinse, amintindu-și de tatăl ei. Era cuprinsă de tristețe datorită acelui ceas al zilei, murmurului ușor al apei în jurul bărcii și aerului nemișcat, ce nu se clintea decît atunci cînd purta sunetele muzicii din depărtare ; — ce altă pricină ar fi avut oare în acele clipe să aibă deodată presimțiri atît de negre în legătură cu afecțiunea ce-o unea de Valancourt, deși promise de curînd scri-

surile lui, alungându-i pentru o vreme toate neliniștile? Sufletul ei chinuit simțea, nu știa nici ea de ce, că se despărțise de el pentru totdeauna și că nu va mai străbate niciodată înapoi ținuturile care o despărțeau de el. Se gîndea cu aversiune la contele Morano, de parcă el ar fi fost cauza acestei situații; dar, avea în plus convingerea, dacă se poate numi astfel ceva ce nu se sprijinea pe nici o dovadă și nu putea fi nici explicat — că nu-l va mai vedea niciodată pe Valancourt. Și deși știa că nici stăruințele lui Morano, nici ordinele lui Montoni nu aveau vreo putere legală care să o silească să se supună, îi privea pe amîndoi cu o teamă superstițioasă, de parcă ar fi simțit că vor învinge pînă la urmă.

Pierdută în această reverie melancolică în care se pomenea adesea cu ochii plini de lacrimi, Emily fu în cele din urmă trezită de Montoni; și îl urmă în cabină, unde îi așteptau aperitive și unde o găsi pe mătușa ei singură. Doamna Montoni era foarte pornită, se pare de pe urma unei discuții cu soțul ei, care o privea acum cu un fel de dispreț ursuz, și amîndoi păstrară o vreme o tăcere plină de aroganță. În cele din urmă Montoni îi vorbi lui Emily, aducînd vorba de domnul Quesnel:

— Nu cred că vei tăgădui mai departe că aveai cunoștință de subiectul scrisorii mele către dînsul?

— Am nădăjduit, domnule, că nu va mai trebui să tăgăduiesc acest lucru, spuse Emily. Am nădăjduit, din tăcerea dumneavoastră, că v-ați convins de eroarea pe care ați făcut-o.

— Atunci ai nădăjduit ceva imposibil, replică Montoni. Aș fi avut tot atîția sorți de izbîndă să găsesc sinceritate și consecvență în comportamentul cuiva care face parte din tagma femeiască, cum ai fi avut tu să mă convingi că am greșit în această chestiune.

Emily roși și rămase tăcută; acum își dădea cît se poate de limpede seama că nădăjduse ceva imposibil,

căci, acolo unde nu exista greșeală, nu putea urma nici căință ; și era limpede că purtarea lui Montoni nu fusese urmarea unei greșeli, ci a unui plan bine gândit.

Dorind să scape de discuție, care era în aceeași măsură și dureroasă și umilitoare pentru ea, se întoarse curînd pe punte și își reluă locul lîngă pupă, fără să se teamă de frig, căci nu se ridicau aburi de pe apă, iar văzduhul era uscat și nemișcat ; aici, cel puțin, bunăvoința naturii îi dăruia calmul pe care Montoni i-l răpise oriunde alt-unde. Trecuse de miezul nopții. Stelele licăreau slab, dar lumina lor ajungea să contureze țărmurile întuncate și suprafața cenușie a rîului ; pînă cînd luna se ridică deasupra unui pîlc de palmieri înalți și își împrăștie strălucirea blîndă asupra scenei. Barca luneca ușor mai departe : în tăcerea aceluia ceas, Emily auzea din cînd în cînd glasul solitar al barcagiilor care îndemnau caii la edec ; în timp ce, dintr-un colț mai îndepărtat al bărcii, cu un cîntec melancolic,

... marinarul mîngîia.

Sub luciul pal al lunii, valul nopții.

În vremea asta, Emily se gîndea cum o vor primi domnul și doamna Quesnel ; chibzuia ce trebuia să le spună despre La Vallée : și apoi, încercînd să scape de gînduri prea apăsătoare, se apucă să ghicească, după conturul neclar, peisajul ce se odihnea în lumina lunii. Pe cînd imaginația îi rătăcea astfel, zări în depărtare o clădire ivindu-se printre copacii luminați de lună și, cînd barca se apropie, auzi glasuri și în scurt timp distinse porticul impunător al unei vile, umbrită de pîlcuri de pini și sicomori : și își aminti că era aceeași vilă care îi fusese arătată mai demult ca aparținînd unei rude a doamnei Quesnel.

Barca se opri în fața unor trepte de marmură care legau malul de o pajiște. Apărură lumini între coloanele din spatele porticului. Montoni își trimise slujitorul

înainte, și apoi debarcă împreună cu ai săi. Li găsiră pe domnul și doamna Quesnel împreună cu câțiva prieteni, așezați pe canapele în portic, bucurându-se de briza răco-roasă a nopții și mîncînd fructe și înghețată, în timp ce câțiva dintre slujitorii lor, aflați la mică depărtare pe malul rîului, cîntau o serenadă. Emily era acum obișnuită cu modul de viață din această țară calduroasă și nu se miră să-i găsească pe domnul și doamna Quesnel în portic, la ora două din noapte.

După ce fură schimbate salutarile obișnuite, se așe-zară și ei în portic și slujitorii le aduseră gustări din încăperea de alături, unde fusese întinsă masa. Cînd se mai domoli zarva întîlnirii și Emily își reveni din agi-tația pe care i-o provocase, fu impresionată de frumusețea fără seamăn a acestei săli, care se potrivea atît de per-fect cu splendorile anotimpului. Era de marmură albă, iar acoperișul, înălțîndu-se într-o cupolă deschisă, era susți-nut de coloane tot de marmură. La cele două capete ale încăperii se vedeau două porticuri deschise, și astfel din această sală privirea putea rătăci asupra întregii pri-veliști, asupra grădinilor și rîului; în mijloc, o fîntînă arteziană înprospăta mereu aerul, făcînd să se simtă și mai tare mireasma portocolilor din împrejurimi, în timp ce susurul apei era nespus de plăcut și liniștitor. De coloane erau atîrnate opaițe etrusce, răspîndind o lumină strălucitoare în lăuntrul sălii, în timp ce porticurile, mai îndepărtate, erau învăluite în lumina blîndă a lunii.

Domnul Quesnel îl luase deoparte pe Montoni și îi vorbea despre afacerile sale, cu obișnuitul său aer impor-tant; se lăuda cu noile sale achiziții, și apoi se prefăcu a deplînge unele dezamăgiri pe care le încercase Montoni în ultima vreme. Acesta însă, care din mîndrie, cel puțin, disprețuia o asemenea îngîmfare și care detectase pe loc, cu discernămînt, sub mila prefăcută, răutatea și lipsa de simțire a lui Quesnel, îl ascultă cufundat într-o tăcere plină de desconsiderare, pînă cînd acesta aduse vorba

despre nepoata lui, și atunci părăsiră amîndoi porticul și se duseră să se plimbe prin grădini.

Emily rămase însă lîngă doamna Quesnel, care vorbea despre Franța (căci pînă și numele țării ei natale îi era drag), găsind oarecare plăcere să privească la cineva care fusese de curînd acolo. Și cum în acea țară se găsea și Valancourt, Emily asculta vorbele nădăjduind întrucîtva că va fi și el pomenit. Doamna Quesnel, care, atunci cînd se afla în Franța, vorbea cu extaz despre Italia, acum, cînd se afla în Italia, vorbea la fel de încîntată despre Franța și se străduia să stîrnească uimirea și invidia celor ce-o ascultau povestind despre locuri pe care ei nu avuseseră fericirea de a le vedea. Aceste descrieri făceau impresie nu numai asupra lor, ci chiar și a ei însăși, căci nu socotise niciodată că o plăcere prezentă are tot atîta valoare cît și una trecută ; și astfel clima fermecătoare, livezile înmiresmate de portocali și toate minunățiile care o înconjurau rămîneau neobservate, în timp ce imaginația îi rătăcea prin locurile îndepărtate ale unei țări mai friguroase.

În zadar așteptă Emily să audă numele lui Valancourt. Doamna Montoni vorbea, la rîndul ei, despre desfătările Veneției și despre nerăbdarea cu care aștepta vizita la frumosul castel al lui Montoni din Apenini ; această din urmă remarcă, cel puțin, fiind doar o simplă răfuială. dintr-o fanfaronadă, întrucît Emily știa prea bine că mătușa ei nu prețuiește cîtuși de puțin grandoarea izolată, mai cu seamă aceea făgăduită de castelul din Udolpho. Astfel discuția continua și, pe cît îngăduia politețea, se înțepau lăudîndu-și fiecare ceea ce-i aparținea, stînd pe canapelele din portic și avînd în jur minuni atît ale naturii cît și ale artei, care ar fi inspirat orice suflet cîstit la bunătate și orice imaginație la încîntare plină de vrajă.

Curînd după aceea, zorile mijiră la răsărit, iar culorile pale ale dimineții, cu fiecă clipă mai luminoase, înfățișară

frumoasele pante ale munților italieni și peisajele strălucitoare ce se întindeau la picioarele lor. Apoi, razele soarelui, izbucnind din spatele dealurilor, poleiră priveliștea cu un auriu ca sofranul, atât de odihnitor pentru ochiul privitorului. Împrejurimile nu mai erau învăluite într-o licărire slabă, ci se înfățișau în toată strălucirea culorilor, în afară doar de liniile mai îndepărtate, vagi, învăluite în pîcla depărtării ; și dulceața priveliștii sporea în ochii lui Emily din pricina verdelui întunecat al pinilor și chiparoșilor, care formau un fel de arcadă deasupra râului.

O mulțime de țărani, trecînd cu bărcile în drum spre piețele din Veneția, formau acum un tablou viu pe Brenta. Multe bărci aveau un fel de coviltire pictate, care îi fereau pe oameni de razele soarelui ; și toată această procesiune, cu grămezile de fructe și flori din bărci și cu simplitatea vădînd atîta bun gust a țăranilor tinere ce păzeau aceste bogății rustice, era plină de veselie și culoare. Bărcile înaintau repede pe firul apei, vîslele erau cufundate ritmic în apă, țăranii care stăteau întinși sub coviltirul bărcuței cîntau în cor, sau vreo fată, așezată lîngă încărcătura de fructe și flori, ciupea coardele cîte unui instrument țăranesc — și toate acestea sporeau animația și veselia scenei.

După ce Montoni și domnul Quesnel se alăturară doamelor, părăsiră cu toții porticul și se îndreptară spre grădini, care erau atît de minunate încît Emily uită curînd de gîndurile ei dureroase. Trunchiurile maiestuoase și frunzișul îmbelșugat al chiparoșilor, de o perfecțiune cum nu mai văzuse vreodată : crînguri de cedri, lămîi și portocali, pîlcuri de pini și plop, luxurianții castani și platanii orientali, își așterneau umbra fastuoasă asupra acestor grădini ; în timp ce bolțile de mirt înflorît și tot felul de arbuști de mirodenii își uneau mireasma cu cea a florilor, ale căror culori vii și variate scînteiau într-un contrast puternic cu umbra crîngurilor. Văzdu-

hul era împrăștiat de răcoarea pîraielor, cărora li se îngăduise să rătăcească prin cotloanele înverzite, ținînd seama mai degrabă de cerințele gustului decît ale modei.

Emily rămînea adesea în urma celorlalți, pentru a admira mai bine peisajul, a descoperi o altă perspectivă sau a se bucura de o licărire de lumină printre ramurile întunecate din prim plan ; — piscurile ascuțite ale munților, mărginite cu purpură, povîrnite și abrupte spre vîrf, dar pornind lin la vale ; și valea largă, cu contururi sălbătice ; apoi crîngurile înalte de chiparoși, pini și plop, pe alocuri înfrumusețate de cîte o vilă căzută în ruină, ale cărei coloane năruite apăreau printre ramurile unui pin, ce păreau că se apleacă peste prăbușirea lor.

În alte colțuri ale grădinii, priveliștea se schimba cu totul, și în locul delicatei frumuseți solitare a peisajului apăreau contururile aglomerate și coloritul variat al clădirilor.

Soarele se suia acum tot mai repede pe cer, și întreaga ceată părăsi grădinile, retrăgîndu-se să se odihnească.

CAPITOLUL IV

[Domnul Quesnel caută s-o convingă pe Emily să accepte propunerea de căsătorie cu contele Morano, ținând seama și de faptul că, după ce va vinde La Vallée, va rămîne cu un venit foarte mic. La aceasta se adaugă stăruințele și amenințările lui Montoni și ale doamnei Montoni.]

CAPITOLUL V

*Tărie sumbră ! cu gînd umil și-nfiorat,
Ajută-mă ca taine vechi s-ascult,
Pe care barzii le-au cîntat demult,
Și ca blestemul meu să nu-i găsească,
Fă ca povestea să se-adeverească.*

COLLINS — *Odă fricii*

Din somnul în care se cufundase în cele din urmă, Emily fu deșteptată de o bătaie grăbită în ușa camerei. Tresări speriată, căci se gîndi imediat la Montoni și la contele Morano ; dar, după ce ascultă o vreme în tăcere și recunoscuse vocea Annettei, se ridică și deschise ușa.

— Ce te aduce aici atît de devreme ? o întrebă Emily, tremurînd toată.

— Dragă ma'mselle, vorbe Annette, cînd vă văd atît de palidă, mă cîmpinde spaima. E mare zarvă jos, dedesubtul scărilor ; toți slujitorii aleargă înapoi și încolo, și nici unul destul de repede ! E o zarvă care s-a iscat din senin, și nimeni nu știe din ce pricină !

— Cine mai e jos, în afară de slujitori ? spuse Emily. Annette, te rog nu face glume cu mine !

— Pentru nimic în lume, ma'mselle, n-aș face glume pentru nimic în lume ! Dar nu poți să nu-ți spui părerea,

iar signor e atât de agitat, cum nu l-am mai văzut nici-odată ; și m-a trimis să vă spun, să fiți gata imediat.

— Doamne, Dumnezeu, ajută-mă ! exclamă Emily, aproape leșinată de frică. Așadar, contele Morano este jos !

— Nu, ma'mselle, nu e jos, după câte știu eu, răspunse Annette. atita doar că *Excellenza* sa m-a trimis să vă cer să fiți gata imediat să părăsiți Veneția. căci gondolele vor trage în câteva minute la scările canalului : dar trebuie să mă grăbesc înapoi la doamna, care nu mai știe pe ce lume e de atîta grabă.

— Explică-mi, Annette, explică-mi înainte de a pleca ce înseamnă toate astea, spuse Emily, atât de copleșită de uimire și de licărirea unei speranțe. încît de abia putea vorbi.

— Nu, ma'mselle, e peste puterile mele. Tot ce știu e că signor de abia a ajuns acasă, foarte posomorit, și a pus imediat să ne scoale din pat și ne-a poruncit să plecăm imediat din Veneția cu toții.

— Vine și contele Morano împreună cu signor ? întreabă Emily ; și încotro plecăm ?

— Nu știu nimic, zău ; dar l-am auzit pe Ludovico zicînd că, după ce ajungem pe *terra-ferma*¹, mergem la castelul lui signor din niște munți, despre care vorbea.

— Apeninii ! exclamă Emily cu emoție în glas. Oh ! atunci nu prea mai am ce nădăjdui !

— Țsta e locul, ma'mselle. Dar înveseliți-vă și nu puneți atîta la inimă. și gîndiți-vă cît de puțin timp aveți ca să vă pregătiți și cît de nerăbdător e signor. Doamne sfînte ! aud vîstele pe canal ; uite că se apropie, și acum se lovește de treptele de jos ; nu poate fi decît gondola.

Annette ieși în grabă din odaie ; iar Emily începu să se pregătească pentru această plecare neașteptată, mîngîindu-se cu gîndul că o schimbare a situației ei nu putea

¹ Tărm, uscat (it.).

fi în nici un caz în mai rău. Abia își virise cărțile și hainele în cufărul de voiaj când, fiind chemată pentru a doua oară, coborî în odaia mătușii ei, unde îl găsi pe Montoni, muștrînd-o nerăbdător pe soția sa pentru întîrziere. Îndată după aceea el ieși să mai dea niște porunci oamenilor săi, și Emily întrebă atunci care era pricina acestei călătorii zorite ; dar mătușa ei știa tot atît de puțin ca și ea și nu părea să o tragă nici pe ea inima la această călătorie.

În cele din urmă, întreaga familie se imbarcă, dar nici contele Morano și nici Cavigni nu făceau parte din grup. Înviorată puțin de această descoperire, Emily se simți, când gondolierii își înfipseră vîslele în apă și se îndepărtară de treptele porticului, ca un condamnat căruia i se acordă o scurtă amîinare a pedepsei. Inima începu să-i bată mai ușurată după ce ieșiră din canal în larg, și se simți și mai liniștită după ce trecură de zidurile de la San Marco, fără să se fi oprit să-l ia pe contele Morano.

Zorii începeau acum să mijească la orizont și să lumineze țărmurile Adriaticei. Emily nu se încumetă să-i pună vreo întrebare lui Montoni, care rămase cîtăva vreme într-o tăcere mohorîță, și apoi se înfășură în pelerină, ca și cum ar fi vrut să doarmă ; doamna Montoni făcu același lucru, dar Emily, care nu putea să adoarmă, împinse un colț al perdelei gondolei și privi afară, pe mare. Zorii luminau acum vîrfurile muntoase de la Friuli ; dar la poalele munților și pe valurile care se rostogoleau pînă la picioarele lor, domnea întunericul. Emily, într-o stare de reverie melancolică, privi cum lumina zorilor se întindea tot mai mult peste mare, dezvăluind treptat Veneția cu insulițele ei, precum și țărmurile Italiei, de-a lungul cărora se zăreau mișcîndu-se corăbii cu pînze triumphiulare.

La această oră a dimineții, gondolierii erau adesea strigați cu glas tare de țărani ce se duceau la piață, și în curînd laguna Veneției se umplu de nenumărate bărci

venind dinspre uscat cu tot felul de bucate. Emily aruncă o ultimă privire către splendoarea Veneției ; dar gândurile îi rătăceau spre întâmplările ce-o așteptau în locurile spre care se îndrepta, tot cîntărind pricinile acestei călătorii neașteptate. Gîndindu-se puțin mai liniștită, își spuse că Montoni o ducea probabil în castelul său izolat, pentru că acolo își închipuia că putea încerca cu mai mulți sorți de izbîndă s-o înspăimînte, silind-o să-i dea ascultare ; sau că, dacă în pustietățile acelea sumbre tot nu va izbuti, ar putea avea loc căsătoria ei forțată cu contele, celebrată cu discreția necesară pentru reputația lui Montoni. Puținul curaj care-i revenise în acest răgaz începu acum să se spulbere, și cînd Emily atinse țărîmul, deprimarea o cuprinsese din nou.

Montoni nu porni pe rîul Brenta în sus, ci își continuă drumul cu trăsurile, de-a curmezișul regiunii, către Apenini ; și cît dură drumul, atitudinea lui față de Emily fu atît de severă, încît numai și aceasta ar fi fost de ajuns să-i adeverească bănuielile, dacă mai era nevoie să le adeverească. Simțurile ei rămîneau acum oarbe la frumusețea regiunii prin care călătorea. Uneori îi venea să zîmbească de naivitatea Annettei, care flecărea tot timpul legîndu-se de ce vedea, și uneori să suspine cînd o privea de o deosebită frumusețe i-l aducea în minte pe Valancourt — deși rareori el lipsea din gândurile ei, și nici nu mai nădăjduia să audă de el în pustietățile spre care se îndrepta.

În cele din urmă drumul începu să urce spre Apenini. El șerpuia prin întinsele păduri de pini care acopereau pe vremea aceea munții și care închideau orice perspectivă, în afară de crestele profilate deasupra lor ; ici-colo cîte un luminiș în pădurea întunecoasă, îngăduia o clipă ochiului să zărească regiunea din vale. Umbra adîncă a pădurii, liniștea neînteruptă decît de briza ce foșnea prin copaci, genunile înfricoșătoare care se zăreau uneori — toate acestea împlăneau sufletul lui Emily de teamă ;

vedea în jurul ei doar imagini de o măreție sumbră, de un sublim înspăimântător ; iar alte imagini, la fel de sumbre, la fel de teribile, îi licăreau în imaginație. Mergea fără să știe unde și se găsea în puterea unui om care o făcuse pînă acum să sufere mult ; spre a se căsători, poate, cu un bărbat care nu se bucura nici de afecțiunea și nici de stima ei ; sau spre a îndura, fără a nădăjdui vreun ajutor, orice pedeapsă pe care răzbunarea, și încă o răzbunare italienească, i-ar putea-o dicta. Cu cît căuta mai mult să ghicească pricina călătoriei, cu atît era mai încredințată că se urmărea căsătoria ei cu contele Morano, cu discreția pe care împotrivirea ei hotărîta o făcuse necesară, dacă nu siguranței lui Montoni, cel puțin reputației lui. Pustietățile prin care treccau și faima sinistră a castelului, despre care auzise zvonuri misterioase, îi inspirau teamă și deznădejde ; și deși sufletul îi era năpădit de dezolare, mai reacționa încă la impresiile noi ce-i veneau din jur — căci altfel de ce s-ar fi înfiorat ea oare gîndindu-se la acel castel singuratic ?

În timp ce călătorii urcau prin pădurile de pini, povirnișurile se ridicau tot mai înalte, munții păreau să se înmulțească, și ceea ce erau crestele unuia se dovedeau a fi doar poalele altuia. În cele din urmă ajunseră pe un mic platou, unde vizitiii se opriră să-și odihnească catîrrii ; la picioarele lor se deschidea o priveliște atît de întinsă și de măreață, încît doamna Montoni nu izbuti să-și stăpînească o exclamație de admirație. O clipă și Emily își uită tristețea în fața imensității naturii. Dincolo de amfiteatrul de stînci de sub ei, cu creste tot atît de numeroase ca valurile mării, și cu poalele acoperite de păduri — se întindea *campagna* italiană, în care orașele, rîurile și pădurile și toate ogoarele cultivate se amestecau într-un colorit vesel. Adriatica mărginea orizontul, în care Padul și Brenta, după ce serpuiau pe întreaga întindere a ținutului, își vărsau undele fertile. Emily privi multă vreme splendorile lumii lăsate în urmă, a cărei măreție părea să

i se înfățișeze numai pentru a-i spori regretul că o părăsea ; pentru ea, numai Valancourt se afla în acea lume ; numai spre el se întorcea inima ei ; și numai pentru el îi curgeau lacrimile amare.

Îndepărtându-se de această priveliște sublimă, călătorii își urmară urcușul printre pini, pînă cînd intrară într-o trecătoare îngustă : acum orice perspectivă spre depărțări le era închisă, și nu vedeau decît stînci, ce se înălțau amenințătoare deasupra drumului, și nici o urmă de oameni sau chiar de vegetație, decît ici și colo cîte un trunchi de stejar cu ramuri golașe, care aproape atîrna de stîncă în care își prinsese rădăcinile puternice. Trecătoarea, care avea să-i ducă în inima Apeninilor, se deschidea în cele din urmă la lumină, arătîndu-le călătorilor noștri un alt șir lung de munți, la fel de sălbatici ca cei prin care trecuseră. Păduri întinse de pini se așterneau la poalele lor și încoronau rîpele ce coborau pînă în vale, în timp ce deasupra, involburările de neguri opreau razele soarelui, învăluind crestele într-un joc magic de lumini și umbre. Peisajul părea că se schimbă neîncetat, luînd înfățișări noi pe măsură ce drumul, șerpuind mereu, îl aducea în fața ochilor ba dintr-o parte, ba din alta ; în timp ce ceața nestatornică ba le ascundea un colț mai fermecător, ba îl lumina în culori neasemuite, mărind încîntarea ochiului.

Deși văile adînci dintre munți erau acoperite în cea mai mare parte de păduri de pini, uneori apărea brusc cîte o deschidere numai de stînci golașe, cu o cascadă repezindu-se din vîrf printre colțuri de stînci, pînă cînd apele, atingînd fundul, spumegau cu furie tunătoare ; alteori scene pastorale își etalau „deliciile verzi“ prin văi înguste, zîmbind printre grozăviile din jur. Apărea astfel cîte un tablou încîntător de pace, cu turme de capre și oi păscînd la umbra pădurilor de alături și cu o cabană de păstori ridicată pe malul unui pîrîu limpede.

Oricît de sălbatice și romantice ar fi fost aceste scene, nu aveau înfățișarea sublimă a celor din Alpii care străjuiesc intrarea în Italia. Emily se simțea adesea exaltată, dar rareori o încercau emoțiile de teamă de nedescris pe care le avusese cînd trecuse Alpii.

Spre sfîrșitul zilei, coborîră într-o vale adîncă. Munții, povîrnișurile lor repezi ce păreau inaccesibile, îi înconjurau aproape din toate părțile. Spre răsărit se deschidea o perspectivă ce le îngăduia să vadă Apeninii în toată grozăvia lor ; siruri lungi de creste, încălecîndu-se unele deasupra celorlalte, cu muchiile îmbrăcate în păduri de pini, înfățișau un tablou de o măreție mai impresionantă decît tot ce văzuse Emily pînă atunci. Soarele tocmai apunea în dosul crestei pe care o coboriseră, și umbra ei prelungă se întindea de-a curmezișul văii : dar razele piezișe, tîșnind printr-o deschizătură de stînci, poleiau cu o lumină aurie vîrfurile copacilor ce creșteau pe povîrnișul din față și dădeau o strălucire nemaivăzută turnurilor și crenelurilor unui castel, ale cărui metereze imense se întindeau pe buza unei prăpăstii de deasupra. Măreția acestor ziduri învăpăiate era accentuată de umbra contrastantă care învăluia valea de la picioarele lor.

— Acolo, zise Montoni, rostind primele cuvinte de ceasuri întregi, este Udolpho.

Emily privi cu spaimă și tristețe spre acel castel, înțelegînd acum că era al lui Montoni ; cu toate că era luminat de soarele ce apunea, măreția sumbră a înfățișării lui și zidurile roase de piatră cenușie îl făceau să pară lugubru în măreția lui. În timp ce-l privea, lumina se stinse pe ziduri, lăsîndu-l învăluit într-un purpuriu mohorît, care se întuneca din ce în ce mai mult, pe măsură ce negura subțire se așternea peste tot muntele, și doar crenelurile de sus mai erau scăldate în lumină. Dar curînd lumina se șterse și de pe ele, și întregul edificiu se înfășură în haina solemnă a înserării. Tăcut, singuratic și măreț, părea să domnească peste întregul ținut, sfidînd pe toți

cei ce îndrăzneau să-i încalce domeniul solitar. Odată cu inserarea, cu întunericul ce se lăsa, înfățișarea îi devenea și mai teribilă ; Emily continuă să-l privească, pînă cînd nu se mai zăriră decît turnurile înălțîndu-se deasupra copacilor, pe sub umbra cărora trăsurile începură în curînd să urce.

Acești codri deși și întunecoși, întinzîndu-se pînă hăt-departe, îi treziră în minte imagini înfricoșătoare, și se aștepta parcă să vadă tîlhari apărînd de după trunchiurile copacilor. În cele din urmă, trăsurile ieșiră pe un teren stîncos acoperit de tufișuri, și în curînd ajunseră la porțile castelului, unde clopotul de la intrare răsună grav, pentru a le anunța sosirea, sporind emoțiile și temerile ce o năpădiseră pe Emily. În timp ce așteptau să vină un slujitor dinăuntru ca să le deschidă porțile, ea cercetă tulburată castelul ; dar întunericul se lăsase peste tot și nu-i îngăduia să deslușească decît foarte vag conturul, cu zidurile masive ale fortificațiilor, și să înțeleagă că era foarte mare, străvechi și mohorît. Cele cîteva părți pe care le văzu, îi permitteau să judece cît de impunător și de întins era. Poarta din fața ei, pe unde se pătrundea în curțile dinăuntru, era de dimensiuni uriașe. străjuită de două turnuri rotunde încoronate cu turle ieșite în afară, prevăzute cu creneluri, unde, în loc de flămuri, fluturau acum buruieni lungi și tot felul de plante sălbatice, care prinseseră rădăcini printre pietrele măcinate, părădînd să suspine, în bătaia vîntului, de pustietatea ce domnea în jurul lor. Turnurile erau unite printr-o curtaină, avînd și ea deschizături și creneluri, sub care se zărea arcada arcuită a unui uriaș grilaj așezat deasupra porților ; iar de aici, zidurile fortificațiilor se întindeau pînă la alte turnuri ce se înălțau deasupra prăpăstiilor și linia lor frîntă, profilată pe o vagă licărire a cerului la apus, vorbea despre ravagiile războiului. Dincolo de acestea, totul se pierdea în întunericul serii.

Tot privind infricoșată această scenă, Emily auzi deodată pași în dosul porților și apoi zăvoarele fură trase ; și pe dată apăru un bătrîn slujitor din castel și trase într-o parte și în alta uriașele canaturi ale porții, pentru ca stăpînul său să poată intra. Cînd roțile trăsorii se rostogoliră greoi pe sub grilaj, Emily simți cum i se strînge inima și i se păru că intră într-o închisoare ; curtea întunecoasă în care pătrunseră avu darul să-i întărească impresia ; și închipuirea ei, mereu trează la ceea ce o înconjura, plăsmuia și mai multe spaima decît ar putea justifica rațiunea.

Printr-o altă poartă intrară în a doua curte, năpădită de iarbă, chiar mai neîngrijită decît prima : și privindu-i în obscuritate paragina — zidurile înalte acoperite de iederă, mușchi și măselariță și turnurile crenelate înălțîndu-se deasupra — Emily simți sum o năpădesc ginduri despre suferințe îndelungate și crime. Una din acele convingeri neașteptate și inexplicabile, care pun stăpînire uncori pînă și pe mințile cele mai tari, o umplu de groază. Sentimentul acesta nu slăbi nici după ce intră într-o uriașă sală gotică, cufundată în obscuritatea înscrării, pe care o luminează ce licărea mai departe, printr-un șir lung de arcade, o făcea și mai impresionantă. Cînd un slujitor aduse lumina mai aproape, cîteva raze căzură pe coloanele și pe bolțile arcuite, formînd un puternic contrast cu umbrele lor care se întindeau pe pardoseală și pe pereți.

Călătoria lui Montoni fusese atît de neașteptată încît oamenii lui nu avuseseră timp să facă și alte pregătiri pentru primirea sa, în afară de ceea ce se putuse încropi în scurtul răgaz scurs de la sosirea slujitorului trimis înainte de la Veneția ; aceasta și explica, în oarecare măsură, atmosfera de extremă dezolare care domnea pretutindeni.

Slujitorul care venise să lumineze drumul lui Montoni se înclină în tăceră, fără ca pe chip să-i apară vreun semn de bucurie. Montoni răspunse la salut printr-un ușor gest al mîinii și trecu mai departe ; iar soția lui, urmîndu-l și

uitându-se în jur cu uimire și cu o nemulțumire pe care, de teamă, nici n-o arăta, și Emily, cercetînd cu uimire și sfială mărimea și grandoarea sălii, se apropiară de o scară de marmură. Arcadele se deschideau aici într-o boltă înaltă, și din centrul ei atîrna un candelabru cu trei brațe, pe care un slujitor se grăbi să-l aprindă ; atunci putură să vadă ornamentele bogate ale plafonului, un coridor ce ducea spre mai multe încăperi de sus și un vitraliu pornind de la pardoseală pînă la plafon.

Trecînd pe lîngă piciorul scării și străbătînd apoi o anticameră, pătrunseră într-o încăpere spațioasă, cu pereții îmbrăcați în lemn negru de zădă, aflată din abundență pe munții din jur, care abia dacă se distingeau în întuneric.

— Adu mai multă lumină, porunci Montoni, intrînd.

Slujitorul puse jos sfeșnicul și se pregătea să-i îndeplinească porunca ; dar doamna Montoni se văită că aerul nopții din acel ținut muntos era rece și că ar fi bine să se facă focul, și atunci Montoni porunci să se aducă lemne.

În timp ce el se plimba prin odaie îngîndurat, iar doamna Montoni se așezase în tăcere pe o canapea din celălalt capăt al odăii, așteptînd întoarcerea slujitorului, Emily fu izbită de aspectul neobișnuit de solemn și părăsit al încăperii, așa cum îi apărea acum, la licărirea unei singure lumînări, pusă lîngă o mare oglindă venețiană care reflecta vag odaia, cu silueta înaltă a lui Montoni trecînd încet de-a lungul ei, cu brațele încrucișate și chipul umbrat de pana ce-i flutura la pălărie.

De la contemplarea acestei scene, gîndul îi zbură spre suferințele care o așteptau aici, pînă cînd amintirea lui Valancourt — de departe, de unde se afla ! — i se strecură în inimă și temerile i se prefăcură în tristețe. Scoase un suspin greu ; și, încercînd să-și ascundă lacrimile, se îndreptă spre una din ferestrele înalte care dădeau spre metereze, sub care se întindeau pădurile pe unde trecuseră în drumul spre castel. Dar umbra nopții se așternuse

adînc peste munți, și nu se mai zărea decît un contur vag la orizont, căci o fîșie roșiatică mai licărea spre apus ; valea dintre ei era însă cufundată în beznă.

Scena din încăpere, spre care Emily se întoarse cînd auzi ușa deschizîndu-se, era aproape la fel de întunecoasă. Bătrînul slujitor care îi întîmpinase la poartă intră acum, îndoit sub povara unor crengi de pin, în timp ce doi dintre servitorii venețieni ai lui Montoni îl urmau cu lumini.

— Bun venit excelenței voastre la castel, zise bătrînul, ridicîndu-se din fața căminului, unde așczasc lemnele ; a rămas multă vreme nelocuit ; rog să ne fie cu iertare signor, dar am fost înștiințat în ultima clipă. Sînt aproape doi ani, la apropiatul praznic al lui San Marco, de cînd excelența voastră n-a mai fost pe-aici.

— Ai o bună ținere de minte, moș Carlo, zise Montoni ; cam așa este ; și cum ai dus-o în tot acest timp ?

— Vai și amar de mine, domnule, foarte greu : vîntul rece care suflă iarna prin castel aproape că m-a dat gata ; și m-am gîndit uneori s-o rog pe excelența voastră să mă lase să plec din munți și să cobor la șes. Dar nu știu cum se face — îmi vine tare greu să părăsesc zidurile astea bătrîne între care am trăit atîta vreme.

— Și, cum stau lucrurile la castel. după ce-am plecat eu ? întrebă Montoni.

— Păi, ca de obicei, signor ; numai că e nevoie de unele reparații. Păi, e turnul dinspre nord — cîteva metereze s-au prăbușit, și au fost cît pe-acî într-o zi s-o lovească în cap pe biata nevastă-mea (Dumnezeu s-o ierte !). Excelența voastră trebuie să știe că...

— Bine, bine, dar spune mai departe de reparații. îl întrerupse Montoni.

— Da, reparațiile, zise Carlo. o parte din acoperișul sălii celei mari a căzut, și fiecare vînt care suflă în munți a trecut prin el iarna trecută, suierînd prin tot castelul, de nu te puteai încălzi, ori și unde te-ai fi dus. Nevastă-

mea și cu mine ne pitulam tremurînd lîngă un foc zdra-văn, într-un colț din sala cea mică, gata să murim de frig, și...

— Dar acum nu mai e nevoie de reparații, zise Montoni, pierzîndu-și răbdarea.

— Oh, Doamne ! ba da, excelența voastră — zidul meterezelor s-a prăbușit în trei locuri ; apoi, scările care duc la galeria dinspre apus au fost lăsate de atîta vreme în paragină, încît e primejdie mare să calci pe ele ; și coridorul care duce la marea sală îmbrăcată în lemn de stejar, al de e cocoțat deasupra meterezelor dinspre miazănoapte — într-o noapte iarna trecută m-am încumetat să mă duc acolo singur și, excelența voastră...

— Bine, bine, destul cu astea, zise Montoni în grabă ; o să stăm de vorbă mai pe larg mîine.

Focul fusese acum aprins ; Carlo mătură în fața căminului, așeză scaune, șterse praful de pe o masă mare de marmură, aflată alături, și apoi ieși din odaie.

Montoni, soția sa și Emily se așezară în jurul focului. Doamna Montoni făcu vreo cîteva încercări să lege o conversație. dar răspunsurile lui monocănoase o descurajară, pe cînd Emily se străduia să prindă curaj ca să-i vorbească. În cele din urmă, cu glas tremurat, zise :

— Aș putea să vă întreb, domnule, care e pricina acestei călătorii neașteptate ?

Urmă o lungă tăcere, și apoi ea găsi destul curaj ca să repete întrebarea..

— N-am obiceiul să răspund la astfel de întrebări, zise Montoni, și nici ție nu-ți stă bine să le pui ; timpul le va lămuri pe toate ; dar aș vrea să nu mai fiu hărțuit cu tot felul de fleacuri și te sfătuiesc să te retragi în camera ta și să cauți să te porți cu mai multă judecată, în loc să te lași pradă imaginației și unor emoții nefiresec de mari, care, ca să le numim cît mai blînd, nu sînt decît slăbiciuni.

Emily se ridică să se retragă.

— Noapte bună, doamnă, i se adresă ea mătușii ei, cu un calm care nu izbutea totuși să-i ascundă tulburarea.

— Noapte bună, draga mea, zise doamna Montoni, cu un glas blînd pe care nepoata ei nu-l mai auzise la ea ; și această duioșie neașteptată îi aduse lacrimi în ochi.

După ce îi făcu o plecăciune lui Montoni, porni spre ușă.

— Dar nu știi drumul spre odaia ta, zise mătușa ei.

Montoni îl chemă pe slujitorul care aștepta în anticameră și îi porunci s-o cheme pe camerista doamnei Montoni ; cu care, după cîteva minute, Emily se retrase.

— Știi care e odaia mea ? o întreabă ea pe Annette, în timp ce străbăteau sala.

— Da, cred că da, ma'mselle ; dar tare întortocheat mai e castelul ăsta ! M-am și rătăcit prin el. Trebuie să ajungem la camera dublă de deasupra fortificației dinspre miazăzi, și pînă acolo se urcă pe această scară. Odaia stăpînei este în celălalt capăt al castelului.

Emily urcă scara de marmură și ajunse pe coridor, unde Annette reîncepu să sporovăiască :

— Ce loc pustiu și sălbatic, domnișoară ! Mi-ar fi frică să locuiesc aici. De cîte ori nu mi-am dorit să fiu din nou în Franța ! Nici nu m-am gîndit, cînd am plecat cu stăpîna mea să văd lumea, că am să ajung să stau închisă într-un loc ca ăsta. Dacă știam asta, n-aș fi plecat niciodată din țara mea ! Luați-o pe aici, ma'mselle, pe după colț. Aproape că încep să cred iar în uriași și de-alde astea, căci mi se pare un adevărat castel de uriași ; cred că într-o noapte am să văd și zîne țopăind prin sala cea mare, care pare mai curînd o biserică, cu coloanele ei uriașe, nu altceva.

— Da, zise Emily zîmbind, bucuroasă că scăpa de gînduri mai serioase, dacă o să ne furișăm pe coridor la miezul nopții și o să ne uităm jos în sală, neîndoielnic că

o s-o vedem luminată de mii de lumini, și zînele prinse în horă veselă, la sunetele unei muzici minunate ; căci în astfel de locuri, știi, vin ele să petreacă. Dar mă tem, Annette, că n-ai să poți îndura să vezi asemenea priveliște : și, de îndată ce îți vor auzi glasul, totul va dispărea într-o clipă.

— Oh ! dacă îmi veți ține tovărășie, ma'mselle am să vin pe coridor chiar în noaptea asta și vă făgăduiesc să-mi țin gura ; nu va fi vina mea dacă totul va dispărea. Dar credeți că vor veni ?

— Nu pot să ți-o făgăduiesc neîndoios, dar pot să-ți spun că nu va fi vina ta dacă vraja se va risipi.

— Bine, ma'mselle, nici nu doream mai mult ; dar nu mi-e teamă atît de zîne, cît de fantome ; și se spune că sînt o mulțime prin castel ; și m-aș speria de moarte, dacă aș vedea vreuna. Dar, sst, ma'mselle, pașiți mai încet ! De cîteva ori mi s-a părut că trece cineva pe lîngă mine.

— E caraghios ce spui ! exclamă Emily ; nu trebuie să te lași cuprinsă de asemenea închipuiri.

— Oh, domnișoară ! nu sînt închipuiri, după cîte știu ; Benedetto spune că galeriile și sălile astea întunecoase sînt tocmai potrivite pentru fantome ; și am credința că, dacă aș *trăi* mult timp aici, m-aș preface și eu în fantomă !

— Nădăjduiesc, zise Emily, că te vei păzi să nu audă signor Montoni că ești atît de fricoasă, fiindcă s-ar supăra foarte tare.

— Însemnă că știți, ma'mselle, totul despre fantome ! se porni iarăși Annette. Nu, nu, lăsați că mă pricep și eu la lucrurile astea ; deși, dacă stăpînul poate dormi adînc, nimeni altul din castel nu are dreptul să stea treaz, de asta sînt sigură.

Emily nu păru să ia în seamă spusele ei.

— Încoace pe coridor, ma'mselle ; ăla duce spre o scară din dos. Oh ! dacă văd ceva, am să-mi ies din minți de frică !

— Nu cred că ar fi cu putință, zise Emily zîmbind și continuînd să meargă prin coridorul cotit, care se deschidea în altă galerie.

Atunci Annette, dîndu-și seama că grașise drumul, tot flecărînd despre fantome și zîne, începu să rătăcească prin alte coridoare și galerii, pînă cînd în cele din urmă, înfricoșată de întortocherile și pustietatea lor, strigă după ajutor; dar ajunseseră prea departe și nu mai puteau fi auzite de ceilalți slujitori, aflați în cealaltă parte a castelului; Emily deschise ușa unei camere în stînga lor.

— Oh, nu intrați acolo, ma'mselle, zise Annette, așa o să vă rătăciți și mai mult.

— Adu înapoi lumina, zise Emily, poate că găsim drumul luînd-o prin odaile astea.

Annette rămase la ușă, șovăind, cu lumînarea ridicată, ca să se vadă mai bine, dar lumina slabă nu ajungea nici pînă la jumătatea camerei.

— De ce șovăi? întrebă Emily; lasă-mă să văd înapoi odaia asta.

Annette înaintă fără tragere de inimă. Odaia dădea spre un șir de încăperi spațioase, cu aspect străvechi; unele erau îmbrăcate cu tapiserii, iar altele cu lemn de cedru și de zadă neagră. Puținele mobile păreau să fie atît de vechi ca și încăperile, dar păstrau un aer de măreție, deși acoperite de praf și șubrežite de umezeală și de trecerea anilor.

— Ce reci sînt odaile astea, ma'mselle! zise Annette; nimeni n-a mai stat în ele de foarte multă vreme, după cum se spune. Să plecăm de-aici.

— Poate că dau spre scara cea mare, zise Emily mergînd mai departe, pînă cînd ajunse într-o cameră cu pereții acoperiți cu tablouri și luă lumînarea să vadă mai bine portretul unui ostaș călare, pe cîmpul de luptă.

Ostașul își repezea sulita spre un om întins sub picioarele calului, care ridicase o mîină, de parcă ar fi cerut

îndurare. Dar ostaşul, cu viziera ridicată, îl privea cu ochi răzbunători, şi înfăţişarea ca şi expresia lui o izbiră pe Emily, căci i se părea că seamănă cu Montoni. Se înfioră şi întoarse spatele tabloului. Trecînd cu lumina în grabă prin faţa altor tablouri, ajunse la unul acoperit cu un vâl de mătase neagră. Ciudăţenia faptului o izbi, şi se opri în faţa tabloului, vrînd să tragă vâlul şi să vadă ce anume era ascuns cu atîta grijă, dar îi lipsi curajul.

— Sfîntă Fecioară ! ce poate să însemne asta ? exclamă Annette. Cu siguranţă că ăsta-i tabloul despre care mi s-a spus la Veneţia.

— Ce tablou ? zise Emily.

— Păi, un tablou... un tablou, răspunse Annette cu glas şovăitor, dar n-am înţeles prea bine despre ce era vorba.

— Dă la o parte vâlul, Annette.

— Cum ! eu, ma'mselle ?... Pentru nimic în lume !

Şi Emily, întorcîndu-se, o văzu pe Annette albă la faţă.

— Dar, ia spune, ce-ai auzit despre acest tablou că te-a înspăimîntat atît, draga mea ? o întrebă ea.

— Nimic, ma'mselle ; n-am auzit nimic. Dar haide să ieşim de-aici.

— Ieşim, n-avea grijă, numai că mai întîi vreau să cercetez tabloul ; ţine lumînarea, Annette, cît ridic eu vâlul.

Annette luă lumînarea, dar o porni imediat mai departe, fără să ţină seama că Emily îi poruncea să stea pe loc ; pînă la urmă, nevrînd să rămînă singură în întuneric, Emily o urmă şi părăsi odaia.

— Ce s-a întîmplat, Annette ? o luă la rost cînd o ajunse din urmă ; ce-ai auzit despre tablou, de te face să nu asculţi cînd îţi cer să stai ?

— Nu ştiu ce să vă spun, ma'mselle, răspunse Annette, şi nu ştiu nimic nici despre tablou ; doar că am auzit că e ceva îngrozitor legat de el — şi că *de atunci* a fost acoperit

cu negru — și că nimeni nu s-a mai uitat la el de foarte mulți ani — și că este ceva în legătură cu stăpînul castelului, înainte ca signor Montoni să fi intrat în stăpînireă lui și...

— Bine, Annette, zise Emily zîmbind, vād că e așa cum spui — că nu știi nimic despre tablou.

— Nu, nimic, ma'mselle, zău, fiindcă m-au pus să făgăduiesc că n-o să spun niciodată ; dar...

— Bine, zise Emily, văzînd-o cum dă o luptă între dorința de a dezvălui o taină și teama de consecințe, n-am să te mai întreb nimic...

— Nu, chiar vă rog, domnișoară, să nu mă întrebați.

— Ca nu cumva să spui totul, o întrerupse Emily.

Annette roși și Emily îi zîmbi, și ajunseră la capătul acestui șir de încăperi, pomenindu-se, tare nedumerite, din nou în capul scării de marmură, unde Annette o lăsă pe Emily, și se duse să cheme pe una din slujnicele de la castel, ca să le arate unde e camera pe care o căutau.

În lipsa ei, gîndurile lui Emily se îndreptară iarăși spre tablou ; nevrînd să silească o slujnică să-și calce cuvîntul, nu continuase cu cercetările în această direcție, ca și în legătură cu unele zvonuri alarmante ce-i scăpaseră Annettei despre Montoni, cu toate că îi treziseră curiozitatea și își dăduse seama că Annette ar fi răspuns cu ușurință la întrebările ei. În orice caz, acum ar fi vrut să se întoarcă singură în încăperea tablourilor și să-l examineze pe cel acoperit cu vălul negru ; dar singurătatea din jur la această oră și tăcerea deprimantă care domnea acolo o făcură să renunțe, mai ales că misterul care învăluia acest tablou îi trezise oarecare teamă. Era hotărîtă, totuși, ca la lumina zilei, cînd curajul i se va redeștepta, să se ducă acolo și să ridice vălul. Pe cînd se apleca de pe coridor peste scară și cerceta cu privirea, rămase din nou uimită de zidurile uriașe și groase, acum ruinate, și de coloanele solide de marmură, înălțîndu-se din sala cea mare și sprijinind tavanul.

Curînd apăru o slujnică împreună cu Annette și o conduseră pe Emily în odaia ei, aflată într-o aripă îndepărtată a castelului, chiar la capătul coridorului de unde se deschidea șirul de încăperi prin care se rătăciseră. Atît de izolată era această odaie în care urma să stea, încît Emily îi ceru Annettei să nu plece imediat de lîngă ea ; iar umezeala dinăuntru o îngheța mai mult decît frica. Îi ceru Caterinei, slujnica de la castel, să aducă niște lemne și să aprindă focul.

— Vai, doamnă, dar sînt ani de zile de cînd nu s-a mai făcut focul aici, zice Caterina.

— Nu-i nevoie să ne lămurești, draga mea, se amestecă imediat Annette ; fiecare odaie din castel parcă ar fi un puț. Mă întreb cum de puteți să trăiți aici ; în ceea ce mă privește, aș vrea să fiu iar la Veneția.

Emily îi făcu semn Caterinei să se ducă după lemne.

— Tare aș vrea să știu, domnișoară, zise Annette, de ce i se spune camera dublă.

Iar Emily se apucă s-o cerceteze în tăcere ; văzu că era înaltă și spațioasă, ca și celelalte odăi pe care le văzuse și, ca multe dintre ele, avea pereții căptușiți cu lemn negru de zadă. Patul și celelalte mobile, foarte vechi, aveau un fel de măreție sumbră, ca dealtfel totul la castel. Una din ferestrele înalte, pe care o deschise, dădea spre o fortificație, dar altceva nu mai izbuti să vadă, căci totul era cufundat în întuneric.

Față de Annette, Emily încercă să-și păstreze curajul și să-și rețină lacrimile care îi tot veneau în ochi. Ar fi vrut să întrebe cînd urma să vină la castel contele Morano ; dar se stăpîni, căci nu-i plăcea să pună întrebări zadarnice și să discute treburi ale familiei cu o slujnică. Anette însă era absorbită de alte gînduri : de felul ei, se dădea în vînt după lucruri neobișnuite și auzise de o întîmplare în legătură cu castelul, care îi mulțumea din plin această înclinare. Dar cum i se poruncise să nu po-

menească de ea și cum dorința de a o dezvălui era atât de puternică, în fiecare clipă era gata să destăinuie ceea ce știa ; pentru ea era o adevărată pedeapsă să fie silită să tăinuiască o întâmplare atât de stranie ; dar știa că Montoni putea să-i dea o pedeapsă și mai grea, dacă nu se supunea poruncii, și se temea de mândria lui.

Caterina aduse repede lemne, și flacăra vie a focului risipi o vreme întunericul din cameră. Dar cum Annette era chemată de stăpîna ei, Emily rămase din nou singură cu gândurile ei. Nu se obișnuise încă cu purtările aspre ale lui Montoni și era aproape la fel de impresionată ca atunci cînd le observase prima dată. Duiosia și afecțiunea cu care fusese înconjurată pînă la moartea părinților ei o făcuseră deosebit de simțitoare la orice fel de răutate, și nici măcar frica nu o putea face să rabde o asemenea răsturnare a situației.

Ca să-și mai uite de gândurile acestea apăsătoare, ea se ridică și începu să cerceteze iarăși încăperea și mobilierul. Dînd ocol odăii, trecu pe lîngă o ușă care nu era bine închisă ; și înțelegînd că nu era ușa prin care intrase, luă lumînarea și căută să vadă încotro ducea. O deschise și, făcînd un pas înainte, era cît p-aci să cadă pe o scară îngustă și abruptă, ce cobora în spirală, între două ziduri de piatră. Ar fi vrut să știe unde ducea scara, mai ales că pornea chiar din odaia ei ; dar în starea în care se afla, nu prea avea destul curaj s-o pornescă singură pe întuneric. De aceea, închizînd ușa, încercă s-o zăvorască ; dar cînd se uită mai bine, văzu că nu era nici un zăvor pe dinăuntru, deși erau două pe partea cealaltă. Îndreptă într-o oarecare măsură lucrurile așezînd un scaun greu în fața ușii ; dar era tare neliniștită gîndindu-se să doarmă singură în odaia izolată, cu o ușă dînd spre un colț necunoscut al castelului și neputînd fi încuiată. Îi trecu prin minte s-o roage pe mătușa ei s-o lase pe Annette cu ea toată noaptea ; dar se temu să nu i se spună că erau mofturi copilărești ; și nici nu ținea

ca Annette, și așa destul de speriată, să aibă și alte pricini de neliniște.

Gîndurile acestea negre îi fură curînd întrerupte de zgomot de pași pe coridor, și tare se mai bucură văzînd-o pe Annette că intră cu o cină trimisă de doamna Montoni. Cu cina pusă pe o măsuță lîngă foc, o rugă pe Annette să rămîină cu ea și să cineze împreună ; după ce terminară masa frugală, Annette, încurajată de bunătaea ei, se apucă să întetească focul, își trase scaunul lîngă cămin, mai aproape de Emily, și zise :

— Ați auzit vreodată, ma'mselle, de întîmplarea ciudată prin care signor a devenit stăpînul acestui castel ?

— Ce poveste minunată mai ai acum de povestit ? zise Emily, ascunzîndu-și curiozitatea pe care i-o stîrniseră și ei zvonurile misterioase auzite mai înainte în legătură cu acest subiect.

— Am aflat totul, ma'mselle, începu Annette, aruncînd o privire în jurul odăii și trăgîndu-se mai aproape de Emily ; Benedetto mi-a spus-o în timpul călătoriei ; mi-a zis : „Annette, știi ce-i cu castelul ăsta unde mergem ?“ „Nu, am zis eu, domnule Benedetto, spune-mi, te rog, ce știi ?“ Dar, ma'mselle, trebuie să păstrați taina, fiindcă altfel nu v-aș spune pentru nimic în lume ; am făgăduit să nu povestesc niciodată nimănui și se zice că signor a poruncit să nu se vorbească despre asta.

— Dacă ai făgăduit să păstrezi taina, o întărită Emily, faci bine să nu pomenști de ea.

Annette se opri o clipă, dar apoi zise :

— Oh, dar dumneavoastră, ma'mselle, pot să vă spun fără grijă, știu asta. •

Emily zîmbi și o încredință :

— Pot, negreșit, s-o păstrez la fel de bine ca și tine, Annette.

• Annette se arată foarte mulțumită de făgăduiala aceasta și urmă :

— Castelul ăsta, trebuie să știți, ma'mselle, e tare vechi și foarte bine întărit, și se spune că a ținut piept la multe asedii. Dar n-a fost dintotdeauna al lui signor Montoni, și nici al tatălui său ; dar, nu știu ce lege hotăra că o să treacă în stăpânirea lui, dacă stăpîna murea nemăritată.

— Care stăpîna ? întrebă Emily.

— N-am ajuns încă la asta, răspunse Annette ; tocmai despre ea vreau să vă povestesc, ma'mselle ; dar, cum spuneam, castelana trăia la castel, și totul era foarte măreț în jurul ei, după cum vă puteți închipui, ma'mselle. Signor venea adesea pe la castel și o vizita, și era îndrăgostit de ea, și a cerut-o în căsătorie ; erau ei oarecum rude, dar n-avea însemnătate. Dar ea iubea pe altul și nu-l vroia pe signor, și asta l-a mîniat foarte tare, după cum se spune ; și știți, ma'mselle și dumnea-voastră ce cumplit este cînd se mînie. Poate că ea l-a văzut furios, și de aceea nu l-a vrut. Dar, cum spuneam, ea era de multă vreme foarte tristă și nefericită, și... Sfîntă Fecioară ! ce zgomot e ăsta ? N-ați auzit un zgomot, ma'mselle ?

— N-a fost decît vîntul, o liniști Emily ; dar isprăvește-ți povestirea.

— După cum spuneam — oh, unde rămăsesem ? — după cum spuneam, era de multă vreme foarte tristă și nefericită și își luase obiceiul să se plimbe pe terasă, acolo, pe sub ferestre, singură, și plîngea ! ți-ar fi mers la inimă s-o auzi. Vreau să spun — nu la inimă, ci te-ar fi făcut și pe tine să plîngi cu ea, așa zic oamenii.

— Bine, Annette, dar spune-mi miezul povestirii.

— Totul la timpul său, domnișoară. Toate astea le-am auzit mai înainte, la Veneția, dar ceea ce urmează n-am auzit decît astăzi. Întîmplarea s-a petrecut cu foarte mulți ani în urmă, cînd signor Montoni era tînăr. Castelana — i se spunea signora Laurentini — era foarte frumoasă, dar uneori o apucau niște furii cumplite, la

fel ca pe signor. Când a văzut că nu poate s-o convingă să se mărite cu el — ce credeți că face signor ? Pleacă de la castel și nu se mai întoarce multă vreme ! Dar pentru ea era totuna ; era la fel de nefericită și când era acolo și când nu era, pînă când într-o seară... Doamne sfinte ! ma'mselle, exclamă Annette, ia uitați-vă la luminare, vedeți ce flacără albastră are !

Și cercetă cu privirea înfricoșată colțurile odăii.

— Ține-ți firea, Annette, o muștră Emily. De ce te lași pradă acestor închipuiri ? Te rog, spune-mi sfîrșitul povestirii, căci sînt tare ostenită.

Uitîndu-se într-una la lumînarea care pîlpîia, Annette urmă cu glas mai șoptit :

— Era într-o seară, după cum se spune, spre sfîrșitul anului, cred că pe la mijlocul lui septembrie sau începutul lui octombrie ; ba nu, putea să fie și în noiembrie, căci și atunci e tot pe la sfîrșitul anului ; dar nu pot să spun sigur, căci nu mi s-a spus sigur. În orice caz, era spre sfîrșitul anului, când castelana a ieșit din castel și s-a dus să se preumbe prin pădurea din împrejurimi, cum făcuse de multe ori, singură, însoțită doar de cameristă. Vîntul bătea rece și împrăstia frunzele copacilor, și șuiera jalnic printre castanii bătrîni și înalți pe lîngă care am trecut, ma'mselle, când am venit la castel — știți, Benedetto mi-a arătat castanii în timp ce-mi povestea. Cum vă spuneam, vîntul bătea rece, și camerista tot încerca s-o convingă să se întoarcă ; dar în zadar, căci îi plăcea tare mult să se preumbe seara prin pădure, și dacă frunzele cădeau în jurul ei, cu atît mai bine. Ei, și a fost văzută intrînd în pădure, pe urmă a venit noaptea, dar ea nu s-a întors ; a bătut ora zece, unsprezece, douăsprezece, și nici urmă de stăpîna castelului ! Slujitorii și-au zis că i s-o fi întîmplat ceva și au pornit s-o caute. Au căutat-o toată noaptea, dar n-au putut s-o găsească, sau să dea măcar de vreo urmă de-a ei. Și din ziua aceea, ma'mselle, nu s-a mai auzit de ea.

— E adevărat ce-mi spui, Annette ? întreabă Emily cu multă uimire.

— Adevărat, domnișoară ! zise Annette cu o privire îngrozită ; da, e adevărat, zău. Dar se spune, adăugă ea coborînd glasul, se spune că de atunci stăpîna castelului a fost văzută de mai multe ori plimbîndu-se prin pădure în jurul castelului, la vreme de noapte ; cîțiva slujitori, dintre cei care au mai rămas aici cîtăva vreme, zic că ar fi văzut-o ; și au mai zărit-o, după aceea, cîțiva vasali care s-au întîmplat să rămîna peste noapte la castel. Carlo, bătrînul intendent, se pare că ar putea spune multe dacă ar vrea !

— Cum îți iei vorba înapoi, Annette ! zise Emily ; mai întîi spui că nu s-a mai auzit nimic despre ea, și apoi că a fost văzută !

— Dar mi s-a spus că toate astea sînt o mare taină, urmă Annette, fără a lua în seamă observația ; și sînt încredințată, domnișoară, că nu ne vreți răul, mie sau lui Benedetto, și n-o să spuneți mai departe.

Cum Emily rămînea tăcută, Annette stăruî, repetînd ultimele cuvinte.

— N-ai de ce să te temi că o să duc vorbele mai departe, o liniști Emily ; și te sfătuiesc, buna mea Annette, să-ți ții și tu gura și să nu mai pomenesci nimănui ce mi-ai spus. După cum știi și tu, signor Montoni s-ar putea supăra dacă aude că trîncănești ; dar spune-mi, nu s-au făcut cercetări cînd a dispărut stăpîna castelului ?

— Oh, o grămadă, ma'mselle, zău așa, mai cu seamă că signor a venit imediat cu pretenții să intre în stăpînirea castelului, el fiind moștenitorul cel mai apropiat ; și au zis, vreau să spun judecătorii, sau senatorii, sau cam așa ceva, au zis că nu putea să-l ia în stăpînire pînă nu vor trece nu știu cîți ani ; numai atunci, dacă tot nu va fi găsită castelana, o vor socoti ca și moartă și numai atunci castelul o să fie al lui ; și așa s-a și întîmplat.

Dar povestea s-a răspîndit, ca și multe alte zvonuri atît de ciudate, ma'mselle, că nici n-am să le spun.

— Asta e și mai curios, Annette, vorbi Emily zîmbind și trezindu-se din visare. Dar cînd signora Laurentini a fost văzută după aceea la castel, nimeni n-a încercat să vorbească cu ea ?

— Să vorbească... să vorbească cu ea ! strigă Annette, cu o privire îngrozită ; nu, sigur că nu !

— Și de ce nu ? o zgîndări Emily, dornică să audă mai multe.

— Sfîntă Fecioară ! să vorbească cu o fantomă !

— Dar ce pricină aveau oamenii să creadă că era fantomă, dacă nu s-au apropiat să-i vorbească !

— Oh, ma'mselle, n-am de unde să știu. Cum puteți să mă întrebați așa ceva ? Ce e sigur, e că nimeni n-a văzut-o vreodată intrînd sau ieșind din castel ; și cînd o vedeau, era ba într-un loc, ba în cu totul altă parte a castelului ; și, apoi, nu vorbea niciodată, și dacă era vie, ce făcea în castel fără să scoată o vorbă ? De atunci, prin unele încăperi ale castelului nimeni n-a mai avut curajul să intre, zice-se, tocmai din pricina asta.

— Cum, doar pentru că nu vorbea ? încercă Emily să glumească, ca să-și alunge teama ce începea să pună stăpînire pe ea.

— Nu, ma'mselle, nu, răspunse Annette cam supărată ; oamenii au văzut ceva în încăperile acelea. Se mai spune că într-o veche capelă, lipită de aripa de apus a castelului, în miez de noapte se aud niște gemete ! — te înfiori numai cînd te gîndești la ele ; — și tot felul de lucruri ciudate se mai văd acolo...

— Te rog, Annette, termină cu lucrurile astea fără noimă, zise Emily.

— Fără noimă, ma'mselle ? Oh, dar am să vă spun atunci o întîmplare, pe care am auzit-o de la Caterina. Era într-o noapte rece de iarnă, cînd Caterina (ea venea des pe atunci la castel, îmi spunea, ca să le țină de urît

bătrînului Carlo și nevestei lui, și așa a și rămas în slujba lui signor, că a pus bătrînul o vorbă pentru ea) — Caterina ședea cu ei în sala cea mică. Și deodată Carlo a zis : „Ar fi bine să coacem cîteva smochine, din alea puse în cămară, dar e tare departe pînă acolo și mi-e greu să le aduc ; poate te duci tu, Caterina, zice el, că ești tînără și sprintenă ; adu cîteva, focul e tocmai bun ca să le coacem ; se află în colțul cutare din cămară, zice el, la capătul galeriei dinspre nord ; uite, ia lumînarea și ai grijă, cînd urci pe scara cea mare, ca vîntul ce suflă prin acoperiș să nu ți-o stingă“. Și Caterina a luat lumînarea... Sst ! ma'mselle, acum sînt sigură că am auzit un zgomot.

Emily, care se molipsise acum de spaima Annettei, ascultă cu atenție ; dar peste tot era liniște, și Annette povesti mai departe :

— Caterina s-a dus în galeria dinspre nord, adică în galeria aceea mare pe unde am trecut și noi, domnișoară, înainte de a ajunge pe coridorul ăsta. Cum mergea ea cu lumînarea în mînă, fără să se gîndească la nimic... Uite, iarăși ! strigă Annette pe neașteptate, am auzit iarăși ! N-a fost închipuire, ma'mselle !

— Sst ! zise și Emily, tremurînd toată.

Ascultară, rămînînd nemișcate, și deodată se auzi un ciocănit ușor în perete, care se repetă de mai multe ori. Annette scoase un țipăt, în timp ce ușa camerei se deschidea încet... Era însă Caterina, care venise să-i spună Annettei că o chema stăpîna ei. Emily, deși văzuse că nu era decît slujnica, nu izbuti să-și stăpînească imediat spaima ; iar Annette, pe jumătate rîzînd și pe jumătate plîngînd, o certă pe Caterina că le speriasse atît de tare ; și apoi, îi era teamă ca nu cumva Caterina să fi auzit cele ce povestise. Emily, adînc impresionată de toată povestea spusă de Annette, tare n-ar fi vrut să rămînă singură, așa speriată cum era ; dar nevrînd s-o supere pe doamna Montoni și nici să-și trădeze slăbiciunea, se

strădui să-și domine frica și îi îngădui Annettei să se retragă.

Cînd rămase singură, gîndurile îi reveniră la povestea stranie a signorei Laurentini, și apoi la propria ei situație stranie, în munții aceștia sălbatici și izolați dintr-o țară străină, în castelul și în puterea unui om pentru care doar cu cîteva luni în urmă fusese o necunoscută ; a unui om ce-și întindea asupra ei o autoritate neîndreptățită, avînd un caracter ce-i stîrnea acum o spaimă justificată de temerile altora. Știa că Montoni putea născoci, pune la cale și îndeplini orice fel de proiect, și tare îi era teamă că, avînd o inimă atît de puțin simțitoare, nu se dădea înapoi de la săvîrșirea oricărei fapte pe care interesele lui i-ar cere-o. Emily își dăduse seama de multă vreme de nefericirea doamnei Montoni și fusese nu o dată martoră la atitudinea dură, disprețuitoare a soțului ei față de ea. La toate acestea, care-i dădeau principii îndreptățite de neliniște, se adăugau acum mii de temeri neștiute, care există numai într-o imaginație bogată și care sfidează chiar și judecata și analiza.

Emily își aminti tot ce-i povestise Valancourt despre Montoni, în ajunul plecării ei din Languedoc, și tot ce-i spusese ca s-o convingă să nu se aventureze în această călătorie. Temerile lui i s-au părut adesea profetice — iar acum părea că se confirmă întru totul. Cu imaginea lui Valancourt în inimă, simțea acum un regret zadarnic ; dar judecata îi aduse curînd o consolare care, deși slabă la început, căpăta vigoare pe măsură ce se gîndea mai temeinic. Și se bucura că, oricare vor fi suferințele ei, făcuse bine că nu-l atrăsese și pe el în nenorocire ; oricîtă tristețe îi rezerva viitorul, nu avea nimic ce să-și reproșeze.

Deprimarea ei era sporită de șuieratul lugubru al vîntului pe coridoare și în jurul castelului. Focul vesel din cămin se stinsese de mult, și ea stătea acum cu ochii ațintiți la jăratecul ce murea, pînă cînd o rafală

puternică de vînt trecu pe coridor, zgîlțîind ușile și fereștrele și sperîind-o de moarte : răbufnirea vîntului fusese atît de violentă, încît mișcă scaunul așezat să țină loc de zăvor, și ușa ce ducea la scara ascunsă se deschise pe jumătate. Curiozitatea și teama i se treziră din nou. Luă lumînarea și se duse în capul scării, unde rămase șovăind dacă să coboare sau nu ; dar liniștea profundă și bezna de pe scară o umplură de teamă ; și hotărîndu-se să cerceteze mai degrabă la lumina zilei, închise ușa și o înțepeni mai bine.

Apoi se culcă, lăsînd lumînarea aprinsă pe masă ; dar filfîitul ei slab, în loc să-i risipească frica, o sporea ; căci, la pîlpîitul nesigur al flăcării, i se părea că vede forme plutind peste perdele și lunecînd în ungherele întunecoase ale camerei. Orologiul castelului bătu ora unu, înainte ca somnul să-i coboare genele peste ochi.

CAPITOLUL VI

*Socot de vină ochii mei slăbiți
Că formă dau acestei arătări.
Iat-o că vine !*

SHAKESPEARE — Iuliu Cezar

■ : . : : : : : : : : : : : :

După ce Montoni nu se învoi să-i dea o altă cameră, Emily se hotărî să îndure răbdătoare răul pe care nu-l putea evita ; pentru a face ca odaia să pară mai plăcută, își despachetă cărțile, desfătarea ei din zile mai fericite și izvorul de alinare din ceasurile de tristețe moderată ; căci erau ceasuri când nici cărțile nu o mai alinau ; când geniul, gustul și înflăcărarea celor mai desăvârșiți scriitori nu-i mai evocau nimic.

După ce își rîndui mica bibliotecă pe un cufăr înalt, care făcea parte din mobilierul camerei, își scoase și sculele de desen ; era acum destul de liniștită ca să-i placă gîndul de a schița priveliștile mărețe ce se întindeau dincolo de ferestrele ei ; dar deodată își înfrînă această plăcere, amintindu-și cît de des avusese intenția de a se destinde în acest fel, și cum de fiecare dată o împiedicase cîte o nouă împrejurare nefericită.

„Cum pot să mă las amăgită de speranță, își zise ea, și, numai pentru că contele Morano n-a sosit încă, să mă simt o clipă fericită ? Vai ! ce însemnătate are dacă e aici azi sau mâine, din moment ce tot vine ? — și m-aș înșela amarnic crezînd că nu va veni.“

Pentru a-și abate, totuși, gîndurile de la cauzele nefericirii ei, încercă să citească ; dar nu izbutea să-și fixeze luarea-aminte asupra paginii, și în cele din urmă lăsa deoparte cartea și se hotărî să cerceteze încăperile dimprejur. Fantezia ei găsea prilej de încîntare la vederea unei măreții atît de străvechi, și un sentiment de teamă și tristețe i se furișă în suflet în timp ce trecea prin odăile întunecoase și pustii, unde se pare că de mulți ani nu mai călcase picior de om, și își aminti de povestea stranie a fostei stăpîne a castelului. Și imediat își aminti și de tabloul acoperit cu un vâl negru, care-i trezise curiozitatea în seara trecută, și se hotărî să se ducă să-l vadă. Trecînd prin încăperile care duceau într-acolo, se simți cam neliniștită ; exista o legătură între tablou și fosta stăpîină a castelului, iar vorbele spuse de Annette, ca și împrejurările în care fusese acoperit cu vâl tabloul îi dădeau o notă de mister care o înspăimînta. Dar o asemenea spaimă, care te chinuie și îți frămîntă mintea, făcînd-o să se aștepte la orice, este de-a dreptul teribilă și te silește, printr-un soi de fascinație, să cauți chiar lucrul de care pari să te temi.

Emily merse mai departe cu pași șovăielnici ; se opri o clipă la ușă, înainte de a o deschide, și apoi intră iute în cameră, îndreptîndu-se spre tablou ; încadrat într-o ramă de o mărime neobișnuită, el atîrna într-o parte destul de întunecoasă a odăii. Emily se opri iarăși, și apoi, cu o mîină nesigură, ridică vâlul ; dar în aceeași clipă îl lăsa să cadă iar — căci ceea ce ascundea vâlul nu era un tablou ; și înainte de a fi în stare să fugă din odaie, căzu în nesimțire pe jos.

Cînd își reveni în simțuri, amintindu-și de ceea ce văzuse, aproape că o cuprinse din nou leșinul. Abia avu putere să iasă și să ajungă în odaia ei ; și cînd se văzu acolo, îi lipsi curajul să rămînă singură. Groaza o stăpînea, izgonind o vreme orice gînd al nenorocirilor trecute și chiar și teama de cele viitoare ; se așeză lîngă fereastră, pentru că de acolo putea auzi glasuri, deși îndepărtate, de pe terasă, și putea să vadă și oameni trecînd ; și toate acestea, oricît de neînsemnate, erau lucruri care o ajutau să-și recapete curajul. După ce își mai reveni, se gîndi dacă n-ar trebui să-i povestească doamnei Montoni ce văzuse ; se simțea întru totul îndreptățită să procedeze astfel, și-apoi nădăjduia, într-o mică măsură, că va găsi puțină ușurare, vorbind altcuiva de imaginea care stăruia în gîndurile ei, copleșindu-le. Dar își dădea seama de urmările teribile pe care le-ar putea avea această mărturisire ; și, temîndu-se de indiscreția mătușii ei, pînă la urmă se hotărî să se înarmeze cu tăria de a păstra o tăcere absolută în această privință. Curînd după aceea trecură pe sub fereastră Montoni și Verezzi, vorbind cu înșuflețire, și glasurile lor o reconfortară. Apoi domnii Bertolini și Cavigni se alăturară celor de pe terasă ; și Emily, bănuind că doamna Montoni rămăsese singură, se duse s-o caute ; căci sufletul ei răscolit abia mai putea îndura singurătatea odăii și vecinătatea încăperii în care primise un șoc atît de mare.

O găsi pe mătușa ei în iatacul ei, pregătindu-se pentru dejun. Figura palidă și înspăimîntată a fetei o alarmă și pe doamna Montoni ; dar Emily avu destulă tărie să păstreze tăcerea asupra întîmplării care o cutremurase și care era gata să-i izbucnească de pe buze. Rămase în odaia mătușii ei pînă cînd amîndouă coborîră la dejun. Acolo îi întîlni pe gentilomii veniți mai tîrziu, care se arătau neobișnuit de gravi, iar gîndurile păreau să le fie absorbite de cine știe ce grijă profundă ce nu le dădea răgazul să acorde prea multă atenție lui Emily sau doam-

nei Montoni. Vorbeau puțin, și Montoni și mai puțin. Emily, privindu-l acum, se înfioră. Grozăvia văzută în acea încăpere îi năpădi sufletul. De mai multe ori culoarea îi pieri din obraji ; și se temea să nu i se facă rău, trădându-și astfel emoțiile și trebuind să părăsească odaia ; dar hotărîrea luată întări trupul cuprins de slăbiciune ; se sili să participe la conversație, și chiar să pară veselă.

Montoni era neîndoielnic pradă unei mari supărări, și probabil că un spirit mai slab sau o inimă mai simțitoare s-ar fi frământat ; la el, însă, după duritatea înfățișării, supărarea părea doar să-i canalizeze facultățile spre energie și dîrzenie.

Masa se desfășură într-o atmosferă de stinghereală și aproape într-o deplină tăcere. Dezolarea castelului părea să-l fi molipsit chiar și pe veselul Cavigni ; iar în această dezolare se amesteca și o înverșunare cum ea nu i-o mai văzuse. Nu se pomeni nimic despre contele Morano, și discuțiile, puține cîte se înfiripară, se învîrteau mai ales în jurul războaielor ce se purtau pe atunci între statele italiene, al forței armatelor venețiene și al însușirilor generalilor lor.

După dejun, cînd slujitorii se retraseră, Emily află că nobilul cavaler care își atrăsese răzbunarea lui Orsino murise, în urma rănilor primite, și că se porniseră cercetări amănunțite pentru a-l găsi pe ucigaș. Vestea păru să-l tulbure pe Montoni, care rămase o vreme pe gînduri și apoi întrebă unde se ascunsese Orsino. Oaspeții săi, care cu toții, în afară de Cavigni, nu știau că însuși Montoni îl ajutase să fugă din Veneția, răspunseră că fugise în timpul nopții, în mare grabă și taină, și că nici tovarășii săi cei mai apropiați nu știau încotro. Montoni se condamnă în sinea lui pentru întrebarea pe care o pusese, căci gîndindu-se bine, era limpede că un om atît de bănuitor ca Orsino n-ar fi încredințat nici unuia dintre cei de față secretul locului unde se ascundea. Dar

cum socotea că era îndrituit să i se acorde întreaga încredere, nu se îndoia că va auzi în curînd despre Orsino.

Curînd după ce se strînse masa, Emily se retrase împreună cu doamna Montoni, lăsîndu-i pe cavaleri cu discuțiile lor tainice ; dar nu înainte ca figura încruntată a lui Montoni s-o fi avertizat pe soția sa că e timpul să-i lase singuri. Doamna Montoni trecu din sala cea mare pe metereze, plimbîndu-se cîtva timp în tăcere, pe care Emily nu o întrerupse, căci și gîndurile ei erau absorbite de tot felul de probleme. Avu nevoie de toată hotărîrea pentru a se stăpîni și a nu-i împărtăși doamnei Montoni teribilul subiect care încă o făcea să se cutremure de groază ; de cîteva ori era gata să-i povestească, chiar și numai pentru a găsi o ușurare de o clipă ; dar se știa în puterea lui Montoni și, gîndindu-se că indiscreția mătușii ei le-ar putea fi fatală amîndurora, socoti că mai degrabă îndura un rău mai mic acum, decît să se expună unuia mai mare, în viitor. Și o presimțire ciudată nu-i dădu pace în această zi — părea că soarta ei se află aici, legată prin fire nevăzute de acest castel.

„Să nu-mi grăbesc singură soarta, își zise ea ; căci orice mi-ar rezerva ea, cel puțin să nu trebuiască să mi-o reproșez singură.“

Privind zidurile impunătoare ale castelului, le vedea în închipuirea ei plină de jale ca o închisoare ; tresări apoi la gîndul cît de departe se afla de țara ei natală, de căsuța ei liniștită și de singurul ei prieten — cît de îndepărtată era speranța ei de fericire, cît de slabă era perspectiva de a-l vedea din nou ! Și totuși, gîndul la Valancourt și încrederea în dragostea lui statornică fuseseră pînă acum singurele ei mîngîieri, și se strădui să le păstreze. Cîteva lacrimi de durere îi mijiră în ochi, dar își întoarse privirea ca să le ascundă.

Mai tîrziu, stînd rezemată de zidul meterezelor, văzu la oarecare depărtare cîtiva țărani privind o spărtură

în zid, în fața căreia se afla un morman de pietre, de parcă voiau să repare zidul ; se mai vedea și un vechi tun ruginit, ce părea să fi căzut de pe postamentul său de deasupra. Doamna Montoni se opri să vorbească cu oamenii și îi întrebă ce voiau să facă.

— Să reparăm fortificațiile, înălțimea voastră, zise unul dintre oameni.

Doamna Montoni rămase puțin surprinsă că soțul ei socotea necesar să facă reparații, mai cu seamă că el nu vorbise niciodată despre castel ca despre un loc unde avea de gând să stea mai multă vreme ; dar trecu mai departe, spre o arcadă înaltă care ducea de la fortificația din partea de miazăzi spre cea de la răsărit ; într-o parte se sprijinea de castel, iar în cealaltă avea un mic turn de pază, de unde se vedea întreaga vale adâncă de dedesubt. Când se apropie de arcadă, văzu departe în spatele ei, șerpuind pe versantul împădurit al unui munte îndepărtat, o lungă coloană de călăreți și pedestrași ; ghici că erau ostași doar după strălucirea lăncilor și a altor arme, căci depărtarea nu-i îngăduia să vadă cum erau îmbrăcați. În timp ce privea, avangarda ieși din pădure în vale ; dar coloana continua să pășească pe vârful îndepărtat al muntelui, într-o succesiune nesfârșită ; în fața, însă, uniforme militare începură să se deslușească, iar comandanții, care mergeau în frunte și păreau să dirijeze prin gesturi marșul celor ce-i urmau, înaintară în cele din urmă pînă foarte aproape de castel.

Un asemenea spectacol, în aceste ținuturi singuratice, o surprinse și o neliniști pe doamna Montoni, care grăbi pasul spre niște țărani ocupați să înalțe bastioane în fața fortificației de la miazăzi, unde prăpastia era mai puțin povîrnită decît în alte părți. Oamenii nu putură însă să-i dea nici o lămurire la întrebările ei, dar, curioși și ei, priviră cu uimire lungă cavalcadă. Atunci doamna Montoni, socotind că se cuvine să înștiințeze ce se petrece, o trimise pe Emily să-l anunțe pe Montoni că dorea să-i

vorbească ; misiune pe care nepoata ei nu o aproba, căci se temea de mînia pe care ştia că i-o va provoca ; dar se supuse fără o vorbă.

Apropiindu-se de încăperea în care se afla Montoni împreună cu oaspeţii săi, îi auzi sfădindu-se foarte tare ; se opri o clipă, tremurînd la gîndul că intrarea ei îi va scoate din sărite. Dar iată că vocile tăcură o clipă, şi atunci se încumetă să deschidă uşa ; văzînd că Montoni se învîrtese spre ea zorit şi se uita fără să spună nimic, îi comunică mesajul.

— Spune-i doamnei Montoni că sînt ocupat, zise el.

Atunci Emily socoti de cuviinţă să-i pomenească de pricina neliniştii ei. Montoni şi tovarăşii lui se ridicară pe dată şi se repeziră la ferestre ; dar cum de acolo nu se vedeau trupele, se îndreptară pînă la urmă spre metereze, unde Cavigni îşi dădu cu părerea că era vorba de o legiune de *condottieri* în drum spre Modena.

O parte a cavaleriei se răspîndise de-a lungul văii, şi o alta şerpuia prin munţi către nord, în timp ce unele trupe zăboveau încă pe povîrnişul împădurit, unde se zăriseră pentru prima dată, astfel încît lungimea nesfîrşită a procesiunii părea să arate prezenţa unei întregi armate. În timp ce Montoni şi ceilalţi îi urmăreau înaintarea, auziră răsunînd în vale sunete de trompete şi apoi altele răspunzîndu-le de pe înălţimi. Emily ascultă cu emoţie notele ascuţite care răsunau în munţi, reverberîndu-se, iar Montoni începu să le explice semnalele, pe care se părea că le cunoaşte foarte bine, şi care nu aveau nici un înţeles duşmănos. Îmbrăcămintea trupelor şi armele pe care le purtau, adevăriră bănuiala lui Cavigni, şi Montoni avu mulţumirea să-i vadă trecînd, fără măcar să se oprească şi să privească spre castelul său. Totuşi, nu plecă de pe metereze pînă cînd coloana nu se pierdu în depărtare, la poalele munţilor, şi pînă cînd ultimul murmur al trompetei se stinse pe aripile vîntului. Cavigni şi Verezzi erau tare însufleţiţi privind acest spectacol,

căci se părea că le stîrnise tot focul temperamentului ; Montoni se întoarse însă în castel, tăcut și gînditor.

Emily nu își revenise încă deajuns de pe urma întîmplării ce o zguduise, ca să îndure singurătatea camerei ei, așa încît mai rămase pe metereze ; căci doamna Montoni nu o poftise în iatacul ei, în care se retrăsese deprimată ; iar Emily, după ultima peripeție, pierduse orice chef de a mai cerceta ungherele întunecoase și misterioase ale castelului. De aceea, meterezele erau aproape singurul ei refugiu ; și rămase acolo pînă cînd umbra cenușie a înserării se așternu peste întreaga fire.

Cavalerii cînară singuri, și, cum doamna Montoni continua să rămînă în odaia ei, Emily trecu pe la ea înainte de a se retrage. O găsi pe mătușa ei plîngînd și foarte tulburată. Duiosia firească a lui Emily era atît de mîngîietoare, încît rareori nu izbutea să aducă alinare unei ființe mîhnite ; dar inima doamnei Montoni era sfîșiată, și chiar și cele mai blînde intonații ale glasului nepoatei ei rămîneau zadarnice. Cu delicatețea ei obișnuită, Emily se prefăcu a nu observa tristețea mătușii ei ; dar fără voie, purtările ei aveau o blîndețe și chipul un aer îngrijorat pe care doamna Montoni le observă jignită, căci mila nepoatei o socotea o insultă adusă mîndriei ei, și o îndepărtă cît de curînd îi îngădui buna cuviință. Emily nu îndrăzni să-i destănuie că tare greu îi venea să rămînă în camera ei întunecoasă ; îi ceru însă îngăduința ca Annette să rămînă cu ea pînă se va duce la culcare ; și îngăduința îi fu acordată cam în silă. Dar cum Annette se afla în acel moment împreună cu ceilalți slujitori, Emily se retrase singură.

Cu pași ușori și repezi trecu prin galeriile lungi, pe unde licărirea slabă a lumînării din mînă nu făcea decît să mărească bezna din jur, iar aerul care se strecura peste tot amenința să o stingă. Tăcerea adîncă ce domnea în această parte a castelului o umplea de spaimă ; din cînd în cînd auzea cîte un hohot de rîs răsunînd în vreun

coiș îndepărtat al castelului, unde se aflau adunați slujitorii ; dar se pierdea îndată, rămânând apoi doar tăcerea neclintită. Când trecu pe lângă șirul de odăi pe care le cercetase dimineața, aruncă o privire înfricoșată spre ușă, și aproape i se păru că aude murmure în interior, dar nu se opri nici o clipă să se încredințeze.

După ce ajunse în odaia ei, unde nu ardea focul în cămin ca să risipească întunericul, se așeză cu o carte în mână să-i mai treacă vremea, pînă avea să vină Annette să aprindă focul. Continuă să citească pînă cînd lumînarea aproape se stinse ; dar Annette tot nu apărea, și singurătatea și întunericul din cameră începură s-o neliniștească, mai ales că se știa aproape de locul cumplit unde fusesse dimineața. Închipuiri lugubre și fantastice îi veneau în minte. Se uită cu teamă la ușa ce dădea spre scară ; o cercetă cu grijă și văzu că era închisă. Nemaiputînd să-și stăpînească neliniștea pe care o simțea la gîndul că va dormi din nou în odaia aceasta atît de izolată și plină de primejdii, unde se părea că intrase cineva în noaptea trecută, se chinuia nerăbdătoare să o vadă pe Annette, pe care o rugase să afle dacă într-adevăr fusese cineva. Dorea să-i mai pună întrebări și în legătură cu ceea ce îi îngrozise atîta sufletul și despre care în seara trecută Annette părea să știe ceva, deși vorbele ei erau foarte departe de adevăr, și Emily era încredințată că fusese cu bună știință amăgită de alții ; mai presus de orice, era surprinsă că ușa încăperii aceleia era lăsată neîncuiată. O asemenea nepăsare era aproape de necrezut. Dar acum lumînarea era gata să se stingă ; licăririle slabe de lumină pe care le mai arunca pe pereți trezeau toate spaimile imaginației, așa încît se ridică să-și găsească drumul spre partea locuită a castelului, înainte de a se stinge de tot.

Cînd deschise ușa camerei, auzi glasuri îndepărtate, și curînd după aceea văzu o lumină ivindu-se în celălalt

capăt al coridorului și pe Annette apropiindu-se împreună cu o altă slujnică.

— Mă bucur că ai venit, zise Emily ; de ce-ai stat atît de mult ? Te rog, aprinde imediat focul.

— Stăpîna mea a avut nevoie de mine, ma'mselle, răspunse Anette, încurcată ; mă duc să aduc lemne.

— Nu, zise Caterina, asta e treaba mea.

Și părăsi într-o clipă odaia. Annette ar fi vrut s-o urmeze, dar fiind chemată înapoi, se apucă să vorbească cu glas tare și să rîdă, de parcă i-ar fi fost teamă să nu se aștearnă tăcerea.

Caterina se întoarse în curînd cu lemnele ; și apoi, după ce flăcările vesele însuflețiră din nou încăperea și Caterina plecă, Emily o întrebă pe Annette dacă cercetase ceea ce o rugase.

— Da, ma'mselle, zise Annette, dar nici un suflet de om nu știe nimic. Bătrînul Carlo — l-am pîndit cu grijă, căci se spune că știe lucruri ciudate — bătrînul Carlo arăta la față într-un fel cum n-aș ști să vă spun ; m-a întrebat de nenumărate ori dacă puteam să jur că ușa fusese descuiată. „Doamne, am zis, cum te văd și mă vezi !“ Cît despre mine, domnișoară, tare mă mai minunez, aș putea spune, și mai curînd aș dormi pe tunul cel mare de pe capătul fortificației dinspre răsărit, decît în odaia asta.

— Și ce ai tu împotriva tunului aceluia, mai mult decît împotriva altuia ? o întrebă Emily, zîmbind ; chiar și cel mai bun tun, și tot ar fi un pat cam tare.

— Da, ma'mselle, oricare ar fi un pat tare, firește ; dar se spune că în miez de noapte au văzut ceva lîngă tunul cel mare, de parcă l-ar fi păzit.

— Ah, draga mea Annette, oamenii care spun asemenea povești sînt fericiți să existe fiindcă tine să-i asculte, căci bag de seamă că îi crezi pe toți.

— Dragă ma'mselle ! o să vă arăt tunul acela — îl puteți vedea chiar de-aici, de la fereastră !

— Bine, zise Emily, dar asta nu dovedește că îl păzește o arătare.

— Cum ! chiar dacă vă arăt tunul ? Scumpă domnișoară, dumneavoastră nu credeți nimic.

— Nimic din ce-mi spui, decît dacă o să văd cu ochii mei, zise Emily.

— Bine, domnișoară, dar o să vedeți, numai să vă uitați acum pe fereastră.

Emily nu se putu stăpîni să nu rîdă, și Annette se uită la ea mirată. Cunoscîndu-i înclinația de a da crezare la tot ce era miraculos, Emily nu vru să-i pomenească despre ceea ce o preocupa, de teamă să nu o înspăimînte ; și începu să vorbească despre un subiect mai vesel — întrecerile cu bărcile de la Veneția.

— Ah, ma'mselle, cursele acelea de bărci, zise Annette, și nopțile senine cu lună sînt tot ce-i mai frumos la Veneția. Luna e acolo mai luminoasă ca oriunde în altă parte ; și apoi, să ascultați, o muzică dulce, ca aceea pe care o cînta adesea Ludovico pe sub grilajul porticului dinspre apus ! Să știți, ma'msele, că Ludovico mi-a spus despre tabloul pe care ați vrut să-l vedeți astă-noapte și...

— Care tablou ? păru nedumerită Emily, vrînd ca Annette să-i destăinuie ce știa.

— Oh, tabloul acela cumplit, cu vălul negru deasupra.

— Înseamnă că nu l-ai văzut ? întrebă Emily.

— Cine. eu ? Nu, ma'mselle, niciodată. Dar azi dimineață urmă Annette coborînd glasul și aruncînd o privire în jur, azi dimineață, cînd se luminase bine de ziuă, știți am simțit nevoia să-l văd, că auzisem atîtea lucruri ciudate despre el, și m-am dus pînă la ușă, și aș fi deschis-o, dacă n-ar fi fost încuiată.

Emily, străduindu-se să-și ascundă uimirea pe care i-o pricinuiseră mărturisirea fetei, o întrebă la ce oră se dusesese la ușă și află că aproape imediat după ce fusese și ea acolo.

Mai întrebă și alte lucruri și se încredință că Annette, și după cât se părea și cel care îi povestise, nu cunoștea adevărul înfricoșător, deși în povestea Annettei ceva foarte apropiat de adevăr se amesteca din cînd în cînd cu neadevărul. Emily începu acum să se teamă că prezența ei în camera aceea fusese observată, ținînd seama de faptul că imediat după plecarea ei ușa fusese încuiată ; și era speriață ca nu cumva să atragă răzbunarea lui Montoni. Tare ar mai fi vrut să știe de unde pornise povestea născocită care îi fusese împărtășită Annettei și ce scop se urmărise cu asta ; căci Montoni nu putea să dorească altceva decît să se păstreze desăvîrșită tăcere. Dar simți că subiectul era prea cumplit pentru această oră tîrzie și căută să nu se mai gîndească la el ; începu să stea de vorbă cu Annette, a cărei conversație, simplă cum era, o prefera liniștii ce însoțea o singurătate totală.

Rămaseră astfel pînă aproape de miezul nopții, dar nu fără ca Annette să lase de înțeles, nu o dată, că ar dori să plece. Jarul aproape se stinsese ; și Emily auzi, în depărtare, pocnetul ușilor de la sala cea mare, care se închideau pentru noapte. Se pregăti așadar de culcare, dar parcă tot n-ar fi vrut ca Annette s-o părăsească. În acel moment răsună clopotul cel mare de la poarta castelului. Rămaseră să asculte cu teamă și, după un lung răstimp de tăcere, clopotul se auzi iar. Curînd după aceea zgomotul de roți de trăsură răzbătu din curte. Emily căzu aproape leșinată pe scaun.

— E contele, zise ea.

— Cum, la ora asta din noapte, ma'msele ? se miră Annette. Nu, dragă domnișoară. De fapt, dacă stai să te gîndești, e o oră neobișnuită pentru oricine să sosească !

— Te rog, Annette, nu mai pierde vremea, zise Emily cu glas chinuit. Du-te te rog, du-te să vezi cine este.

Annette plecă din odaie, luînd cu ea și lumînarea și lăsînd-o pe Emily în întunericul care, cu cîteva clipe mai devreme ar fi înspăimîntat-o, dar pe care acum nici nu-l

luă în seamă. Asculta și aștepta cu sufletul la gură ; se auzeau zgomote îndepărtate, dar Annette nu se întorcea. În cele din urmă își pierdu răbdarea și încercă să găsească drumul spre coridor ; dar trecu mult pînă să ajungă la ușa camerei și, după ce o deschise, bezna de afară o făcu să stea locului. Acum se auzeau glasuri ; Emily crezu chiar că îl deslușește pe acela al contelui Morano, și apoi vocea lui Montoni. Curînd după aceea auzi pași apropiindu-se ; apoi o rază de lumină străbătu întunericul, și Annette apărură, iar Emily îi ieși în întîmpinare.

— Da, ma'msele, zise ea, ați avut dreptate, este contele, fără nici o putință de îndoială.

— El e ! exclamă Emily, ridicîndu-și ochii spre cer și sprijinindu-se de brațul Annettei.

— Doamne ! dragă domnișoară, ce vă mai frămîntați, și ce palidă v-ați făcut ! Așteptați, că în curînd o să auzim mai multe.

— Într-adevăr ! zise Emily, îndreptîndu-se cît putu mai repede spre odaia ei. Nu mă simt bine, vreau puțin aer.

Annette deschise o fereastră și aduse apă. Senzația de leșin îi trecu lui Emily, dar o rugă pe Annette să nu plece pînă nu va primi înștiințare de la Montoni.

— Dragă ma'mselle ! dar n-o să vă mai tulbure la ora asta din noapte ; păi, o fi crezînd chiar că dormiți.

— Atunci, rămîi cu mine pînă adorm, zise Emily, ușurată pe moment de convingerea Annettei ; așa trebuia să fie, dar spaima o împiedicase să se gîndească singură la acest lucru.

Annette, deși fără prea multă tragere de inimă, se învoi să rămîină, și Emily se simți acum destul de liniștită ca să-i pună cîteva întrebări ; printre altele, dacă îl văzuse pe conte.

— Da, domnișoară, l-am văzut coborînd din trăsură ; știți, de aici m-am dus la grilajul turnului dinspre miază-noapte, de unde se vede în curtea interioară. Acolo era trăsura contelui, și contele în ea, așteptînd la poarta cea

mare — căci portarul tocmai se dusesese la culcare — împreună cu câțiva oameni călări ; totul se vedea bine la lumina torțelor pe care le purtau.

Emily aproape că zîmbi ascultînd-o.

— Cînd ușa s-a deschis, contele a zis ceva ce n-am înțeles, și apoi s-a dat jos, împreună cu încă un gentilom ; eram încredințată că stăpînul se culcase și m-am dus în iatacul stăpînei mele, să văd ce pot să aflu. Dar în drum m-am întîlnit cu Ludovico, și el mi-a spus că stăpînul era treaz, sfătuindu-se cu intendentul său și cu ceilalți domni în odaia din capătul galeriei de la miazănoapte ; și Ludovico și-a pus degetul pe buze, ca și cum ar fi spus : „Se petrec mai multe lucruri decît crezi tu, Annette, dar trebuie să-ți ții gura.“ Așa că mi-am ținut gura, ma'mselle, și am venit de îndată să vă spun.

Emily o întrebă dacă știa cine era cavalerul ce-l însoțea pe conte și cum îi primise Montoni ; dar Annette nu știu să-i spună.

— Cînd l-am întîlnit, adăugă ea, Ludovico tocmai se ducea să-l cheme pe valetul lui signor Montoni, ca să-l anunțe că au sosit.

Emily rămase cîtăva vreme pe gînduri ; apoi neliniștea ei spori atît de mult, încît o rugă pe Annette să se ducă în sala slujitorilor, unde putea să afle dacă într-adevăr contele avea de gînd să rămînă la castel.

— Da, domnișoară, se învoi Annette, bucuroasă ; dar cum am să găsesc drumul, dacă las lumina aici ?

Emily se oferi să-i lumineze ea drumul ; și ieșiră amîndouă din odaie. Cînd ajunseră în capul scării celei mari, Emily se gîndi că ar putea fi văzută de conte ; și pentru a ocoli sala cea mare, Annette o duse prin niște coridoare lăturalnice spre o scară din dos, care dădea drept în sala slujitorilor.

La întoarcere, Emily începu să se teamă că ar putea iarăși să se rătăcească prin cotloanele castelului și să vadă

iarăși cine știe ce lucru îngrozitor ; și deși nenumăratele cotituri o amețiseră, se temea să deschidă vreuna din numeroasele uși pe care le întâlnea. În timp ce înainta prevăzătoare, i se păru că aude un zgomot slab la o depărtare nu prea mare și, după ce se opri o clipă, îl auzi din nou, mai deslușit. În dreapta coridorului se aflau câteva uși. Mai făcu câțiva pași și ascultă. Când ajunse la a doua ușă, auzi dinăuntru un glas tânguitor, pe care continuă să-l asculte, temându-se să deschidă ușa și în același timp nevrînd să plece de acolo. Cineva suspina și plîngea în hohote, lăsînd să răzbată accentele sfîșietoare ale unui suflet chinuit. Emily rămase împietrită, privind cu spaimă la întunericul care o înconjură. Suspinele continuau. Mîla începu acum să fie mai puternică decît spaima ; poate că ar putea să-i aducă a alinare ființei care suferea, cel puțin exprimîndu-și compasiunea, așa încît puse mîna pe clanță. În timp ce mai șovăia încă, i se păru că recunoaște glasul, oricît de schimbat ar fi fost de accentele de suferință. După ce așeză lumînarea pe coridor, deschise încetîșor ușa, dincolo de care totul era cufundat în întuneric, în afară de o geană de lumină dintr-o încăpere alăturată ; pași ușor înăuntru. Înainte de a ajunge însă la camera alăturată, o zări pe doamna Montoni, rezemată de măsuta de toaletă și plîngînd, cu batista la ochi.

Pe scaun, lîngă foc, era așezat cineva, dar ea nu putu distinge cine era. Omul acela vorbea din cînd în cînd cu glas atît de scăzut, încît Emily nu putea desluși ce spune ; dar avu impresia că, la vorbele lui, doamna Montoni începea să plîngă și mai tare ; și era prea tulburată ca s-o observe pe Emily ; iar aceasta, deși dornică să știe ce-i pricinuiseră mătusei ei atîta suferință, și cine era bărbatul admis la o oră atît de tîrzie în iatacul ei, nu vru să mai adauge la suferințele prin care trecea emoția de a fi surprinsă, sau să profite de situație ascultînd o convorbire particulară. De aceea se retrase încet, și după ce mai rătăci puțin, găsi drumul spre odaia ei, unde grijile pentru soarta

ei îi alungară nedumerirea și îngrijorarea în legătură cu doamna Montoni.

Annette reveni fără să aducă vreo veste importantă : căci slujitorii, printre care fusese, fie că nu știau nimic, fie că se prefăceau că nu știu nimic despre șederea contelui la castel. Vorbeau doar de greutatea călătoriei pe drumul povîrnit pe care veniseră și de numeroasele primejdii prin care trecuseră și își arătau mirarea că stăpînul lor se încumetase să le înfrunte pe timp de noapte ; și recunoșteau că torțele nu slujiseră decît să le arate pustietățile munților. Annette, văzînd că nu poate dobîndi nici o informație, îi lăsă sfădindu-se și cerînd mai multe lemne pe foc și mai multă mîncare pe masă.

— Și acum, ma'mselle, adăugă ea, mi-e atît de somn — nu pot să cred că, dacă v-ar fi fost tot atît de somn ca și mie, mi-ați cere să mai stau cu dumneavoastră.

Emily își dădu seama că era, într-adevăr, o cruzime să-i ceară așa ceva ; așteptase destul fără a primi vreo chemare din partea lui Montoni, încît părea că nu mai avea de gînd s-o tulbure la asemenea oră tîrzie, și se hotărî s-o lase pe Annette să plece. Dar cînd se mai uită o dată în jurul camerei întunecoase și își aminti de anumite lucruri, teama puse iarăși stăpînire pe ea și șovăi.

— Era o cruzime din partea mea, Annette să-ți cer să stai pînă o să adorm, zise ea ; căci tare mi-e teamă că va trece multă vreme pînă mă va cuprinde somnul.

— Sînt sigură că va trece multă vreme, ma'mselle, se învoi Annette.

— Dar pînă să pleci, spuse Emily, vreau să te întreb dacă signor Montoni s-a despărțit de contele Morano cînd ai plecat din sală ?

— Oh, nu, domnișoară, erau împreună, numai ei doi.

— Ai mai fost în odaia mătușii mele, de cînd ai plecat de-aici ?

— Nu, ma'mselle ; am încercat ușa când am trecut pe-acolo, dar era încuiată ; așa că mi-am zis că stăpîna mea s-a culcat.

— Atunci cine o fi fost adineauri cu stăpîna ta ? se minună Emily, uitînd în nedumerirea ei de prudența obișnuită.

— Nimeni, cred, domnișoară, răspunse Annette ; n-a fost nimeni cu ea, așa zic, de când v-am părăsit.

Emily nu se mai gîndi la acest subiect ; și după ce se mai căzni să-și înfrîngă temerile imaginare, izbuti să și le domine și o lăsă pe Annette să se ducă la culcare. Apoi rămase chibzuind asupra vieții ei și a doamnei Montoni. pînă când dădu cu ochii de miniatura pe care o găsisese după moartea tatălui ei, printre hîrțile pe care îi poruncise să le distrugă. Era așezată pe masa din fața ei, printre cîteva desene risipite, pe care le scosese cu cîteva ore mai devreme dintr-o cutie. Vederea miniaturii îi trezi multe gînduri ciudate ; dar blîndețea melancolică a chipului îi alină pînă la urmă neliniștea provocată de aceste gînduri. Figura de pe miniatură semăna cu tatăl ei ; și tot gîndindu-se cu drag la el, i se păru că semănau chiar foarte mult. Dar tihna sufletului îi fu tulburată curînd, căci își aminti de cuvintele din hîrțile pe care le găsisese împreună cu acest portret și care îi pricinuiseră atîta teamă și îndoieli. În cele din urmă se trezi din reverie adîncă în care o cufundase această amintire ; dar când se ridică să se dezbrace, tăcerea și singurătatea în care fusese lăsată la acest ceas din noapte, căci acum nu se mai auzea nici măcar un sunet îndepărtat, se adăugară impresiei lăsate de subiectul la care tocmai se gîndise, și se simți înspăimîntată. Vorbele Annettei în legătură cu această cameră, oricît de naive ar fi fost, reușiseră s-o impresioneze și ele, căci urmau unei întîmplări înspăimîntătoare la care asistase chiar ea și care se petrecuse într-o cameră aproape alăturată de a ei.

Ușa de la scara secretă constituia și ea o pricină serioasă de neliniște ; și, din cauza fricii, începu să creadă că scara ducea în odaia de care, chiar și numai amintindu-și, se înfiora. Hotărâtă să nu se dezbrace, se întinse să doarmă îmbrăcată, avîndu-l pe Manchon, cîinele răposatului ei tată, pe care-l socotea un fel de paznic, la picioarele patului.

Puțin mai liniștită, încercă să nu se mai gîndească la nimic ; dar închipuirea nu-i dădea pace, zăbovind asupra lucrurilor care o interesau, și auzi orologiul castelului bătînd ora două înainte de a închide ochii.

Din somnul agitat în care căzuse, o trezi în curînd un zgomot ce părea să vină chiar din odaia ei ; înspăimîntată, ascultă cu urechile ciulite, dar tăcerea care domnea o făcu să creadă că se speriasse în vis, și își culcă iarăși capul pe pernă.

Dar tresări iar căci zgomotul se repetă ; părea să vină din acea parte a odăi de unde pornea scara secretă, și într-o străfulgerare ea își aduse aminte că ușa fusese încuiată, în noaptea trecută, de o mînă necunoscută. Nu putea uita nici bănuiala că scara ducea în locul care o îngrozise atît de tare. Inima îi îngheță de spaimă. Ridicîndu-se pe jumătate din pat, și dînd ușurel perdeaua la o parte, se uită la ușa ce dădea spre scară ; dar lumina de pe cămin era prea slabă, și ungherele mai îndepărtate se pierdeau în întuneric. Totuși zgomotul continua, și acum era încredințată că venea de la ușa. Parcă cineva trăgea niște zăvoare ruginite ; cîteva clipe înceta, ca apoi să înceapă iar, mai ușor, ca și cum cel ce se afla acolo s-ar fi temut să nu fie descoperit. În timp ce Emily își ținea ochii ațintiți asupra ușii, o văzu mișcîndu-se și deschizîndu-se încet, și o umbră se strecură în odaie, dar întunericul era atît de adînc, încît nu putu să-și dea seama cine era. Aproape leșinată de spaimă, avu totuși destulă tărie să-și înăbușe țipătul care era gata să-i scape de pe buze, și lăsînd perdeaua să cadă la loc, urmări în tăcere mișcările siluetei misterioase pe care o

vedea. Părea să lunece prin întunericul din partea cealaltă a odăii, apoi se opri și, când se apropie de cămin, Emily observă, în lumină, silueta unui bărbat. Îi evoca ceva, și asta aproape că îi risipi și ultimele rămășițe slabe de curaj ; continuă, totuși, să urmărească cu ochii silueta, care rămase cîtva timp nemișcată ; dar apoi, apropiindu-se încet, se opri la picioarele patului, și perdelele fiind puțin desfăcute, Emily putu s-o vadă mai bine ; numai că groaza o împiedica acum să distingă ceva și chiar să scoată un sunet.

După ce rămase acolo o clipă, silueta se retrase spre cămin, unde luă lumînarea, se uită cîteva clipe cu atenție în odaie, și apoi înaintă iar spre pat. În această clipă lumina trezi cîinele care dormea la picioarele patului, și el începu să latre, ba chiar, sărind jos, se repezi la străin ; în aceeași clipă, acesta lovi cîinele cu spada și, repezindu-se spre pat, Emily îl descoperi pe... contele Morano !

Îl privi mută de spaimă ; iar el, aruncîndu-se în genunchi lîngă pat, o imploră să nu se teamă de nimic ; și, după ce aruncă spada, vru să-i ia mîna, dar Emily își regăsi forțele care o părăsiseră de spaimă și sări jos din pat în rochia pe care negreșit un fel de teamă profetică o avertizase să n-o dezbrace în noaptea aceasta.

Morano se ridică și veni după ea pînă la ușa prin care intrase și o prinse de mîna chiar când ea atinge capul scării, dar nu înainte ca Emily să descopere, la licărirea unei lumini, un alt bărbat care stătea la jumătatea scării. Scoase un țipăt deznădăjduit și, crezînd că însuși Morton o dăduse pe mîna lui, nu văzu, într-adevăr, cum va mai putea să scape.

Contele, care o ținea încă de mîna, o conduse înapoi în odaie.

— De ce toată spaima asta ? zise el cu glas tremurat. Ascultă-mă, Emily, n-am venit să te sperii ; nu, pe legea

mea ! Te iubesc prea mult — prea mult pentru propria mea liniște.

Emily se uită la el, cu teamă și îndoială.

— Atunci, lăsați-mă, domnule, zise ea, lăsați-mă imediat.

— Ascultă-mă, Emily, reluă Morano. Ascultă-mă ! Iubesc, și sînt disperat — da — disperat. Cum pot să te privesc, știind poate că o fac pentru ultima dată, și să nu sufăr toate chinurile disperării ? Dar nu va fi așa ; vei fi a mea, în ciuda lui Montoni și a ticăloșiei lui.

— În ciuda lui Montoni ! exclamă Emily cu înfocare ; ce-mi aud urechile ?

— Află că Montoni e un ticălos, exclamă Morano impetuos, un ticălos care vroia să te vîndă dragostei mele... care...

— Și e mai puțin ticălos cel care m-ar fi cumpărat ? îl întreabă Emily, fixînd asupra-i o privire încărcată de dispreț calm. Părăsiți imediat odaia, domnule, urmă cu un glas tremurînd între bucurie și teamă, sau o să chem toată casa, și atunci răzbunarea lui signor Montoni v-ar putea impune ceea ce în zadar am implorat eu de la mila lui.

Dar Emily știa că se afla prea departe pentru a fi auzită de cei care puteau s-o apere.

— Să nu aștepti niciodată nimic de la mila lui, zise Morano ; a profitat de mine în chip mîrșav, și răzbunarea mea are să-l urmărească. Iar pentru tine, Emily, pentru tine a urzit alte planuri, fără nici o îndoială mai noi și mai profitabile decît ultimele.

Raza de speranță pe care i-o treziseră primele cuvinte ale contelui, aproape că se stinse acum auzind ultimele lui cuvinte ; și el, văzînd că fața lui Emily îi trăda stările sufletești, încercă să profite de descoperirea făcută.

— Dar nu trebuie să pierd timpul, zise el ; n-am venit să-l învinuiesc pe Montoni. Am venit să cerșesc, să pledez...

în fața lui Emily ; să-i spun cît sufăr, s-o rog să mă scape de deznădejde, și pe ea de la pieire. Emily ! uneltirile lui Montoni sînt de nepătruns, dar, te previn, sînt cumplite ; cînd e mînat de interese sau de ambiție, nu se dă înapoi de la minic. Pot oare să te iubesc, și să te părăsesc în puterea lui ? Fugi, așadar, fugi din această temniță întunecoasă, împreună cu un îndrăgostit care te adoră ! Am plătit unui slujitor al castelului, ca să-mi deschidă porțile, și pînă în zori vei fi departe, pe drumul spre Venetia.

Emily, zguduită și copleșită — mai ales în momentul cînd începuse să nădăjduiască în zile mai bune — vedea acum pretutindeni în jurul ei numai nenorocire. Nemai-fiind în stare să răspundă, și aproape chiar să și gîndească, se aruncă într-un scaun, palidă și cu răsufllarea tăiată. Că Montoni o vînduse mai înainte lui Morano, lucru era cu puțință ; că nu se mai învoia acum la această căsătorie, lucru era vădit din atitudinea de acum a contelui ; și era aproape sigur că numai un plan în care avea interese mai puternice îl făcuse pe un om egoist ca Montoni să renunțe la planul de mai înainte, pe care pînă atunci îl urmărise cu atîta stăruință. Gîndurile acestea, ce o copleșiră auzind aluziile lui Morano, pe care acum nu mai șovăia să-l creadă, o făcură să tremure înfiorîndu-se la gîndul noilor nenorociri și persecuții ce-o așteptau, după cît se pare, la castelul Udolpho, recunoscă fără voia ei că aproape singura șansă de a scăpa de ele era de a primi protecția acestui om, acceptînd astfel rele mai sigure și nu mai puțin cumplite — la care nu putea să se gîndească nici măcar o singură clipă.

Tăcerea ei, deși pricinuită de frămîntări, încurajă speranțele lui Morano, care îi pîndea chipul cu nerăbdare ; îl luă din nou mîna, pe care ea și-o trăsese și, ducîndu-și-o la inimă, o imploră iarăși să se hotărască imediat.

— Fiecare clipă pierdută ne primejduiește plecarea, zise el ; aceste cîteva clipe pierdute îi pot da lui Montoni posibilitatea de a ne ajunge din urmă.

— Vă implor, domnule, tăceți, zise Emily cu glas slab. Sînt într-adevăr foarte nefericită, și nefericită trebuie să rămîn. Lăsați-mă — vă implor, lăsați-mă să-mi îndur soarta.

— Niciodată ! strigă contele cu tărie ; mai bine mor ! Dar iartă-mi violența ! gîndul de a te pierde mă scoate din minți. Nu se poate să nu-ți dai seama de caracterul lui Montoni ; poate că nu cunoști planurile lui — cu siguranță că nu, căci altfel n-ai șovăi între dragostea mea și puterea lui.

— Nici nu șovăi, zise Emily.

— Atunci, să mergem, zise Morano, sărutîndu-i cu înflăcărare mîna și ridicîndu-se ; trăsura mea așteaptă sub zidurile castelului.

— M-ați înțeles greșit, domnule, zise Emily. Îngăduiți-mi să vă mulțumesc pentru interesul pe care mi-l purtați și lăsați-mă să hotărăsc singură ce trebuie să fac. Voi rămîne sub protecția lui signor Montoni.

— Sub protecția lui ! exclamă Morano semeț — sub *protecția* lui ! Emily, de ce te lași astfel înșelată ? Ți-am spus la ce trebuie să te aștepti de la *protecția* lui.

— Să mă iertați, domnule, dacă în acest caz mă îndoiesc auzind simple afirmații și, pentru a fi convinsă, am nevoie de ceva care să semene a dovezi.

— Nu am nici timpul și nici mijloacele să aduc acum dovezi, replică contele.

— Și nici eu, domnule, n-am înclinație să le ascult, chiar dacă le-ați aduce.

— Îți bați joc de răbdarea și de suferința mea, continuă Morano. Oare căsătoria cu un bărbat care te adoră ți se pare atît de îngrozitoare, încît să preferi toate nenorocirile la care te poate osîndi Montoni în această temniță izolată ? Bănuiesc că vreun mizerabil a furat afecțiunea care mi se cuvenea mie, căci altfel n-ai stărui cu atîta

îndărătnicie în a refuza o ofertă care te-ar pune la adăpost de orice persecuții.

Morano se plimba prin odaie cu pași repezi și cu un aer răvășit.

— Aceste vorbe, conte Morano, îmi dovedesc din plin că afecțiunea mea nu vi se cuvine, zise Emily cu blîndețe ; și această purtare îmi arată că nu voi fi la adăpost de persecuții, cît timp voi fi în puterea dumneavoastră. Dacă vreți să-mi schimb părerea, încetați de a mă persecuta prin prezența dumneavoastră. Dacă îmi refuzați rugămintea, mă veți sili să vă expun ranchiunii lui signor Montoni.

— Da, să vină, strigă Morano furios, și să înfrunte el indignarea mea ! Să îndrăznească să mai dea ochii cu omul pe care l-a jignit cu atîta insolență ; primejdia o să-l învețe ce este morala, și răzbunarea, ce este dreptatea — să vină, și spada mea o va primi în inimă.

Înverșunarea cu care rostise aceste cuvinte îi pricinui lui Emily o nouă spaimă ; se ridică de pe scaun, dar tremura atît de tare încît trebui să se așeze la loc ; vorbele îi muriră pe buze, și uitîndu-se cu părere de rău la ușa dinspre coridor, care era încuiată, își dădu seama că îi era cu neputință să părăscască odaia mai înainte ca Morano să prindă de veste și s-o împiedice.

Fără să-i observe tulburarea, el continua să măsoare în lung și-n lat odaia, cuprins de o mare frămîntare. Chipul întunecat îi exprima întreaga furie a geloziei și a răzbnării ; și cineva care îl văzuse cu un zîmbet de inefabilă tandrețe, n-ar fi crezut că este același.

— Conte Morano, zise în cele din urmă Emily, regăsindu-și glasul, stăpîniți-vă, vă rog, aceste ieșiri și ascultați de glasul rațiunii, dacă nu de cel al milei. V-ați ales greșit obiectul, atît al dragostei cît și al urii dumneavoastră. Niciodată n-aș fi putut răspunde la dragostea cu care mă

onorați, și firește că n-am încurajat-o niciodată ; și nici signor Montoni nu v-a jignit, căci ar fi trebuit să știți că el nu are nici un drept să dispună de mîna mea, chiar dacă ar avea vreodată puterea s-o facă. Părăsiți deci, așadar, castelul, cît mai puteți s-o faceți în siguranță. Veți scăpa astfel de urmările cumplite ale unei răzbunări nejustificate și de remușcarea de a-mi fi prelungit aceste clipe de suferință.

— Pentru siguranța mea, sau pentru cea a lui Montoni te neliniștești atîta ? întrebă Morano cu răceală, întorcîndu-se spre ea cu un aer sarcastic.

— Pentru amîndoi, răspunse Emily cu glas tremurat.

— Răzbunare nejustificată ! strigă contele revenind la accentele pătimașe de mai înainte. Cine, privind acest chip, își poate închipui o pedeapsă potrivită pentru răul pe care mi l-a făcut ? Da, voi părăsi castelul ; dar nu singur. Des-tul cu gluma ! Dacă rugăminți-le și suferințele mele nu au folosit, forța o va face. Am oameni în slujba mea, care te vor duce pînă la trăsură. Țipetele nu-ți vor folosi la nimic ; nu pot fi auzite din acest colț îndepărtat al castelului ; de aceea, supune-te în tăcere și vino cu mine.

Era o poruncă zadarnică în acel moment ; căci Emily știa prea bine că strigătele nu-i vor folosi la nimic ; spaima îi răvăși în asemenea măsură gîndurile, încît nu mai știa cum să-l roage pe Morano, ci rămase, mută și tremurînd, pe scaun, pînă cînd el înaintă s-o ridice ; atunci ea sări singură în picioare și, cu un gest de împotrivire și cu o expresie de seninătate forțată, zise :

— Conte Morano, sînt acum în puterea dumneavoastră ; dar se cuvine să știți că nu în felul acesta veți cîștiga stima mea, pe care se pare că sînteți atît de dornic s-o dobîndiți, și că vă așteaptă în viitor povara remușcărilor, de care nu veți scăpa niciodată, nenorocind o orfană care e singură pe lume. Oare inima vă este, într-adevăr, atît de

împietrită, încît să puteţi privi fără emoţie la suferinţele la care mă veţi condamna ?

Emily fu întreruptă de mîrîitul cîinelui, care se apropie din nou, venind de lîngă pat ; iar Morano, după ce se uită la uşa dinspre scară şi, văzînd că nu apare nimeni, strigă : „Cesario !”, zise :

— Emily, de ce mă sileşti să adopt această atitudine ? Ce mult aş vrea să te pot convinge, nu să te silesc, să devii soţia mea ! Dar, pe legea mea ! n-o să-l las pe Montoni să te vîndă altuia. Dar iată că un gînd mă frămîntă, încît îmi vine să-mi pierd minţile. Nu ştiu ce nume să-i dau. E lipsit de noimă... nu se poate. Şi totuşi, tremuri... păleşti ! Asta e ! Aşa e ; îl... îl... iubeşti pe Montoni ! strigă Morano, apucînd-o pe Emily de încheietura mîinii şi bătînd din picior.

Fără voie, o expresie de uluire apăru pe faţa ei.

— Dacă într-adevăr aţi crezut astfel, zise ea, n-aveţi decît să credeţi mai departe.

— Înfaţişarea şi vorbele tale o adevăresc, exclamă Morano furios. Nu, nu, nu, Montoni rîvnea la mai mult decît la aur. Dar nu va apuca să triumfe asupra mea ! Chiar în clipa asta...

Îl întrerupse însă lătratul puternic al cîinelui.

— Opriţi-vă, conte Morano, zise Emily, înspăimîntată de vorbele lui şi de furia ce i se ghicea în privire, am să vă scutesc de această eroare. Dintre toţi oamenii din lume, signor Montoni nu vă este rivalul ; dar dacă voi vedea că alte mijloace se vor dovedi zadarnice, voi încerca cu strigătele mele să trezesc slujitorii lui ca să-mi vină în ajutor.

— O afirmaţie, răspunse Morano, pe care într-un moment ca acesta nu mă pot bizui. Cum aş putea să mă îndoiesc, chiar şi o clipă, că poate să se uite la tine şi să nu înceapă a te iubi ? Dar prima mea grijă trebuie să fie să te scot din acest castel. Cesario ! hei, Cesario !

La ușa dinspre scară apăruse un om, și alți pași se auzeau urcînd. Emily scoase un țipăt puternic, pe cînd Morano o purta prin cameră, și în aceeași clipă răsună un zgomot la ușa care dădea spre coridor. Contele se opri o clipă, ca și cum ar fi șovăit între iubire și dorința de răzbunare; în clipa aceea ușa se deschise, și Montoni, urmat de bătrînul intendent și de alți cîțiva inși, năvăli în odaie.

— Trage spada ! strigă Montoni către conte.

Acesta nu așteaptă să fie poftit a doua oară, ci lăsînd-o pe Emily în mîinile oamenilor săi care apărură de pe scară, se răsuci spre el plin de înverșunare.

— În inimă te străpung, ticălosule ! zise el, repezindu-se cu spada spre Montoni, care pară lovitura, și apoi se năpusti iarăși asupra-i ; în timp ce cîțiva dintre cei ce-l urmaseră se străduiau să-i despartă, iar alții o eliberară pe Emily din mîinile slujitorilor lui Morano.

— Oare pentru asta, conte Morano, vorbi Montoni pe un ton rece și sarcastic, te-am primit eu sub acoperișul meu și ți-am îngăduit, deși te-ai declarat dușmanul meu fățiș, să rămîi sub adăpostul lui peste noapte ? Oare n-ai urmărit decît să-mi răsplătești ospitalitatea prin trădare diabolică și să-mi răpești nepoata ?

— Cine vorbește de trădare ? zise Morano cu o vehemență pe care nu și-o mai reținea : să-i vedem atunci chipul senin, plin de nevinovăție ! Montoni, ești un ticălos ! Dacă există vreo trădare, apoi numai tu ești cel ce a săvîrșit-o. Dar ce spun eu *dacă* ? M-ai înșelat cu o josnicie neînchipuită și m-ai jignit în mod ireparabil ! Oare de ce-mi bat gura ? Vino, lașule, și primește-ți răsplata din mîinile mele !

— Eu laș ? strigă Montoni, smulgîndu-se dintre cei care-l țineau și repezindu-se la conte.

Și amîndoi se buluciră spre coridor, unde continuară să se lupte atît de disperat, încît nici unul dintre cei de

față nu îndrăzni să se apropie, căci Montoni jura că primul ce se va amesteca va cădea sub spada sa.

Gelozia și răzbunarea îl umpleau de furie pe Morano, pe cînd îndemînarea superioară și reținerea lui Montoni îi îngăduiră să-și atingă și să-și rănească adversarul, pe care slujitorii săi încercau acum să-l țină în loc ; dar Morano se zbătea cu îndîrjire și, deși rănit, continua să lupte. Părea să nu simtă durere și nici să nu-și dea seama că pierdea sînge, însuflețit doar de tăria patimii sale. Montoni, dimpotrivă, continua lupta cu o cutezanță aprigă, dar prudentă ; vîrfurile spadei lui Morano îl înțepă în braț ; dar, aproape în aceeași clipă, el pară și îl răni grav, dezarmîndu-l. Contele căzu pe spate în brațele slujitorului său, în timp ce Montoni ridica spada asupra-i, așteptînd să fie rugat să-i cruțe viața. Morano, însă, chinuit de durerea pricinuită de rană, abia putu să răspundă printr-un gest și prin cîteva cuvinte abia articulate că nu voia — și își pierdu cunoștința. Montoni tocmai se pregătea să-și înfigă spada în pieptul celui ce zăcea în nesimțire, dar brațul îi fu oprit de Cavigni. Se lăsă oprit fără prea multă împotrivire ; dar chipul i se întunecă, privindu-l pe adversarul căzut și porunci să fie dus imediat afară din castel.

Emily, care nu avusese voie să părăsească odaia în timpul încăierării, ieși acum pe coridor și, plină de bunăvoință și omenie firească, îl imploră pe Montoni să îngăduie ca Morano să primească la castel ajutorul pe care îl cerea starea lui. Dar Montoni, care nu știa ce-i mila, părea dornic de răzbunare și, cu o cruzime monstruoasă, porunci din nou ca dușmanul învins să fie scos din castel, în starea în care se afla, deși în jurul castelului nu era decît pădure și nici o casuță izolată unde să se poată adăposti noaptea.

Văzînd că slujitorii contelui nu voiau să-l miște pînă cînd nu-și va veni în simțiri, Montoni rămase nehotărît, Cavigni, se apucă să protesteze iar Emily, nesocotind ame-

nințările lui Montoni, îi dădu puțină apă lui Morano și îi îndrumă pe slujitori cum să-i lege rănilor. În cele din urmă Montoni, pe care începuse să-l doară rana pe care o primise, se retrase să și-o îngrijească.

Încet-încet, contele își reveni și primul lucru pe care îl văzu când deschise ochii fu Emily, aplecată asupra lui cu o față îngrijorată. Se uită la ea cu o privire chinuită.

— Am meritat asta, zise el, dar nu din partea lui Montoni. De la tine, Emily, aș fi meritat să-mi primesc pedeapsa, și când colo nu am parte decât de milă ! — Se opri, căci vorbise cu greutate. După o clipă reluă : — Mă vād silit să renunț la tine, dar nu și la Montoni. Iartă-mi suferințele pe care ți le-am pricinuit pînă acum ! Cît despre *acel* ticălos — infamia lui nu va rămîne nepedepsită. Luați-mă de aici, zise el slujitorilor săi. Nu sînt în stare să pornesc în călătorie, așa că va trebui să mă duceți pînă la casa cea mai apropiată ; căci nu vreau să-mi petrec noaptea sub acoperișul lui, deși s-ar putea să-mi dau sufletul plecînd de aici.

Cesario fu de părere ca, înainte de a-l mișca din loc pe stăpînul său, să se ducă și să caute unde ar putea fi primit ; dar Morano era nerăbdător să plece ; chinul sufletesc părea să-i fie chiar și mai mare decât durerea pricinuită de răni ; respinse cu dispreț oferta lui Cavigni de a-l ruga pe Montoni să-i îngăduie a-și petrece noaptea la castel. Cesario se pregătea să plece și să aducă trăsura la poarta cea mare, dar contele îl opri.

— N-o să pot îndura să fiu zguduit de trăsură, zise el ; mai cheamă cîțiva dintre oamenii mei, și să mă purtați pe brațe.

Pînă la urmă însă Morano ascultă de glasul rațiunii și se învoi ca Cesario să caute mai întîi o casă care să-l primească. Emily își venise în fire și tocmai se pregătea să se retragă de pe coridor, cînd primi un mesaj de la Montoni

în care îi poruncea să facă întocmai ; de asemenea, contele, dacă nu plecase încă, trebuia să părăsească imediat castelul. Indignarea fulgeră în ochii lui Morano și îi aprinse obraji.

— Spune-i lui Montoni, zise el, că am să plec atunci când are să-mi convină ; să părăsesc castelul, pe care îndrăznește să-l numească al lui, ca și cum ar fi un cuib de vipere, și că are să mai audă de mine. Spune-i că n-am să las ca o *altă* crimă să-i apese conștiința, dacă am să pot.

— Conte Morano ! știi oare ce vorbești ? zise Cavigni.

— Da, signor, știu bine ce vorbesc, și el va înțelege ce-am vrut să spun. De data asta conștiința lui îl va ajuta să înțeleagă.

— Conte Morano, intră în vorbă și Verezzi, care pînă acum îl observase în tăcere, văd că îndrăznești să-mi insulți încă o dată prietenul, așa încît îți voi înfige spada asta în piept.

— Ar fi o faptă vrednică de prietenul unui ticălos ! zise Morano și, clocotind de indignare, se ridică din brațele slujitorilor săi.

Dar puterile îl părăsiră după o clipă, și căzu din nou, sleit de efort. Oamenii lui Montoni îl țineau în vremea asta pe Verezzi, care părea gata să-și îndeplinească amenințarea ; și Cavigni, care nu era atît de decăzut încît să încurajeze ticăloșia plină de lașitate a lui Verezzi, se strădui să-l scoată de pe coridor. Emily, pe care compătimirea o reținuse pînă acum, se pregătea, înspăimîntată, să plece și ea, cînd glasul rugător al lui Morano o opri, și cu un gest vădînd o mare slăbiciune îi făcu semn să se apropie de el. Ea înaintă cu pași nesiguri, dar sfîrșeala care se citea pe trăsăturile lui îi trezi iar mila și îi îndepărtă iar teama.

— Plec de aici pentru totdeauna, zise el ; poate că n-am să te mai văd niciodată. Aș vrea să duc cu mine

iertarea ta, Emily ; ba, încă ceva — aş vrea să duc şi urările tale de bine.

— Atunci, aveţi iertarea mea, zise Emily, şi urările mele sincere de însănătoşire.

— Numai de însănătoşire ? zise Morano cu un suspin.

— Şi de fericire, adăugă Emily.

— Poate că ar trebui să mă mulţumesc cu atât, reluă el ; în nici un caz, nu merit mai mult ; dar aş vrea să-ţi cer, Emily, ca uneori să te gîndeşti la mine şi, uitînd jignirea pe care ţi-am adus-o, să-ţi aminteşti doar de pasiunea care a prilejuit-o. Aş vrea să-ţi cer, vai ! lucruri imposibile : aş vrea să-ţi cer să mă iubeşti ! În clipa asta, cînd sînt pe punctul să mă despart de tine, poate pentru totdeauna, nici nu mai ştiu ce-i cu mine. Emily, îţi doresc să nu cunoşti chinurile unei pasiuni ca a mea ! Dar ce spun ? Oh, de-ai putea simţi o asemenea pasiune pentru mine !

Emily părea nerăbdătoare să plece.

— Vă implor, conte, să vă gîndiţi la siguranţa dumneavoastră, zise ea, şi să nu mai zăboviţi aici. Tremur la gîndul urmărilor furiei lui signor Verezzi şi ale mîniei lui Montoni, dacă va afla că mai sînteţi încă aici.

Chipul lui Morano se acoperi de o roşeaţă trecătoare, ochii îi scînteiară, dar păru că se străduieşte să-şi domine emoţia şi răspunse cu glas liniştit :

— Fiindcă te interesează siguranţa mea, am să ţin seama şi am să plec. Dar înainte de a pleca, vreau să te aud din nou spunînd că-mi doreşti numai binele, zise el, fixînd asupra ei o privire serioasă şi tristă.

Emily îşi repetă urările. El îi luă mîna, pe care ea nici nu mai încercă să şi-o retragă, şi o duse la buze.

— Rămas bun, conte Morano ! zise Emily.

Se întorse să plece, cînd un al doilea mesaj sosi de la Montoni, şi ea îl conjură din nou pe Morano, dacă ţinea

la viața lui, să părăsească imediat castelul. El o privi în tăcere, cu un aer deznădăjduit. Dar ea nu mai avea timp să stăruie în rugămințile ei pline de compătimire și, neîndrăznind să nesocotească a doua poruncă a lui Montoni, părăsi coridorul pentru a răspunde chemării lui.

Montoni se afla în salonul de cedru de lângă sala cea mare, întins pe o canapea, chinuit de rana primită, dar ascunzându-și durerile cum puțini alții ar fi putut s-o facă. Pe chipul lui, sever dar calm se vedea furia întunecată a răzbunării, dar nici un semn de durere ; într-adevăr, disprețuise întotdeauna durerea fizică și nu ținuse seama decât de energiile puternice și teribile ale sufletului. Îl îngrijeau bătrînul Carlo și signor Bertolini, dar doamna Montoni nu era lângă el.

Tremurînd, Emily se apropie și primi muștrările lui aspre de a nu fi ascultat de prima sa chemare ; și înțelese că rămînerea ei pe coridor el o atribuisese unui motiv care nici măcar nu-i trecuse prin mintea ei neprefăcută.

— Iată un exemplu de capriciu feminin, zise el, pe care ar fi trebuit să-l prevăd. Contele Morano, ale cărui atenții le-ai respins atîta timp cît erau încurajate de mine, se pare că se bucură de favorurile tale de cînd ai aflat că l-am îndepărtat.

Emily se arată surprinsă.

— Nu vă înțeleg, domnule, zise ea ; cred că nu vreți să spuneți că intenția contelui de a intra în camera dublă s-a bizuit pe aprobarea mea ?

— La asta nu am nimic de răspuns, zise Montoni ; dar neîndoielnic există un motiv neobișnuit care te-a făcut să-i pledezi cu atîta căldură cauza și care te-a reținut atîta timp lângă el, nesocotindu-mi porunca vădită — lângă un om pe care pînă acum l-ai ocolit cu grijă în toate împrejurările.

— Mă tem, domnule, că a fost un motiv cu totul neobișnuit cel care m-a reținut, zise Emily liniștită ; căci

în ultimul timp am început să cred că mila este neobișnuită. Dar cum puteam eu, sau *dumneavoastră*, domnule, să avem sub ochii noștri starea jalnică a contelui Morano, fără să dorim s-o alinăm ?

— La capriciu adaugi și ipocrizie, zise Montoni încruntându-se, și mai încerci să fii și ironică ; dar înainte de a te apuca să îndrepti moravurile altora, ar trebui să înveți să practici virtuțile trebuincioase unei femei — sinceritatea, consecvența purtărilor și supunerea.

Emily care se străduise întotdeauna să se călăuzească după cele mai corecte legi și a cărei minle era simțitoare nu numai la tot ce este drept în morală, dar și la orice trăsătură frumoasă a caracterului feminin, se simți zguduită la aceste cuvinte ; totuși, în clipa următoare, inima îi fu copleșită de conștiința faptului că merita laude în loc de mustări și păstră o tăcere mândră. Montoni, care-i cunoștea gingășia sufletească, știa cât de puternic va simți ea muștrarea lui ; dar fiind străin de bogăția valorii pe care ți-o dă conștiința, nu bănuia tăria acelui simțămînt, care acum îi respingea ironia. Întorcîndu-se spre un slujitor care tocmai intrase în odaie, el îl întrebă dacă Morano părăsise castelul. Omul răspunse că slujitorii lui îl duceau pe o targă spre o casă învecinată. Montoni păru oarecum ușurat aflînd această veste ; și cînd Ludovico apăru după cîteva minute și-l înștiință că Morano plecase, îi îngădui în sfîrșit lui Emily să se retragă în odaia ei.

Bucuroasă, Emily plecă de lîngă el ; dar gîndul de a petrece restul nopții într-o încăpere în care prin ușa dinspre scară putea intra oricine o speria acum mai mult ca oricînd ; așa că se hotărî să se ducă în odaia doamnei Montoni și s-o roage să-i îngăduie Annettei să stea cu ea.

Ajungînd la galeria cea mare, auzi glasuri sfădindu-se parcă ; se opri, neliniștită, dar desluși îndată cîteva vorbe

rostitute de Cavigni și de Verezzi și se îndreptă spre ei, sperînd să-i împace. Erau singuri. Fața lui Verezzi era încă roșie de mînie ; și cum ceea ce pricinuișe mînia nu se mai afla acum în fața lui, părea că vrea să-și treacă indignarea asupra lui Cavigni, care mai degrabă îl dojenea decît se certa cu el.

Verezzi stăruia să-l înștiințeze de îndată pe Montoni că Morano îl insultase și, mai cu seamă, că îl acuzase de crimă.

— Nu trebuie să iei în seamă, zise Cavigni, vorbele unui om la mînie ; nu trebuie să fie judecate serios. Dacă stăruiești în hotărîrea ta, urmările pot fi fatale pentru amîndoi. Avem acum lucruri mai însemnate de săvîrșit, decît o răzbunare mărunță.

Emily se alătură stăruințelor lui Cavigni, și în cele din urmă izbutiră să-l convingă pe Verezzi să se retragă, fără să mai treacă pe la Montoni.

Încercînd ușa odăii mătușii sale, o găsi încuiată. După cîteva clipe însă îi fu deschisă chiar de doamna Montoni.

Se cuvine să fie amintit aici că Emily intrase în taină, cu cîteva ore mai înainte, în dormitorul mătușii ei printr-o ușă care dădea într-un coridor dosnic. După aerul liniștit al doamnei Montoni, Emily bănuie că nu aflase încă ce i se întîmplase soțului ei, și se pregătea s-o înștiințeze cu cît mai multă grijă, cînd mătușa ei o întrerupse mărturisindu-i că avea cunoștință de tot ce se petrecuse.

Emily știa, firește, că mătușa ei nu prea avea motive să-l iubească pe Montoni, dar n-ar fi crezut-o în stare de atîta nepăsare față de el, ca aceea pe care o observă acum. După ce i se îngădui s-o ia pe Annette, ca să doarmă cu ea în cameră, se retrase imediat într-acolo.

O dîră de sînge se mai zărea pe coridorul ce ducea spre odaia ei ; iar pe locul unde contele și Montoni se luptaseră, podeaua era peste tot pătată. Emily se înfioră și se sprijini de Annette în timp ce trecea. Cînd ajunse în

odaia ei, se hotărî pe dată, deoarece uşa ce da spre scară fusese lăsată deschisă, şi fiind şi Annette acum cu ea, să cerceteze ~~încotro~~ ducea — împrejurare legată acum strîns de propria ei siguranţă. Drept urmare, Annette, curioasă şi înfricoşată în acelaşi timp, propuse să coboare scările ; dar apropiindu-se de uşă, văzură că acum era încuiată pe din afară ; aşa că se apucară să o asigure şi pe dinăuntru, punînd în faţa ei toate mobilele grele pe care le putură urni din loc. În sfîrşit, Emily se culcă în pat, iar Annette rămase pe un scaun lângă cămin, în care mai rămăseseră cîţiva tăciuni.

CAPITOLUL VII

*Uşoare adieri, ce parcă nume-ngîndă
Peste nisipuri, ţărmuri şi pustietăţi.*

MILTON

• • • • •

Seara, Montoni stătu pînă tîrziu, chefuind cu oaspeţii săi în odaia îmbrăcată în lemn de cedru. Izbînda sa, de curînd dobîndită, asupra contelui Morano, sau poate vreo altă împrejurare, sporea neîndoielnic starea sa de voieşie neobişnuită. Îşi umplea mereu cupa, dînd frîu liber veseliei şi limbuţiei. Însufleteşirea lui Cavigni, dimpotrivă, era oarecum umbrită de nelinişte. Îl supraveghea cu luare-aminte pe Verezzi, pe care doar cu greu îl împiedicase pînă acum să-l aţîţe pe Montoni împotriva lui Morano pomenindu-i de ultimele cuvinte sarcastice ale acestuia.

Unul din cei de faţă aminti cu multă încîntare de întîmplarea din seara trecută. Ochii lui Verezzi scînteiară. Pomenind de numele lui Morano nu putură să nu amintească şi de Emily, pe care cu toţii se întrecură în a o lăuda, în afară de Montoni care rămase tăcut şi care apoi schimbă vorba.

După ce slujitorii se retraseră, Montoni şi prietenii săi avură o conversaţie tainică, cu unele izbucniri irascibile

ale lui Verezzi, dar în care Montoni își arată superioritatea prin privirile și gesturile hotărâte care însoțeau întotdeauna forța gândirii sale, și căreia cei mai mulți dintre prietenii săi se supuneau, ca în fața unei forțe pe care nu aveau dreptul s-o conteste, deși fiecare dintre ei avea foarte mare grijă să-și sublinieze propria sa valoare. În toiul conversației, unul dintre ei pomeni iar, cu nesocotință, de numele lui Morano ; și Verezzi, mai încălzit acum de băutură, nu mai ținu seama de privirile pline de înțeles ale lui Cavigni și aminti în mod vag de cele petrecute în noaptea trecută. Montoni nu păru totuși să înțeleagă la ce se referea, căci rămase în continuare tăcut, în scaun, fără a-și trăda vreo emoție ; atunci mînia lui Verezzi crescuse, în fața aparentei insensibilități a lui Montoni, și în cele din urmă îi spuse în față ceea ce îi scăpase lui Morano, și anume că acest castel nu-i aparține legal și că n-ar trebui să-și mai încarce conștiința cu încă o crimă.

— Sînt oare insultat la propria mea masă și chiar de prietenii mei ? glăsui Montoni, pälind de furie. De ce mi se repetă vorbele acelui smintit ? — Verezzi, care se așteptase ca indignarea lui Montoni să se reverse împotriva lui Morano, iar el să primească mulțumiri, se uită surprins la Cavigni, care părea încîntat de ce pățise acesta. — Puteți fi atît de slabi de înger, încît să dați crezare spuselor unui smintit ? Sau, ceea ce este același lucru, minciunilor unui om ros de spiritul răzbunării ? Dar văd că a reușit de minune și că ați crezut tot ce v-a spus.

— Signor, zise Verezzi, noi credem numai ceea ce știm...

— Cum ! îl întrerupse Montoni cu asprime ; aduceți dovezi.

— Noi credem numai ce știm, repetă Verezzi ; și nu știm nimic din ceea ce susține Morano.

Montoni păru să-și vină în fire.

Montoni...

— Mă cam prilesc, prieteni, zise el, cînd e vorba de onoarea mea; nimeni nu poate s-o pună la îndoială nepedepsit — și înțeleg că voi n-ați vrut s-o puneți la îndoială. Vorbele nesăbuite ale lui Morano nu merită să fie ținute minte, și nu merită să pricinuiască indignarea mea. Verezzi, închin paharul în cinstea primei dumitale fapte vitejești.

— În cinstea primei dumitale fapte vitejești, repetară cu toții în cor.

— Nobile signor, răspunse Verezzi, bucuros că scăpase de mînia lui Montoni, îți doresc din toată inima să-ți îmbraci castelul în aur.

— Ridicați cu toții cupa, strigă Montoni.

— Să bem pentru signora St. Aubert, zise Cavigni.

— Cu voia domniilor voastre, să bem mai întîi pentru stăpîna castelului, zise Bertolini.

Montoni rămase tăcut.

— Pentru stăpîna castelului, închinară oaspeții.

Și Montoni încuviință, cu un gest al capului.

— Tare mult mă uimește, signor, începu Bertolini, că ai lăsat atîta timp în părăsire castelul; este o construcție grandioasă.

— E foarte potrivit pentru țelurile noastre, răspunse Montoni, și este într-adevăr o construcție grandioasă. Nu știți, se pare, prin ce întîmplare nefericită a ajuns să fie al meu.

— A fost o norocoasă întîmplare nefericită, în orice caz, signor, vorbi Bertolini, zîmbind; aș vrea să am și eu parte de asemenea noroc.

Montoni îl privi cu gravitate.

— Dacă veți asculta la cele ce o să vă spun, reluă el, o să auziți povestea.

Chipurile lui Bertolini și Verezzi exprimau mai mult decît curiozitate; numai Cavigni nu părea curios, deoarece auzise probabil mai înainte povestea.

— Sînt aproape douăzeci de ani, vorbi Montoni, de cînd castelul a intrat în posesia mea. L-am moștenit prin descendență femeiască. Stăpîna lui, fosta castelană, îmi era doar rudă îndepărtată ; eu sînt ultimul vlăstar al familiei ei. Era frumoasă și bogată ; o admiram cu multă stăruință, dar inima ei era dată altuia, așa că m-a respins. Probabil, însă, că și pe ea o respinsese acela, oricine o fi fost, căreia îi acordase favorurile, căci o tristețe adîncă puse tot mai mult stăpînire pe ea ; și am pricină să cred că și-a pus capăt vieții. În vremea cînd s-a petrecut acel fapt nu eram la castel ; dar au existat împrejurări ciudate și misterioase ale acelei întîmplări, așa că am să le repet.

— Repetă-le ! rosti un glas.

Montoni tăcu ; oaspeții se uitară unul la altul, vrînd să știe cine vorbise ; dar singurul lucru pe care-l aflară a fost că toți își puneau aceeași întrebare. În cele din urmă, Montoni își regăsi stăpînirea de sine.

— Cineva ne ascultă discuția, zise el ; o vom isprăvi altă dată. Să bem.

Cavalerii cercetară cu privirea odaia goală.

— Aici nu-i nimeni în afară de noi, zise Verezzi ; rogu-te, signor, continuă.

— Ați auzit și voi ceva ? întrebă Montoni.

— Am auzit, zise Bertolini.

— Poate fi doar o închipuire, zise Verezzi, uitîndu-se din nou în jur. Nu e nimeni aici, în afară de noi ; și sune-tul pe care mi s-a părut că-l aud părea să răsună înlăuntrul odăii. Rogu-te, signor, mergi mai departe.

Montoni așteaptă o clipă, și apoi urmă cu glas mai scăzut, în timp ce cavalerii se apropiau de el, ca să audă mai bine.

— Trebuie să știți, signori, că de vreo cîteva luni doamna Laurentini arăta semne de deprimare, sau mai bine zis de rătăcire a minții. Starea ei sufletească se schimba mereu ; uneori era cufundată într-o mîhnire

liniștită, iar alteori, după cum mi s-a spus, se purta ca o persoană ce-și ieșise din minți. Într-o noapte din luna octombrie, după ce își revenise dintr-una din aceste crize violente și căzuse iar în apatie, se retrase singură în odaia ei, neîngăduind să o stingherească cineva. Era odaia din capătul coridorului, signori, unde a avut loc aseară încăierarea. Din clipa aceea, n-a mai fost văzută.

— Cum ! n-a mai fost văzută ? se miră Bertolini ; oare nu i s-a găsit trupul în cameră ?

— Rămășițele ei n-au mai fost găsite ? strigară laolaltă toți ceilalți.

— Niciodată ! răspunse Montoni.

— Atunci, de ce s-a crezut că și-a pus capăt zilelor ? întrebă Bertolini.

— Da, de ce oare ? stăruie și Verezzi. Cum de rămășițele ei pămîntești nu s-au mai găsit ? Dacă și-a pus capăt zilelor, nu putea să se și îngroape singură.

Montoni se uită indignat la Verezzi, care se grăbi să-și ceară scuze.

— Iartă-mă, signor, zise el ; am uitat cînd am vorbit despre ea cu atîta ușurință, că fosta stăpîină a castelului era ruda dumatăle.

Montoni primi scuzele.

— Dar signor ne-ar îndatora dacă ne-ar explica ce pricină l-a făcut să creadă că stăpîina castelului și-a pus capăt zilelor.

— Am să explic mai tîrziu, zise Montoni ; deocamdată am să vă povestesc un lucru cît se poate de neobișnuit. Totul trebuie să rămîină însă între noi, signori. Ascultați, așadar, ce am să vă spun.

„Ascultați !“ zise un glas.

Tăcură iarăși cu toții, iar Montoni se schimbă la față.

— Asta nu mai e o părere, o simplă închipuire, zise Cavigni în cele din urmă, întrerupînd tăcerea adîncă ce se așternuse.

— Nu, zise Bertolini ; acum am auzit și eu. Și totuși, nu-i nimeni în odaie în afară de noi !

— Este un lucru cu totul neobișnuit, vorbi Montoni, ridicându-se brusc. Nu se mai poate îndura ; trebuie să fie o înșelătorie, o farsă ; am să aflu eu ce înseamnă.

Toți mesenii se ridicară de pe scaune în mare neorânduială.

— Ciudat lucru ! grăi Bertolini. În odaie nu există nici un străin. Dacă este o farsă, signor, ai face bine să-l pedepsești cu severitate pe cel care a pus-o la cale.

— O farsă ! ce altceva poate fi ? zise și Cavigni, silindu-se să rîdă.

Fură chemați pe dată slujitorii, și încăperea fu cercetată, dar nu se găsi nimeni. Uimirea și nedumerirea celor de față spori. Montoni era și el tulburat.

— Să părăsim odaia, zise el, ca și tema conversației noastre ; este prea solemnă.

Oaspeții se pregăteau și ei să părăsească odaia ; dar povestea începută le trezise curiozitatea, și îl rugară pe Montoni să treacă cu toții în altă cameră și să le-o termine ; nici o rugămintă, însă, nu-l putu convinge. Cu toate eforturile lui de a părea liniștit, se vedea că era foarte tulburat.

— Dar bine, signor, strigă Verezzi batjocoritor, doar nu ești superstițios ; dumneata, care de atâtea ori ai rîs de credulitatea altora ?

— Nu sînt superstițios, replică Montoni, privindu-l cu asprime și iritare, și totuși disprețuiesc prostiile care se spun meru împotriva superstițiilor. Am să cercetez cum se cuvine împlinirea asta.

Apoi ieși din odaie ; și oaspeții săi, urîndu-și noapte bună, se retraseră fiecare în camerele lor.

CAPITOLUL VIII

[Valancourt se îndreaptă cu batalionul său spre Paris și, dacă la început se arată dezgustat de petrecerile și viața ușuratică de acolo, mai târziu e atras de camarazii săi în cercurile la modă și mai cu seamă în societatea frumoasei contese Lacleur. Tânăr și lipsit de experiența moravurilor din capitală, Valancourt se lasă târât într-o viață de plăceri, lux și jocurile de noroc.]

CAPITOLUL IX

*Și chipul unei mari ticăloșii
Îi licărește-n ochi ; fața-ncruntată —
Oglinda unei inimi frământate.*

SHAKESPEARE — *Regele Ioan*

Părăsind scenele vesele ale Parisului, să revenim în întunecații Apenini, de unde Emily își îndrepta încă gândurile credincioase spre Valancourt. Era singura ei speranță și își amintea amănunțit de fiecare dată când o asigurase și-i dăduse dovada afecțiunii lui ; citea și recitea scrisorile pe care le primise de la el ; cîntărea cu multă neliniște forța fiecărui cuvînt prin care el își exprima atașamentul ; și își ștergea lacrimile, încrezătoare în sinceritatea lui.

Între timp Montoni făcuse cercetări amănunțite în legătură cu întîmplarea stranie care îl neliniștise, fără să obțină însă vreo lămurire, și în cele din urmă se văzu silit s-o explice în felul cel mai convenabil, și anume că fusese o farsă răutăcioasă a unuia dintre slujitorii săi. Neînțelegerile cu doamna Montoni din pricina proprietăților ei erau acum mai dese ca oricînd ; el o închise chiar în odaia ei și nu se dădu înapoi s-o amenințe cu pedepse și mai mari, dacă va stărui în refuzul ei.

Dacă și-ar fi ascultat judecata, doamna Montoni ar fi fost și mai încurcată în alegerea conduitei pe care s-o adopte. Exista primejdia de a-l irita, printr-o împotrivire neîntreruptă, pe un om așa cum se dovedise a fi Montoni, și în puterea căruia se încredințase cu totul ; dar nu putea să nu aibă în vedere ce mare importanță pentru bunăstarea ei avea să-și păstreze acele proprietăți, care îi vor permite să ducă o viață independentă de Montoni, dacă va scăpa vreodată de sub autoritatea lui nemijlocită. Dar ea se lăsa condusă de o călăuză mai hotărâtă decât rațiunea — dorul de răzbunare, care o îndemna să răspundă violenței cu violență, și încăpăținării cu încăpăținare.

Silită să rămână în singurătatea odăii ei, era acum nevoită să caute compania celei pe care în ultima vreme o respinsese ; căci Emily era singura ființă, în afară de Annette, cu care i se îngăduia să stea de vorbă.

Îngrijorată din tot sufletul de starea mătușii ei, Emily căuta de aceea s-o îndemne, când nu putea s-o convingă, și se străduia prin orice mijloc blînd să-i arate cît de tare îl înfură pe Montoni împotrivirea ei neînduplecată. Și mîndria mătușii se muia uneori la glasul liniștit al nepoatei, și în unele momente privea chiar cu bunăvoință atențiile ei afectuoase.

Scenele și certurile teribile la care Emily era silită adesea să fie martoră o deprimau mai mult decât orice altceva i se întîmplase de cînd plecase din Toulouse. Blîndețea și bunătatea părinților ei, împreună cu amintirea fericirii ei de atunci, i se furișau adesea în suflet, ca viziunile unei lumi mai bune ; în timp ce ființele și faptele pe care le avea acum în fața ochilor o înspăimîntau și o surprindeau. Nu și-ar fi închipuit vreodată că pasiuni atît de nestăpînite, de tot felul, ca cele pe care le vedea la Montoni, puteau să sălășluiască într-un singur om ; dar ceea ce o surprindea cel mai mult era că, în momentele

hotărîtoare, putea să-și orienteze aceste pasiuni, oricît de sălbatice ar fi fost, spre a-i servi interesele, și în general putea să-și ascundă pe chip ceea ce îi clocotea în suflet ; numai că ea îl văzuse prea adesea, cînd el nu socotise necesar să-și ascundă firea, pentru a se mai lăsa înșelată.

Viața de acum i se părea un coșmar ieșit dintr-o imaginație bolnavă, sau ca una din acele închipuiri înfricoșătoare cu care se desfată uneori geniul nestăpînit al poezilor. Gîndurile nu-i aduceau decît păreri de rău, iar așteptarea spaima. De cîte ori nu-și dorea să „fure aripa ciocîrliei și să zboare iute ca vîntul“, să se bucure din nou de tihna din Languedoc !

Întreba mereu cum o mai ducea cu sănătatea contele Morano ; dar Annette nu aflase decît vești nesigure, cum că ar fi în primejdie și că medicul nu credea că va părăsi viu casa în care fusese adăpostit ; și Emily se gîndea cu regret că, fără voia ei, ar putea fi pricina morții contelui ; iar Annette, care îi observa emoția, o interpretă în felul ei.

În curînd se întîmplă însă ceva care abătu cu totul atenția Annettei de la acest subiect și îi trezi uimirea și curiozitatea, care erau atît de firești la ea. Intrînd într-o zi la Emily în odaie, cu un aer plin de importanță zise :

— Ce poate să însemne asta, ma'mselle ? De m-aș vedea odată cu bine în Languedoc, nu mă mai prinde nimeni să mă ia într-o călătorie ! Credeam că e grozav, zău- așa, să merg în străinătate și să văd lucruri noi ! Nici nu-mi trecea prin minte că o să ajung să fiu încuiată într-un castel, în hăurile munților astora înfricoșători, și poate chiar să fiu omorîtă sau, ceea ce-i același lucru, să mă trezesc cu beregata tăiată !

— Ce înseamnă asta, Annette ? o întrebă Emily, nespuns de uimită.

— Da, ma'mselle, poate că vă miră ; și poate că n-o să mă credeți, pînă n-o să vă ucidă și pe dumneavoastră.

N-ați vrut să credeți cînd v-am spus de fantomă, deși v-am arătat chiar locul pe unde avea obiceiul să apară ! Nu vreți să credeți nimic, ma'mselle.

— Nu, pînă cînd nu vorbești cu noimă, Annette ; pentru Dumnezeu, explică ce-ai vrut să spui. Ziceai ceva de omor !

— Vai, ma'mselle, mi-e teamă că or să vină să ne omoare pe toți ; dar ce rost are să vă tot spun ? — tot nu mă credeți.

Emily îi porunci din nău să-i destăinuie ceea ce văzuse sau auzise.

— Oh, am văzut destul, domnișoară, și am auzit prea multe, după cum poate s-o dovedească și Ludovico. Sărmanul ! or să-l omoare și pe el ! Nici prin gînd nu-mi trecea, cînd îmi cînta serenade dulci pe sub fereastră la Veneția...

Văzînd că Emily părea nerăbdătoare și nemulțumită, Annette zise :

— Ei bine, ma'mselle, cum spuneam, pregătirile ce se fac la castel, și oamenii ăștia cu înfățișare ciudată care vin în fiecare zi, și cruzimea cu care signor o tratează pe stăpîna mea, și purtările lui ciudate — toate astea, după cum i-am spus și lui Ludovico, nu pot să ducă la nimic bun. Iar el mi-a cerut să-mi țin gura. „Să știi, i-am zis eu, că signor s-a schimbat mult, Ludovico, în castelul ăsta groaznic, față de cum era în Franța ; acolo era atît de vesel ! Nimeni nu se purta mai curtenitor cu stăpîna mea, pe atunci ; și mai zîmbea uneori și cîte unei slujnice, și o tachina cu destulă bunăvoință. Îmi amintesc ce mi-a spus odată, cînd ieșeam din odaia stăpînii mele...”

— Lasă acum ce-a spus signor, o întrerupse Emily ; ci povestește-mi, imediat, ce anume te-a înspăimîntat atît.

— Da, ma'msele, reluă Annette, tot așa spune și Ludovico ; zice : „Lasă acum ce ți-a spus signor.” Așa că

i-am spus ce cred eu despre signor. „S-a schimbat atît de mult, i-am zis, și este acum atît de semeț și de autoritar, și atît de morocănos cu stăpîna mea ; și cînd te întîlnești cu el, aproape că nici nu se uită la tine, decît ca să se încrunte.“ „Cu atît mai bine, zice Ludovico, cu atît mai bine.“ Și, să vă spun drept, ma'mselle, am socotit că asta-i o răutate din partea lui Ludovico ; dar am continuat. „Și apoi, am zis, stă mereu încruntat ; și dacă cineva îi vorbește, parcă nici nu aude ; și apoi stă toată noaptea la sfat cu alți signori — pînă mult după miezul nopții, la taclale !“ „Ah, zice Ludovico, dar nu știi despre ce vorbesc.“ „Nu, zic eu, dar pot bănuî — vorbesc despre tînăra mea stăpînă.“ La care, Ludovico izbucnește în rîs ; așa încît m-am supărat, fiindcă nu-mi place ca cineva să rîdă de mine ori de dumneavoastră, ma'mselle ; și m-am întors să plec, dar el m-a oprit. „Nu te supăra, Annette, zice, dar n-am putut să nu rîd“ ; și apoi a rîs din nou. „Cum ! zice el, crezi că signorii stau noapte de noapte la taclale despre domnișoara ? Nu, nu, altceva e la mijloc. Și reparațiile alea de la castel, și pregătirile din jurul meterezelor — astea nu sînt în legătură cu nici o domnișoară.“ „Păi, zic eu, doar nu crezi că signor, stăpînul meu are de gînd să pornească la război ?“ „Să pornească la război ? se minunează Ludovico. Cum, poate cu munții și cu pădurile, căci, după cum văd, aici nu-i țipenie de om cu care să te lupți.“ „Atunci, ce, înseamnă pregătirile astea ? zic eu ; doar nimeni n-are de gînd să vină și să-i ia stăpînului castelul !“ „Și-apoi, vin zilnic o mulțime de inși cu înfățișare de bandiți la castel, zice Ludovico, fără să-mi răspundă la întrebare, și signor îi primește pe toți, și stă de vorbă cu ei, și rămîn cu toții pe-aproape ! Pe legea mea ! unii dintre ei au niște mutre de ucigăși, cum n-ăm mai văzut.“ L-am întrebat atunci pe Ludovico, dacă după părerea lui vin să-i ia stăpînului castelul ; și el mi-a răspuns că nu crede, dar că nu este sigur. „Apoi, ieri, zice el (dar asta nu trebuie

s-o mai spuneți nimănui, ma'mselle) — ieri, o ceată de oameni din ăștia au venit și și-au lăsat caii în grajdurile castelului, unde se pare că or să și rămână, căci signor a poruncit să li se dea din cel mai bun nutreț ; oamenii însă stau, cei mai mulți dintre ei, în casele învecinate.“ Așa că am venit, ma'mselle, să vă spun toate asta, căci în viața mea n-am auzit lucru mai ciudat. Și, ia spuneți, pentru ce să fi venit oamenii ăștia cu mutre de tâlhari, dacă nu să ne omoare ? Și signor știe asta, căci altfel de ce s-ar purta atît de bine cu ei ? Și de ce tot întărește castelul, și stă atîta vreme la sfat cu ceilalți signori, și pare atît de îngrijorat ?

— Și asta-i tot ce ai de spus, Annette ? o întrebă Emily. N-ai mai auzit nimic altceva care să te sperie ?

— Nimic altceva, ma'mselle ! zise Annette ; păi, nu-i destul ?

— Destul pentru răbdarea mea, Annette, dar nu destul ca să mă convingă că vom fi omorîți cu toții, deși recunosc că ce mi-ai spus poate să ațîțe curiozitatea oricui.

Se reținu să-și arate temerile, căci nu voia să sporească spaima nestăpînită a Annettei ; dar ceea ce se petrecea acum la castel o uimea și o neliniștea. Annette, după ce își spusese povestea, părăsi camera, în căutarea altor pricini de uimire.

Seara, Emily rămăsese împreună cu doamna Montoni vreo cîteva ceasuri pline de melancolie și se pregătea acum să se culce, cînd auzi deodată, îngrozită, o bătaie ciudată și puternică în ușa camerei, și apoi ceva greu căzînd peste ea, gata s-o deschidă. Se apropie de ușă și întrebă cine era acolo și, neprimind răspuns, își repetă întrebarea ; dar o tăcere înfiorată fu singurul răspuns. Neștiind ce să mai creadă în această împrejurare, se gîndi că vreunul dintre străinii de curînd sosiți la castel descoperise odaia ei și venise cu intenția — pe care înfățișarea lor o făcea po-

sibilă — s-o jefuiască, sau poate s-o omoare. În clipa în care admise că așa ceva se putea întâmpla, teroarea luă locul convingerii, și amintindu-și cât de izolată era de ceilalți, spaima o copleși. Se uită la ușa ce dădea spre scară, așteptându-se s-o vadă deschizându-se ; asculta într-o tăcere înfricoșată, așteptând să se repete zgomotul, pînă cînd începu să creadă că de acolo venise, și atunci își zise că va izbuti poate să scape prin cealaltă ușă. Se îndreptă așadar spre ușa ce dădea în galerie dar, temîndu-se s-o deschidă, ca nu cumva s-o pîndească cineva de afară, se opri, cu ochii țintă însă spre ușa de la scară. Cum stătea astfel, auzi o ușoară răsufolare lîngă ea și înțelese că de cealaltă parte a ușii încuiate se afla cineva. Disperată, căută alte zăvoare, dar nu mai găsi nici unul cu care să se încuie.

Acum, răsufierea se auzea deslușit, și, privind în jurul odăii mari și pustii, se gîndi cât de izolată este, și spaima o năpădi iar. Șovăind dacă să strige după ajutor, își dădu seama, uimită, că peste tot domnea tăcerea ; și curajul i-ar fi revenit, dacă n-ar fi auzit în continuare răsufierea ușoară din dosul ușii ; însemna că oricine ar fi fost acolo, nu plecase încă.

În cele din urmă, roasă de neliniște, se hotărî să strige și să ceară ajutor de la fereastră ; și tocmai se îndrepta spre ea cînd, fie că spaima o făcea să aibă halucinații, fie că auzea cu adevărat ceva, niște pași răsunară pe scara secretă ; și așteptându-se să vadă cum ușa se deschide, își uită celelalte spaima și fugi spre coridor. Voia să scape pe aici, dar deschizînd ușa, se împiedică, gata să cadă, de cineva care zăcea în prag. Groaza o făcu să țipe, și ar fi trecut mai departe, dar picioarele tremurătoare n-o mai țineau ; iar în clipa cînd se rezemă de peretele galeriei, privirea îi căzu pe figura de la picioarele ei și își dădu seama că era Annette. Frica făcu loc de îndată surprinderii. În zadar îi vorbi sărmanei fete, care zăcea jos.

în nesimțire ; așa că, uitînd de propria ei slăbiciune, se grăbi să-i dea ajutor.

Cînd Annette își reveni, intră cu ajutorul lui Emily în cameră ; dar biata de ea nu era în stare să scoată un cuvînt și se uita în jurul ei, de parcă ar fi urmărit cu privirea pe cineva. Emily căută s-o linștească, avînd grijă deocamdată să nu-i pună nici o întrebare ; dar cum Annette nu putea sta prea mult timp fără să sporovăiască, începu să-i explice, în fraze întretăiate și în felul ei obositor, pricina tulburării. Îi destăinui, cu o convingere atît de neclintită, încît aproape că zdruncină îndoielile lui Emily, că văzuse o apariție în timp ce trecea pe coridor spre odaia ei.

— Mai auzisem eu și înainte povești ciudate despre odaia aceea, zise Annette ; dar fiindcă era atît de aproape de a dumneavoastră, ma'mselle, n-am vrut să vi le spun, ca să nu vă înfricoșez. Tot mereu ziceau slujitorii că era bîntuită de fantome, și din pricina asta o țineau închisă ; ba chiar un întreg șir de camere de aici e încuiat. Tremuram ori de cîte ori treceam prin fața odăii aceleia, și trebuie să spun că uneori mi s-a părut chiar că aud zgomote ciudate dinăuntru. Dar, cum ziceam, tocmai treceam pe coridor și nici nu mă gîndeam la asta, și nici măcar la glasul straniu pe care signorii l-au auzit aseară, cînd deodată apare o lumină mare și, uitîndu-mă îndărăt, văd o făptură înaltă (am văzut-o, ma'msele, tot atît de limpede cum vă văd acum, o făptură înaltă lunecînd (oh, nici nu pot să vă spun cum !) în odaia care stă mereu încuiată, și nimeni n-are cheia ei în afară de signor, și apoi ușa s-a închis la loc.

— Atunci, fără îndoială că era signor, zise Emily.

— Oh, nu, ma'mselle, nu putea fi el ; fiindcă l-am lăsat certîndu-se cu stăpîna mea în iatacul ei.

— Tare sînt ciudate poveștile tale, Annette, zise Emily ; abia azi dimineață m-ai înspăimîntat cu primej-

lia ce mă amenință că voi fi omorîta ; și acum vrei să mă convingi că ai văzut o stafie ! Prea multe povești uimitoare, una după alta.

— Prea bine, ma'mselle, n-am să mai spun nimic ; dar dacă nu eram atît de îngrozită, nu mi-aș fi pierdut cunoștința. Fugisem cît am putut de repede ca să ajung la ușa dumneavoastră ; dar lucrul cel mai rău era că nu puteam să strig ; atunci mi-a trecut prin cap gîndul că se petrece ceva ciudat cu mine, și am căzut jos.

— Era oare odaia aceea unde e atîrnat vîlul negru ? întrebă Emily.

— Oh, nu ! ma'mselle. era una de alături. Și-acum ce să fac ca să ajung în camera mea ? N-aș mai ieși pe coridor pentru nimic în lume !

Emily, care era și acum destul de înfricoșată și se gîndea cu teamă să rămîna singură peste noapte, îi spuse să doarmă cu ea.

— Oh, nu, ma'mselle, răspunse Annette, n-aș dormi în odaia asta nici pentru o mie de țechini.

Obosită și descumpănită, Emily îi luă mai întîi în rîs temerile, deși le împărtășea și ea, și apoi încercă să i le liniștească ; dar nu izbuti, și fata stăruie tot timpul că ceea ce văzuse era un lucru nefiresc. Abia după ce Emily își mai veni în fire, își aminti de pașii pe care-i auzise pe scară — și asta o făcu să stăruie ca Annette să petreacă noaptea împreună cu ea, ceea ce pînă la urmă și izbuti, datorită și faptului că Annettei îi era frică să mai iasă pe coridor.

A doua zi dis-de-dimineață, cînd Emily străbătu sala spre metereze, auzi în curte mare zarvă și tropăit de cai. Larma neobișnuită îi ațîță curiozitatea ; și în loc să se ducă pe metereze, se îndreptă spre o fereastră mai înaltă, de unde putu să vadă, jos în curte, o ceată destul de mare de călăreți, îmbrăcați într-o uniformă ciudată și înarmați

pînă în dinți. Purtau un fel de jachetă scurtă, negru cu roșu, iar cîțiva dintre ei aveau și o pelerină neagră, care le acoperea tot trupul și atîrna pînă la scările șeilor. Cînd una din aceste pelerine se desfăcu puțin, Emily putu să vadă că dedesubt, la cingătoarea călărețului erau vîrîte pumnale de diferite mărimi. Atunci observă că tot astfel erau înarmați și mulți dintre călăreții fără pelerine, dintre care unii purtau și sulite sau lănci. Pe cap aveau caschete italienești, și la unele din ele filfîiau pene negre, Fie că aceste caschete dădeau fețelor un aer fioros, fie că fețele aveau în mod obișnuit acest aspect, dar Emily își spuse că nu mai văzuse niciodată pînă atunci o adunătură de chipuri atît de sălbatice și de înspăimîntătoare. Tot uitîndu-se, aproape că se închipui înconjurată de acești bandiți ; și prin minte îi fulgeră un gînd — că Montoni era căpitanul cetei aceleia și că locul lor de întîlnire era chiar castelul. Bănuiala aceasta stranie și îngrozitoare nu dură decît o clipă ; și totuși rațiunea nu-i putea oferi o altă explicație, mai demnă de crezare, mai ales după ce descoperi în mijlocul lor pe străinii pe care-i observase mai înainte cu atîta neliniște și care se distingeau acum prin penele lor negre.

În timp ce se uita la ei, din castel ieșiră Cavigni, Verezzi și Bertolini, îmbrăcați ca și ceilalți, doar că aveau la pălărie pene negre și roșii, iar armele li se deosebeau de ale celorlalți. Cînd se urcară pe cai, Emily fu izbită de bucuria și încîntarea ce se citea pe fața lui Verezzi, în timp ce Cavigni, deși vesel, avea o umbră de melancolie pe chip ; și în timp ce își strunea cu îndemînare calul, silueta lui grațioasă și autoritară, care trăda maiestatea unui erou, ieșea în evidență. Tot observîndu-l, Emily se gîndi că semăna oarecum cu Valancourt, prin firea lui și prin demnitatea ținutei ; dar căută în zadar înfățișarea nobilă și binevoitoare, agerimea de spirit care se citea pe trăsăturile acestuia din urmă.

Nădăjduind, nici ea nu știa de ce. că Montoni va însoți ceata de călăreți, îl văzu apărînd la ușa spre sala cea mare, dar neechipat. După ce îi cercetă cu grijă pe călăreți, stătu de vorbă cîteva clipe cu cavalerii și le ură drum bun ; ceata făcu înconjurul curții și, condusă de Verezzi, ieși pe sub portic ; Montoni îi urmă pînă la poartă și îi urmări cîtva timp cu privirea. Apoi Emily se retrase de la fereastră și, încredințată că nu o va stingheri nimeni, se duse să se plimbe pe metereze, de unde văzu în curînd ceata călăreților îndreptîndu-se prin munți spre apus, apărînd și dispărînd în pădure, pînă cînd depărtarea le amestecă chipurile, îi adună la un loc și nu se mai zări decît o pată neagră pe înălțimi.

Emily observă acum că nici unul dintre oamenii care munceau pe metereze nu se mai zărea și că repararea fortificațiilor fusese terminată. În timp ce se plimba mai departe gînditoare, auzi pași îndepărtați și, ridicînd ochii, văzu mai mulți oameni pîndind sub zidurile castelului ; și aceștia nu păreau dintre cei care munciseră la repararea zidurilor, ci arătau la fel ca cei din ceata ce abia plecase. Tot întrebîndu-se unde o fi Annette, căci ar fi putut poate s-o lămurească ce se petrecea, și zicîndu-și că doamna Montoni probabil se trezise, se duse în odaia ei, unde îi povesti ce văzuse ; dar doamna Montoni fie nu voia, fie nu putea să-i dea nici o lămurire. Reținerea lui Montoni față de soția lui în această privință era probabil lucru obișnuit ; dar Emily văzu în această împrejurare ceva misterios, care se răsfrîngea asupra întregii întîmplări, pîrînd să sugereze că planurile lui erau primejdioase, dacă nu chiar pline de ticăloșie.

Annette veni și ea în curînd și, ca de obicei, se arătă neliniștită ; la întrebările stăruitoare ale stăpînei ei, care-i ceru să-i povestească ce se mai spunea printre slujitori, ea răspunse :

— Ah, doamnă ! nimeni nu știe ce se petrece, în afară de bătrînul Carlo ; el știe destule, dar aș putea spune că e o fire tot atît de închisă ca și stăpînul său. Unii spun că signor se pregătește să izgonească dușmanul, cum se zice ; dar unde-i dușmanul ? Iar alții spun că se duce să pună mîna pe castelul cuiva : dar după părerea mea, are destul loc și într-al lui, ca să mai aibă nevoie să pună mîna pe al altuia : și sînt incredințată că mi-ar fi mai pe placul inimii dacă ar fi mai multă lume care să-l umple.

— Ah ! mă tem că dorința o să ți se îplinească în curînd, o asigură doamna Montoni.

— Nu, doamnă, nu mă gîndeam la oameni cu înfățișare de tîlhari. Vreau să spun, oameni galanți, isteți, veseli, ca Ludovic, care are mereu cîte o istorioară plină de haz care să te facă să rîzi. Chiar ieri mi-a spus o poveste atît de năzdrăvană ! Și acum mai îmi vine să rîd — zicea că...

— Bine, bine, ne putem lipsi de poveste, o întrerupse stăpîna ei.

— Ah ! urmă Annette, el vede mult mai departe decît alții ! Înțelege toate planurile lui signor, fără să i se spună nimic.

— Cum asta ? se interesă doamna Montoni.

— Păi, el zice... dar m-a pus să-i făgăduiesc să nu spun la nimeni, și n-aș vrea să-l supăr pentru nimic în lume.

— Ce anume te-a pus să făgăduiești că n-o să spui ? o întrebă stăpîna ei cu glas sever. Stăruie să-mi mărturisești imediat — ce te-a pus să făgăduiești ?

— Oh, doamnă, strigă Annette, n-aș spune nici dacă știu că mor !

— Stăruie să-mi spui chiar în clipa asta, zise doamna Montoni.

— Oh dragă doamnă ! n-aș spune nici pentru o sută de țechini ! Doar nu vreți să-mi calc legămîntul, doamnă ! exclamă Annette.

— Nu vreau să mai aștept nici o clipă, vorbi hotărît doamna Montoni.

Annette însă tăcea.

— Signor va fi înștiințat de îndată despre acest lucru, urmă stăpîna ei ; o să te facă el să dezvălui tot.

— Ludovico este cel care a descoperit, zise Annette; dar fie-vă milă, doamnă, nu-i spuneți lui signor, și veți afla îndată.

Doamna Montoni făgădui să nu-i spună.

— Ei bine, atunci, doamnă, ce mai, Ludovico zice că signor, stăpînul meu este... este... adică el crede numai, și oricine este liber, știți să creadă... că signor, stăpînul meu, este... este...

— Este ce ? se arată stăpîna ei nerăbdătoare.

— Că signor, stăpînul meu, are de gînd să fie... un mare tîlhar... adică... are de gînd să jefuiască... să fie (dar nu prea înțeleg ce vrea să zică)... să fie un... căpitan de... tîlhari...

— Ți-ai pierdut mințile, Annette ? o repezi doamna Montoni. Sau încerci să mă păcălești. Spune-mi, chiar acum, ce ți-a spus cu *adevărat* Ludovico ; și fără ocolișuri — chiar acum...

— Nu, doamnă, strigă Annette, dacă asta-i tot cu ce m-aleg pentru că am spus secretul...

Stăpîna ei continuă astfel să stăruie, și Annette să protesteze, pînă cînd apăru însuși Montoni, care îi spuse slujnicei să părăsească odaia ; ceea ce ea și făcu pe dată, tremurînd ca nu cumva să se afle ce spusese. Emily vru și ea să se retragă, dar mătușa ei îi ceru să rămînă : și întrucît asistase de atîtea ori la certurile lor, Montoni nu se mai ferca de ea.

— Insist să mi se spună acum, signor, ce înseamnă toate acestea, zise soția sa ; ce înseamnă toți acești oameni înarmați despre care aflu că se învîrt peste tot ? —

Montoni îi răspunse doar printr-o privire disprețuitoare; iar Emily îi șopti ceva. — N-are importanță, zise mătușa ei; vreau să știu; și mai vreau să știu de ce a fost fortificat castelul.

— Haide. haide, zise Montoni, alte treburi m-au dus aici. Să lăsăm gluma. Am nevoie imediat de ceea ce ți-am cerut — trebuie să-mi cedezi proprietățile acelea, fără altă discuție; că de nu, am să găsesc eu un mijloc...

— Nu le voi ceda niciodată, îl întrerupse doamna Montoni; ele n-au să te ajute să-ți duci la îndeplinire planurile monstruoase; dar care sînt acestea? Vreau să aflu. Te aștepti să fie atacat castelul? Te aștepti să apară dușmani? Am să fiu închisă aici și am să mor în asediu?

— Semnează actul, zise Montoni, și vei afla mai mult.

— Ce dușmani pot să vină? continuă soția sa. Ai intrat în slujba statului? Am să rămîn închisă aici, să mor?

— Asta s-ar putea întîmpla, zise Montoni, dacă nu faci ce-ți cer; căci, orice s-ar întîmpla, pînă atunci n-ai să părăsești castelul.

Doamna Montoni izbucni în plîns, dar se opri brusc, căci îi trecu prin minte că afirmațiile soțului ei erau doar un șiretlic folosit pentru a-i smulge consimțămîntul. Îi împărtăși bănuiala ei, și apoi îi mai spuse că nu avea țeluri onorabile de a-și sluji țara, și că îl suspecta de a fi devenit căpitan de bandiți, pentru a se alătura inamicilor Veneției la jefuirea și pustiirea regiunilor înconjurătoare.

Montoni se uită o clipă la ea, cu o înfățișare aspră, cumplită; Emily tremura; iar soția lui înțelese acum că mersese prea departe.

— Chiar în seara asta, zise el, vei fi dusă în turnul de răsărit; acolo, poate, ai să înțelegi ce primejdios este să jignești un om care are puteri nelimitate asupra ta.

Emily căzu la picioarele lui, implorîndu-l cu lacrimi în ochi s-o ierte pe mătușa ei; iar aceasta ședea tremu-

rînd de teamă și indignare, ba fiind gata să-l blesteme, bă să se alăture rugăminților lui Emily. Montoni, însă, întrerupse curînd aceste insistențe printr-o înjurătură teribilă și se smulse de lîngă Emily, lăsîndu-și pelerina în mîna ei ; iar biata fată căzu jos, izbindu-se de podea și rănindu-se la frunte. Montoni părăsi însă odaia fără măcar să caute s-o ridice, iar Emily, auzind-o gemînd pe doamna Montoni, care zăcea pe scaun, fără să-și fi pierdut cunoștința, se grăbi să-i vină în ajutor ; mătușa ei avea însă ochii dați peste cap și trăsăturile schimonosite.

După ce-i vorbi, fără să primească vreun răspuns, îi aduse apă și îi sprijini capul în timp ce i-o ducea la buze ; dar convulsiile erau tot mai mari și atunci se hotărî să cheme ajutoare. Trecînd prin sala cea mare, în căutarea Annettei, îl întîlni pe Montoni, pe care îl înștiință de cele întîmplate, rugîndu-l să se întoarcă și s-o lînșitească pe mătușa ei ; dar el îi întoarse spatele fără o vorbă și, cu o privire indiferentă, ieși pe metereze. În cele din urmă, Emily dădu peste bătrînul Carlo și Annette, și porniră cu toții în mare grabă spre iatacul doamnei Montoni, care căzuse pe jos și zăcea scuturată de convulsii. După ce o duseră pe brațe în camera alăturată și o așezară pe pat, avură nevoie de toată puterea lor ca s-o țină ; Annette tremura și suspina, iar bătrînul Carlo o privea tăcut, plin de compătimire ; ținînd strîns cu mîinile lui slabe mîinile stăpînei sale, își întoarse ochii spre Emily, și exclamă :

— Doamne sfinte ! signora, ce s-a întîmplat ?

Emily se uită calmă la el, și-i văzu ochii întrebători ațintiți asupra-i ; iar Annette, ridicînd privirea, scoase un țipăt ; căci Emily avea fața plină de sînge, și sîngele îi picura și acum încet de pe frunte ; fusese însă atît de absorbită de ceea ce se petrecea cu mătușa ei încît nu simțise nici o durere. Își șterse acum cu batista fața și, cu toate că o cuprinse slăbiciunea, continuă s-o vegheze pe doamna Montoni ; încet-încet, convulsiile se mai potoliră,

pînă cînd încetară cu totul, lăsînd-o într-o stare de ameţeală.

— Mătuşa mea trebuie să stea liniştită, zise Emily. Du-te, bunule Carlo ; dacă vom mai avea nevoie de ajutorul dumitale, am să trimit să te caute. Între timp, dacă ai prilejul, vorbeşte-i stăpînului cu bunălate despre stăpîna dumitale.

— Vai ! exclamă Carlo, prea multe lucruri am văzut ! Am prea puţină treccere pe lîngă signor. Dar, dragă domnişoară, vă rog să vă îngrijiţi ; v-aţi lovit rău şi nu arătaţi prea bine.

— Îţi mulţumesc, prietene, pentru grija ce mi-o porţi, zise Emily, zîmbindu-i cu bunăvoinţă ; rana e un fleac, o simplă lovitură cînd am căzut.

Carlo clătină din cap şi ieşi din odaie, iar Emily şi Annette rămaseră s-o vegheze pe doamna Montoni.

— I-a spus oare stăpîna mea lui signor ce-a zis Ludovico, ma'mselle ? întrebă Annette în şoaptă.

Dar Emily îi linişti temerile în această privinţă.

— Ştiam eu unde or să ducă certurile astea, urmă Annete ; cred că signor a bătut-o pe stăpîna mea.

— Nu, nu. Annette, te înşeli ; nu s-a întîmplat nimic neobişnuit.

— Păi, aici se întîmplă atîtea lucruri neobişnuite, ma'mselle, încît nu mai înseamnă nimic. Trebuie să vă spun că au mai venit la castel o mulţime de oameni care arată ca nişte tâlhari.

— Taci, Annete, o s-o tulburi pe mătuşa mea ; o să vorbim despre asta mai tîrziu.

Continuarea să vegheze în tăcere, pînă cînd doamna Montoni scoase un uşor suspin, şi Emily o luă de mîină, vorbindu-i liniştitor ; dar ea privea cu ochi rătăciţi, şi trecu multă vreme pînă cînd o recunoscu pe nepoata ei. Cînd scoase primele cuvinte, întrebă de Montoni ; la care

Emily o rugă stăruitor să rămână liniștită și să-și revină în simțiri, adăugînd că, dacă dorea să i se transmită un mesaj, i-l va duce chiar ea.

— Nu, zise mătușa ei cu glas slab, nu — n-am nimic nou să-i spun. Stăruie și mai departe să fii mutată din camera mea ?

Emily îi răspunse că el nu mai spusese nimic, în afară de cele auzite de doamna Montoni ; și apoi încercă să-i abată atenția spre alt subiect ; dar mătușa ei nu părea să asculte, rămînînd cu gîndurile ei. După ce o văzu mai întremată, Emily o lăsă în grija Annettei, și se duse să-l caute pe Montoni ; îl găsi departe, pe metereze, stînd de vorbă cu o ceată de oameni dintre aceia de care-i spusese Annette. Stăteau în jurul lui, cu înfățișarea lor aprigă dar vădînd supuere, iar el continuă să le vorbească cu gravitate arătînd spre ziduri, așa încît nu o observă pe Emily ; ea rămase la oarecare depărtare, așteptînd ca el să termine, și avu vreme să observe fără voie un om cu o înfățișare și mai sălbatică decît tovarășii săi, care stătea rezemat de lance și privea peste umerii unui camarad spre Montoni, ascultînd vorbzele lui cu un aer de neobișnuită seriozitate. Părea un om de condiție umilă ; dar, prin aspectul său, nu părea să recunoască superioritatea lui Montoni, cum făceau ceilalți ; și uneori pe fața lui apărea chiar un aer de autoritate, pe care ținuta hotărîtă a stăpînului său nu-l putea reprima. Cîteva cuvinte ale lui Montoni veniră purtate de vînt ; și, în timp ce oamenii se despărceau, ea îl auzi spunînd :

— În seara asta, deci, începeți straja la apusul soarelui.

— La apusul soarelui, signor, răspunseră cîțiva oameni, și se îndepărtară.

Emily se apropie de Montoni, care încercă s-o ocolească ; dar cu toate că ea își dădu seama, avu curajul să

meargă înainte. Se strădui să pledeze din nou în favoarea mătușii sale, descrise suferințele ei și îi arătă primejdia de a o expune într-o odaie rece în starea în care se găsea.

— Suferă din cauza propriei ei sminteli, zise Montoni, și nu merită milă ; ea știe cum poate evita pe viitor aceste suferințe — dacă va fi mutată în turn, va fi din vina ei. Spune-i să-mi dea ascultare, să semneze hîrțile despre care ai auzit, și renunț la asta.

Cînd Emily se încumetă să-l mai roage încă, Montoni o întrerupse cu severitate și o mustră că se amestecă în treburile lui, dar în cele din urmă se înduplecă să nu o mute pe doamna Montoni chiar în noaptea asta, ci o va mai lăsa o noapte ca să chibzuiască dacă vrea să cedeze proprietățile ei, sau să fie întemnițată în turnul de răsărit al castelului.

— Unde va avea parte, încheie el, de o pedeapsă la care nici nu se așteaptă.

Emily se grăbi atunci s-o înștiințeze pe mătușa ei de scurtul răgaz obținut și de alternativa care o aștepta ; la care aceasta din urmă nu dădu nici un răspuns, ci păru doar să chibzuiască ; Emily, ținînd seama de marea ei slăbiciune, încercă să-i vorbească de lucruri mai puțin importante ; și deși străduințele ei fură zadarnice, și doamna Montoni se arătă arțăgoasă, pînă la urmă hotărîrea ei păru să mai slăbească, și Emily o îndemnă să se supună cererii lui Montoni, fiind unicul mijloc de scăpare.

— Tu nici nu știi ce mă sfătuiești să fac, zice mătușa ei. Nu înțelegi că aceste proprietăți îți vor reveni ție după moartea mea, dacă refuz să i le cedez ?

— Nu știam, doamnă, răspunse Emily, dar asta nu mă împiedică să vă sfătuiesc să adoptați conduita pe care o cere nu numai liniștea, dar mă tem și că siguranța dum-

neavoastră ; și vă implor să nu lăsați ca un lucru atît de mărunț să vă rețină chiar și o clipă să le cedați.

— Ești oare sinceră, nepoată ?

— Este cu putință să vă îndoiiți, doamnă ?

Mătușa ei păru mișcată.

— Nu ești nedemnă de aceste proprietăți, nepoată, și aș vrea să le păstrez de dragul tău, căci dai dovadă de o virtute la care nu mă așteptam.

— Cum de am meritat o asemenea dojană, doamnă ? se arătă Emily întristată.

— Dojană ! se miră doamna Montoni ; cînd eu voiam să-ți laud virtutea.

— Vai ! virtutea nu are de ce să se arate aici, răspunse Emily, căci nu există nici o tentație care s-o pună la încercare.

— Dar domnul Valancourt... începu mătușa ei.

— Oh, doamnă ! o întrerupse Emily, bănuind ce avea de gînd să spună. Nu vreau să mă gîndesc la acest subiect ; și nu țin să-mi întinez gîndul cu o dorință atît de interesată.

După care începu să vorbească de altceva, și rămase cu doamna Montoni pînă cînd se retrase în odaia ei, să se culce.

La această oră castelul era cu desăvîrșire liniștit și toți cei ce se aflau la castel păreau să se fi culcat, în afara ei. Trecînd de-a lungul galeriilor largi și pustii, întunecoase și tăcute, se simți singură și părăsită și o încercă teama — de ce anume, nici ea nu știa ; dar cînd ajunse pe coridor și își aminti întîmplarea din noaptea trecută, o cuprinse spaima ; îi era teamă să nu i se întîmple și ei ce i se întîmplase Annettei, căci, fie că era ceva real sau imaginar, ar avea același efect asupra minții ei slăbite. Nu știa prea bine despre ce cameră anume vorbise Annette, dar

bănuia că era una dintre cele prin fața cărora urma să treacă în drum spre a ei ; și, aruncînd priviri înfricoșate spre întunericul din fața ei, pași ușor, cu precauție mai departe ; cînd, ajungînd în dreptul unei uși, auzi un zgomot slab dinăuntru, și atunci se opri șovăind ; în clipa aceea groaza o încremeni, și rămase locului, nemaiputînd să facă un pas. Pe urmă i se păru că dinăuntru se aude un glas omenesc, și se mai liniști puțin ; dar în clipa următoare ușa se deschise, și o persoană pe care o bănuia a fi Montoni își făcu apariția, dar într-o clipă se dădu înapoi și închise ușa ; Emily zărise însă, la lumina care ardea în cameră, că înăuntru mai era cineva, șezînd lîngă foc, într-o atitudine abătută. Spaima i se risipi, dar îi luă locul uimirea, trezită de atitudinea misterioasă a lui Montoni, ca și de descoperirea unei persoane pe care el o vizita astfel în miez de noapte, într-o odaie care stătuse multă vreme încuiată și despre care se povesteau atîtea lucruri stranii.

Tot șovăind astfel, între dorința nestăpînită de a urmări mișcările lui Montoni și teama de a-l mînia, dacă și-ar fi dat seama că e urmărit, ușa se deschise din nou cu grijă, dar fu închisă tot atît de repede ca și mai înainte. Emily se îndreptă atunci tiptil spre camera ei, care era cu două uși mai departe, și, după ce lăsă acolo lumînarea, se întoarse și se piti într-un colț întunecat al coridorului, ca să pîndească și să vadă ce avea să facă persoana aceea întrevăzută și să se încredințeze dacă era într-adevăr Montoni.

După ce așteptă liniștită cîteva minute, cu ochii ațintiți asupra ușii, aceasta se deschise din nou și apărură aceeași persoană, și acum se încredință că era Montoni. El se uită cu grijă în jur, fără s-o vadă însă, și apoi ieși din odaie, închise ușa și porni pe coridor. Curînd după aceea, Emily auzi ușa încuindu-se pe dinăuntru, și atunci se retrase în odaia ei, întrebîndu-se ce putea să însemne ceea ce văzuse.

Se făcuse miezul nopții. Când închise fereastra, auzi pași pe terasa de dedesubt și zări prin întuneric, destul de nedeslușit, câțiva oameni trecînd pe sub fereastră. Apoi auzi zăngănit de arme și în clipa următoare răsună parola ; și amintindu-și de porunca dată de Montoni și de ora din noapte, înțelese că oamenii aceia schimbau pentru prima dată garda la castel. După ce ascultă pînă ce totul se liniști, se duse la culcare.

CAPITOLELE X—XI

[Montoni dă o petrecere în cinstea oaspeților la castel, chemându-le să asiste și pe doamna Montoni și Emily. Ducînd la gură cupa de cristal plină cu vin, cupa se sfărîmă în mîna lui, fiind astfel făcută încît să se spargă dacă vinul e otrăvit. Montoni o acuză pe soția lui de a fi încercat să-l otrăvească și o închide în turn. Montoni bănuiește existența unui complot și în cursul unei lupte care izbucnește la castel e grav rănit Ludovico, logodnicul Annettei. Zilele trec pentru Emily pline de îngrijorare în legătură cu soarta mătușii ei închise în turn, singura ei mîngîiere aducîndu-i-o o muzică stranie care răsună uneori în castel la miezul nopții.]

CAPITOLUL XII

*Atunci, voi îngeri binecuvîntați,
Răbdare-mi dați ; la ceasul potrivit,
Desfaceți răul ce-i țesut aici
Pe îndelete.*

SHAKESPEARE — *Măsură pentru măsură*

Dimineața, Annette intră în mare grabă în odaia lui Emily.

— Oh, ma'mselle ! zise ea cu răsuflarea tăiată, de-ați ști ce vești vă aduc ! Am aflat cine-i prizonierul — dar nici măcar nu e prizonier ; — știți, omul despre care v-am spus că e închis în odaie. Puteam să cred că e cu adevărat o stafie !

— Cine e prizonierul ? întrebă Emily, în timp ce gîndul îi revenea la întîmplarea din noaptea trecută.

— Vă înșelați, doamnă, zise Annette ; nici măcar nu-i prizonier.

— Atunci, cine-i persoana ?

— Oh, Doamne, începu Annette, ce surprinsă am fost ; l-am întîlnit chiar acum, pe fortificațiile de colo, de jos. În viața mea n-am fost mai uluită ! Ah, ma'mselle ! ciudat loc mai e și ăsta ! De-aș sta aici și o sută de ani, tot nu

m-aş putea obişnui. Dar, cum spuneam, l-am întâlnit adineauri pe fortificaţii, cînd nici nu mă gîndeam să dau de el.

— Să ştii că nu mai suport, zise Emily ; te rog, Annette, nu-mi mai pune răbdarea la încercare.

— Nu, ma'mselle, dar trebuie să ghiciţi — ghiciţi cine este : e cineva pe care-l cunoaşteţi foarte bine.

— Nu pot să ghicesc, zise Emily, pierzîndu-şi răbdarea.

— Nu, ma'mselle, dar am să vă spun ceva care o să vă ajute să ghiciţi. E un signor înalt, cu o faţă prelungă, cu mersul semeţ şi care poartă o pană înaltă la pălărie ; şi care adesea priveşte în pămînt cînd cineva îi vorbeşte ; şi care pare să se uite la oameni pe sub sprîncenele negre încruntate. L-aţi văzut de multe ori la Veneţia, ma'mselle. Acolo nu se despărţea deloc de signor. Şi, dacă stau să mă gîndesc, nu înţeleg de ce i-o fi teamă în castelul ăsta vechi şi singuratic, de s-a închis în el. Acum însă iată că a ieşit, căci l-am întâlnit chiar adineauri pe fortificaţii. M-am înfiorat cînd l-am văzut, nici eu nu ştiu de ce, dar întotdeauna mi-a fost frică de el ; mi-am zis că nu trebuie să-şi dea seama de asta ; aşa că m-am dus pînă la el şi i-am făcut o plecăciune adîncă : „Bine aţi venit la castel, signor Orsini“, i-am zis.

— Oh, va să zică era signor Orsini ! zise Emily.

— Da, ma'mselle, chiar signor Orsini ; el a pricinuit moartea acelui gentilom din Veneţia, şi de atunci se tot ascunde din loc în loc, după cum am auzit.

— Dumnezeu ! exclamă Emily, revenindu-şi din surpriza produsă de această veste ; deci, el a venit la Udolpho ? Face bine că încearcă să se ascundă.

— Da, ma'mselle ; dar de-ar fi numai asta, e atît de pustiu locul, că nu văd de ce s-ar mai închide într-o odaie să se ascundă. Cine să vină aici să-l caute ? Sînt sigură că ar fi ultimul loc de pe lume unde să-l caut.

— Asta cam așa este, zise Emily, care ar fi putut crede acum că Orsini cântase muzica pe care ea o auzise în noaptea trecută, dacă n-ar fi știut că nu avea nici gust și nici talent pentru această artă ; și cu toate că nu voia să sporească uimirea Annettei pomenindu-i de întâmplare, o întrebă totuși dacă cineva de la castel cânta la vreun instrument muzical.

— Oh, da, ma'mselle ; mai întâi, Benedetto cântă minunat la toba mare ; și-apoi, mai este Launcelot, trompetistul ; ba nu, mai e și Ludovico, știe și el să cânte la trompetă, dar acum e bolnav. Îmi amintesc că, odată...

Emily o întrerupse :

— N-ai mai auzit altă muzică de când ai venit la castel ? De pildă, azi noapte ?

— Da' ce, dumneavoastră ați auzit ceva azi noapte, ma'mselle ?

Emily îi ocoli întrebarea, repetînd-o pe a ei.

— Nu, răspunse Annette ; n-am auzit nici o muzică aici, în afară doar de tobe și trompetă ; iar noaptea trecută, n-am făcut altceva decît să visez fantoma răposatei mele stăpîne.

— Fantoma răposatei tale stăpîne, repetă Emily cu glas tremurat. Așadar, ai auzit ceva ! Povestește-mi, povestește-mi totul, Annette, te implor ; povestește-mi imediat, oricît ar fi de cumplit.

— Nu, ma'mselle, partea cea mai cumplită o știți și dumneavoastră.

— Nu știu nimic, stăruie Emily.

— Ba da, știți, ma'msele ; știți că nimeni n-a mai auzit despre ea ; așa că e limpede că s-a dus, la fel ca și prima stăpînă a castelului — fără ca nimeni să afle nimic.

Emily își rezemă capul în palmă și rămase un timp tăcută ; apoi, rugînd-o pe Annette s-o lase singură, aceasta părăsi odaia.

Spusele Annettei îi reînviaseră bănuielile cumplite în legătură cu soarta doamnei Montoni ; se hotărî să mai facă o sforțare pentru a se lămuri în această privință, adresându-i-se iar lui Montoni.

După câteva ore Annette se întoarse și îi spuse că portarul castelului ținea tare mult să-i vorbească, avînd ceva important să-i destăinuiască. În ultima vreme Emily fusese atît de neliniștită, încît orice nouă împrejurare o speria , iar această înștiințare din partea portarului, după ce-i trecu surpriza, o făcu să întrevadă vreo primejdie — cu atît mai mult cu cît o izbise nu o dată înfățișarea ursuză a acestui om. Șovăia acum dacă să stea de vorbă cu el sau nu, întrebîndu-se dacă nu cumva era doar un pretext ca s-o atragă în vreo primejdie ; dar chibzuind mai mult, înlătură acest gînd și roși de temerile ei neîntemeiate.

— Am să vorbesc cu el, Annette, consimți ea ; poruncește-i să vină imediat pe coridor.

Annette plecă și se întoarse curînd.

— Barnardine nu îndrăznește, ma'mselle, să vină pe coridor, zise ea, ca nu cumva să fie văzut atît de departe de postul său ; și nici măcar nu îndrăznește să părăsească acum poarta. Dar dacă ați voi să vă duceți pînă la el, la poartă, luînd-o pe niște alei ocolite, de care mi-a vorbit, fără să treceți prin curte, o să aflați lucruri care o să vă umple de uimire. Dar să nu treceți prin curte, ca nu cumva să vă vadă signor.

Emily nu consimți însă nici la aceste alei lăturalnice, și nici la cealaltă parte a cererii, și refuză cu hotărîre să se ducă.

— Spune-i, zise ea, că dacă are ceva important să-mi comunice, îl voi asculta pe coridor, oricînd va avea prilejul să vină acolo.

Annette plecă să ducă acest mesaj și lipsi mai multă vreme. Cînd se întoarse, îi spuse :

— Nu se poate așa, ma'mselle. Barnardine s-a gîndit, în tot acest timp, ce-i de făcut. Ar însemna să-și piardă

slujba, dacă și-ar părăsi postul acum. Dar dacă ați veni pînă la fortificația de la răsărit, pe înserate, ar încerca să se furișeze și să vă spună ce are de spus.

Emily, surprinsă și neliniștită de taina în care acest om ținea să se înconjoare, șovăia dacă să se ducă la întîlnire — dar, zicîndu-și că s-ar putea s-o prevină de vreo primejdie serioasă, se hotărî să se ducă.

— Imediat după apusul soarelui, zise ea, am să fiu la capătul fortificației dinspre răsărit. Dar atunci știu că începe straja, adăugă ea amintindu-și, și cum va putea trece Barnardine neobservat ?

— Tocmai asta i-am spus și eu, ma'mselle. Și mi-a răspuns că are cheia porții de la capătul fortificației, care duce spre curți, și ar putea-o lua pe acolo ; iar cît despre străji, nici una nu stă la capătul acela al terasei, locul fiind destul de bine apărat de zidurile înalte ale castelului și de turnul de răsărit. Și a mai adăugat că străjile de la celălalt capăt sînt prea departe pentru a-l zări, dacă e destul de întuneric.

— Ei bine, zise Emily, trebuie să aud ce are să-mi spună ; dar te rog să mergi și tu cu mine în seara asta pe terasă.

— Spunea că ar trebui să fie destul de întuneric, ma'mselle, repetă Annette, din cauza străjilor.

Emily mai chibzui puțin și apoi declară că va fi pe terasă la o oră după apusul soarelui.

— Și mai spune-i lui Barnardine, adăugă ea, să nu întîrzie ; căci s-ar putea să fiu și eu văzută de signor Montoni. Dar unde-i el ? Aș vrea să-i vorbesc.

— E în odaia cu pereții din lemn de cedru, conîță, și stă de vorbă cu ceilalți domni. Are de gînd să le ofere astăzi un fel de masă, ca un fel de despăgubire pentru ce s-a petrecut în ultimul timp, zic eu ; la bucătărie se fac pregătiri mari.

Emily întreabă apoi dacă Montoni mai aștepta și alți oaspeți ; Annette îi răspunse că nu avea cunoștință.

— Sărmanul Ludovico ! adăugă ea. S-ar bucura la fel ca toți ceilalți, dacă ar fi sănătos. Dar poate că o să se facă bine ; contele Morano a fost rănit tot atât de grav ca și el, și s-a făcut bine și s-a întors la Veneția.

— Adevărat ? exclamă Emily. De unde știi ?

— Am auzit ascară, ma'mselle ; dar am uitat să vă spun.

Emily mai puse câteva întrebări ; apoi, după ce-i porunci să vadă când Montoni va fi singur, s-o anunțe, Annette plecă să-l înștiințeze pe Barnardine.

Totuși, Montoni rămase toată ziua ocupat, încît Emily nu avu prilejul să stea de vorbă cu el și să-și liniștească îngrijorarea cu privire la soarta mătușii ei. Anette își petrecu ziua pîndindu-l, și îngrijindu-l de asemenea pe Ludovico, ajutată de Caterina ; astfel încît Emily rămase mai mult singură. Gîndurile îi zăboveau mereu asupra mesajului portarului, încercînd să ghicească despre ce era vorba. Uneori își închipuia că avea vreo legătură cu soarta doamnei Montoni ; alteori, că se referea la vreo primejdie care o pîndea pe ea însăși. Taina de care se înconjură Barnardine o făcea să încline spre această din urmă alternativă.

Pe măsură ce se apropia ora întîlnirii, nerăbdarea ei sporea. În cele din urmă, soarele apuse. Auzi pașii străjilor trecînd spre posturile lor și o așteptă pe Annette, ca s-o însoțească pe terasă. Aceasta apăru curînd și coborîră împreună. Cînd Emily își exprimă temerea că s-ar putea să întîlnească pe Montoni sau pe vreunul din oaspeții săi, Annette o liniști :

— Oh ! să n-aveți nici o teamă în această privință, ma'mselle ; acum s-au pus pe benchetuit, și Barnardine știe acest lucru.

Ajunseră pe prima terasă, unde străjile întrebă cîine era ; după ce Emily le răspunse, își urmară drumul spre fortăreața dinspre răsărit, la intrarea căreia fură din nou

oprite : după ce răspunseră din nou, putură să treacă mai departe. Emily se temea să rămână la cheremul străjilor la această oră târzie ; nerăbdătoare să pună capăt acestei situații, porni grăbită în căutarea lui Barnardine. Dar omul nu venise încă. Emily se rezemă gânditoare de zidul fortăreței, așteptându-l. Umbra înserării se așternea adânc pe lucrurile înconjurătoare, topind laolaltă contururile văii, ale munților și ale pădurii ; copacii înalți, legănați de adierea serii, ofereau singurele sunete care întrerupeau liniștea — în afară de un mormur îndepărtat de glasuri, ce se auzea dinspre castel.

— Ce glasuri sînt acelea ? întrebă Emily, ascultînd înfricoșată.

— E doar stăpînul și oaspeții lui care chefuiesc, răspunse Annette.

„Doamne sfinte ! gîndi Emily, cum de poate omul acesta să fie atît de vesel, cînd a adus atîta nefericire altei ființe ? — dacă, într-adevăr, mătușa mea își mai poate îndura nefericirea ! Oh ! oricîte suferințe aș îndura, fie ca inima mea să nu se impietrescă în fața suferințelor altora !“

Privi în sus, cu o senzație de teamă la turnul de răsărit, la picioarele căruia se afla acum. O lumină licări printre grătile încăperii de jos, dar camera de sus rămînea întunecată. Zări îndată pe cineva mișcîndu-se cu o lumină prin odaia de jos ; dar această lumină nu-i reînvie speranțele cu privire la doamna Montoni, pe care zadarnic o căutase în încăperea aceea, plină doar de echipamente ostășești. Totuși, Emily se hotărî să încerce ușa de afară a turnului, după plecarea lui Barnardine ; și, dacă era descuiată, să mai facă o încercare — poate că o va descoperi totuși pe mătușa ei.

Clipele treceau, dar Barnardine tot nu apărea. Emily, neliniștită, șovăia dacă să-l mai aștepte. Ar fi trimis-o pe Annette la poartă ca să-l zorească, dar se temea să rămînă singură, căci se lăsase aproape complet întunericul,

și o dîră ruginie, dăinuind încă spre apus, era singurul vestigiu al zilei ce se stinsese. Totuși, curiozitatea stîrnită de vorbele lui Barnardine birui asupra celorlalte temeri și o făcu să rămînă pe loc.

În timp ce se tot întreba, împreună cu Annette, ce oare îl făcuse să nu vină, auziră o cheie răsucindu-se în broasca ușii de lîngă ele și văzură îndată un om înaintînd spre ele. Era chiar Barnardine, pe care Emily îl întrebă pe dată ce anume avea să-i comunice și îi porunci să-i spună degrabă :

— Fiindcă aerul serii m-a înghețat, zise ea.

— Trebuie s-o îndepărtați pe slujnică, doamnă zise omul cu un glas al cărui timbru adînc o impresionă. Ceea ce am de spus este numai pentru urechile dumneavoastră.

Emily, după o scurtă șovăire, îi porunci lui Annette să se îndepărteze puțin.

— Ei și acum, prietene, ce ai de spus ?

Omul rămase o clipă pe gînduri și apoi vorbi :

— Un lucru care m-ar costa slujba, cel puțin, dacă ar ajunge la urechile stăpînului. Trebuie să-mi făgăduiți, doamnă, că n-o să pomeniți niciodată, pentru nimic în lume, vreo vorbă despre asta. Mi-a fost încredințată această taină ; și dacă s-ar ști că am trădat-o, s-ar putea să plătesc cu viața. Dar nu vreau să vă văd cum vă chinuiți, doamnă ; și m-am hotărît să vă spun.

Se opri. Emily îi mulțumi, încredințîndu-l că se poate bizui pe cuvîntul ei. Apoi îl rugă să-i destănuiască în grabă despre ce e vorba.

— Annette ne-a înștiințat cît de nefericită sînteți în legătură cu signora Montoni și cît de mult ați vrea să știți ce s-a întîmplat cu ea.

— Foarte adevărat, zise Emily cu înfocare. Ai putea să-mi dai vreo știre ? Te rog din suflet să-mi spui adevărul, oricît ar fi de cumplit, și își rezemă brațul, tremurînd, de perete.

— Vă pot spune, zise Barnardine, și apoi se opri.

Emily simțea că nu mai avea putere să stăruie în rugămințile ei.

— Vă pot spune, repetă Barnardine, dar...

— Dar ce ? exclamă Emily, regăsindu-și stăpînirea de sine.

— Aici sînt, ma'mselle, zise Annette, care, auzind tonul înfocat al lui Emily, alergase spre ei.

— Îndepărtează-te ! o repezi Barnardine cu glas aspru. Nu-i nevoie de tine.

Și cum Emily nu spunea nimic, Annette se supuse.

— Vă pot spune, repetă portarul, dar nu știu cum. Ați fost alît de îndurerată...

— Sînt pregătită pentru orice, prietene, zise Emily cu glas ferm și solemn. Pot răbda mai bine orice certitudine, decît această nesiguranță.

— Ei bine, signora, dacă așa stau lucrurile, veți afla. Știți, îmi închipui că stăpînul și doamna aveau uneori obiceiul să se certe. Nu-i treaba mea să caut să aflu de ce ; dar cred că știți că așa se întîmpla.

— Da, zise Emily ; spune mai departe.

— Se pare că în ultimul timp signor era foarte pornit împotriva ei. Eu vedeam și auzeam totul — mult mai mult decît și-ar putea închipui cineva ; dar nu era treaba mea, așa că nu spuneam nimic. Acum cîteva zile, signor a trimis după mine. „Barnardine, mi-a spus, ești un om cinstit. Cred că pot să am încredere în tine.“ L-am încredințat că poate să aibă. „Atunci, mi-a zis el, după cîte îmi amintesc, am acum o treabă la care vreau să mă ajuți.“ Apoi mi-a spus ce aveam de făcut ; dar că trebuia să nu spun nimănui nimic — era ceva ce o privea doar pe signora.

— Oh, cerule ! exclamă Emily ; și ce-ai făcut ?

Barnardine șovăi și rămase tăcut.

— Ce demon a putut să-l îndemne pe el sau pe dumneata la o asemenea faptă ? strigă Emily, înghețată de groază și abia stăpînindu-se să nu-și piardă cunoștința.

— A fost într-adevăr un demon, zise Barnardine pe un ton sumbru.

Rămaseră amîndoi tăcuți ; Emily nu mai avea curajul să întrebe nimic, iar Barnardine se părea că se codește să vorbească mai mult. În cele din urmă el continuă :

— N-are rost să ne mai gîndim la ce-a fost. Signor s-a arătat destul de crud, dar ținea să i se dea ascultare. Ce rost avea să mă împotrivesc ? Ar fi găsit pe alții, care să nu știe ce-i omenia.

— Așadar, i-ai luat viața ! zise Emily cu glas surd, ca pentru sine. Stau de vorbă cu un ucigaș !

Barnardine rămase tăcut, în vreme ce Emily se întorcea, grăbindu-se să părăsească acele locuri.

— Stați, doamnă ! zise el. Aveți dreptate să gîndiți astfel — dacă mă credeți în stare de o asemenea faptă.

— Dacă ești nevinovat, spune-mi degrabă, vorbi Emily cu glas stins ; căci simt că nu mai am putere să te ascult multă vreme.

— Nu o să vă mai spun nimic, zise el, îndepărtîndu-se.

Emily abia avu puterea să-l roage să rămînă pe loc și apoi o chemă pe Annette, de brațul căreia se sprijini, pornind amîndouă spre fortăreață, pînă cînd auziră pași în urma lor. Era tot Barnardine.

— Îndepărtați fata, zise el, și am să vă mai destăinuiesc un lucru.

— Nu va pleca de lîngă mine, zise Emily ; poate să audă și ea ce ai de spus.

— Așa credeți, doamnă ? zise el. Atunci nu veți mai afla nimic.

Și spunînd acestea, se îndepărtă încet. Dar dorința lui Emily de a afla adevărul îi domină resentimentul și teama pe care i le trezea purtarea acestui om, așa că îi porunci să se oprească și o rugă pe Annette să se îndepărteze puțin.

— Signora este în viață, zise omul. Se află însă sub paza mea. Excelența sa a închis-o în odaia de deasupra porților celor mari ale castelului și mi-a dat-o în grijă. Aveam de gând să vă spun că o puteți vedea, dar acum...

Emily, căreia aceste vorbe îi ușuraseră povara chinului insuportabil din inimă, îl rugă pe Barnardine s-o ierte și s-o lase să-și vadă mătușa.

El se învoi mai ușor decît s-ar fi așteptat ea. Îi făgădui că, dacă va veni în seara următoare la poarta din spate a castelului, după ce signor se va retrage la culcașe, s-ar putea să o vadă pe doamna Montoni.

Cu toată recunoștința ei pentru această favoare, i se păru că atitudinea lui trăda un triumf plin de răutate cînd pronunță ultimele cuvinte : dar în clipa următoare izgoni acest gând și, după ce-i mulțumi iarăși și îl rugă să aibă milă de mătușa ei, îl încredință că-l va răsplăti cum se cuvine. Făgădui, de asemenea, să nu întîrzie, îi ură noapte bună și se întoarse, neobservată de nimeni, în odaia ei. Trecu multă vreme pînă cînd i se domoli tumultul bucuriei pricinuite de vestea neașteptată dată de Barnardine și putu să gîndească cu limpezime la adevăratele primejdii care o pîneau încă pe doamna Montoni și pe ea însăși. Încercînd să-și liniștească îngrijorarea, își dădu totuși seama că mătușa ei era prizoniera unui om care o putea sacrifica mînat de răzbunare sau de avariție : iar după ce se gîndi mai bine la înfățișarea sălbatică a celui căruia îi fusese încredințată paza doamnei Montoni, condamnarea ei i se păru pecetluită — căci pe figura lui Barnardine se putea vedea amprenta unui ucigaș ; uitîndu-te la el, înțelegeai că nu exista nici o faptă, oricît de nelegiuită, pe care să nu poată fi convins s-o săvîrșească. Aceste gînduri îi aduseră iar în minte glasul lui atunci cînd îi făgăduise să-i îndeplinească dorința de a o vedea pe prizonieră. Chibzui îndelung la aceasta, cu neliniște și îndoială. Șovăia chiar dacă să se încreadă în el și să-l întîlnească la acea

la tîrzie pe care el o rînduise ; și la un moment dat, o clipă doar, îi trecu prin minte că doamna Montoni fusese ucisă și că ticălosul fusese pus s-o ademenească într-un loc pustiu, unde și viața ei urma să fie sacrificată pentru avariția lui Montoni, care apoi ar putea revendica în niște domenii contestate din Languedoc. Gîndul că o asemenea uneltire era cu totul lipsită de noimă îi alungă închipuirea, dar nu și îndoielile și temerile pe care i le trezise amintirea atitudinii lui Barnardine. Gîndurile i se îndreptară în cele din urmă spre alte subiecte ; și, pe măsură ce seara înainta, își aduse aminte cu uimire de muzica pe care o auzise în noaptea trecută, și așteptă acum, nespus de curioasă, s-o audă din nou.

Pînă la o oră tîrzie se auziră zgomotele îndepărtate ale petrecerii lui Montoni și a tovarășilor săi — discuții aprinse, rîsete desfrîinate și cîntece în cor, făcînd să răsunе încăperile castelului. În cele din urmă porțile grele ale castelului fură închise pentru noapte, și zgomotele se stinseră, așternîndu-se o tăcere întreruptă doar de pașii înăbușiți ai celor ce treceau pe coridoare îndreptîndu-se spre camerele lor îndepărtate. Emily, socotind că sosise ora cînd auzise muzica în seara trecută, o îndepărtă pe Annette și deschise ușurel fereastra, așteptînd s-o audă din nou. Luna, care luminase atunci cînd auzise muzica, încă nu răsărise ; dar, cu o teamă superstițioasă, își aținti ochii spre acea parte a cerului de unde urma să răsară, așteptîndu-se ca, atunci cînd se va ivi, să audă și muzica. În cele din urmă luna se ivi, cu o lucire senină, pe deasupra turnurilor de răsărit ale castelului. Inima îi bătu zărind-o ; abia avu curajul să rămînă la fereastră, ca nu cumva muzica să-i sporească spaima și să-i înăbușe puțină tărie ce-i mai rămăsese. Orologiul bătu îndată ora unu ; știind că era cam vremea cînd se auzise muzica, se așeză într-un scaun lîngă fereastră, străduindu-se să-și adune curajul ; dar neliniștea așteptării o tulbura. Cu toate acestea, totul rămase cufundat în tăcere ; auzi doar pasul singuratic al

unei străji și freamătul lin al pădurii de jos. Se plecă din nou pe fereastră, privi iarăși luna, vrînd parcă să se convingă că se ridicase deasupra turnurilor.

. : : : :

Astfel trecu timpul, în așteptare și cu gînduri grave — dar nici un sunet nu se făcu auzit ; și, după ce rămase la fereastră pînă cînd zorile palide începură să tivească crestele munților, furișîndu-se peste umbrele. nopții, Emily înțelese că nu va mai auzi nimic și se duse cu părere de rău la culcare.